ДЖОРДЖ БАЙРОН
ПИСМА И ДНЕВНИЦИ

Превод от английски: Юлия Стефанова, 1985

chitanka.info

ПИСМА
1798 — 1808

ДО ШАРЛОТ ОГЪСТА ПАРКЪР[1]

Нюстедско абатство[2], 8 ноември 1798 г.

„Уважаема госпожо,

Тъй като мама няма възможност да ви пише, тя пожела да ви уведомя, че картофите са вече готови и можете да ги вземете, когато ви е угодно.

Тя също така ви моли да попитате госпожа Паркинс дали понито да се върне през Нотингам или по най-късия път, понеже то вече се оправи, но е много малко за мене.

Пратих едно зайче на госпожица Франсес, както й бях обещал, и я моля да го приеме. Мама ви отправя най-сърдечни поздрави, към които и аз се присъединявам. Оставам, мила лельо, искрено ваш:

Байрон

P.S. Надявам се, че ще простите всички мои грешки, защото това е първото писмо, което пиша на някого.“

---

[1] Шарлот Огъста Паркър — леля на Байрон по бащина линия. ↑

[2] Нюстедско абатство — родовото имение на Байронови в Нотингамшир, Средна Англия. В миналото е било манастир, затворен по времето на Хенри VIII. През 1540 г. станал владение на Байронови. ↑

ДО ГОСПОЖА КАТЕРИН ГОРДЪН БАЙРОН[1]

Хароу-он-дъ-Хил[2], 1 май, неделя, 1803 г.

„Мила мамо,

Онзи ден получих вашето писмо и се радвам, че сте добре. Надявам се, че ще намерите Нюстед в най-задоволително състояние. Иска ми се да пишете на Шелдрейк[3] и да му кажете, да побърза с обувките ми. Съжалявам, че трябва да го кажа, но господин Хенри Друри[4] се държи по начин, който нито *мога*, нито *смятам да понасям*. Той вече използува една възможност да покаже неприязънта си към мене. Днес на черква разговарях с едно момче, което седеше до мен и сигурно това не беше редно, но все пак чуйте какво последва. След службата той не ми каза нито дума, но заведе момчето в ученическата стая, където ме ругал по най-яростен начин, нарекъл ме *“мерзавец"*, и казал, че *искал и можел* да ме изхвърли от училище, но да се благодаря на неговата милост, задето още не го бил направил. Това е, което наредил да ми предадат, но аз нямам намерение да му отговарям и оставям случая на вас и на онези, с които според вас е *уместно* да се посъветваме. Може ли човек да се държи така с когото и да било? Ако бях *откраднал* или пък се бях провинил пред него по *най-безобразен* начин, той едва ли щеше да използува по-отвратителен език. Какво ще си помислят момчетата за мен, като чуят какво е казал да ми се предаде, и то на един *учител*… По-скоро бих предпочел да ме убие, отколкото тъй да петни *характера ми*. Съвестта ми е спокойна, защото с *нищо* не съм заслужил да ме изхвърлят от това училище. Може да съм *мързелувал* и наистина не бива да говоря по време на служба, но не съм

извършил нищо недостойно нито спрямо него, нито спрямо когото и да било. Ако съм направил нещо чак пък толкова *гнусно*, защо ме е оставил в училище досега, защо самият той така *престъпно* си е затварял очите за недостатъци, които заслужават името „мерзавец“? Де да беше във властта му да ме изхвърли, отдавна да го е *направил*. В случая обаче той постъпи още по-зле и ако продължава да се отнася с мен по такъв начин, няма да остана в това училище. Пиша ви да знаете, че засега *няма* да се обръщам към д-р Друри — влиянието на сина му върху него е по-голямо от моето, тъй че *справедливост* със сигурност няма да получа. Ако си спомняте, когато си *заминавах* от *Бат*, ви казах, че той ще се възползува от всяка възможност и средство, за да си отмъсти — не толкова за това, че го напуснах, а заради унижението, което изпита, когато поисках от вас разрешение да се махна от него. Ако наистина съм мерзавец, какъвто той ме изкарва, защо тогава сам не отказа да ме вземе за свой ученик? Нали знаете какво писа д-р Друри в първото си писмо: „Моят син и лорд Байрон имат някои разногласия, но аз се надявам, че поведението му за в бъдеще няма да наложи смяна на учителя.“ Последния път, когато бях за малко тук, той всячески се стараеше да ме обиди, но не можа да намери никакъв повод. Между другото забравих да ви кажа — казал още, че бил твърдо решен да изхвърли момчето, задето говорило с мене, и ако го видел да ми проговори пак, щял наистина да го изхвърли. Искам да ми даде обяснение. Той ме оскърби, но не можа, нито пък ще може за каже за мене нещо по-лошо, отколкото за което и да било друго момче в училището. Не се страхувам от него, но искам да ми даде обяснение. Това е всичко, което желая. Моля ви, пишете на д-р Друри и го уведомете какво съм казал. Той, както и господин Евънс[5] се държат много любезно с мен. Ако не обърнете внимание на случая, аз сам ще напусна училище, но съм убеден, че няма да допуснете да ме тормозят така. Сигурно вече сте се уморили от писмото ми, но ако ме обичате, сега имате възможност, да

го покажете. Моля ви, пишете ми незабавно. Оставам завинаги:

ваш любящ син Байрон

P.S. Харгрийвс Хансън[6] ви изпраща сърдечни поздрави и се надява, че сте добре. Нямам нужда от пари и не искам да ми пращате. Бог да ви благослови."

---

[1] Катерин Гордън Байрон — майката на Байрон. По майчина линия имала родствена връзка с крал Джеймс I Шотландски. Заради избухливия си нрав често влизала в конфликт със сина си, но иначе била добросърдечна и се гордеела със способностите на Байрон. ↑

[2] Хароу-он-дъ-Хил — старинен град недалеч от Лондон, където се намира едно от най-старите и известни училища за момчета (осн. 1571 г.). ↑

[3] Шелдрейк изработил специална скоба и после обувка за недоразвития крак на Байрон. ↑

[4] Хенри Друри — първият учител на Байрон в Хароу и син на директора на училището д-р Джоузеф Друри. ↑

[5] Когато през 1803 г. Байрон се връща в Хароу, Евънс става негов личен учител (тютор) и Байрон живее в къщата му. ↑

[6] Харгрийвс Хансън — съученик на Байрон от Хароу и син на Джон Хансън — финансов съветник, адвокат и пълномощник на Байрон. ↑

ДО ГОСПОЖА КАТЕРИН ГОРДЪН БАЙРОН

15 септември 1803 г.

„Мила мамо,

Днес, преди да дойде Уилям[1], изпратих при вас Мийли[2], но сега сам ви пиша и ви *давам частната си дума, че утре следобед* ще дойда. Не исках да се противя на заповедите ви и наистина имах сериозното намерение да дойда утре, след като получих последното ви писмо. Знаете не по-зле от мен, че не присъствието ви не ми харесва, а мястото, където живеете. Знам, че е време да отида в Хароу. Това ще ме *разстрои*, но ще се *подчиня*. Единственото нещо, което *желая*, за което ви *моля*, е този ден и кълна се в честта си, утре ще дойда при вас — следобед или вечерта. Съжалявам, че не одобрявате моите приятели. Във всеки случай те са първите, които това място ми предложи, и освен това са мои равни във всяко отношение. Ще ми позволите сам да си ги избирам. Аз самият никога няма да се меся във вашите отношения, тъй че ще ви помоля да не ми досаждате и вие. Ако ми направите тази услуга и не ме безпокоите поне през този единствен ден, вашият нещастен син Байрон ще ви бъде вечно задължен.

Няма да ви се извинявам, тъй като и вие не искате това. Само ви умолявам, не като майка, а като мой настойник, да ми разрешите този един ден. Онези, които най-много обичам, живеят в тази област и затова, в името на Милосърдието, позволете ми този ден да бъда свободен, а после ще дойда отново при вас в Саутуел[3], за да отпътувам оттам за едно друго място, където… Но повече няма да пиша, защото само ще се разгневите. Сбогом. Утре пристигам.“

[1] Уилям (Флечър) — прислужник на госпожа Байрон. ↑

[2] Оуен Мийли — управител на Нюстед. ↑

[3] Саутуел — село на около дванадесет мили от гр. Нотингам, където госпожа Байрон наела имота Бъргидж, след като Нюстед бил даден под наем. ↑

ДО ОГЪСТА БАЙРОН[1]

Имението „Бъргидж“, 22 март 1804 г.

„Макар досега да бях малко нехаен към твоите любезни и ласкави писма, моя винаги обична Огъста, надявам се, че няма да отдадеш небрежността ми на липса на чувства, а по-скоро на срамежливост, присъща на моя характер. Сега ще се опитам да се отплатя най-щедро за твоята любезност и за в бъдеще вярвам, ще ме смяташ не само за свой *брат*, но и за твой най-сърдечен и любящ приятел, а ако обстоятелствата някога го наложат, и за твой *покровител*. Помни, моя най-скъпа сестричке, че за мен ти си *най-близкото* същество на *света не само по родство, но и заради обичта*, която изпитвам към теб. Ако има нещо, с което мога да ти бъда полезен, трябва само да ми кажеш. Вярвай на своя брат и бъди сигурна, че той никога няма да измами твоето *доверие*. Когато видиш моя братовчед и бъдещ брат Джордж Лий[2], кажи му, че вече го смятам за свой приятел, защото всеки, когото ти обичаш, миличка сестричке, ще бъде еднакво скъп и за мен. Пристигнах тук днес в два часа след доста уморително пътуване. Майка ми е много добре и ти изпраща поздрави. Тъй като тя току-що излезе на някаква среща, аз тозчас се възползувах от възможността да ти пиша. Надявам се, че няма скоро да се върне. Защото, ако случайно й хрумне да прочете писмото ми, в него ще намери пасаж, който ще я изпълни с *възторг* към *един твой приятел*, който никак не ми е приятен и, струва ми се, не *буди особени чувства у тебе*. Ако видиш лорд Сидни Осбърн[3], моля те, поздрави го от мене. Мисля, че той вече не ме помни, защото не съм имал удоволствието да го видя повече от година. Поздрави също

горкия стар Мъри[4] и му кажи, че ще гледаме да направим нещо за него. *Докато съм жив, няма да го изостави в старините му*. Пиши ми скоро, мила Огъста, и не забравяй да ме обичаш. Дотогава оставам повече, отколкото словата могат да изразят, твой:

вечно любящ брат и приятел Байрон“

---

[1] Огъста Байрон (по-късно госпожа Лий) — дъщеря на бащата на Байрон от първата му жена. С Байрон я свързвали нежни и дълбоки чувства, които Байрон споделял. ↑

[2] Полковник Джордж Лий — братовчед на Огъста, който се оженва за нея през 1807 г. ↑

[3] Сидни Осбърн — син от втория брак на петия херцог на Лийдс след развода му с майката на Огъста. ↑

[4] Джоузеф Мъри — верен слуга на Байрон. ↑

ДО ОГЪСТА БАЙРОН

Саутуел, 26 март 1804 г.

„Вчера, моя винаги обична сестричке, получих твоето мило писмо и сега бързам да се подчиня на заповедта ти да му отговоря веднага. Не, момичето ми, никак не ми е досадно да ти пиша писма. Тъкмо обратното, това винаги ще бъде най-голямото удоволствие за мен, но за съжаление ме е страх, че кореспонденцията ми може да не ти е много забавна и интересна, понеже аз няма за какво друго да разказвам освен за обичта си към теб, която никога не ще мога да изразя докрай. Затова сигурно ще ти дотегна, преди самият наполовина да съм се наситил. О, колко нещастен съм бил досега — разделен от такава мила сестра. Сега обаче съдбата изкупи вината си към мен и ми откри една роднина, която обичам, и една приятелка, на която мога да се доверявам. Ето така ще гледам винаги на теб, скъпа Огъста, и се надявам, че твоят брат ще бъде достоен за твоите чувства и приятелство. Тук, както можеш да си представиш, ми е малко скучно. Тъй като не споделям симпатиите на лорд Грей[1], избягвам да ходя в Нюстед и единственият източник на забавления са книгите и писмата до моята Огъста, които, гдето и да се намирам, винаги ще ми доставят най-голяма наслада. Не съм се сдобрил с лорд Грей и *никога няма да го направя*. По едно време той ми беше *най-добрият приятел*. Причините, заради които скъсах с него, са такива, че не мога да ги обясня дори на теб, мила сестричке (въпреки че ако имах намерение да ги съобщавам някому, ти щеше да бъдеш първият човек). Но те завинаги ще останат скрити в душата ми. Мисля, че са основателни, защото, макар и буен, аз не съм *капризен* в симпатиите си. Майка ми не одобрява

разрива ми с него, но ако знаеше причината (която никога не ще узнае), ще престане да ме укорява. Той загуби *всичките си права* над моето уважение, но аз премного го презирам, за да изпитвам *омраза* към него. Майка ми ти изпраща поздрави. Скоро ще отида в града, за да продължа учението си в Хароу, и непременно ще ти се обадя на път за там. Предай почитанията ми на госпожа Харкът. Радвам се, че тя е благоразположена към мен, защото аз винаги ще я уважавам, задето така добре се отнася към тебе, момичето ми. Моля ти се, ако видиш лорд Осбърн, пиши ми как е; колкото и малко да го познавам, той е много приятен и ако се познавахме по-добре, сигурно щеше да ми харесва още повече. Не забравяй да ми пишеш как е Мъри. Що се отнася до твоето бъдеще, мило момиче, дано да ти донесе щастие. Уверен съм, че го заслужаваш и ако не го срещнеш, ще започна да си мисля, че «лош е светът, в който живеем»[2]. Пиши ми скоро. С нетърпение очаквам новини от теб. Бог да те благослови, мила моя Огъста.

Оставам твой вечно любящ брат и приятел:

Байрон“

---

[1] Барон Грей де Рутин — младеж на двадесет и три години, който наема Нюстед през 1803 г. до навършване на Байроновото пълнолетие. ↑

[2] Вероятно иронична перифраза на известната формулировка на Лайбниц, че това е «най-добрият от всички възможни светове», която се среща у А. Поуп. — Б.пр. ↑

ДО ОГЪСТА БАЙРОН

Имението „Бъргидж“, 9 април 1804 г.

„Мила и обична Огъста,

Хиляди благодарности за твоето сърдечно писмо и готовността да изпълниш молбата на един капризен и заядлив брат. То подействува като възбудително питие на моето унило настроение и за известно време разсея мрачността, която ме обгръща в това неприятно място. Виждаш каква власт имат твоите писма върху мене. Затуй надявам се да бъдеш щедра в епистоларните си утешения. Изпрати следващото си писмо в Хароу, защото в сряда тръгвам от Саутуел и съжалявам, че няма как да се видим, тъй като веднага трябва да почна училище. Ако изобщо изнеса публична декламация, това няма да бъде преди края на юни или началото на юли. Твоите предположения са напълно правилни, защото съм доста притеснен и нервен в очакване на *ораторския си дебют*. Лека-полека Хароу започва да ми харесва; намирам си *средства и начини да се развличам доста добре там*. Приятелят, чиито писма са ми толкова забавни, е мой стар другар със спортни наклонности и неговите описания на ловни преживявания са ми особено приятни, защото аз самият често съм участвувал в тях и се надявам за в бъдеще това да се случва още по-често. Довечера майка ми устройва *прием*, на който ще присъствуват всички *саутуелски хубавелки*, в една от които смятам *страстно да се влюбя*, макар че засега нямам никаква представа коя ще бъде удостоена с тази чест, тъй като никога не съм ги виждал. Това ще бъде едно развлечение por passer le temps[1] и поне ще съдържа очарованието на нещо ново.[2] После, в течение на няколко седмици, ще бъда съвсем au d’sepoir[3], ще се застрелям и

ще си ида от света с eclat[4], а моята история ще даде материал за един красив малък романс, който ще бъде озаглавен и наименуван «Любовните приключения на лорд Байрон и жестоката и непостоянна Сигизмунда Кюнегунда Бриджетина и пр. и пр., принцеса на Terra Incognita». Не смяташ ли, че имам талант за *писане на романи*? За момент трябваше да прекъсна писмото си, защото дойдоха двама джентълмени, които ме канят да отида в едно селце на няколко мили оттук и да прекарам с тях два-три дни. Във всеки случай няма да приема поканата, така че продължавай да пращаш писмата си в Хароу. Пиши ми скоро дълго писмо. Поздрави госпожа Харкът и всички, които се интересуват от мен. Не спирай да ме обичаш.

Твой искрено любящ брат и приятел:

Байрон

P.S. Поздрави от майка ми. Сбогом.“

---

[1] За прекарване на времето (фр.). — Б.пр. ↑

[2] Вж. «Biographia Litteraria» от С. Т. Колридж, гл. XIV — В: «Въображение и свобода», «Наука и изкуство» 1982 г., стр. 131 — Б.пр. ↑

[3] В отчаяние (фр.). — Б.пр. ↑

[4] Блясък (фр.). — Б.пр. ↑

ДО ГОСПОЖА КАТЕРИН БАЙРОН

Хароу-он-дъ-Хил, 1–10 май 1804г.

„Мила мамо,

Получих писмото ви и се радвам, че сте добре. Аз се чувствувам прекрасно, що се отнася до другарите ми, но имам някои неприятности с Друри и другите учители. Оня ден, докато ми се караше (може би с основание) заради лошите ми постъпки, той изрече следните думи: «Като се има предвид възрастта ви и положението ви в училище, вашите приятели едва ли ще позволят да останете тук след края на лятото и понеже скоро ще напускате Хароу, не виждам защо трябва да го превръщате в арена на бунт и хаос.» Докторът наговори и разни други работи; според достоверни източници д-р Друри, господин Евънс и Марк Друри казали, че аз съм «мерзавец». Че Марк Друри го е казал — това знам, но все пак съм склонен да се съмнявам в истинността на сведението, що се отнася до останалите. Може да е вярно, може и да не е. Те могат да ме наричат «мерзавец», но, слава богу, не могат да ме направят такъв. Ако д-р Друри може да намери някое момче или изобщо някой, които да каже, че съм извършил недостойна постъпка и да го докаже, аз ще съм удовлетворен. Но в противен случай те ме петнят без причина и аз презирам и ненавиждам зложелателните усилия на него и на брат му. Брат му Марк, не Хенри Друри (в интерес на истината от миналата година той изобщо не ме е закачал), непрекъснато ми натяква, че средствата ми са ограничени — просто не знам с каква цел. Намеренията му може да са добри, но начинът, по който го прави, е неприятен и не виждам защо трябва да бъда укоряван за такова нещо. Имам толкова пари и дрехи, колкото и другите, и във всяко

едно отношение изглеждам равен на повечето от съучениците си, за да не кажа, че ги превъзхождам, и ако не съм достатъчно богат, това е по-скоро нещастие, отколкото недостатък. Все едно, пътят към богатството и към славата е открит пред мен — или ще си намеря място в света, или ще загина. И други са започвали живота си от нищо, а са го завършвали славно. Нима аз, който имам прилично, ако не голямо състояние, ще стоя със скръстени ръце? Не, аз ще си прокарам път към величието, но никога с безчестие. Такива са, госпожо, намеренията ми, а откъде-накъде този нафукан син на копчар ще ме хули заради положението ми, което във всеки случай е много по-добро от неговото! Още по-лошо е, че ме нарича мерзавец. За първото е виновен само Хансън[1] (и този досаден приятел лорд Грей де Рутин, когото винаги ще смятам за свой заклет враг) — то е дреболия, но второто не мога да понеса, защото не съм го заслужил, и няма да се оставя да ме оскърбяват безнаказано. Господин Марк Друри излиза на езда със сина си, вижда ме отдалеч на едно пони, което бях наел, за да отида да се изкъпя на едно място, което е твърде отдалечено за пеша, и извиква на сина си, че съм мерзавец. Този син, който съвсем не ми е близък, се връща вкъщи, разказва случая на другарите си, вероятно с някои преувеличения, но все пак по-голямата част е вярна, и приятелите ми започват да ме смятат за такъв човек. Това няма да го бъде. Повече няма да говоря по въпроса. Единствено се надявам, че вие ще вземете всичко това предвид и през лятото ще ме преместите от мястото, където ме преследват с оскърбления без ни най-малко да съм ги заслужил.

Оставам ваш любящ син:

Байрон“

---

[1] Вж. бел. №6 към писмо до Катерин Г. Байрон от 1 май 1803 г. ↑

ДО ДЖОН ХАНСЪН

Имението „Бъргидж“, 30 август 1804 г.

„Любезни господине,

Благодаря за искрената ви покана. Приемам я с най-голямо удоволствие. Ако посочите деня, в който бих могъл да бъда в града и да уредя подробностите около пътуването си, ще дойда точно в указаното от вас време. Ще си взема пушката и се радвам, че в имението ви има много птици. Сигурно ще можем да направим хубав лов. Моля ви, отговорете веднага на писмото ми. Най-добри пожелания на госпожа Хансън и сърдечни поздрави на Харгрийвс и Чарлс. Оставам ваш искрен приятел:

Байрон

P.S. Майка ми е добре и ви изпраща поздравите си.“

ДО ОГЪСТА БАЙРОН

2 ноември, петък, 1804 г.

„Скъпа моя Огъста, получих милото ти писмо сутринта, тъкмо когато се нуждаех от утеха; може би не точно като тази, която е необходима на теб, тъй като аз не съм достатъчно възрастен или достатъчно загубен, за да се влюбя. Не, моите неволи са други, макар да събуждат по-скоро смях, отколкото съчувствие. Сигурно знаеш, сестричке моя, че аз съм *най-злочестото създание*[1] в Хароу или може би в целия християнски свят: тъкмо се измъкна от някоя история, и веднага се забърквам в друга. И днес, точно тази сутрин, *Добрият доктор* ме обсипа с такива гръмогласни «йовации»[2], че поне за пет минути *разстрои цялата ми нервна система*. Но въпреки че сегиз-тогиз с него имаме някои разногласия, общо взето, сме добри приятели, защото той е джентълмен. В него има толкова благост и нито капчица педантизъм, че не мога да не го обичам, и докато съм жив, с благодарност ще помня напътствията му. Той скоро си отива от Хароу, a propos, аз също. Неговото напускане ще бъде голяма загуба за училището. Той е най-добрият учител, който някога сме имали, когото истински сме уважавали и от когото сме се страхували. Всички които го познават, ще съжаляват за него. Казваш, че не познаваш приятеля ми лорд Делауеър. Той е доста по-малък от мен, но е най-добродушното, приветливо и умно същество на земята. Към всичко това се прибавя и забележителната му хубост (много ценно качество в очите на жените), която е дори прекалена за момче. В момента той стои доста ниско в ученическата йерархия не защото му липсват способности, а понеже е малък на години. Аз съм почти на върха и според

правилата на нашето заведение той се намира под контрола ми. Толкова е добросърдечен обаче, че с нищо не може да ме подразни, а аз твърде много го обичам, за да упражнявам властта си над него. Ако случайно го срещнеш и се запознаеш с него, обърни му внимание заради мен.

Казваш, че скоро ще пишеш на благородната Вдовица. Тя се намира в Саутуел, едва ли трябва да те осведомявам за това. А сега, Огъста, ще ти открия една тайна. Може би ще ти се сторя непочтителен, но повярвай ми, моята обич към тебе стои върху по-здрава основа. Напоследък майка ми се държи с мен по такъв странен начин, че не само не изпитвам синовна привързаност, ами даже трудно сдържам неприязънта си към нея. Не че се оплаквам от липса на щедрост — не, тя винаги ми е давала достатъчно пари, дори повече, отколкото много от момчетата биха се надявали или желали да получат. При все това тя е толкова припряна, толкова нетърпелива, че аз се ужасявам много повече от идването на празниците, отколкото другите момчета се плашат от края им. По-рано ме глезеше, сега-точно обратното: за най-малкото нещо ми се кара по най-безобразен начин, а в последно време разправиите ни се увеличиха заради лорд Грей де Рутин, обект на искреното ми и съзнателно презрение. Тя иска от мен да й обясня причините за моята неприязън към него, което никога няма да направя и ако изобщо реша да ги открия някому, бъди сигурна, мила моя Огъста, ти ще си първият човек, който ще ги научи. Освен това тя настоява да се сдобря с него и един път се изрази така особено, че аз почти повярвах, че благородната Вдовица е влюбена в него. Дано да не е, защото той е най-неприятният човек (според мен), който някога е съществувал. Посети ни веднъж през последната ми ваканция. Тя ме заплашваше, бесня, моли ме да се сдобря с него, понеже ме обичал и сам го искал, но моите причини са толкова основателни, че нищо не можа да ми подействува и аз не пожелах нито да говоря, нито да стоя в една стая с него, докато не си отиде. Без съмнение това изглежда странно, но ако моите съображения се

знаеха, което никога няма да стане, освен ако нещо не ме принуди, поведението ми щеше да бъде оправдано, Тъй че ако тия двамата ще ме тормозят по такъв начин, хич няма да го търпя. Ти, Огъста, си единствената ми роднина, която се отнася с мен като с приятел. Ако и ти ме изоставиш, няма да имам никого, когото да обичам, освен Делауеър. Без него Хароу ще се превърне в пустиня И би ми било много неприятно да стоя там. Искаш да изгоря писмата ти. Честна дума, не мога да направя това, но ще се погрижа, да станат невидими. Ако ти обаче изгориш някое мое писмо, *страшно ще се ядосам*. Пази ги, докато се видим. Делауеър и аз сме в известна степен роднини, защото един от прадядовците ни по времето на Чарлс I се оженил за жена от тяхното семейство. С Хартингтън, за когото ме питаш, сме в добри отношения. И нищо повече. Той е мек и кротък, обзет от блажена апатия, което някак отблъсква. Освен това е нечувствителен към обидите. Стига толкова за него. Да не ме издадеш на благородната Вдовица. Искам да се запозная с твоята лейди Гъртруд, щом като сте такива големи приятелки. Сбогом, моя хубава сестричке, пиши ми скоро.“

---

[1] Вж. «Разказ на майката на Хъбард» от Едмънд Спенсър (903). — Б.пр. ↑

[2] Алюзия за клетвите на Йов. — Б.пр. ↑

ДО ДЖОН ХАНСЪН

1 декември, събота, 1804 г.

„Любезни господине,

Ваканцията ни започва на пети този месец. Ще си позволя удоволствието да прекарам празниците във вашата къща, ако това няма да ви затрудни. Честно казано, в Саутуел няма да има какво да правя, освен да играя на карти и да слушам напътствените слова на разни стари моми — две неща, които съвсем не са по вкуса ми. От последното писмо на майка ми разбирам, че все още не са ми набавили пони и пойнтери и че лорд Грей е в Нюстед. Без първото ме очаква голяма скука в място като Саутуел; с второто ще ми бъде още по-неприятно, защото, предполагам, че той си е все същият: кара се на селяните, раздува *съдебните* си пълномощия до безкрай (нали е вече мирови съдия) и по този начин тормози както самия себе си, така и всичко около себе си. Радвам се, че одобрявате пушката ми, и съм щастлив, че я е пробвал такъв *забележителен ловец*. Надявам се, че вашите кампании срещу яребиците и останалите пернати нямат сериозни последствия. Такива *дребни произшествия* като загубата на няколко пръста или палец, нещо, с което вие, *джентълмените от града* сте свикнали, едва ли ще прекъснат спортните ви занимания на открито. Условията, които ще ми предложите, без съмнение ще ме задоволят напълно. Само ви моля да изтребите онова *гадно племе, дървениците*, които почти ме изядоха миналия път, когато гостува във вашата къща. След като прекарах три месеца в чистилището на *пансиона* в Хароу, няма да съм много *придирчив*, или краен в изискванията си. Моля ви, предайте най-добрите ми пожелания на госпожа Хансън, както и на

усърдния книжник Харгрийвс. Докато се видим, оставам ваш.“

ДО ОГЪСТА БАЙРОН

Чансъри Лейн 6, 30 януари, сряда, 1805 г.

„Толкова отдавна не съм ти писал, моя скъпа Огъста, но не знаех къде се намираш. Не ми беше известно дали твоето присъствие *украсява* замъка Хауърд или Кайвтън. В мига, щом Хансън ми съобщи къде си, аз се приготвих да ти пиша, но ти изпревари намеренията ми. Просто не знам с какво да започна, имам толкова неща да ти казвам. Как ми се иска да сме заедно, тъй като е невъзможно да ти кажа всичко в едно-единствено писмо, освен ако не последвам твоя пример и не изпиша единадесет страници. Както разбрах, благодарение на *магическите си способности* ти понякога изпращаш подобен брой страници на лейди Гъртруд. Ще започна с нещо много важно. В събота вечерях у лорд Карлайл и след като опознах семейството, мога да кажа, че всички те много ми харесват. Между другото, чух за твоите *ездачески подвизи*. И особено една случка с жребеца ти, който те отвел в конюшнята — по силата на обстоятелствата и на собствените си крайници. Сигурно много щях да ти се възхитя, да те бях видял как се носиш с коня, разбира се, ако нямаше произшествие. Надявам се, че се сещаш за какво говоря, иначе може да си помислиш, че съм полетял във *висините на фантазията*. Искам да потвърдиш разказа ми в следващото си писмо и да ми кажеш дали сведенията ми са верни. Смятам, че твоята приятелка лейди Гъртруд е много приятно момиче. Ако вкусът ти в *любовта* е толкова добър, колкото и в *приятелството*, ще те призная за една *много проницателна малка благородничка*. Негова светлост също е симпатичен, особено след като човек го поопознае. Нейна светлост винаги ми е била приятна, а от по-младото

поколение в семейството Фредерик ми е любимецът. Що се отнася до бъдещото ми местоназначение, ще се върна в Хароу и ще стоя там до юни, а сетне отивам в университета. Ако можех да си намеря стая там, веднага щях да тръгна. Уредих да прекарам ваканцията у Хансънови, на които съм много задължен заради гостоприемството им. Сега ти се намираш на един ден път от моята любезна *майчица*. Ако искаш да ти се вдигне *настроението* или по-скоро *налягането*, препоръчвам ти да прекараш една-две седмици с нея. Всъщност предполагам, че *с теб* тя ще се държи добре, защото не познаваш нрава й така, както аз го познавам. Хиляди благодарности, мило мое момиче, задето си намекнала на господин Хансън и лорд Карлайл за моето усложнено положение. Винаги ще си спомням с благодарност за това като за *много важна* услуга. Мисля си, че ако прекараш известно време с майка ми, тя ще почне да ти досажда с приказки за женитбата ти, която *не одобрява*, най-вече защото обича да намира недостатъци — това е любимото й забавление. Във всеки случай ще бъде много любопитна, защото преди непрекъснато ме тормозеше за това, и ако й кажеш нещо, много вероятно е да го разпространи. Затова те съветвам, *когато я видиш*, не й казвай нищо или по възможност съвсем малко. Ако побързаш, ще успееш да отговориш на това *добре написано* писмо по обратната поща, защото ми се иска веднага да чуя новини от тебе. Не е необходимо да пишеш *единадесет страници*, *девет* са достатъчни. Но дали са девет страници или девет реда, моя скъпа сестричке, те ще бъдат винаги добре дошли за твоя любящ брат и приятел:

Байрон“

ДО ОГЪСТА БАЙРОН

4 април 1805 г.

„Моя най-скъпа Огъста,

Наистина имаш основателни причини да се оплакваш от моята неакуратност, но тъй като тя не произлиза от липса на чувства, а от склонност към мързел, надявам се, ще приемеш извиненията ми. Страхувам се обаче, че като хвана перото няма да успея нито да те поуча, нито кой знае колко да те развлека, защото в момента съм в много лошо настроение и не мога да понасям нито себе си, нито света, с изключение на *тебе*. Вчера напуснах Хароу и сега съм у господин Хансън. Тук ще бъда до неделя сутрин, когато ще замина за Нотингамшир, за да посетя *майка си*. С нея ще прекарам една-две седмици и после ще се върна в града. Оттам ще отида в Хароу, ще стоя до юли и след това постъпвам в университет, но в кой точно, още не съм решил окончателно. Господин Хансън препоръчва Кеймбридж, лорд Карлайл ми разрешава сам да си избирам и трябва да призная, че предпочитам Оксфорд. Във всеки случай не държа чак толкова, тъй че каквото и да решат, няма да имам възражения. Ето това, в общи линии, са плановете ми за следващите шест месеца. Радвам се, че ще посетиш *Негова светлост*, защото така ще имам възможност да те видя на връщане в града — едно удоволствие, от което дълго време съм лишен и което ще изпитам *двойно* по-силно след толкова продължителна раздяла. Посещението ми при благородната Вдовица не обещава особено щастие, но при всички обстоятелства трябва да се изтърпи, тъй като отдавна не съм я виждал. Ще бъде възможно най-кратко. Ще очаквам да намеря писмо от тебе, щом пристигна, защото искам да знам кога

ще ходиш в града и колко време ще останеш там. Ако останеш по средата на идния месец, може и да ме чуеш, тъй като през май ще бъде първият ден на нашите *Харовиански декламации*[1]. Приятелят ми Делауеър (както можа да забележиш) танцува с малката принцеса, но аз никак не му завидях за високата чест. Предполагам, си чула, че д-р Друри напуска Хароу този Великден и в знак на благодарност за дългогодишната му деятелност учениците му подариха сребърен сервиз на стойност 330 гвинеи[2]. Надявам се, че ще ми простиш за това *ипохондрическо* писмо, но никога през живота си не съм бил в толкова лошо настроение. Сбогом, моя скъпа сестричке.

Оставам твой вечно любящ, макар неакуратен брат:

Байрон“

---

[1] На този ден (6 юни) Байрон рецитира монолога на Занга от трагедията «Отмъщението» от Едуард Йънг (1683–1765). ↑

[2] Гвинея е английска златна монета, излязла от употреба през 1813 г. Стойността ѝ се равнява на една лира и пет пенса. ↑

ДО ОГЪСТА БАЙРОН

23 април 1805 г.

„Моя най-скъпа Огъста,

Предполагам, че вече си пристигнала благополучно у Карлайлови, или поне искам да се надявам, че е така. Няма да се успокоя напълно, докато не изпитам удоволствието да чуя от тебе самата, че всичко е наред. Аз тръгвам днес (вторник) за града и смятам да ти поднеса почитанията си най-късно в четвъртък. Дотогава ще трябва да се утешавам, както мога. Уверен съм, че в момента няма друг нещастник на света, който да се нуждае от утеха повече от мен. Ти, както и аз, познаваш *благия и добросърдечен* нрав на една личност, с която ме свързва близко родство. Разбира се, *удоволствието*, което изпитах по време на ваканцията (въпреки че то надмина очакванията ми), все пак не беше в такова обилие, че да ме накара да остана и един ден повече, отколкото се налагаше. Въпреки това независимо от скучното място и някои *неприятни неща*, които се случват в едно семейство на около сто мили от Саутуел, аз съумях да прекарам времето си спокойно. Не щеш ли, за зла участ днес най-неволно казах, че Саутуел не ми допада *особено*. Просто изразих мнение в най-обикновен разговор, без да казвам нищо обидно за този *мил градец* (който, между нас да си остане, предпочитам да се продъни от някое земетресение, разбира се, ако *красноречивата ми майка* не е в него). Веднага щом, пагубното изречение, подсказано ми вероятно от моя зъл гений, се изплъзна от устата ми, към мен бе отправена реч в *древно-класически стил*, който така често и прочувствено съм ти описвал, и който няма равен на себе си сред всичките *съвременни* или *древни* образци. Даже филипиките срещу лорд Мелвил[1] не могат

да се сравнят с него. Ако някой чуеше приказките на Добрата *Лейди*, щеше сигурно да си, помисли, че аз съм *най-коварният престъпник*. Но слава на свети Петър, след като преминах през *чистилището* на последния един час, бурята най-после отмина и аз сядам да ти пиша все още под тези приятни впечатления. Затова се страхувам, че писмото ми няма да бъде от най-забавните. Кълна се в честта си, никой никога досега не ме е обиждал по такъв *долен и невъздържан начин* както тази жена, която трябва да наричам майка, съществото, което ми е дало живот и което трябва да обожавам и уважавам, но за жалост не мога нито да обичам, нито да почитам. Вътре в един-единствен час чух такива *жигосващи* злословия по мой адрес и по адрес на *цялото ми семейство* по бащина линия, че *най-черните* хули ще бледнеят пред тях, а пък ти самата ще бъдеш потресена, ако ги чуеш. Такава, Огъста, е моята майка! Моята майка! От днес нататък аз се отричам от нея и макар че не мога да не й оказвам уважение, няма да съм в състояние искрено да тача родителката си, която с безобразното си поведение сама се лишава от правото на синовна привързаност. Ти, Огъста, си моята най-близка роднина, на теб трябва да доверявам онова, което не мога да спомена пред други, и съм сигурен, че ще ме съжалиш, но те моля да запазиш всичко в тайна и да не говориш за злополучните слабости на тая жена, която аз трябва търпеливо да понасям. Много ще съжалявам, ако се разберат, тъй като поне засега ми остава само още една седмица тук. Междувременно можеш съвсем спокойно да ми пишеш, защото тя няма да отвори писмата ми, дори ако са от тебе. Затова те умолявам да ми отговориш. Надявам се обаче да имам удоволствието да те видя в уречения ден, но ако все пак можеш да уредиш да не ме канят на обяд у лорд Карлайл, ще ти бъда много признателен, тъй като мразя непознати.

Сбогом, моя обична сестричке!

Оставам вечно твой Байрон“

[1] Става дума за острите нападки срещу виконт Мелвил в Камарата на общините през април 1805 г. във връзка с някакви неуспешни финансови операции. ↑

ДО ОГЪСТА БАЙРОН

2 юли, вторник, 1805 г.

„Моя най-скъпа Огъста,

Току-що се върнах от Кеймбридж, където ходих, за да се запиша в Тринити Коледж. Четвъртък е нашият ден за декламации в Хароу и понеже забравих да те подсетя за миналия път, сега те уведомявам *навреме*. Ако възнамеряваш *да ми окажеш честта* да присъствуваш, ще ти препоръчам да не идваш без кавалер, защото аз ще бъда много зает цялата сутрин и едва ли ще мога да се погрижа за теб, а пък не мисля, че ще ти бъде много приятно да се разхождаш самичка. Ела по-добре към дванайсет часа, защото ние започваме в един и ми се иска да ти осигуря добро място. Хароу е на единадесет мили от града и ще можеш да пристигнеш без притеснение, ако тръгнеш сутринта. Не знам как ще дойдеш, но, *за бога*, не довеждай много жени. Много те моля да ми отговориш веднага, за да знам до четвъртък сутрин дали ще дойдеш, или не. Така ще мога да подредя съответно ангажиментите си. Моля също Мадам да се появи в *най-елегантната* карета на Негова светлост, тъй като нашият етикет в Хароу не признава друго освен *най-изискани* превозни средства на големите ни *празници*. Дотогава оставам твой любящ брат, мила моя Огъста:

Байрон“

ДО ЧАРЛС ДЕЙВИД ГОРДЪН[1]

Бъргидж, Саутуел, Нотингамшир, 4 август 1805 г.

„Макар да се страхувам, мили мой Гордън, че няма да получиш това писмо, преди да се върнеш в *Абъргелди* (от писмото ти разбирам, че напускаш Ледбъри следващия четвъртък), за да не ме упрекнеш, аз ти отговарям веднага. Току-що приключих пътешествието си и повярвай ми, първото най-приятно занимание за мен сега е да ти пиша. Играхме срещу Итън[2] и най-срамно ни натупаха[3]. Утешението за мен беше, че направих, единадесет точки при първия опит и седем при втория. Никой от нашите не вкара толкова много освен Брокмън и Ипсуич. След мача обядвахме заедно в най-приятелска атмосфера и никой не каза нито една крива дума. Разбира се, повечето от нас бяха доста пияни и когато подир това отидохме в театър «Хеймаркет», дигнахме такава патардия, каквато впрочем можеш да си представиш при толкова много *харовианци и итонианци*, събрани на едно място. Аз бях в една група от седем души, които се качиха на файтон — четирима от Итън и трима от Хароу. Всички влязохме в една ложа и в резултат на това се вдигна такъв шум, че никой от седящите наоколо не можа да чуе думичка от пиесата, от което естествено не бяха *очаровани*, започнаха да ни се карат и почти се сбихме с тях. Бог знае как съм се прибрал след това. Много смътно си спомням, защото главата ми беше замаяна от горещината, караницата и виното, което изпих. На сутринта изобщо не можах да си спомня как, по дяволите, съм се добрал до леглото си. Вечерта валя непрекъснато и трудно хванахме файтон, затова и всички се натъпкахме на едно място. На мача видях младия Туилт, твоя брат, и един мой съученик, когото не бях срещал шест

години. Той обаче не е човекът, за когото те бях помолил да разпиташ. Искрено ти благодаря, че го направи. Снощи в осем тръгнах за майка ми и току-що пристигам. И без да се бавя нито секунда, ти благодаря, че толкова скоро изпълни молбата ми да пишеш. Адресът ми в Кеймбридж ще бъде Тринити Коледж, но няма да бъда там преди 20 октомври. Можеш да продължиш да изпращаш писмата си тук. Когато отида в Хампшир[4], което няма да стане, преди да си се върнал в Хароу, ще ти изпратя адреса си, преди да замина. Споделям надеждата ти, че ще продължим кореспонденцията си дълго време. Вярвам, мой най-скъпи приятелю, че тя ще бъде прекъсвана само от време на време, когато сме заедно на едно и също място или под един покрив. Когато например свърша *класическото си образование* и стана пълнолетен, очаквам да станеш чест посетител на Нюстед, моето имение в тази област; то се намира на около дванайсет мили от майчината ми къща, където съм сега. Там ще мога да ти демонстрирам лов на дивеч и птици, риболов и други неща и те уверявам, че ще си най-желаният ми гост. Ничии други писма не ми доставят по-голямо удоволствие, ничие приятелство не ме изпълва с по-голяма наслада. Повярвай, мили мой Чарлс, такива ще бъдат винаги чувствата на твоя вечно предан:

Байрон“

---

[1] Чарлс Дейвид Гордън — приятел и съученик на Байрон от Хароу. ↑

[2] Итън — град в Южна Англия, известен с училището си за момчета, основано още през 1440 г. ↑

[3] Става дума за среща по крикет на 2 август 1805 г. Байрон е изпълнен с гордост и задоволство, че се е представил добре независимо от телесния си недъг. ↑

[4] Хампшир — област в Южна Англия около Ламанша. ↑

ДО ОГЪСТА, БАЙРОН

Имението „Бъргидж“, 6 август 1805 г.

„И тъй, скъпа моя Огъста, ето ме пак в майчината ми къща, която ведно с *обитателката* си е *най-приветливото* място на света. В момента стоя vis a vis[1] и tête a tête[2] с тази любезна особа и докато ти пиша, тя бълва комплименти за твоята неблагодарност и разни тънки намеци да престана да си кореспондирам с тебе, а сега пък завършва с предупреждението, че ако някога, след като стана пълнолетен, ти бъдеш поканена в моя дом, тя повече не ще го удостои с *височайшето* си присъствие. За собствено забавление можеш да си представиш тържествената ми физиономия и *агнешката кротост* на Нейна светлост в рязък контраст с *ангелското ми изражение*. Получи се *внушителна семейна картина*. На заден план висяха в рамки портретите на прадядо и прабаба, които гледаха сякаш със съжаление своя *клет потомък*, чиито *достойнства* и *дарби* заслужават по-добра съдба. Ще остана в тази райска градина един месец. Няма да се местя в Кеймбридж до октомври, а през септември отивам на гости в Хампшир, където ще стоя до началото на семестъра. През това време, Огъста, твоите *съчувствени* писма ще бъдат утеха за моите *страдания*, които са твърде смешни, за да ги приемам много надълбоко, и все пак са по-скоро *неприятни*, отколкото *забавни*. Сигурно си се почудила, че *високопоставеното* ми име не се споменава във вестниците сред декламаторите от втория ден, но за беда един блестящ ум (който по-рано е учил в Хароу) потули *достойнствата* на Лонг, Фарър и моя милост, които винаги сме били най-добрите по декламаторство в Хароу, и счете за уместно да помести под формата на *шега*

хвалебствие за онези оратори, които по общо признание се бяха провалили. Разбира се, всичко това беше просто духовита приумица. И така, най-добрите не бяха споменати в полза на най-слабите, което обяснява варварското пренебрегване на ненадминатите ми способности. Вероятно го направиха да посмалят суетата ни, която според тях се е увеличила прекомерно след ласкателните слова за нашите прояви през първия ден. Във всеки случай ние не бяхме споменати в отзива за втория ден за изненада на цял Хароу. Това са *разочарования*, които неизбежно се случват на нас, *великите мъже*, и ние трябва да се научим да ги понасяме философски, особено когато те произлизат от разни опити за остроумничене. Всъщност тогава бях много болен и след като свърших декламацията, се почувствувах толкова изтощен, че трябваше да изляза от стаята. Бях изстинал, защото преди това спах във влажни чаршафи. Такава бе причината за моето неразположение. Сега обаче съм напълно оздравял И живея с надеждата, че скоро ще се освободя от робството в Бъргидж. Но болен или здрав, скъпа Огъста, аз винаги ще бъда твой любящ брат:

Байрон“

---

[1] Един срещу друг (фр.). — Б.пр. ↑
[2] Глава до глава (фр.). — Б.пр. ↑

ДО ОГЪСТА БАЙРОН

Бъргидж, 18 август 1805 г.

„Моя скъпа Огъста,

Възползувам се от краткото отсъствие на моята *любезна* майка този следобед, за да те осведомя какво става тук, или по-скоро да те помоля да ме уведомиш как са нещата при тебе. Що се отнася до мен, не мога с нищо да те позабавлявам освен пак с оплакванията, си срещу моята мъчителка, чийто *дяволски* нрав (прости ми, че цапам хартията с такава груба дума) се влошава с възрастта и придобива нова сила с времето. Колкото по-дълго прекарвам с нея, толкова по-дълбоко я намразвам и не мога напълно да прикривам онова, което мисля за нея. От това бурята не се успокоява, а напротив, превръща се в *ураган*, който заплашва да помете всичко. След като се изтощи от собствената си мощ, настъпва мрачно затишие, но мине ли малко време, пак се разбеснява с нова сила, която ме ужасява и изумява всеки страничен наблюдател. Тогава тя заявява, че ясно вижда колко я ненавиждам, че съм се съюзил с най-върлите й врагове, т.е. ти, лорд Карлайл[1] и господин Хансън и понеже аз никога не се преструвам, нито й противореча, тя ни удостоява с най-разнообразни епитети, твърде *многобройни* и прекалено вулгарни, за да ги повторя. Ето в какво общество и по какъв забавен и поучителен начин прекарах тия безкрайни петнадесет дена и съм осъден да преживея така още три щастливи седмици. Никой чернокож роб или военнопленник не е жадувал за избавление и свобода с такова нетърпение, с такава радост, с такова дълбоко очакване, както аз се надявам да избягам от майчиния си хомот и това проклето място. То е самото царство на скуката и най-безпаметно от бреговете на Лета,

макар че не е като реката на забравата, защото отвратителните сцени, на които съм свидетел, ме карат да съжалявам за щастливите дни в миналото и да искам да се върнат. Такъв, Огъста, е щастливият живот, който водя тук, такива са *развлеченията* ми. Скитам нагоре-надолу и изпитвам ненавист към всичко, което виждам наоколо. Ако остана тук още няколко месеца, дали от завист, дали от досада или немилосърдност[2], но сигурно ще се превърна в абсолютен мизантроп. Въпреки всичко, скъпа ми Огъста, оставам вечно:

твой Байрон“

---

[1] Карлайският херцог Фредерик Хауърд бил далечен родственик на Байрон по бащина линия. ↑

[2] Думи от англиканския молитвеник: «Избави ни от завист, от омраза и от злоба и всякаква немилосърдност». — Б.пр. ↑

ДО ОГЪСТА БАЙРОН

Тринити Коледж, 6 ноември 1805 г.

„Мила моя Огъста,

Както можеше да се предположи, животът в колежа ми харесва извънредно много, още повече, че се освободих от мрежите или по-точно оковите на моя домашен тиранин госпожа Байрон, която продължи да ми вади душата, докато й гостувах през юли и септември. Сега съм се настанил прекрасно в една *свръхчудесна* квартира. От едната ми страна живее моят учител, а от другата един старик. Двамата малко възпират моята *жизнерадост*. Стипендията ми е 500 лири на година, имам слуга, кон и се чувствувам независим като немски владетел, който сам сече парите си, или като ирокезки вожд, който не сече никакви пари, но се наслаждава на нещо, което е по-ценно — свободата. Изпадам във възторг, когато говоря за тази богиня, защото милата ми майка беше такъв деспот. Страхувам се, че последните ми демонстрации на твърд характер и решимостта ми да не търпя повече глупави команди (или оскърбленията, задето отказах да й се подчинявам безпрекословно независимо дали е права, или не) много са я обидили, защото във вторник получих огнедишащо писмо от съда в Саутуел, понеже не съм искал да изпъдя слугата си (когото нямам никакви основания да подозирам и който дойде с отлични препоръки от предишния си господар) по нейно внушение и заради някаква си нейна приумица[1]. На писмото, издържано в *изискан* стил, изпратих остър отговор, който така раздразни Нейна светлост, че след като го е прочела, ми го върна в плик, без да *благоволи* да добави нито буквичка повече. Когато се видим следващия път, ще ти покажа и писмото, и

моя отговор, за да можеш сама да прецениш и сравниш техните достойнства, Ще я оставя да буйствува, докато се поохлади, и няма дай обръщам никакво внимание. Нейното държание към мен в последните две години не заслужава нито уважението ми, нито обичта ми. Тук се чувствувам добре и тъй като имам може би най-добрата стипендия в колежа, мога да си живея весело, без обаче да прахоснича. Едва ли трябва да ти съобщавам, че за това не съм ни най-малко задължен на госпожа Б., защото сумата идва от моя лична собственост, а тя отказа да ме обзаведе и с най-дребното нещо от собствения си джоб. Мебелите ми са платени, а освен това тя получава една доста добра сумичка в добавка към собствения си доход, за което нямам нищо против, защото желая щастието й, но на *никаква* цена не бях живял заедно с *нея*. Изпих до капка сладостите на нейното общество и ако не можем да си подобрим отношенията, по-добре изобщо да не се виждаме повече. Но защо ли казвам *“да се виждаме"*? Нейният характер изключва всякаква възможност за щастие и поради това за в бъдеще ще избягвам *гостоприемния* й дом, макар че тя има глупостта да си въобразява, че ще стане господарка в къщата ми, когато стана пълнолетен. Извинявай за скучното писмо, но, откровено казано, снощният кларет[2] още не е изветрял от главата ми. Ходих на вечеря с една голяма компания. Предполагам, че този шут Хансън със своя груб език е искал да каже, че съм се надул от пиене, а не от ядене, защото не само че не съм напълнял, ами съм даже отслабнал с половин кило за две седмици. Тук редовно се тегля. Сбогом, моя мила Огъста.

(без подпис)"

---

[1] В случая госпожа Байрон е била права да подозира прислужника Франк в кражба. По-късно той е бил изпратен на каторга в задокеанските колонии на Англия. ↑

[2] Кларет — вид червено вино. ↑

ДО ХАРГРИЙВС ХАНСЪН

Тринити Коледж, 12 ноември 1805 г.

„Драги Харгрийвс,

Предай благодарностите ми на баща ти за «бързината», с която напълни мазето ми. Той заслужава похвала за «вниманието», с което се отнесе към молбата ми. Наближава време да получа коня и се надявам, че той ще изкупи нехайството си, като прояви акуратност поне в тази работа. Във всеки случай няма да има ейл от Тринити, докато не отворя бъчвичката с обещаното фалернско[1]. В колежа се развиваме добре във всяко отношение освен в учението. Никой не поглежда книгите, стари или нови, ако не е много наложително. Горките музи са напълно изоставени освен от неколцина стари и плесенясали мъдреци и учени, но колкото и да се харесват на Минерва[2], те са абсолютно противопоказни за Грациите[3]. Дори аз (с моята *любознателност*) се повлякох по течението и откакто се видях с баща ти, съм се хранил вкъщи само два пъти, имам куп ангажименти за цяла седмица напред. Въпреки това с моя тютор се погаждаме много добре и за първи път в живота си цели три седмици не съм се забърквал в никакви сериозни каши. Имам една новина за теб, която понасям с *християнско* смирение и без *бурни изблици* на скръб. Майка ми (чийто дяволски нрав ти познаваш добре) си е втълпила в *мъдрата* глава, че трябва непременно да се кара с покорния си син. Тя има такъв ужасен характер, че изобщо не може да миряса, въпреки че ни делят четиридесет мили; ще ми се да бяха четиристотин. Причината е съвсем незначителна, за да губя както твоето, така и моето време в ненужни описания. Накрая, в отговор на едно яростно послание, аз и изпратих

саркастичен отговор, който така разгневи благородната Вдовица, че тя ми върна писмото, без да благоволи да драсне една думичка върху плика. Като се видим следния път, ще ти покажа и писмото, и моя отговор, защото и двете съдържат пламенни *филипики*. Моля те, отговори ми веднага, за да знам кога слугата ми ще доведе коня от Лондон. Бяхме се уговорили за двайсети, но искам да чуя подробности от баща ти. Надявам се, че вече се оправяте. Ще те видя на Коледа (ако доживея дотогава), тъй като възнамерявам да прекарам едномесечната си ваканция в Лондон.

Оставам, господин Тери:

твой Байрон“

---

[1] Фалернско — вино по името на областта Фалернум в Кампания, прочута с производството на вина. ↑

[2] Минерва (мит.) — римска богиня на мъдростта, паралел на гръцката Атина. ↑

[3] Грации (гр. мит.) — три сестри, Талия, Аглая и Ефросина, дарителки на чар и красота. ↑

ДО ДЖОН ХАНСЪН

Тринити Коледж, 23 ноември 1805 г.

„Любезни господине,

Вашият съвет беше добър, но аз още не съм решил дали ще го последвам. Това място е *ад* или поне такава е главната му забележителност, която наричат Университет. Всяко друго име обаче би й подхождало повече, защото ученето е последната грижа на ученото общество там. Ректорът яде, пие и спи, професорите *пият*, *спорят* и правят каламбури, а заниманията на студентите можете сам да си представите без моя, помощ. Седнал съм да ви пиша със замаяна от разгул глава и макар че мразя това, не мога да го избягна. Откакто пристигнах, съм вечерял само три пъти вкъщи, а масата ми е постоянно отрупана с покани. При това аз съм най-_уравновесеният_ младеж в целия колеж, не съм се забърквал в кой знае колко истории и в нито една със, сериозни последствия. Щом определите ден, слугата ми ще дойде за коня и тъй като наближава време да се разплащам, останалите 50 лири ще ми бъдат *добре дошли*. Не удържайте нищо, защото ще имам нужда от почти всичките пари, а за седлото и сбруята ще уредим въпроса следващия семестър. Не изпращам сметката на тапицера, тъй като квартирата ми ще бъде боядисана и облепена с тапети на Коледа — тогава ще я получа. Досега не съм взел никакви мебели и принадлежности освен най-необходимите като гарафи и винени чаши. Вашата готвачка несъмнено ви е измамила, тъй като знам, че моят слуга е бил в града за пет дни, а тя е казала четири. Все още нямам основания да се съмнявам в него, но ще обсъдим въпроса, като дойда в града, където смятам да отседна у госпожа Масингбърд. С майка ми се скарахме, но аз понасям това с

философско търпение. Навикът примирява човек с всичко. С надежда, че госпожа Х. и *Батальонът* са в добро здраве, оставам ваш:

Байрон“

ДО ОГЪСТА БАЙРОН

Пикадили № 16, 27 декември 1805 г.

„Мила моя Огъста,

Сигурно ще се изненадаш, като получиш второ писмо от мен толкова скоро след първото (особено като знаеш, че нямам този навик), но работата, за която ти споменах малко загадъчно, ме принуждава да го сторя. Преди да ти я разкрия обаче, искам да я запазиш в най-строга тайна, защото ако разбера, че се е разчула, с цялото ни приятелство, с цялото ни доверие един към друг е свършено. Не възприемай това встъпление като заплаха, целяща да те насили да изпълниш молбата ми; просто искам да те накарам (независимо дали ще се съгласиш, или не) да запазиш мълчание. Ако се съгласиш, ще ти бъда особено задължен, но, повярвай ми, моето уважение към теб няма да намалее, ако ми откажеш. Работата накратко се състои в следното: като всички млади хора, току-що пуснати на свобода, и особено такива като мене, които са се избавили от робството в майчината си къща, аз напоследък се поразпуснах и в резултат на това имам нужда от пари. Сигурно веднага ще си помислиш, че се каня да ти поискам. Не, даже да ми предложиш хиляди, заявявам най-тържествено, че ще ти откажа без колебание и не бих приел, дори ако ме заплашва гладна смърт. Онова, което очаквам и желая, е да ми станеш гарант за няколкостотин лири пред един човек (от лихварското племе), който ми предложи заем, при условие че мога да му представя допълнителна гаранция, че няма да го загуби. Причината за това изискване е, че още съм непълнолетен и после мога да откажа да платя дълг, взет в непълнолетна възраст. Ако доживея до пълнолетие, не се съмнявай, че ще

изплатя парите, тъй като притежавам имущество, дето струва сто пъти повече от сумата, която ще заема, ако ли пък някой пищов или треска прекъсне нишката на моето съществуване, нещо, което между другото смятам за доста вероятно, ти ще получиш половината приходи от въглищата[1], които се трупат от десетгодишната ми възраст, и няма да загубиш кой знае колко, ако изплатиш дълг от седем-осемстотин лири при положение, че разполагаш със седем-осемстотин хиляди. Далеч съм от мисълта да изисквам от тебе обещание, което ще развали или понижи мнението ти за мене. Ако смяташ, че това ще породи подобни последствия, прости нахалството ми и забрави всичко. Имам много приятели, повечето от които се намират в същото положение. Що се отнася до ония, които не са, аз съм прекалено горд, за да се обърна към тях, защото мразя да се чувствувам задължен. Знаеш, че ненавиждам родните си, и кой тогава освен теб мога да занимавам с тая работа? Затова и отправям молба към теб и ако ще ме разочароваш, поне ми спести съветите на моите настойници и нека волята ти да се изрази в мълчание. Знам, че ще ме помислиш за глупак, ако не и престъпник, но сама ми го кажи и недей разказва за моите недостатъци на другите, даже и на онзи нафукан благородник графа, който може да има много качества, но определено е несимпатичен, а пък онова бъбриво конте Хансън още по-малко би извинил слабостите на едно момче. Аз просто правя експеримент дали една жена може да пази тайна — дано да не се излъжа. Ако се съмняваш дори съвсем мъничко в моята честност, или се страхуваш, че поемаш прекален риск, не се колебай в отказа си. Сбогом. Очаквам с нетърпение отговор независимо дали ще се съгласиш, или не.

P.S. Извинявай за многобройните грешки, които вероятно се съдържат в това писмо, но за прошка трябва да молят състоянието, в което се намирам, и бързината, с която писах.

Байрон“

[1] Вероятно Байрон има предвид имота Рочдейл в Ланкашир, на чиято територия имало каменовъглени мини, макар че правата над тях били продадени още по времето на крал Едуард I. Байрон става собственик на Рочдейл на десетгодишна възраст след смъртта на петия лорд Байрон. ↑

ДО ДЖОН ПИГОТ[1]

Пикадили №16, 16 август 1806 г.

„Драги ми Пигот,

Не мога точно като Цезар да кажа: «Дойдох, видях, победих», и все пак най-важната част от това лаконично описание на успеха подхожда на сегашното ми положение. Защото, макар че госпожа Байрон си направи труда да «дойде» и да ме «види», твоят *покорен* слуга излезе победител. След упорита няколкочасова битка, по време на която *ние* понесохме значителни загуби поради бързината, с която врагът ни обстрелваше, накрая *той* се оттегли в безредие, оставяйки *артилерията* си, *бойни съоръжения* и известен брой *пленници*. С една реч, при *сегашния* си поход той претърпя решително поражение. За да бъда по-понятен, ще ти кажа, че госпожа Байрон си заминава незабавно, а аз, с всичките си *лаври*, отивам в Уърдинг на Съсекския бряг, където трябва да адресираш следващото си писмо (до поискване). Като получиш второто ми римотворство[2], сигурно ще си помислиш колко плодовита е моята муза. Горкото момиче. Но тя роди отдавна и тук приложеният й плод излезе на бял свят още преди няколко години. Открих го случайно в четвъртък сред едни стари книжа. Преписах го наново, прибавих съответната дата и искам да се публикува заедно с другата *челяд*. Мислех че твоето отношение към последното й отроче ще съвпадне с моето, но просто ми беше невъзможно да го облека другояче, тъй като изцяло се основава на факти. Престоят ми в Уърдинг няма да превиши три седмици и сигурно ще ме видиш отново в Саутуел в средата на Септември. Предположението на твоите съседи относно спътница в

бягството ми[3] е абсолютна нелепост и само ще напълни главата на момичето с разни идеи, които, честна дума, никога не съм имал намерение да й втълпявам. Между впрочем би ли предал на Ридж[4] да спре печатането на стихотворенията, докато не му се обадя, защото съм решил да ги преработя основно. Тази забрана не се отнася за двете последни работи, които ти изпратих в писмата си. Извини ме за това скучно и глупаво писмо, но в главата ми е същински *хаос* от *абсурдни* образи и е пълна с мисли за работа, за разни приготовления и проекти. Ще очаквам отговор с нетърпение и повярвай, нищо друго не би ми доставило по-голямо удоволствие от едно твое писмо.

Твой:

Байрон“

---

[1] Джон Пигот — приятел на Байрон от Саутуел. ↑

[2] Вероятно става дума за стихотворението «Към Мери» включено в стихосбирката «Поетически мимолетности» (Fugitive pieces) публикувана частно през ноември 1806 г. Еротичните образи в него смутили мнозина читатели в Саутуел, в резултат на което Байрон унищожил повечето екземпляри. ↑

[3] След един скандал с майка си Байрон напуснал дома си в полунощ и избягал в Лондон със съдействието на Пиготови. ↑

[4] Джон Ридж печатал «Поетически мимолетности» в съседния град Нюарк. ↑

ДО ДЖОН ПИГОТ

Саутуел, 13 януари 1807 г.

„Драги ми Пигот,

Трябва да започна с най-_различни_ извинения за неакуратността си, но разнообразните ми занимания в проза и стих говорят в моя защита. Заедно с това писмо ще получиш един том с всичките ми *Младежки опити*[1], които излязоха, откакто замина. Той е доста по-голям от копието у тебе, което те моля да унищожиш, тъй като настоящото е много по-пълно. Онова злополучно стихотворение за горката Мери предизвика някои критични забележки от страна на *възрастните дами*. Не съм го публикувал в това издание, защото госпожа С., твоята оксфордска приятелка, ме обяви за най-безпътния грешник, с една дума, един «млад Мур»[2]. Според мен стиховете ми се посрещнаха, общо взето, добре и положително възрастта на автора им ще го предпази от прекалено *сурова* критика. Приключенията ми между шестнайсет и деветнайсет години и разгулният живот, в който се впуснах в Лондон, придават известна чувственост на мислите ми, но поводите, които вдъхновиха моята муза, не биха допуснали друга окраска. Този том обаче е изключително благопристоен и невероятно *целомъдрен*. A propos, понеже говорим за любовта, твоята прелестна Каролайн е една абсолютна *кокетка*. Тя *уплете* и Бийчър[3] в *златната си мрежа*. Предполагам, че през следващите шест месеца севернякът ще разнася *въздишките ти*. Зарежи я, тя не заслужава твоите съжаления. Стига толкова за нея. Аз също съм влюбен в една твоя позната дама и всички *баби-благороднички в Саутуел поклащат глави* укоризнено, като гледат как *красивата Ан се занася* с твоя *покорен слуга*.

Оная вечер на една *официална вечеря* езиците на старите вещици не спряха, докато ние с моята нимфа разговаряхме доста *жизнерадостно*, още повече, че тя напълно *заряза* един нещастен *обожател*, някакъв кавалер от Нотингам, който с възхитително благодушие и почуда гледаше как аз най-нахално се настаних до неговата Дулцинея и му развалих работата за удоволствие на компанията. Тя е красиво момиче, аз я обичам и не съм изгубил надежда, стига *за проклетия* да не се случи нещо. Разбира се, драги ми Пигот, моля те за дискретност. Ще ти пиша, още по въпроса. Ако намериш свободно време, за да отговориш на тия несвързани глупости, наистина ще ти бъда много благодарен.

Твой и т.н.

Байрон“

---

[1] Втората стихосбирка на Байрон, озаглавена «Стихове по разни поводи» (Poems on various occasions). ↑

[2] В Хароу Байрон прочел еротичните стихове на Томас Мур и особено «Поетически творби на покойния Томас Литъл» (1801 г.), които оказват видимо влияние върху ранната му поезия. ↑

[3] Вероятно Шерърд Бийчър, братовчед на Пиготови. ↑

ДО УИЛЯМ БАНКС[1]

Саутуел, 6 март 1807 г.

„Любезни Банкс,

Твоята критика[2] е ценна по много причини. На първо място, тя е единствената, в която ласкателствата играят незначителна роля; на *второ* място, аз вече съм се *преситил* от блудкави комплименти и имам по-добро мнение за твоя разум и способности, отколкото за *чувствата* ти. Приеми най-искрените ми благодарности за любезното ти решение, още по-добре дошло, защото е неочаквано. Що се отнася до една по-точна преценка, едва ли трябва да ти напомням, че съвсем малко от *най-добрите* стихотворения, написани на нашия език биха издържали на внимателен *словесен анализ*. Затуй не може да се очаква, че изблиците на едно момче (повечето стихотворения са написани в твърде ранен период) ще имат големи художествени достойнства както по отношение на замисъла, така и по отношение на изпълнението. Много от тях са написани в състояние на дълбока душевна депресия или пък по време на остри заболявания, откъдето произтичат и мрачните мисли. Мненията ни съвпадат, че «poesies Erotiqyues»[3] будят най-много възражения. Но те се харесаха на божествата, на чийто олтар бяха поднесени, и това ми стига. Портретът на Помпоз[4] беше създаден в Хароу след продължителни сеанси, което обяснява приликата или по-точно *карикатурата*. Той е *твой* приятел, *мой* никога не е бил и по тая причина повече няма да говоря за това. В *Колежански стихове*[5] няма нищо лично. Може би отделни нотки да създават такова впечатление, но не бих ги махнал. Не се съмнявам, че ще

бъдат заслужено охулени; това е справедливо наказание за моето несиновно отношение към такава прекрасна *алма матер*. Не ти изпратих екземпляр, за да не ни поставят в положението на Жил Блас и архиепископа на Гранада[6], макар че този експеримент също си носи риска. Исках да чуя от теб една безпристрастна *присъда*. Ако ти бях подарил «Либелус», преди да получа писмото ти, щеше да изглежда като подкуп за комплименти. Без колебание ти казвам, че държах повече да чуя *твоята* критика, колкото и да е остра, вместо хвалебствията на хилядите. Същия ден бях удостоен с похвалите на *Макензи*[7], прочутия автор на «Чувствителният човек». Не знам чие одобрение ме зарадва повече — неговото или твоето. Ще получиш *младежките ми опити* или поне всички онези, които са излезли досега. Имам един голям свитък в ръкопис, част от който може би ще се появи по-късно, но засега нямам нито време, нито настроение да го подготвям за печат. Напролет ще се върна в Тринити, за да опразня квартирата и да ти кажа последно сбогом. Реката Кам[8] едва ли ще прелее от сълзите ми по този случай. Твоите следващи забележки ще ми бъдат от полза колкото и да са *язвителни* или горчиви за небцето ми, разглезено от *сладостите на ласкателствата*. *Джонсън* ни показа, че *няма* съвършена поезия, но да се поправи моята, ще бъде Херкулесов подвиг. Всъщност никога не съм мислил какво ще стане, след като напиша нещо, и досега съм публикувал само по молба на моите приятели. Въпреки че толкова е изприказвано за «Genus irritabile vatum»[9], ние никога няма да се караме на тая тема. Поетическата слава съвсем не е пределът на моите желания. Сбогом.

Твой Байрон“

---

[1] Уилям Банкс — приятел на Байрон от Тринити Коледж. ↑
[2] Банкс е изказал мнение върху «Стихове по разни поводи». ↑
[3] Еротични стихове (фр.). — Б.пр. ↑

[4] Карикатура на директора на Фароу, д-р Джордж Бълтър в стихотворението «Детски спомени» (Childish Recollections). ↑

[5] Вж. «Мисли след един изпит» (Thoughts Suggested by a College Examination) и «Гранта: мозайка» (Granta: A Medley). ↑

[6] Алюзия за един епизод в «Жил Блас» от Льосаж, кн. 7, гл. IV. Заради откровената си критика на архиепископа Жил е изпъден. «Сбогом, господин Жил Блас. Желая ви всякакви успехи и малко повече такт.» ↑

[7] Всички собствени имена, дадени в курсив, са пояснени в азбучника на края. — Б.пр. ↑

[8] Реката Кам минава край Кеймбридж. ↑

[9] Раздразнителното племе на поетите (лат.). — Б.пр. ↑

ДО ЕДУАРД НОЕЛ ЛОНГ

Саутуел, 16 април 1807 г.

„Писмото ти, мой драги *знаменосецо*[1], не говори много в полза на твоя нов живот и особено последната участ, където казваш, че най-щастливите ти дни вече са свършили. Най-искрено вярвам, че това не е така. Положително в миналото е имало приятни моменти, но мисля, че такива пак ще има, даже повече, и в бъдещето. «Ти се надяваш, че аз не съм в твоето положение.»

Ще бъда откровен, що се отнася до мен. Природата ме топна в боята на *безразличието*. Смятам, че не съм роден да бъда щастлив, макар в някои отношения да имам късмет. Аз съм едно самотно същество на тая земя, без никаква връзка, която да ме прикрепи към живота, ако не се смятат няколко съученици и *двайсетина* жени. Нека чуя «ветровете да разнасят славата ми» и песента на бардите в нормандския ми дом, това ми стига, повече не очаквам. За религията не знам нищо, поне *нещо в нейна полза*. Във всички секти има глупци, а в повечето е пълно с мошеници. Защо трябва да вярвам в разни тайнствени и непонятни за никого писания само защото авторите им са хора, погрешно взели лудостта си за просветление свише и са се нарекли *евангелисти*? Както и да е, стига толкова по тоя въпрос. Твоята *набожна душа* ще бъде ужасена, а аз нямам желание да печеля прозелити[2]. Ще си позволя само да кажа, че всичките добродетели и всичките благочестиви дела, извършени на тая земя, не могат да гарантират человеку вечно щастие в отвъдния живот. Нито пък е възможно да съществува място за вечно наказание. Такава мисъл е несъвместима с милостта на божеството. Тук съм заобиколен с пастори и методисти, но както можеш да

забележиш, не съм се заразил от тяхната *мания*. Живея като *деист*[3], а като какъв ще умра, виж, това не знам. Каквото ще да става, ridens moriar[4]. Нищо не ме задържа тук освен сбирката, която няма да излезе преди юни. Двайсетина работи ще отпаднат и много нови неща ще бъдат добавени. Между тях е един пълен епизод за Нис и Евриал от Вергилий[5], някои оди от *Анакреон* и няколко мои оди. Цялото ще бъде 170 страници. Последното ми творение е подражание, на Осиан[6], което няма да публикувам. Имам достатъчно неща и без него. Много от сегашните стихотворения са допълнени и променени, с две думи, ще видиш «един стар приятел с нова физиономия». Ако трябваше да публикувам всичко, което съм написал в стихове, щеше да се получи прилично кварто[7]. Засега половината от тях са достатъчни. Ще ти дам всичките, когато се видим.

Всеки ден отслабвам. Откакто започнах режима, съм отслабнал с 23 фунта[8], т.е. един стон[9] и 9 фунта. В началото тежах 14 стона и шест фунта, а във вторник се претеглих и видях, че съм станал 12 стона и 11 фунта. Какво ще кажеш, Нед? Не ми ли завиждаш? Ще продължа, докато стана 12 стона, и после ще спра, освен ако пак не изглеждам дебел. Във всеки случай ще водя умерен живот и ще правя много упражнения.

Ако имам възможност, можем да се срещнем през юни. Преди да отида в Гранта[10], ще поседя в града и «ако планината не дойде при Мохамед, Мохамед ще отиде при планината». Като казвам «планина», не правя никакви намеци за твоята големина. Казват, че Ксеркс направил планината Атон във формата на жена[11]. Ако сега беше жив и попаднеше в Чатъм[12], сигурно нямаше да си прави труда, защото в твое лице щеше да намери цял хълм, скроен точно по негов вкус.

Сбогом, скъпи Монт Бланк, или по-точно Монт Руж[13]. Моля ти се, не изригвай, или поне излей лавата на твоето възмущение в някой друг канал и недей изпепелява.

Вечно твоя:

Байрон

Пиши веднага.“

---

[1] Лонг, приятел на Байрон от Хароу, бил постъпил в гвардията. ↑

[2] Прозелит — човек, сменил вярата си. ↑

[3] Деист — привърженик на деизма, религиозно учение, възникнало в края на XVII в. и началото на XVIII в., което се опитва да примири религията с механистичния рационализъм. ↑

[4] Ще умра смеейки се (лат.). — Б.пр. ↑

[5] Нис и Евриал — влюбени младежи от «Енеида» (Книга IX) на Вергилий. ↑

[6] Осиан — с името на Осиан, легендарен келтски воин и бард, живял в Ирландия през III в., е свързана известната литературна мистификация на Джеймс Макфърсън. През 1760 и 1762 г. той публикува «Песните на Осиан» уж като превод от оригинални гаелски ръкописи. По-късни изследвания показват, че преводите на М. не съответствуват на нито един известен гаелски текст. По традиция произведението на Макфърсън често се нарича «Осиан». ↑

[7] Кварто — формат на печатно издание от една четвърт на лист, т.е. сгънатият на четири лист дава осем страници. ↑

[8] Фунт — английска мярка за тежест, равна на 453,6 г. ↑

[9] Стон — английска мярка за тежест, равна на 6,35 кг. ↑

[10] Гранта — местното име на р. Кам, която минава през Кеймбридж; самият Кеймбридж. ↑

[11] В античната литература няма подобно сведение. Очевидно Байрон смесва фантастичния проект да се оформи планината Атон като статуя на Александър Велики и действителното прокопаване на канал от Ксеркс в същата планина. ↑

[12] Чатъм — град в Югоизточна Англия, където се намирала голяма корабостроителница за бойни кораби. ↑

[13] Алюзия за червените шинели на гвардейците. ↑

ДО ЕДУАРД НОЕЛ ЛОНГ

Саутуел, 1 май 1807 г.

„… Искрено съжалявам, че задълженията на твоето занятие те зоват към битки — но за какво? Можеш ли да ми обясниш? Заради амбициите на деспотизма или капризите на хора, които случайността е поставила в положението на управници и които сигурно стоят по-долу от теб и от мнозина… ти знаеш, не съм *страхливец*, нито пък ще избягам в случай на опасност. Всъщност в живота ценя твърде малко неща, че да се боя чак толкова от смъртта. Не съм нечувствителен към славата и даже се надявам, преди да намеря вечен *покой*, да прекарам известно време на военна служба. И все пак не мога да преодолея отвращението си към живот, абсолютно и изключително отдаден на кланета, нито пък бих могъл да нарека наемника другояче освен *“роб на кръвта"*. Прощавай за дръзките забележки, аз пак си правя шега с чувства, които са ти добре познати. Чувал си ме да говоря за тях и преди, но за съжаление без особена полза. Заловил си се с една професия с целия ентусиазъм, надежда и прочее на деветнадесетте си години. Това е напълно извинимо за нашата възраст, но много ми се ще някой да чуе мнението ти по тоя въпрос, когато станеш на петдесет… Като се върнеш от бойното поле, донеси ми скалпа на *Месана* или брадичката на Бонапарте…"

ДО ЕЛИЗАБЕТ БРИДЖИТ ПИГОТ[1]

Тринити Коледж, Кеймбридж, 5 юли 1807 г.

„Мила моя Елайза,

Откак ти писах първото си писмо, реших да остана *още една* година в Гранта, тъй като квартирата ми е вече обзаведена, и то в *най-изискан* стил; появиха се неколцина стари приятели, запознах се с много нови и изобщо моите пороци пак ме навлякоха. Ще се върна в колежа през октомври, ако още съм *жив*. Животът ми тук е неспирен разгул: всеки ден ходя на различни места и получавам повече покани за обеди и пр., отколкото мога да приема за времето, през което съм тук. В момента ти пиша с бутилка кларет в главата и сълзи в очите, защото току-що се разделих с моя *“Корналин"*[2], който прекара вечерта при мен. Понеже това беше последната ни среща, отложих всички ангажименти, за да посветя *неделните* часове на приятелството. Засега се разделих с Едълстън и в главата ми цари *хаос от надежди и отчаяние*[3]. Утре заминавам за Лондон. Изпращай писмата си до *хотел „Гордън“, Албъмарл Стрийт*, където ще отседна, докато съм в *столицата*. Много се радвам, че си се заинтересувала от моето „протеже“. Той ми беше почти *постоянен* спътник от октомври 1805 г., когато постъпих в Тринити. Неговият глас привлече вниманието ми, *лицето* му го задържа, а *маниерите* му ме привързаха към него завинаги. През октомври той отива в една *търговска* къща в града, тъй че надали ще се видим повече до моето пълнолетие, когато ще оставя нему да реши дали да стане *съдружник*, като му отстъпя лихвите си, или да дойде да живее при мен. Естествено сега той би предпочел *второто*, но дотогава

може да промени мнението си. Във всеки случай сам ще направи своя избор, Аз *наистина* го обичам повече от всяко друго същество и нито времето, нито разстоянието могат да повлияят на моите (общо взето) непостоянни чувства. С една реч, нашето приятелство ще накара лейди Бътлър и госпожица Понсонби да се изчервят, Пилад и Орест[4] да побледнеят и само липсата на развръзка като при Нис и Евриал[5] не ще ни позволи да надминем Йонатан и Давид[6]. Той определено е по-привързан към мен, отколкото аз към него. През *цялото* време в Кеймбридж се срещахме всеки ден — зиме и лете, без да сме прекарвали *нито* минута в *отегчение* и *всеки* път се разделихме с неохота. Надявам се *някой* ден да ни видиш заедно. Той е единственото същество, което ценя, макар че мнозина ми *харесват*. Оня ден тук беше маркиз Тависток. Вечеряхме у неговия тютор. Компанията беше изцяло вигска.[7] Тук се е събрала доста силна опозиция: през октомври към нас ще се присъединят лорд Хартингтън, херцогът на Ленстър и др. и всичко ще бъде *великолепно*. В момента има малко затишие. Пак направих беля: обърнах една сосиера в скута на някаква дама, след което придобих много нещастен вид, а околните се захилиха, майната им! A propos, съжалявам, но всеки ден съм пиян и все още не съм изтрезнял. Месо обаче не докосвам — само супа, риба, зеленчуци и затова не ми вреди. Жалки твари сме ние кеймбриджианците, госпожа, но обещаваме да се поправим догодина. Това място става *монотонно с безкрайното си разнообразие*. *Харесва* ми. Мразя Саутуел, пълно е със стари моми. Как е Ан Бийчър? Трябва й съпруг, мъжете са малко, не кълват, госпожа. Кажи на Ан да лови по-внимателно, иначе *кротушките* ще избягат. Ще се хващат само *кленчета и таранки*. Пиши ми скоро. Ридж харчи ли ми стоката? Или старчугите се потриват? Какво са си купили дамите? Всички са разочаровани, предполагам, защото тоя път в книжката няма нищо неприлично, съжалявам. Лошо е положението в Саутуел, няма *свестни физиономии* и никой „не ти мисли доброто“. Видях едно

момиче в църквата „Света Мария“ досущ като Ан Хоусън[8]. Помислих си, че е тя. Разбира се, бях се заблудил. Дамата ме зяпна, аз също. Изчервих се, но дамата не. Тъжна работа, жените трябва да имат повече свян. Понеже говорим за жени, та се сетих за *моя териер* Фани. Как е тя? Много е добре, благодаря.

Боли ме главата, искам да си легна. Утре трябва да ставам рано, че ще пътувам. Моето „протеже“ ще закуси с мен; раздялата ми разваля апетита, освен когато е със Саутуел, госпожа. *Мразя Саутуел!*

Вечно твой:

Байрон"

---

[1] Елизабет Пигот — приятелка на Байрон от Саутуел и сестра на Джон Пигот. ↑

[2] Корналин — Байрон написва стихотворението „Корналин“, посветено на момчето Джон Едълстън и публикувано в „Поетически мимолетности“. С Едълстън го свързвало интимно приятелство. ↑

[3] Алюзия за стих от философската поема „Опит върху човека“ от А. Поуп (послание второ, 1). — Б.пр. ↑

[4] Пилад и Орест — младежи, известни с пословичното си приятелство. Първият бил син на фокидски цар, а вторият — на Агамемнон и Клитемнестра. ↑

[5] Вж. бел. 4 към писмо до Е. Н. Лонг от 16 април 1807 г. ↑

[6] Йонатан и Давид — според Стария завет цар Давид се свързва с Йонатан, син на Саул, с обет и обич и приятелство („Самуел“, 1, 18). ↑

[7] Виги — една от двете главни политически партии (ср. Тори) по това време, изразители на интересите на индустриалната буржоазия и на стремежа за социални и политически реформи. ↑

[8] Ан Хоусън — момиче от Саутуел, на което Байрон посвещава някои от първите си стихотворения. ↑

ДО ЕЛИЗАБЕТ БРИДЖИТ ПИГОТ

Тринити Коледж, Кеймбридж, 26 октомври 1807 г.

„Мила моя Елизабет,

Уморен от хазарт до четири часа сутринта два дена поред, вземам перото, за да попитам как Ваше височество и останалите ми познати от женски пол прекарват живота си в седалището на архиепископалното величие *Саутуел*. Знам, че заслужавам да ме нахокаш за моята нехайност, но през последните три месеца обикалям нагоре-надолу и ми беше невъзможно да изпълнявам задълженията си на кореспондент. Сега най-подир се установих на едно място за шест седмици и ти пиша, *отслабнал* както никога досега (не съм напълнял нито една унция[1], откакто намалих теглото си) и в доста по-ведро настроение, защото в края на краищата Саутуел беше омразно място. Благодаря на св. Доминик, че се махнах оттам. На два пъти се намирах на осем мили от него, но не можах да си наложа пак да вляза в задушната му атмосфера. Впрочем и това място е достатъчно окаяно — един порочен хаос на хазарт и пиянство. Само комар и бургундско, лов, математика и нюмаркет[2], конни надбягвания и буйства. И все пак е рай в сравнение с вечната скука в Саутуел. О, каква мъка е да не правиш нищо друго освен любов, врагове и поезия! Следващия януари (нека това остане entre nous[3], моля те, защото моята майка-преследвач ще вземе да метне томахавката си по някоя от налудничавите ми идеи) тръгвам по море за четири или пет месеца с братовчед си капитан Бетсуърт, който командува «Татарин» — най-хубавата фрегата във флотата. Виждал съм много неща, защо да не видя и морския живот. Сигурно ще отидем в Средиземно море или до Антилските острови, или по

дяволите и ако наистина има възможност за последното, Бетсуърт ще го направи, защото е получил двадесет и четири рани на различни места и притежава писмо от покойния лорд *Нелсън*, където последният казва, че Бетсуърт е единственият офицер от флотата с повече рани от самия него. Имам си нов приятел, най-прекрасният на света — един питомен мечок. Когато го доведох тук, ме попитаха какво смятам да правя с него, а аз отговорих: «Ще ви става колега» (Шерърд ще ти обясни значението на това изречение.) Отговорът ми не ги възхити особено. Тук стават безкрайни гуляи и тази вечер също една голяма и разнообразна група от жокеи, комарджии, боксьори, автори, пастори и поети ще вечерят с мене. Шарена компания, няма що, но те се разбират прекрасно помежду си, а колкото до мене, аз съм по малко от всичко освен жокей. Между другото оня ден пак паднах от коня. Благодари от мое име на брат си за неговия трактат. Написах 214 страници от един роман, едно стихотворение 380 стиха[4], което ще излезе (анонимно) след няколко седмици с бележки, 560 стиха от «Бозуъртското поле» и 250 стиха от друго стихотворение в рими, освен това половин дузина други, по-малки неща. Стихотворението, което ще излезе, е сатира. A propos, в «Критикъл Ривю» ме хвалят до небето, а в едно друго списание ме хулят на провала. Казват обаче, че така е по-добре за продажбата на книгата. Поддържал се спорът и книгата не се забравяла. Освен това от критика никой не се е спасил — и най-великият, и най-нищожният. Затова го понасям философски. Странно, но двата противоположни отзива излязоха в един и същи ден и вътре в пет страници обиди моят порицател цитира само *два* стиха от различни стихотворения в подкрепа на мнението си. Най-добрият начин да очерниш някого е да цитираш дълги пасажи, така че да звучат абсурдно, защото обикновеното обвинение още не е доказателство. От друга страна, има седем страници хвалби, които са прекалено много за моята скромност.

Сбогом.
Искрено твой:

Байрон

P.S. Пиши, пиши, пиши!“

---

[1] Унция — мярка за тежест, равна на 28,3 г. ↑

[2] Нюмаркет — игра на карти. ↑

[3] Между нас (фр.). — Б.пр. ↑

[4] Това е първоначалният и по-кратък вариант на сатирата «Английски барди и Шотландски критици» (English Bards & Scotch reviewers), публикувана през 1809 г. в отговор на острата критика на «Единбург Ривю» на «Безделни часове» (Hours of Idleness). Байрон критикува Джефри, Сауди, Скот, Колридж, Уърдсърт и други съвременни поети от позицията на класиците Поуп, Драйдън, Камбъл, Роджърс и др. ↑

ДО РОБЕРТ ЧАРЛС ДАЛЪС

Хотел „Дорънт“, Албъмарл Стрийт, 20 януари 1808 г.

„Господине,

Вашето писмо се получи едва тази сутрин. Предполагам, че сте го адресирали до мене в Нотингамшир, където не съм бил от миналия юни, и тъй като датата е шести, моля да извините моето забавяне поради горната причина. Ако малката книжка, която споменавате, е направила удоволствие на автора на «Пърсивал» и «Обри»[1], неговата похвала е достатъчна отплата за мен, макар че и нашите критици в списанията бяха извънредно снизходителни; и все пак признавам, че вниманието на един утвърден талант е още по-ласкателно. Страхувам се, че ако приема незаслужени похвали, каквито в случая са вашите, ще трябва да се откажа от всякакви претенции за искреност. Моите стихотворения говорят сами за себе си — или ще останат, или ще се провалят поради собствените си достойнства или слабости. Дотук съм дълбоко удовлетворен от вашето благоприятно мнение. Но за жалост претенциите ми за добродетелност са нищожни и не мога да приема вашите аплодисменти, макар че бих се радвал, ако ги заслужавах. Един пасаж от писмото ви ми направи особено силно впечатление. Вие споменавате двамата лорда Литълтън по начин, който те напълно заслужават, и навярно ще се изненадате, ако ви кажа, че човекът, който в момента ви пише, често е бил сравняван със сина.[2] Знам, че с това си признание накърнявам високата ви оценка за мен, но вашата забележка тъй привлече вниманието ми, че не можах да отмина гореспоменатия факт. Моят кратък живот е изпълнен с *необикновени* преживявания и макар че

гордостта, която наричат чест, ме предпази и вярвам, винаги ще ме предпазва от позора на някое подло и страхливо деяние, вече ме сочат като Жрец на Разгула и Ученик на Безбожието. Доколко това обвинение е справедливо, не смея да знам, но подобно на Благородника[3], комуто моите ревностни приятели вече са ме предали в порив на благодарност, аз съм представен в по-лоша светлина, отколкото съм в действителност. Впрочем преставам да ви занимавам със себе си (това е най-лошата тема, която можах да избера) и се връщам към стихотворенията си. Нямам слова, за да изразя своята благодарност, и се надявам, че някой ден ще имам възможност лично да ви я поднеса. В момента е под печат второто издание с някои допълнения и значителни съкращения. Ще ми позволите да ви подаря едно копие. Нашите критици от «Мънтли Ривю», «Критикъл Ривю» и «Антиджакобин Ривю» бяха много снизходителни, но в «Сборен преглед» излезе една бясна филипика не срещу *книгата*, а срещу нейния *автор*. Там ще намерите всичко, за което ви споменах, потвърдено от един преподобен свещеник, който е написал отзива. Вашето име ми е известно отдавна, както и родствената ви връзка с нашето семейство, и се надявам, че ще имам възможност да се запозная по-отблизо с вас. В мое лице ще откриете една превъзходна смесица от Брейнлес и Станхоуп[4]. Страхувам се, че няма да можете да разчетете писмото ми, тъй като моят почерк е точно толкова лош колкото и характерът ми, но затова пък най-четливо оставам

Ваш задължен и покорен слуга:

Байрон“

---

[1] «Пърсивал» и «Обри» — заглавия на два романа от Далъс. ↑

[2] В едно писмо до Байрон Далъс го сравнява с барон Джордж Литълтън (1703–1772), приятел на Поуп и познавач на литературата. Синът му Томас Литълтън, бил известен като «Лошият лорд Литълтън», поради разпуснатите си нрави. ↑

[3] Вж. «Крал Лир», трето действие, IV, 140: «Князът на нощта е благородник». — Б.пр. ↑

[4] Брейнлес и Станхоуп — герои от романа на Далъс «Пърсивал». ↑

ДО ПРЕП. ДЖОН БИЙЧЪР[1]

Хотел „Дорънт“, 26 февруари 1808 г.

„Драги ми Бийчър,

Току-що ставам от леглото, защото бях до шест часа сутринта на маскарад, и намирам писмото ти. Много ми е приятно да открия, че сред тоя разгулен хаос все пак са ми останали някои *далечни* приятели, на които главата им е в ред, докато моята се нуждае от поправка. Честна дума, аз съм по-зле от всякога, но нека, прочие, ти дам представа за моя живот в последно време. Току-що получих рецепта от Пирсън — не че имам някакви оплаквания, просто обща слабост и буквално *прекалено много любов*. Знаеш, че обожавам жените, но Саутуел направи голяма грешка, като помисли, че моите излияния са отправени към някой светъл образ там. Не, моите пафийски[2] богини са другаде и аз правя доста щедри жертвоприношения на техния олтар. Всъщност моята синеока Каролайн, която е само на шестнадесет години, напоследък е станала толкова чаровна, че макар и двамата да се намираме в отлично здраве, в момента сме принудени да си *почиваме*, защото сме почти напълно изтощени. Толкова за Венера, сега малко за Аполон. Радвам се, че си запазил предпочитанията си и че публиката ме възнаграждава с похвали. Аз съм станал толкова важен, че в следващия брой на «Единбург Ривю»[3] ми се готви яростна атака. Знам го от един приятел, който е видял ръкописа и коректурите на критиката. Нали знаеш тактиката на единбургските господа — повсеместна атака. Не хвалят никого и нито читателите, нито авторите очакват одобрение от тях. И все пак фактът е знаменателен, защото те твърдят,

че се произнасят само върху творби, които заслужават вниманието на четците. Ще видиш статията, като излезе. Както разбирам, ще бъде безмилостна, но това ми е известно и очаквам, че и ти няма да се почувствуваш засегнат от строгия й тон. Кажи на госпожа *Байрон* да не им се сърди и да се подготви за най-голяма враждебност от тяхна страна. Няма да ми навредят с нищо и се надявам, че тя ще запази спокойствие. Те сами се провалят чрез безразборните си хули и не хвалят никого освен хората на лорд Холанд[4] и сие. Няма нищо страшно, щом като и *Сауди*, *Мур*, Лодърдейл, Странгфорд и Пейн Найт имат същата съдба. За съжаление «Детските спомени» ще трябва да се махнат в това издание. По твое предложение промених *скверните* намеци в шеста строфа на моята ода. А сега, Бийчър, трябва на свой ред да ти изкажа благодарности за интереса, който проявяваш към мен и моите поетически отрочета, и винаги с гордост ще показвам колко високо ценя и теб, и твоите съвети.

Оставам искрено твой:

Байрон

P.S. Пиши скоро.“

---

[1] Джон Бийчър — родственик на Пиготови, пребендарий и после викарий на катедралата в Саутуел. ↑

[2] Пафос — древен град на югозападното крайбрежие на Кипър, известен с храма на богинята Афродита. ↑

[3] В януарския брой на «Единбург Ривю» наистина е била поместена доста критична рецензия за стихосбирката «Безделни часове». ↑

[4] Лорд Хенри Холанд — по това време водач на умерените виги в Камарата на лордовете. ↑

ДО ПРЕП. ДЖОН БАЙЧЪР

Хотел „Дорънт“, 28 март 1808 г.

„Преди известно време получих новото издание от Ридж и е крайно време да ти благодаря най-сърдечно за труда, който си си направил, да наглеждаш работата. Наистина съм ти искрено благодарен и съжалявам, че Ридж не те е подкрепил, както би ми се искало — поне по отношение на подвързията и хартията на *копието*, което ми изпрати. Може би другите екземпляри, предназначени за публиката, ще бъдат по-свестни.

Сигурно вече си видял «Единбург Ривю». Съжалявам, че госпожа Байрон така се е раздразнила. Що се отнася до мен, тези «книжни топчета, изстрелвани от мозъци»[1], само ме научиха как да издържам на огъня и тъй като, общо взето, досега съм имал късмет, спокойствието и апетитът ми не са пострадали особено. Прат, буквояд, автор, поет и пр. и пр. ми изпрати дълго римувано писмо вместо утешение. Но то не е хубаво и затова не ти го изпращам, макар че заради името на автора може и да мине. Единбургските критици не си свършиха добре работата. Поне така се говори в литературните кръгове, а аз също мисля, че сам бих си написал по-саркастична критика, отколкото тези, които досега са излезли. Например вместо забележката (доста злобничка, но недостатъчно остроумна) за *Макфърсън* аз (по отношение на критиците) бих могъл да кажа: Уви, това подражателство идва само да потвърди думите на *д-р Джонсън*, че много мъже, жени, *даже деца* са могли да напишат поезия, подобна на Осиановата.[2]

Все още съм във или по-точно близо до града и живея с една нимфа, която в момента седи на канапето

срещу мен, докато аз драскотя… Сега засега под мое попечителство се намират три създания от женски пол (включително и прислужничките). Естествено, те ме съпровождат.

Отслабнал съм и се занимавам със спорт. Мисля, че през пролетта или лятото ще се видим. Чух, че лорд Рутин напуска Нюстед през април. Веднага щом се махне, много ще те моля да отидеш дотам, да огледаш къщата и да ми дадеш откровеното си мнение относно най-добрия начин, по който въпросът с нея може да се уреди. *Между нас казано*, аз яката съм затънал. Преди да навърша двадесет и една години, моите дългове ще бъдат всичко девет-десет хиляди. Все пак имам основания да вярвам, че имотите ми ще струват повече, отколкото се очаква. На Нюстед много не се надявам, нито пък ме е грижа за него. Но моят агент Хансън ми довери, че ланкаширският ми имот[3] струва колкото три Нюстеда. Вярвам, че ни е в кърпа вързан, и макар че ответниците се стремят да забавят преотстъпването поне до пълнолетието ми, надявайки се да постигнат някаква сделка с мене, понеже си мислят, че вероятно ще предпочета да получа пари на ръка, отколкото да си възвърна правата. Може да *продам* Нюстед, може и да не го продам… но за това друг път. Ще дойда през май или юни…

Искрено твой:

Байрон“

---

[1] Думи на Бенедикт от «Много шум за нищо», второ действие, трета сцена. — Б.пр. ↑

[2] Този остроумен коментар на д-р Джонсън е записан от неговия биограф Дж. Бозуел в «Животът на д-р Джонсън». ↑

[3] Вж. бел. 1 към писмо до О. Байрон от 27 декември 1805 г. ↑

ДО ОГЪСТА ЛИЙ

Хотел „Дорънт“, 26 април 1808 г.

„Мила моя Огъста,

Съжалявам, че съм принуден да те обезпокоя още един път, но се налага да те помоля да уведомиш полковник Лий, че ако до няколко дни не се получи съгласието на принца, после ще бъде късно за господин Уолъс, който трябва да се присъедини към 17-и полк след десет дена. Полкът му е разположен в Индия и тъй като той е служил там цели девет години, не му се иска да се връща пак на същото място. Много ще бъда задължен на полковник Лий, ако се намеси, защото мисля, че той може да повлияе на принца да даде съгласието си. Нямам обичай да искам услуги или да ходатайствувам, но в дадения случай държа да окажа съдействие на Уолъс и заради това те моля да ме извиниш. Треванионови ме запознаха с Джулия Байрон[1] в операта. Тя е хубавичка, но не съм възхитен от нея, тъй като в лицето й има нещо много байроновско. Чух, че е умна — голям дефект за жена, защото от това тя става надменна. Нямам намерение да задълбочавам запознанството. Видях се със стария си приятел Джордж, който май ще излезе най-свестният от семейството и един ден ще стане лорд Байрон[2]. Хич не ме е грижа дали ще е скоро. Моля те, кръсти племенника ми на чичо му. Трябва непременно да е племенник (*не искам* племенница). Ще го направя свой *наследник*, защото никога няма да се ожени, освен ако съвсем се разоря и тогава *наследството* му няма да е кой знае колко голямо. Джордж ще наследи титлата и *лаврите*. Имотите си (ако изобщо нещо остане след пет години) ще завещая на когото си искам, а твоят син ще бъде наследникът. Сбогом.

Вечно твой:

Байрон“

---

[1] Джулия Байрон — първа братовчедка на Байрон и сестра на Джордж Ансън Байрон. ↑

[2] Джордж Ансън Байрон става седмият барон Байрон след смъртта на поета през 1824 г. ↑

ДО ЛОРД ГРЕЙ ДЕ РУТИН

Брайтън, 7 август 1808 г.

„Драги ми лорде,

Много съм ви задължен за сведенията, които получих от вашето писмо, и ще се възползувам от тях както подобава, макар да нямах съмнение, че дивечът е добре опазен. Ще се радвам да купя лодката при уговорените условия, но що се отнася до пазача, още не мога да реша, въпреки че препоръката на ваша светлост ще изиграе значителна роля. Съжалявам, че човек на служба при мен е постъпил по начина, който споменавате, и ако разбера, че сте правилно осведомен за постъпките на Мийли, непременно ще взема необходимите мерки. Но тъй като вие не уточнявате подробностите, а говорите изобщо за неговото лошо поведение, бих се радвал да науча основанията за оплакванията на ваша светлост. Искам да ви уверя, че ако те не произтичат от неверните показания на някой прислужник (знаем, че слугите могат да твърдят каквото си поискат), ще се погрижа той да понесе наказание, което да ви удовлетвори. Не мога да завърша, без да се позова на някои обстоятелства, които, макар отдавна отминали и твърде деликатни, за да ги засягам тук, не са престанали да ме занимават. Негова светлост сигурно прекрасно знае особените причини, които ме накараха да възприема такава линия на поведение, която, макар и мъчителна — тя наистина бе мъчителна за мене, все пак беше неизбежна. Няма да се спирам подробно на тях, нито пък обсъждането им ще бъде приятно, а и не са необходими повече обяснения. Въпреки че поради тези и други причини честите контакти помежду ни трябва да се прекратят, аз все още пазя благодарни спомени за многото

добрини, които сте ми направили, като бях момче, и когато се срещнем, ще бъда щастлив, ако се държим като приятели и се опитаме да забравим, че е било другояче. Когато някой път пак се отбиете в Нотингамшир, надявам се, ще посетите Нюстед. Ще бъда там от септември до януари. Този месец ще прекарам в Брайтън.

Оставам искрено ваш:

Байрон“

ДО ДЖОН ХАНСЪН

Нюстед, Нотингамшир, 18 ноември 1808 г.

„Любезни господине,

Истински се радвам, че отново сте в добро здраве. Що се отнася до моите работи, сигурен съм, че ще направите всичко, което е по силите ви, и въпреки че с радост бих се отървал от ланкаширския си имот срещу паричната му стойност, няма да предприемам нищо, без да се вслушам в добър съвети и без разумно да обмисля нещата.

Заминавам за чужбина (както вече ви казах) през пролетта. За това имам много причини. На първо място, искам да се запозная с Индия, с азиатската политика и нрави. Аз съм млад, достатъчно енергичен и умерен в начина си на живот. Не изпитвам удоволствие от модните увлечения в разгул и съм решил да вида повече неща, отколкото обикновените пътешественици. Ако се завърна, преценките ми ще бъдат по-зрели, но все пак още ще съм достатъчно млад, за да се захвана с политика. Що се отнася до разноските, пътуването в Ориента е по-скоро неудобно, отколкото скъпо. То не е като обиколката на Европа. Човек се сблъсква с трудности, но няма кой знае каква опасност да се охарчи. Остана ли да живея тук, трябва да имам собствена къща в града и отделна къща за госпожа Байрон. Трябва да поддържам коне и пр. Когато замина за чужбина, ще изпратя госпожа Байрон в Нюстед (един голям разход ще се спести) и няма да държа коне. Пътуването до Индия ще ми отнеме шест месеца и даже да взема със себе си дузина придружители, пак няма да ми струва повече от петстотин лири. Ще се съгласите, че ако прекарам същото време в Англия, разходите ми ще бъдат четворно повече.

Направих официални постъпки за правителствени писма и разрешение от Компанията[1]. Както виждате, имам съвсем сериозни намерения.

Вие плащате дълговете ми. Те възлизат може би на 12 хиляди лири и сигурно при заминаването ще ми трябват три-четири хиляди с кредит при някой бенгалски агент. Ще трябва да го уредите. Ако моите средства не са достатъчни, ще се наложи да *продавам*, само че не *Нюстед*. Поне това ще оставя на следващия лорд. По възможност дълговете ми трябва да бъдат платени през февруари. Ще оставя работите си на грижите на *попечители*, за един от които, с ваше съгласие, посочвам вас, другият ще бъде господин Паркър[2] а за останалите двама още не съм решил.

Моля ви, пишете ми скоро. Поздравете госпожа Хансън, която се надявам да видя, когато се върне. Предайте моите почитания на младата дама. Оставам ваш:

Байрон“

---

[1] Източно-Индийската компания, основана през 1600 г. от английското правителство, за да организира търговията с Индия. ↑

[2] Питър Паркър — братовчед на Байрон по бащина линия. ↑

ДО НЕЙНА СВЕТЛОСТ ОГЪСТА ЛИЙ

Нюстед, Нотингамшир, 30 ноември 1808 г.

„Моя най-скъпа Огъста,

Изпращам ти най-дълбоки благодарности, че ме направи чичо. Този път ти прощавам за пола, но следващия път непременно трябва да е племенник. Сигурно ще се зарадваш, като ти кажа, че моят ланкаширски имот вероятно ще се окаже крайно ценен. Наистина паричните ми дела са далеч по-добре от очакванията ми, както и от очакванията на всеки друг. Ако го *продам*, годишният ми доход сигурно ще стане шест хиляди. Но няма да се разделям поне с Нюстед, пък даже и с другия имот, чиято стойност сигурно ще се увеличава с всяка година. Живея тук сам, което подхожда на характера ми много повече от всякаква компания. Две години, откак съм се отървал от робството на госпожа Байрон, и нямам намерение пак да изпадам в същото положение. Страхувам се, че моето отношение ще развали мнението ти за мен, но никога няма да мога да простя на тази жена, нито да дишам спокойно под един покрив с нея. Аз съм много нещастен човек, защото си мисля, че поначало имах добро сърце, но то бе толкова тъпкано и мачкано, че вече е станало твърдо като подметката на Шотландски планинец. Не мисля, че много съм се променил, освен че доста съм отслабнал и малко съм пораснал! Видях полковник Лий през юли в Брайтън; щях да се зарадвам, ако бях видял и тебе. Засега знам мъжа ти само по лице, макар че познавам мнозина от десети полк. Всъщност аз познавам най-малко роднините си и в повечето случаи нямам голямо желание да задълбочавам отношенията си с тях. Надявам се, че вече си се

възстановила. В града ще бъда през януари, за да заема мястото си в Камарата, и ще ти се обадя, ако е удобно.

Пиши ми преди това.“

ПИСМА
1809 — 1811

ДО ДЖОН ХАНСЪН

Хотел „Бат“, Джърмин Стрийт, 26 април 1809 г.

„Уважаеми господине,

Преди да направя последен опит другаде, бих искал да зная дали можете, или не можете ми помогна да намеря известна сума пари при справедливи условия, и то незабавно. Търсих ви два пъти тази сутрин и ви моля да ми отговорите, когато ви е удобно. Надявам се, че семейството ви е добре, и бих искал да ви видя всички, преди да замина. Изглежда, че Върховният съд няма да даде парите[1], а пък и не знам точно каква е сумата. Портландският херцог също няма да плати дълга си, а с хората в Рочдейл нищо не става. Дълговете ми растат ежедневно и не разполагам нито с шилинг. Ще напусна тая страна колкото се може по-скоро, но преди това искам да се оправя с кредиторите, макар че тяхната настойчивост не ми харесва, и най-вече с ценните си книжа, които съм заложил, защото годишната им вноска трябва скоро да се плати, иначе лихвата ще погълне всичко. Каквото и да става, предпочитам да се разоря, но никога няма да продам Нюстед, няма да се разделя с абатството, и дори главата ми да посивее и изнемощее като арката на манастира, пак няма да променя решението си. Всичките ми желания се свеждат до следното: намерете ми три хиляди лири, мои или взети назаем, връчете две хиляди на Хамърсли за акредитиви в Константинопол, по възможност продайте Родчейлд, докато ме няма, платете тези годишни вноски и дълговете ми, а с остатъка постъпете, както ви е угодно, но ми позволете да замина от тази проклета страна. По-скоро ще стана *мюсюлманин*, отколкото да се върна тук.

Искрено ваш:

Байрон

P.S. Готово ли е завещанието ми? Искам да го подпиша, докато все още има какво.“

---

[1] Парите от Върховния съд са вероятно някаква неизплатена част от издръжката на Байрон. ↑

ДО ГОСПОЖА КАТЕРИН ГОРДЪН БАЙРОН

Фалмът, 22 юни 1809 г.

„Мила мамо,

Смятам да отплувам след няколко дни, вероятно преди да получите това писмо. Флечър толкова ми се помоли, че го задържах на служба при мен. Ако не се държи добре в чужбина, ще го върна обратно под конвой. С мен ще бъде един прислужник германец, който е бил в Персия с господин Уилбръм и ми беше горещо препоръчан от д-р Бътлър от Хароу. Той, Робърт и Уилям — това е цялата ми компания. Препоръчителни писма имам премного. Ще ви пиша от различните пристанища, където ще се отбивам, но не трябва да се безпокоите, ако писмата ми се губят. Континентът е в цветущо състояние.[1] В Париж е избухнало въстание, австрийците бият Бонапарте, тиролците също са се вдигнали. Един мой портрет с маслени бои скоро ще пристигне в Нюстед. Госпожиците Паркинс можеха да си намерят по-добро занимание, вместо да носят миниатюрата ми за копие в Нотингам. Но след като вече са го направили, можете да ги помолите да извадят копия и от другите, които ми харесват повече… Що се отнася до финансите ми, аз съм разорен, поне докато се продаде Рочдейл. Ако от това не излезе нищо, ще постъпя на австрийска или руска служба, може би и на турска, стига турските нрави да ми допаднат. Целият свят е пред мен и аз напускам Англия без капка съжаление и без никакво желание да видя отново това, което се намира в нея, освен вас и сегашното ви обиталище.

Искрено ваш:

Байрон

P.S. Моля ви, кажете на господин Ръштън, че синът му е добре и напредва. Мъри също е добре, много по-добре от всякога. Ще се върне след около месец. Раздялата ми с Мъри е едно от малкото неща, за които съжалявам, тъй като неговата възраст не ще ми позволи да го видя отново. Вземам Робърт със себе си. Той ми харесва, защото също като мен е едно самотно животинче.“

---

[1] Байрон има предвид вълненията в Испания, Германия и Австрия, насочени срещу Наполеоновата империя. ↑

ДО ФРАНСИС ХОДЖСЪН[1]

Лисабон, 16 юли 1809 г.

„Досега се движим по определения маршрут и видяхме какви ли не приказни неща, дворци, манастири и др. Това ще може да се прочете в пътеписа на моя приятел Хобхаус, който скоро ще излезе, и аз не искам да го изпреварвам с тайни контрабандни описания от мое име. Само ще отбележа, че селото Синтра в Естрамадура[2] е най-хубавото кътче може би в целия свят…

Чувствувам се прекрасно тук, понеже «обича» портокали и «говори» лош латински с монасите, които го разбират, щото и техният е същият. Аз «се появява» в обществото (с пищови в джоба), «плува» в Тахо и я «преплува» на един път; «язди» магарета или мулета, «псува» на португалски; хвана разстройство и комарите го изпохапаха. Но какво от това? Който е тръгнал да се скита за удоволствие, не трябва да очаква удобства.

Когато португалците се инатят, аз им казвам «Carracho» — страшната ругатня на благородниците, която много добре замества «По дяволите!». Когато нещо съм недоволен от съседа си, аз го наричам «Ambra di merdo». С тези два израза плюс един трети «Avra buoro», обозначаващ «хвани си магаре», навсякъде ме приемат за важен господин и човек, който владее езици. Колко хубаво си живеем ние пътешествениците! Особено когато имаме храна и дреха на гърба си. Но, тъжно и трезво казано, всичко друго е по-добро от Англия и досега странствуванията ми безкрайно ме забавляват.

Утре тръгваме с пощенски коне за Гибралтар, който се намира на повече от 400 мили път оттук. Оттам ще отплуваме за Мелита (Малта) и Византия. Можеш да ми

пишеш в Малта, ако ме няма там, ще ми го препратят. Прегърни Друри и Дуайър и всички веселяци, които срещнеш. Пиша ти със златната писалка, подарък от Бътлър. С нея почеркът ми става още по-лош. Извинявай за нечетливостта.

Ходжсън! Изпрати ми всички новини — за пораженията, паденията, престъпленията и бедите, сполетели приятелите. Пиши ми какво става на литературното поприще, за критиките и кавгите. Всичко това ще ми бъде приятно: «Sauve mari magno est.»[3] А, по този случай, морето ми дойде до гуша и даже излезе през устата ми.

Сбогом.

Твой и т.н.“

---

[1] Франсис Ходжсън — приятел на Байрон от Кеймбридж. Имал литературни наклонности и интереси, а по-късно бил ръкоположен в духовен сан. ↑

[2] Естрамадура (Ештремадура) — област по южното крайбрежие на Португалия. ↑

[3] Приятно е в огромното море… (лат.) — Лукреций Кар, «За природата на нещата», II, 1. — Б.пр. ↑

ДО ГОСПОЖА КАТЕРИН ГОРДЪН БАЙРОН

Гибралтар, 11 август 1809 г.

„Мила мамо,

Откакто заминах от Англия, имах толкова много работа, че предпочетох да не се обаждам, преди да мога да ви напиша по-дълго писмо. Тъй като вече прекосих Португалия и голяма част от Испания, сега имам свободно време и ще се опитам накратко да ви опиша пътуванията си. Отплувахме от Фалмът на втори юли и след едно много благоприятно пътуване от четири дни и половина пристигнахме в Лисабон, където отседнахме за известно време. Този град често е бил описван, без особено да го заслужава, защото с изключение на красивия изглед от Тахо, няколко хубави църкви и манастири тук има само мръсни улици и още по-мръсни обитатели. В замяна на това пък селото Синтра, което се намира на около 15 мили от столицата, е може би най-чудесното място в Европа. В него има всякакви хубости — и естествени, и изкуствени. Дворци и градини, разположени сред скали, водопади и пропасти, манастири, кацнали на шеметни височини, а в далечината се вижда морето и Тахо. Освен всичко то е забележително с това (макар по-незначително съображение), че тук е подписано споразумението на сър Хю Далримпъл[1]. Това място е едно съчетание от дивия пейзаж на западния Хайланд[2] и зеленината на Южна Франция. Близо до селцето, на около десет мили вдясно, се намира Дворецът на Мафра — гордостта на Португалия. С неговата импозантност би се гордяла всяка друга страна, но в нея липсва изящество. Към двореца е пристроен манастир. Монасите, които имат големи доходи, са доста любезни и знаят латински, тъй че можахме да разговаряме

надълго и нашироко. Разполагат с голяма библиотека и ме попитаха дали в *Англия имало книги?…* Изпратих багажа си и част от слугите по море в Гибралтар, а аз тръгнах на кон от Алдеа Галега (първия пункт след Лисабон, където може да се отиде по море) за Севиля (един от най-прочутите градове в Испания седалище на правителството, наречено «хунта»). Разстоянието до Севиля е почти четиристотин мили, а до Кадис има още може би деветдесет в посока към брега. Получих разрешение от правителството да се движа из страната и по пътя се ползувам от всякакви улеснения, защото в момента английският благородник, облечен в английска униформа, е много уважавана персона в Испания. Конете са удивително бързи, а пътищата (кълна се в честта си, макар че едва ли ще ми повярвате) далеч надминават и най-хубавите английски пътища — няма никакви такси и бариери. Ще се убедите, като ви кажа, че в разгара на лятото пътувах четири дена с коне до Севиля, без ни най-малко да се уморя или да изпитам досада сред тая изсъхнала от слънцето земя. Севиля е красив град и въпреки че улиците са тесни, навсякъде е чисто. Отседнахме в къщата на две неомъжени испански дами, собственички на *шест* къщи, които по доста любопитен начин ни демонстрираха испанските нрави. Те са жени с характер; по-възрастната е много изискана, а по-младата е хубавичка, но не е така фина като доня Хосефа. Бях твърде изненадан от свободата на жените, която тук е нещо обикновено, и в по-нататъшните си наблюдения открих, че сдържаността не е присъща на испанските хубавици, които наистина са много красиви — с големи черни очи и особено изящни фигури. По-възрастната от нашите познати прояви специално внимание към вашия *недостоен* син и много нежно го прегърна на раздяла (бях там само три дена). После отряза къдрица от неговата коса и му подари кичур от собствената си, дълга почти три фута. Изпращам ви го и ви моля да го запазите, докато се върна. Последните й думи бяха: «Adio, tu hermoso! Me gusto mucho.» Довиждане, хубавецо, много

ми харесваш. Тя ми предложи да споделя апартамента й, но моята *добродетел* не ми позволи да приема. Тя се засмя и каза, че сигурно си имам някоя английска «Amante» (любовница) и добави, че самата скоро ще се омъжва за един офицер от испанската армия. Напуснах Севиля и продължих към Кадис през много красиви места. В Херес, където се прави шерито, което пием, се срещнах с един голям търговец, някой си господин Гордън от Шотландия, който беше изключително любезен и ме удостои с честта да разгледам избите и складовете му, и с охота си пийнах от извора му. Кадис, прекрасният Кадис! Най-чудесният град, който съм виждал — съвсем различен от нашите английски градове, във всичко освен по отношение на чистотата («чист» е като Лондон). И все пак е много красив и е пълен с най-хубавите испанки, които видях досега. Хубавиците на Кадис са нещо като ланкаширските чародейки у нас. Тъкмо опознах и започнах да харесвам тукашните благородници, бях принуден да тръгна за това проклето място. Преди да се върна в Англия обаче, пак ще се отбия там. Вечерта преди заминаването бях на опера със семейството на адмирал Кордова. Той е военачалникът, когото лорд Сент Винсънт победи през 1797 г.[3] Има възрастна жена и приятна дъщеря, госпожица Кордова. Момичето притежава типичната испанска хубост, която според мен по нищо не отстъпва на английския чар и определено е по-обаятелна. Дълги черни коси, тъмни замечтани очи, чисто, маслинено-матово лице и такива грациозни движения, които англичанинът, свикнал на сънливия и отпуснат вид на своите сънароднички, не би могъл дори да си представи. Като прибавим към това една извънредно подходяща и същевременно съвсем прилична рокля, испанската хубавица става неустоима. Позволявам си да отбележа, че тук любовните интриги са основно занимание и когато една жена се омъжи, тя отхвърля всякакви задръжки, макар преди женитбата да е много целомъдрена. Ако направиш пикантно предложение на испанско момиче, за което в Англия ще получиш плесник и

от най-кротката девица, то благодари за оказаната му чест и ти отговаря: «Почакайте, докато се омъжа — тогава с най-голямо удоволствие» Това е самата истина. Госпожица Кордова и малкото й братче знаеха малко френски и след като изрази съжаление, че не разбирам испански, тя ми предложи да ми стане учителка. Можех да отговоря само с нисък поклон и да изразя съжаление, че напускам твърде скоро Кадис и едва ли ще мога да напредна в заниманията си, които положително щяха да бъдат успешни при такава очарователна учителка. Стоях в дъното на ложата, която прилича на нашите оперни ложи (залата — голяма и много изящно украсена, а музиката — възхитителна), както правят англичаните, за да не притесняват седящите отпред дами. Не щеш ли, красивата испанка взе стола на една възрастна жена (нейна леля или гувернантка) и ми заповяда да седна до нея, на почетно разстояние от маминка й. Когато представлението свърши, аз се оттеглих и се заприказвах с група мъже във фоайето, когато «en passant!»[4] дамата се обърна, извика ме и така имах честта да я изпратя до дома на адмирала. Получих покана да ги посетя отново, като се върна в Кадис, която ще приема, ако мина през тази страна на връщане от Азия. Запознах се със сър Джон Кар, странствуващ рицар в Севиля и Кадис — доста приятен човек. Испанците ми харесват много. Сигурно си чувала за битката край Мадрид[5]. В Англия упорито я наричат победа, хубава победа! Двеста офицери и 5000 войници убити — и всичките англичани, а французите са в пълен състав! Трябваше да постъпя в армията, но нямам време за губене, защото тръгвам по Средиземноморието и Архипелага. Утре заминавам за Африка, тя е само на шест мили от тази крепост. Следващият пункт е Калиари в Сардиния, където ще бъда представен на Негово сардинско Величество. Имам фантастична униформа за дворцови приеми, която е много необходима при пътуване.

13 август

Още не съм ходил в Африка, защото няма попътен вятър. Вчера обядвах с лейди Уестморлънд в Алгезирас, където се срещнах с генерал Кастаньос[6], прочутия испански военачалник от предишната и сегашната война. Днес ще обядвам с него. Той ми предложи препоръчителни писма за Тетуан в Северна Африка до мавританските вождове. Ще ми дадат за няколко дни къщата на един от техните големци, която е била определена за лейди Уестморлънд, но здравето и не позволява да пътува през Протоците.

15 август

Не можах да обядвам с Кастаньос вчера, но днес следобед имах тази чест. Той е приятен и умен — независимо какво разправят за него. Не мога да отида в Северна Африка. Пощенският кораб за Малта тръгва утре и аз ще се кача на него. Адмирал Първис, с когото обядвах в Кадис, ми уреди да пътувам с фрегата до Гибралтар, но засега няма военен кораб за Малта. Пощенските съдове плават бързо и имат добри удобства. Ще ви се обадя по пътя. Джо Мъри ще ви предаде това писмо. Връщам го обратно с момчето. Моля ви, бъдете любезна с хлапето, защото много го обичам. Щях да го взема и по-нататък, но нали знаете, за момчета е малко опасно при турците. Кажете това на баща му, защото иначе той може да си помисли, че не се е държал добре. Надявам се, че писмото ми ще ви намери в добро здраве.

Ваш Байрон

P.S. Значи, лорд Грей се оженил за селянка, браво! Ако се оженя, ще ви доведа някоя султанка с половин дузина градове зестра и ще ви накарам да приемете отоманската си снаха с една торба бисери, не по-големи от щраусови яйца, но и не по-малки от орехи.“

---

[1] Става дума за споразумението, сключено на 30 август 1808 г. между Далримпъл и френския генерал Юно, според което французите получили правото да се оттеглят от страната с оръжието и артилерията

си. Байрон възприема вигската позиция за войната между англичаните и Наполеон на Апенинския п-ов, която изразява в «Чайлд Харолд» (песен I, 24–26). ↑

[2] Хайланд — планинската част на Шотландия. ↑

[3] Адмирал Кордова командувал испанската флота, която била разбита през зимата на 1797 г. срещу нос Сейнт Винсънт от сър Джон Джървис, по-късно граф Винсънт. ↑

[4] Мимоходом (фр.). — Б.пр. ↑

[5] Става дума за битката при Талавера през лятото на 1809 г. Сър Артър Уелзли нанесъл поражение на френския маршал Виктор с цената на големи загуби. ↑

[6] Генерал Франсиско де Кастаньо извоювал голяма победа над французите под командването на френския генерал Дюпон през 1808 г. ↑

ДО ГОСПОЖА КАТЕРИН ГОРДЪН БАЙРОН

Превеза, 12 ноември 1809 г.

„Мила мамо,

От известно време съм в Турция. Селището Превеза се намира на крайбрежието, но аз прекосих и вътрешността на провинция Албания по време на посещението си при Пашата. Напуснах Малта на военния бриг «Спайдър» на 21 септември и след осем дни пристигнах в Превеза. След това пропътувах около 150 мили до Тепелени, извънградския дворец на Негово височество, където прекарах три дни. Пашата се казва Али[1] и тук го смятат за изключително способен човек. Той управлява цяла Албания (древния Илирикум), Епир, част от Македония, а синът му Вели паша, до когото ми даде препоръчителни писма, управлява Морея[2] и има голямо влияние в Египет. С две думи, той е един от най-могъщите хора в Отоманската империя. Когато стигнах столицата Янина след три дни път през планините и сред изключително живописна природа, научих, че Али паша е с армията си в Илирик и обсажда Ибрахим паша в замъка Берат. Той чул, че някакъв високопоставен англичанин се намирал във владенията му, и разпоредил на коменданта на Янина да ме настани и да ми осигури всичко необходимо gratis[3] Макар че ми разрешиха да подаря някои дреболии на робите и др., не ми дадоха да платя за нищо, което ми беше нужно за домакинството. Яздих везирските коне и видях палатите на Али и на внуците му. Те са великолепни, но прекалено натруфени с коприна и злато. След това прекосих планините и минах през Зица[4], едно село с гръцки манастир (където преспах на връщане). По-красиво местоположение не съм виждал (като изключим Синтра в

Португалия, разбира се). След девет дни стигнах Тепелени. Пътуването ни се удължи заради планинските порои, които бяха прекъснали пътищата. Никога няма да забравя изключителната гледка, при влизането ни в Тепелени към пет часа следобед. Слънцето залязваше и обстановката ми напомни описанието на замъка Бранксъм и феодалните уредби в песента на Скот[5] (разбира се, с известни разлики в облеклото). Албанците в техните дрехи (най-разкошните в света, които се състоят от дълга бяла фустанела, наметало, везано със златна сърма, жакет от пурпурно кадифе със златна обшивка, жилетка, посребрени пистолети и кинжали), татарите с техните калпаци, турците с огромните си наметки и тюрбани, войниците и чернокожите роби с конете — войниците, разположени на групи в една огромна открита галерия пред двореца, а робите-в колонадата под нея с двеста жребци в пълно снаряжение, готови всеки момент да потеглят. Куриери влизаха и излизаха с известия; тимпаните биеха, момчетата съобщаваха часа от минарето на джамията. Всичко това, заедно с изключителната красота на самия дворец, представляваше непозната и дивна гледка за чужденеца. Заведоха ме в много хубав апартамент и секретарят на везира се заинтересува за здравето ми по турски маниер. На другия ден ме представиха на Али паша. Бях се облякъл в пълна щабна униформа с разкошна сабя и пр. Везирът ме прие в голяма зала с мраморен под. В средата шуртеше фонтан. Около стените имаше алени дивани. Той ме прие *прав* — голяма почит от един мюсюлманин — и ме накара да седна от дясната му страна. Имам преводач грък, но в случая превеждаше един лекар на Али на име Секуларио, който разбира латински. Първият му въпрос беше защо съм напуснал страната си толкова млад (турците нямат представа, че човек може да пътува и за удоволствие). После каза, че английският министър капитан Лийк[6] го е осведомил за високото ми потекло и изпрати почитанията си до майка ми, които сега ви предавам от името на Али паша. Той също добави, че бил убеден в благородния ми

произход, защото съм имал малки уши, чуплива коса и малки бели ръце и изрази задоволство от външността и облеклото ми. Каза ми да го считам за баща, докато съм в Турция, и че ме приема като свой син. Наистина той се отнасяше с мен като с дете и ми изпращаше бадеми и захарен шербет, плодове и сладкиши по двайсет пъти на ден. Покани ме да ходя често при него, особено вечерно време, когато бил по-свободен. След като пих кафе и пуших лула, се оттеглих за първи път в покоите си. Впоследствие го видях още три пъти. Странно е, че турците, които нямат потомствени титли и много малко велики родове с изключение на султанския, се отнасят с такава почит към произхода. Те проявиха по-голямо уважение към потеклото ми, отколкото към титлата. Негово височество е на шестдесет години, много дебел, невисок, но с хубаво лице, светлосини очи и бяла брада. Той се държи много любезно и същевременно притежава достойнство, което забелязвам у всеки турчин. Видът му съвсем не отговаря на неговия характер, защото е безмилостен тиранин и е извършил ужасни жестокости. Много е смел и е добър генерал, и го наричат мохамеданския Бонапарт. Наполеон му предлагал два пъти да стане цар на Епир, но той предпочита англичаните и ненавижда французите, както сам ми каза. Толкова е важен, че и двете страни го коткат. Албанците са най-войнствените поданици на султана и Али само номинално е зависим от Портата[7]. Той е могъщ воин, но колкото е прочут, толкова е и жесток — бунтовниците опичал живи и т.н. Бонапарт му изпратил табакера за емфие, гравирана с неговия образ. Али ми каза, че кутията била много хубава, но гравюрата не струвала. Не харесвал нито портрета, нито *оригинала*. Неговият начин да преценява потеклото на човека по уши, ръце и т.н. е много любопитен. Към мен се държа като истински баща — даде ми препоръчителни писма, стражи и всякакви други улеснения. Следващите ни разговори бяха за войната, пътуването, политиката и Англия. Той извика албанския войник, който ме

придружава, и му заповяда да ме защищава на всяка цена. Войникът се казва Василис и като всички албанци е смел, непреклонно честен и верен. Те са жестоки, но не са коварни. Имат различни пороци, но не са подли. Що се отнася до външността им, може би са най-хубавият народ в света. Жените им понякога също са хубавички, но ги третират като робини — бият ги и т.н. С две думи, те са впрегатни животни — орат, сеят и видях да носят дърва и даже да поправят пътища. Всички мъже са войници. Единствените им занимания са войната и ловът. Жените са работници, което в края на краищата не е кой знае колко трудно при такъв хубав климат. Вчера, единадесети ноември, се къпах в морето. Днес е тъй горещо, че ви пиша в една сенчеста стая от къщата на английския консул, с три широко отворени врати. В къщата няма отопление, няма дори огнище, освен за готварски цели. Днес видях останките на град Акций[8] близо до който Антоний загубил битката и целия свят в един малък залив, където две фрегати едва ли биха могли да маневрират. От града днес е останала една порутена стена. От другата страна на залива се виждат развалините на Никополис, построен от Август в чест на победата му. Снощи присъствувах и на гръцка сватба, но за това, както и за хиляда други неща, нямам нито време, нито място да ви пиша. Утре отивам с охрана от петдесетина мъже в Патра в Морея, а оттам в Атина, където ще прекарам зимата. Преди два дни едва не загинах на един турски военен кораб поради невежеството на капитана и екипажа, въпреки че бурята не беше кой знае колко силна. Флечър ревеше за жена си, гърците призоваваха всичките си светци, мюсюлманите викаха аллаха, капитанът избухна в плач и се спусна в трюма, като ни каза да се молим на бога. Платната се накъсаха, главната мачта се тресеше от силния вятър. Нощта настъпваше и единственият ни шанс беше да стигнем Корфу, който е френско владение, или (както Флечър *патетично* се изрази) да потънем във *водния* си гроб. Направих, каквото можах, да успокоя Флечър, но като

видях, че е непоправим, увих се в албанския си ямурлук (огромно наметало) и легнах на палубата в очакване на най-лошото. По време на пътуването се научих да гледам философски на нещата, но и да не бях се научил, в случая оплакванията бяха безсмислени. За щастие вятърът стихна и просто ни закара до брега на Сули, който се намира на континента. Там слязохме и с помощта на местните жители се върнахме в Превеза. В бъдеще обаче няма да се осланям на турските моряци, въпреки че пашата се е разпоредил една от неговите галери да ме отведе в Патра. Затова отивам по суша чак до Месолонги и оттам трябва да прекося само един малък залив, за да стигна Патра. Следващото писмо на Флечър ще е пълно с чудеса. Една нощ при гръмотевична буря се загубихме за цели девет часа в планината, после пък едва не претърпяхме корабокрушение. И двата пъти Флечър беше ужасно смутен, защото в първия случай се боеше от гладна смърт и от бандити, а във втория от удавяне. Очите му малко се възпалиха от светкавиците или от плач (не знам точно от какво), но сега са добре. Когато ми пишете, адресирайте писмото си до господин Стране, английски консул, Патра, Морея.

Мога да ви разправя още куп подобни случки, които сигурно ще ви бъдат забавни. Те се тълпят в главата ми и писмото би набъбнало много, но нито мога да ги подредя в ума си, нито да ги изложа свързано на хартия. Мога само да ви ги разкажа объркано и с обичайния си ужасен почерк. Албанците ми харесват много. Не всички от тях са турци. Някои племена са християни, но религията не влияе върху нравите и поведението им. Смятат ги за най-добрите войници в турската армия. Веднъж по пътя престоях два дни, а после още три в една казарма в Салора и никога не съм срещал по-свестни войници, въпреки че съм бил в гарнизоните на Гибралтар и Малта и съм виждал достатъчно испански, френски, сицилиански и британски войски. Нищо не ми откраднаха и винаги с удоволствие ми даваха от храната и млякото си. Преди по-малко от седмица

един албански вожд (всяко село си има вожд, който се нарича примат) ни помогна да се измъкнем от злополучната турска галера и след като ни нахрани и настани моята свита, състояща се от Флечър, един грък, двама албанци, един гръцки свещеник и моя спътник господин Хобхаус, той отказа всякаква отплата освен една писмена бележка, че съм бил добре приет. Когато настоях да му дам няколко секвина[9], той ми отвърна: «Не, не, аз искам да ме обичате, а не да ми плащате» Това бяха думите му. Учудващо е колко евтино е всичко в тази страна. Докато бях в столицата, везирът нареди да не плащам за нищо, но оттогава, макар че имам шестнадесет коня и шест-седем човека, разходите ми са *наполовина* по-малки, отколкото в Малта. А там прекарах само три седмици, живях в безплатна квартира, отпусната от губернатора сър А. Бол, и имах само *един* слуга. Между впрочем очаквам Хансън да ми превежда редовно пари, защото нямам намерение да стоя цял живот в тази страна. Нека да ми пише на адреса на господин Стране, английския консул, Патра. Причината за тази забележителна евтиния е, че равнините са изумително плодородни, а звонковите пари са малко. Сега отивам в Атина, за да уча новогръцки, който доста се отличава от старогръцкия, макар в основни линии да си приличат. Нямам желание да се връщам в Англия, освен ако крайната нужда и немарливостта на Хансън не ме принудят. Във всеки случай няма да ходя в Азия поне още една-две години, защото в Гърция има още много неща, които искам да видя. Вероятно ще прекося морето и ще посетя Африка, поне египетската и част. Като всички англичани Флечър е много недоволен, макар че след като везирът му подари 80 пиастъра, мнението му за турците се промени. Ако човек вземе предвид стойността на живота тук, това се равнява на почти десет английски гвинеи. Досега той е страдал само от студ, жега и глад — това е неизбежно за всички, които спят в колиби и прекосяват диви планини; аз самият търпя тези несгоди наравно с него, но той просто няма кураж и се страхува от крадци и

бури. Няма на кого да изпращам поздрави в Англия и не искам да знам нищо за нея, освен че вие сте добре, както и да получа едно-две делови писма от Хансън, комуто можете да кажете да ми пише.

Ще пиша пак, когато мога.

Оставам ваш любящ син:

Байрон

P.S. Имам няколко великолепни албански костюма — единствените скъпи неща в тази страна. Те струват по 50 гвинеи единият и са обшити с толкова злато, че в Англия сигурно ще струват двеста. В Янина ме представиха на Хюсеин бей и Махмут паша — и двамата са малки момченца и внуци на Али. Те напълно се различават от нашите момчета. Лицата им са изрисувани като на начервени вдовици, имат големи черни очи и съвсем правилни черти. Те са най-красивите животинчета, които съм виждал, и вече са дресирани според дворцовия церемониал. Турският поздрав се състои от леко скланяне на главата с ръка на гърдите. Близките приятели винаги се целуват. Махмут е на десет години и иска пак да се видим. Ние станахме приятели, без да се разбираме, като много други хора, но по съвсем различни причини. Той ми даде писмо до баща си в Морея, до когото имам писмо и от Али паша.“

---

[1] Али паша (1741–1822) управлявал цялата територия на днешна Гърция и части от Албания. Байрон го използува като прототип на Гяфир в «Абидоската невеста» и бащата на Айде в «Дон Жуан». ↑

[2] Морея — името на Пелопонеския п-в, дадено му от венецианците, през средновековието. ↑

[3] Безплатно (лат.). — Б.пр. ↑

[4] Байрон пише възторжено за Зица в «Чайлд Харолд» (II, 48–52). ↑

[5] «Песента на последния менестрел» — романтична поема от У. Скот, публикувана през 1805 г. Действието се развива в средата на

XVI в. ↑

[6] Уилям Лийк (1777–1860) — капитан от английската армия и представител на Англия в двора на Али паша. Автор на популярни пътеписи и топографски изследвания за Близкия изток. ↑

[7] Портата или Високата порта — Турското правителство. ↑

[8] Акций — нос и селище на входа на Амбракийския залив, където през 39 г.пр.н.е. Антоний претърпял поражение в битката с Октавиан, бъдещия император на Рим. На 14 ноември 1809 г. Байрон пише стихотворението. «Станси, написани при преминаването на Амбракийския залив», в което изказва подобна мисъл. ↑

[9] Секвин — стара венецианска монета. ↑

ДО ХЕНРИ ДРУРИ

Фрегата „Салсет“, 3 май 1810 г., Дарданелите срещу Абидос

„Драги ми Друри,

Когато преди около година напуснах Англия, ти ме помоли да ти пиша. Това и ще направя. Прекосих Португалия, Южна Испания, посетих Сардиния, Сицилия, Малта и оттам отидох в Турция, където все още скитам. Най-напред слязох в Албания, древния Епир, където проникнахме чак до планината Томерит[1]. Бяхме прекрасно посрещнати от владетеля Али паша и след като пътувахме из Илирия, Каония и др., прекосихме залива Акций с охрана от 50 албанци и преминахме реката Ахелой[2] на път за Акарнания[3] и Етолия[4]. Спряхме за малко в Морея, прекосихме залива Лепанто и слязохме в подножието на Парнас[5]. Видяхме какво е останало от Делфи[6] и после поехме към Тива и Атина, където престояхме десет седмици. Корабът «Пилад» от британския кралски флот ни отведе до Смирна[7], след като вече бяхме топографирали Атика[8], включително Маратон[9] и нос Сунион[10]. От Смирна отидохме в Троада[11], която посетихме, след като корабът пусна котва за две седмици срещу гробницата на Антилох[12]. Това беше следващият пункт и сега сме в Дарданелите, в очакване на попътен вятър за Константинопол. Тази сутрин плувах от Сестос до Абидос[13]. Самото разстояние не е повече от миля, но течението е толкова опасно, че се чудя дали по пътя за рая Леандър не е изтощавал своята мъжественост. Опитах се да го преплувам миналата седмица, но не можах, макар че още от дете съм много добър плувец, защото духаше северен вятър и течението

беше удивително бързо. Тази сутрин обаче е по-спокойно и успях да прекося «широкия Хелеспонт» за един час и десет минути. И така, драги ми господине, аз напуснах дома си и видях по нещо от Африка и Азия и доста от Европа. Срещнах се с генерали, адмирали, князе и паши, управници и непокорници, но нямам нито време, нито достатъчно хартия, за да се разпростирам нашироко. Искам да знаеш, че живея с приятни спомени от нашето приятелство, като се надявам да те видя отново, и ако сега ти пиша кратко писмо, отдай го на всичко друго, но не и на забравата. Ти познаваш древна и нова Гърция прекалено добре, за да ти я описвам. Виж, Албания може би научих по-добре от всеки друг англичанин (с изключение на един господин Лийк), защото тази страна рядко се посещава поради дивия нрав на обитателите й, макар че в нея има повече природни красоти, отколкото в историческите области на Гърция, които също са забележително красиви, особено Делфи и нос Колон в Атика. И все пак не могат да се мерят с някои части на Илирия и Епир. Когато някой ден станат по-добре познати, техните местности и реки, неозначени на картата, ще се превърнат в по-привлекателни обекти за перото и четката, отколкото сухото дере на Илис[14] или блатата на Беотия[15]. Троада е прекрасно поле за размишления и лов на бекаси — един добър стрелец и изобретателен учен могат да упражняват краката и способностите си с голям успех на това място. Ако пък предпочитат да яздят, могат лесно да се изгубят (както аз направих) в едно проклето тресавище на Скамандър[16], което шава и бълбука, сякаш девиците на Дардан[17] продължават да принасят своите обичайни жертви. Единствената останка от Троя или онези, които са я «раз-Троили», са могилите, където са предполага, че лежат труповете на Ахил, Антилох, Аякс и др. Планината Ида[18] е все още много приветлива, макар днешните овчари съвсем да не приличат на Ганимед[19]. Но защо трябва да ти разправям тия неща? Нима не са описани в книгата на Гел[20]? Освен това нали Хоби си води дневник?

Аз нямам дневник, защото съм се отказал от писането. Не виждам голяма разлика между нас и турците, освен че те са обрязани, а ние не, че носят дълги дрехи, а ние къси и че ние говорим много, а те малко. В Англия модните пороци са разврат и пиянство, в Турция — содомия и пушене. Ние предпочитаме момиче и бутилка, те — лула и момче. Иначе турците са разумни хора. Али паша ми каза, че бил убеден, че съм благородник, защото съм имал *малки уши* и ръце и *чуплива коса*. Между впрочем говоря ромейски или новогръцки горе-долу добре. Той не се различава много от древните диалекти, но произношението му е абсолютно противоположно. Тук си нямат понятие, че може да съществува поезия без рима. Гърците ми харесват. Те са благовидни мошеници и притежават всичките пороци на турците, без да имат тяхната смелост. Разбира се, намират се и смели, но всички са красиви и наподобяват бюстовете на Алкивиад[21]. Жените не са толкова хубави. Мога да псувам на турски, но с изключение на една ужасна ругатня и думите «сводник», «хляб» и «вода» не знам нищо повече на този език. Турците са много любезни към високопоставените чужденци с добра охрана и тъй като аз имам двама слуги и двама войници, навсякъде ни посрещат с голям шум. Няколко пъти имаше опасност да ни нападнат крадци, друг път насмалко да претърпим корабокрушение, но винаги се отървавахме. В Малта се влюбих в една омъжена жена[22] и предизвиках на дуел адютанта на генерал Оукс (един грубиян, който се захили на нещо, така и не разбрах на какво). Но после се обяснихме и той ми се извини, а дамата отплава за Кадис и така аз избягнах убийство и прелюбодеяние. Изпратих на Ходжсън писмо, в което описвам пътуването из Испания, но после не съм писал на никого, освен бележки на роднини и адвокати, за да не ми досаждат. Възнамерявам, като се върна, да скъсам с много от най-добрите си приятели, за каквито съм ги мислел, и да се зъбя цял живот, но преди да се отдам на цинизъм, смятам хубаво и от сърце да се посмея с теб, а също да прегърна Дуайър и да вдигна тост за Ходжсън.

Кажи на д-р Бътлър, че в момента пиша със златната писалка, която той ми даде, преди да напусна Англия, и това обяснява защо почеркът ми е по-нечетлив от обикновено. Бях в Атина и там видях много от ония тръстики за писане, които той отказа да ми подари, защото топографът Гел ги бил донесъл от Атика. Но повече няма да ти разправям, ще трябва да се задоволиш с обикновени подробности, докато се върна и тогава ще отворим словесните шлюзове. Намирам се на една фрегата с 36 оръдия на борда, която отива да вземе Боб Адеър[23] от Константинопол. Той ще има честта да донесе това и писмо. Значи, книгата на Хоби[24] е излязла — в нея има някои сантиментални песнички от мене за подплънка. Е, как е? И къде, дявол да го вземе, е второто издание на моята сатира с допълненията? А името ми на титулната страница? И новите стихове направо от нажежената ми наковалня, прибавени накрая с ново встъпление и какво ли не още, което измъдрих, преди да пресека Ламанша? Между мен и критиците се плискат вълните на Средиземно море и Атлантикът, а ревът на Хелеспонта заглушава гръмотевиците на Хиперборейския преглед[25]. Много здраве на Кларидж, ако не се е преместил в колежа, и предай на Ходжсън моите уважения. Сигурно сега ще ме попиташ какво ще правя по-нататък? Ще ти отвърна, че не зная. Може да се върна след няколко месеца, но имам и други намерения и проекти за след Константинопол. Вероятно Хобхаус ще се върне през септември. На втори юли ще стане една година откак напуснахме Албиона. «Oblitus meorum, oblivis-cendus et illis.»[26] Моята собствена страна ми беше дошла до гуша, не съм много въодушевен и от другите, но влача «веригата си», без да я правя по-дълга на всяка следваща крачка[27]. Аз съм като веселия мелничар, когото не го е грижа за никого[28] и от когото никой не се интересува. Според мен всички страни си приличат. Пуша, зяпам планините и суча мустаци със съвсем независим вид. Не ми липсват удобства и комарите, които терзаят нежната плът на Хобхаус, за щастие не ми

вредят много, защото аз живея по-умерено. В моя каталог пропуснах да спомена Ефес[29], който посетих по време на престоя си в Смирна. Храмът е почти унищожен и св. Павел няма смисъл да си хаби посланията за сегашното племе ефесци[30], които са превърнали една голяма мраморна църква в джамия. Не съм убеден обаче, че сградата изглежда по-зле така. Хартията ми се изпълни, а мастилото намалява. Добър следобед! Ако ми пишеш в Малта, писмото ти ще бъде препратено, където и да се намирам. Хобхаус те поздравява, той вехне за своята поезия или поне за някакви новини около нея. Забравих да ти кажа, че умирам от любов по три гръцки девойки в Атина, сестри, две от които обещаха да дойдат с мен в Англия. Живях с тях в една и съща къща. Тереза, Мариана и Катинка са имената на тези три богини, всичките под петнайсет години.

Твой ταπεινότατοσ δούλος[31] Байрон“

---

[1] Томерит — Байрон описва планината Томерит в «Чайлд Харолд» (II, 55). ↑

[2] Ахелой — река в Югозападна Гърция. ↑

[3] Акарнания — област в Средна Гърция, разположена на западното крайбрежие. ↑

[4] Етолия — област в Средна Гърция. ↑

[5] Парнас — планина в югоизточната част на Средна Гърция. ↑

[6] Делфи — град в северозападен Епир, известен със светилището на Аполон. ↑

[7] Смирна — днешният град Измир в Турция. ↑

[8] Атика — област в Югоизточна Гърция, където се намира гр. Атина. ↑

[9] Маратон — град в югоизточната част на Средна Гърция, известен с битката между гърци и персийци през 490 г.пр.н.е., завършила с победа на гърците. ↑

[10] Нос Сунион — нос в Югоизточна Атика, където се намира храм на бог Посейдон. ↑

[11] Троада — област в Мала Азия, околността на Троя. ↑

[12] Антилох — герой от Илиада, другар на Ахил, убит от етиопския цар Мемнон. ↑

[13] Абидос и Сестос — селища на европейския и азиатския бряг на Дарданелите. На 9 май 1810 г. Байрон написва стих. «Написано след като авторът преплува от Сестос до Абидос». Същото събитие поетът си спомня в «Дон Жуан», песен I, строфа CV. ↑

[14] Илис — река в Атика, която посещавали Музите. ↑

[15] Беотия — област в Югоизточна Гърция на север от Атика. ↑

[16] Скамандър — река в Троада (дн. Мендерес), която се влива в Дарданелите. ↑

[17] Дардан (гр. мит.) — син на Зевс и Електра, митически основател на Дардания. ↑

[18] Ида — планина в Северозападна Мала Азия, седалище на Зевс. ↑

[19] Ганимед (гр. мит) — красив троянски младеж, отвлечен от Зевс на Олимп и станал виночерпец на боговете. ↑

[20] Става дума за «Топография на Троя и пътеводител в Гърция» от Р. Гел, за която Байрон пише критична рецензия, а самия Гел осмива в «Английски барди…». ↑

[21] Алкивиад (450–404 г.пр.н.е.) — блестящ атински държавник и пълководец по време на Пелопонеската война. ↑

[22] Госпожа Спенсър Смит, съпруга на английски дипломат, на която Байрон посвещава няколко стихотворения и строфи XXVIII-XXXII от втора песен на «Чайлд Харолд». ↑

[23] Робърт Адеър — английски дипломат (1763–4855), изпратен на мисия в Константинопол през 1806 г. ↑

[24] Става дума за «Подражания и преводи» (1809 г.), която съдържала и няколко стихотворения от Байрон. ↑

[25] Сп. «Единбург Ривю». — Б.пр. ↑

[26] Забравил съм своите, но и те са длъжни мен да забравят (лат.). — Б.пр. ↑

[27] Алюзия за думи от поемата «Пътникът» (7) от Оливър Голдсмит. — Б.пр. ↑

[28] Алюзия за пиесата «Любов на село» от Айзък Бикърстаф, първо действие, втора сцена. — Б.пр. ↑

[29] Ефес — древен град на западния бряг на Мала Азия, известен с храма на Артемида. ↑

[30] Става дума за «Послание на апостол Павел до ефесците» в Новия завет ↑

[31] Твой покорен слуга (гр.). — Б.пр. ↑

ДО ГОСПОЖА КАТЕРИН ГОРДЪН БАЙРОН

Константинопол, 28 юни 1810 г.

„Мила мамо,

Съжалявам, че няколко от моите писма не са пристигнали, както разбрах от последното ви писмо, и особено едно много дълго, което ви писах миналия ноември от Албания, когато посетих пашата на тази провинция. Флечър също пише непрекъснато на своята съпруга. Господин Хобхаус, който ще препрати или сам ще ви връчи това писмо, е на път за Англия. Той ще ви уведоми за различните ни пътешествия, но за моето завръщане не мога да ви кажа нищо със сигурност. Вероятно по някое време той ще се появи в Нотингамшир, но Флечър, когото връщам обратно, защото е в тежест (английските слуги са много жалки пътешественици), ще го замести междувременно и ще ви опише нашите странствувания, които са доста големи. Писах ви две кратки писма от тази столица, от Смирна, от Атина и други части на Гърция и от Албания, чийто паша изпрати своите почитания до моята майка и ми каза, че не се съмнявал в благороднически ми произход, понеже съм имал *“малки уши, чуплива коса и бели ръце"*. Той беше много любезен с мен, помоли ме да го смятам засвой баща, даде ми охрана от четиридесет войници през горите на Акарнания. Но за това и разни други неща съм ви писал надълго, и нашироко и все още се надявам, че ще получите писмата ми. Спомням си как в Янина Махмут паша, внук на Али паша (едно малко момченце на десет години с големи черни очи, за които нашите дами биха дали всичко, и с правилни черти, характерни за турците), ме попита как тъй съм тръгнал да пътувам толкова *млад*, без придружител, който

да се грижи за мене. Този въпрос ми биде зададен от малкия мъж с цялата сериозност на шестдесетгодишен господин. Не мога да се впускам в подробности, защото времето ми позволява, само да ви кажа, че съм имал много уморителни преживявания, но нито едно отегчително и единственото нещо, от което се страхувам, е че ще стана като странствуващите цигани и собственият ми дом ще започне да ми се струва скучен. Казаха ми, че това често се случвало с хора, които имат навик да скитосват, и аз наистина усещам нещо подобно и у себе си. На трети май плувах от *Сестос* до Абидос — нали знаете историята за Леандър, само че аз нямах Херо, която да ме посрещне на брега[1]. Също така прекарах около две седмици в Троада. Гробниците на Ахил и Есиет[2] все още съществуват в едни големи могили, подобно на тия, които положително сте виждали на север. Оня ден бях в Белград (едно селце в околностите), за да видя къщата, построена на мястото на къщата на лейди *Мери Уъртли*. Между впрочем Нейна светлост е послъгала, доколкото мога да преценя, но много по-малко в сравнение с всяка друга жена в нейното положение. Посетих всички главни джамии по силата на един ферман. Това е благоволение, което рядко се разрешавана неверници, но заминаването на посланика ни помогна да го получим. Плувах нагоре по Босфора до Черно море, около стените на града и наистина сега го познавам по-добре от Лондон. Надявам се някоя зимна вечер да мога да ви смая с повече подробности, но сега трябва да ме извините. Не съм в състояние да пиша дълги писма през *юни*. Връщам се в Гърция, за да прекарам там лятото, и нямам намерение да прониквам по-навътре в Азия, защото вече видях Смирна, Ефес и Троада. Пиша ви често, но не трябва да се безпокоите, когато не получавате писмата ми. Имайте предвид, че по-далеч от Малта нямаме редовна поща. Ще ви моля за в бъдеще да пращате писмата си там, не в този град. Флечър е голям нещастник и непрекъснато се нуждае от удобства, без които аз спокойно мога да мина. Пътуването много му омръзна, но не трябва

да вярвате на разказите му. Той непрекъснато хленчи за пиво и почивка, за съпругата си и дявол знае още за какво. Не съм нито разочарован, нито отвратен. Видях и *най-хубавото, и най-лошото*. Прекарах дни наред в двореца на паша, спах много нощи в един краварник и намирам, че навсякъде хората са кротки и любезни. Прекарах известно време и с гръцки големци в Морея и Ливадия[3] и въпреки че стоят по-ниско от турците, те са по-добри от испанците, които пък превъзхождат португалците. За Константинопол можете да прочетете много правдиви описания в различни пътеписи, но лейди *Уъртли* прави странна грешка, като казва: „Свети Павел“[4] ще изглежда много жалка пред „Св. София“. Бил съм и в двете и съм ги разглеждал внимателно и отвън, и отвътре. Без съмнение „Св. София“ е по-интересна поради старинността си и поради факта, че всички гръцки императори от Юстиниан насам са били коронясвани в нея, а няколко са били и убити на олтара й. Освен това турските султани често я посещават. Но все пак тя отстъпва по красота и размери на някои други джамии, особено на „Сюлейман“ и др., и дори не бива да се споменава редом със „Св. Павел“. Във всеки случай аз лично предпочитам готическата катедрала на Севиля пред „Св. Павел“, „Св. София“ и всички останали религиозни сгради, които съм виждал. Стените на сарая са като стените на градините в Нюстед, само че по-високи. Иначе са от същия вид. Разходката на кон покрай стените на града откъм сушата е прекрасна. Представете си четири мили грамадни назъбени стени, покрити с *бръшлян*, над които се издигат 218 кули. От другата страна на пътя има турски гробища (най-красивото място на света), обрасли с огромни кипариси. Видях развалините в Атина, в Ефес и Делфи, прекосих по-голямата част от Турция и много други части на Европа и даже Азия, но никъде не съм виждал такова произведение на природата или на изкуството, както тази гледка от двете страни на пътя, от седемте кули до края на Златния рог[5]. А сега за Англия. Не сте получили томчето със стихотворения на моя приятел Хобхаус. То

излезе преди няколко месеца и трябва да го прочетете. Радвам се за „Английски барди“ и т.н. Сигурно сте забелязали, че в новото издание има много допълнения. Получихте ли портрета ми от Сандърс, на Виго Лейн в Лондон? Той беше завършен и платен много преди да замина. Моля ви, кажете да ви го донесат. Изглежда, че сте голям читател на списания, откъдето се сдобивате с толкова информация, цитати и пр.? Макар да се радвам, че получих мястото в Камарата без помощта на лорд Карлайн, не искам да имам нищо общо с човек, който отказа да се намеси в случая като мой роднина. Аз съм скъсал с него, въпреки че съжалявам, че ще огорча горката госпожа Лий! Надявам се, че тя е щастлива. По мое мнение господин Боумън трябва да се ожени за госпожица Ръштън. Нашето първо задължение е да не вършим зло, но уви! Това е невъзможно, а второто ни задължение е да го изкупим, ако можем. Момичето с нищо не му отстъпва. Ако стоеше по-долу от него, една сума и обезпечаването на детето би била някаква, макар и слаба компенсация. Но както стоят нещата, той трябва да се ожени за нея. Няма да търпя разни развратни мошеници в имението си и няма да позволя на своите арендатори привилегията, която не разрешавам на себе си, т.е. да прелъстяват дъщерите на съседите. Бог знае, аз също имам много прегрешения, но тъй като съм взел решение да се поправя и *напоследък* го спазвам, очаквам и този Лотарио[6] да последва примера ми, като върне момичето в обществото. Иначе кълна се в брадата на баща си! Ще му дам да разбере! Моля ви, погрижете се за Робърт, който сигурно ще страда за своя господар. Горкото момче, никак не му се връщаше! Надявам се, че сте добре и сте щастлива.

Ще ми направите удоволствие, ако ми пишете.

Ваш Байрон

P.S Как е Джо Мъри?

6 Юли 1810 г.

P.S. Мила мамо, отварям писмото си, за да ви кажа, че Флечър помоли да ме придружи до Морея и аз го

вземам, противно на намерението си, което изложих в писмото си.

Ваш Байрон"

---

[1] Леандър (гр. Мит.) е младеж, който живеел в Абидос на азиатския бряг на Хелеспонта. Всяка нощ той преплувал пролива, за да се вижда със своята любима Херо, жрица в храма на Афродита в Сестос (на европейския бряг). Херо му показвала пътя с огън, който всяка нощ запалвала, но веднъж огънят загаснал и Леандър загинал. В английската литература този мит е използуван в известната поема на К. Марлоу (1564–1593) „Херо и Леандър“. ↑

[2] Есиет — герой от „Илиада“. ↑

[3] Ливадия (Лебадия) — град в Средна Гърция. ↑

[4] Катедралата „Св. Павел“ в Центъра на Лондон. ↑

[5] Златният рог — залив в Константинопол. ↑

[6] Лотарио — персонаж от трагедията на английския драматург Н. Роу (1674–1718) „Каещата се хубавица“, станал нарицателно за „прелъстител“ и „развратник“. ↑

ДО ДЖОН ХОБХАУС

29 юли 1810 г., Патра

„Драги Хобхаус,

Денят, когато кракът ми стъпи в Зея, беше свидетел и на моето отплуване отново в открито море, сред което имах удоволствието да видя фрегатата на слънчева и лунна светлина при пълно безветрие с мрачно увиснали платна. Преди да се развидели, влязох в Атика при Таскалио, откъдето изпратих хора в Керация за коне. Десет часа след пристигането ни бях в Атина. Там ме посрещна милорд Слайгоу[1], а на другия ден официално ме посетиха господата Норт[2], Найт[3] и Фейзъкърли[4]. Слайгоу има бриг с екипаж от петдесет души, които не щат да работят, дванайсет оръдия, които не гърмят, и платна, които никой вятър не може да съживи освен обратният, а тогава пък не си знаят силата. На него му е омръзнало да се разправя с кораба, но някаква работа, която ще продължи шест месеца, му пречи да се раздели със скъпоценния си Ноев ковчег. Той настоява да дойде с мен в Коринт, макар че, както можеш да предположиш, вече най-сериозно ми се повдига от пътувания с компания. В неговата свита влизат един художник, един капитан, един преводач-подвеждач (който се боксира с художника) и освен тях разни безделници негодяи от английски произход. Трябваше да вземем общо двайсет и девет коня. Капитанът и драгоманът останаха в Атина да заколят няколко млади вола за екипажа, а маркизът с един дрипав турчин, който по-скоро е татарин, корабният дърводелец в качеството си на специалист по езиците и още двама слуги (един от които има колики), и двамата облечени в *кожени бричове* (термометърът показваше 125°!!![5]), ни последваха през

планините, та и още по-надалеч. По пътя на бедния зографин, попаднал в тия «умерени» ширини, му се налагаше да се пържи най-малко по половин час, докато сътвори, както той се изразяваше, «някоя bellissimo sketche»[6] (извинявай за правописа на втората дума) на обкръжаващия ни пейзаж. Можеш също така да предположиш, че човек от сорта на маркиза не се чувствуваше твърде удобно на мястото си. Колкото до слугите, те, както и кожените им бричове, не се помръднаха до края на първия преход. С обичайната си находчивост Флечър успя в Мегара да си пъхне крака в един врящ чайник. В Коринт се разделихме. Маркизът пое за Триполица, а аз — за Патра. Дотук смешната част от моя разказ се отнася за други, а сега идва моят ред. Във Востица намерих моя възлюбен Евстатиос[7] готов да ме последва не само в Англия, но в и Terra Incognita, стига компасът ми да сочи нататък. Това беше преди четири дена, сега нещата малко се промениха. На другата сутрин видях милата душица, на кон, нагизден в гръцки дрехи и с благоуханни къдри, които се спускаха по очарователния му гръб, и за моя най-голяма изненада и за ужас на Флечър със *слънчобран* в ръка, да не би лицето му да изгори от жегата. Но независимо от чадърчето ние пътувахме в най-добро разположение, както би трябвало да изглежда, докато стигнахме в Патра и там Стране ни прие в новата си къща, откъдето сега ти пиша. На другия ден той отиде на посещение при някакъв проклет братовчед и на следния ден стана голям скандал. Стране ми каза, че съм го разглезил; аз не отговорих нищо. Детето беше буйно като необяздено жребче, а еничаринът на Стране ми рече да не се учудвам, защото той бил *премного грък*, за да не е неприятен. Мисля, че никога през живота си не съм се старал толкова да угодя на някого и тъй зле съм се справял. Нарочно *избягвах* всичко, което *можеше* и *най-малко* да го *засегне*. Някой беше казал, че оня, който се опитва да угоди, ще успее да угоди. Не знам дали е така, но съм сигурен, че на никого не е приятно, когато въпреки всичко

не успее. Засега той се връща при баща си, макар че вече е станал доста по-хрисим. *Раздялата* ни беше крайно затрогваща, с толкова много целувки, че биха стигнали за един девически пансион, а прегръдките бяха предостатъчни да развалят репутацията на цяла област в Англия, да не говорим пък за сълзите (не от *моя* страна) и проявите на «Tenerezza»[8] също в излишество. Всичко това, плюс горещината, направо ме разсипа. Утре продължавам, а сега — в леглото, в леглото, в леглото. Младежът настоява да се видим утре, а резултатът от срещата ще научиш по-късно. Желая ти приятни сънища.

Втора част. 30 юли 1810 г.

Надявам се, че си спал добре. Аз само подремнах. В последните шест дни спя малко и още по-малко ям. От жегата доста съм почернял, да не говорим за Флечър, който направо е станал един ходещ въглен. Новият ми познат грък се обади три пъти и нашите отношения неимоверно се подобриха, честна дума, така и трябва, защото аз вече изчерпах способността си да угаждам, а тя, Бог ми е свидетел, и без това не е голяма. Господ да ми помага! Ще пътуваме заедно до Триполица и Атина! Не знам какво толкова му повдигна настроението — може да е от амониевите соли, които му дадох срещу главоболие, или пък от зеления сенник вместо онзи женски слънчобран. Каквото и да е, ние «възстановихме съотношението» (една нова фраза за тебе) на нашите чувства с голяма бързина. Не е ли смешно всичко това? Моля ти се, разправи го на Матюс. Той ще се развесели, като чуе как пътувам с моя татарин, с албанците, Буфо, Флечър и това мило παιδη[9], което подскача край мене. От Стране купих един жребец, който е много темпераментен, уверявам те, а също така и чудесна сбруя. За сметките ми с него ти казах, когато бях на «Салсет». Тук току-що пристигна от Занте хирургът на «Спайдър», който ще занесе това писмо в Малта. Надявам се, че ще те намери в добро разположение. Не можеш да си представиш колко приятен спътник си ти за мен и особено сега, когато те няма. Слайгоу ми каза някои неща, заради

които бихме могли да си развалим отношенията, но това няма да стане и като доказателство за добрите ми намерения няма да ти кажа нищо, докато не се видим. Междувременно те умолявам да се държиш добре в изисканото общество. Негова светлост е много любезен и когато пресякох Коринтския провлак, той ми предложи да ме заведе в Дариен[10], но аз не пожелах, защото ти ме излекува от «лошите компании». Смятам след една обиколка на Морея да се върна пак в Атина, а оттам вече не знам къде ще се насоча. Вероятно в земята на Англите, Малта, Сицилия, Египет или Нидерландия. Предполагам, че си в Малта или Палермо. Аз се забавлявам много добре самичък — яздя, къпя се, потя се, слушам музикалния часовник на г-н Пол[11], гледам червените му бричове и т.н. Ходим у тях всяка вечер — ето и сега той играе на тапа със стария коджабашия[12]. Когато тези забавления ми омръзнат, мога да се скарам с моя грък или да се търкулна на дивана. Норс и Дарвин[13] бяха в Атина и надраскотиха всякакви нецензурности в стария ми апартамент, където Слайгоу, преди да пристигна, беше добавил към твоя Б. И. [14] едно «К» откраяя и пожеланията на Джаксън, Девил, госпожица Камерън и *«Аз съм много нещастна, Сам Дженингс»*. Уолъс[15] е в затвора и искаше Слайгоу да даде гаранция за него пред флотските власти. Новината не е изненада за никого. Какво ще кажеш? Пиши ми от Малта, Средиземноморието или от Инглатера на адрес δ.χόνσολος Στρανέ[16] Почисти ли ми пищовите? Вечеря ли с «*гинирала*»? Моите почт. към църквата и вечен покой на тленните останки на Бол[17]. Как е шкиперът? Пил съм от неговото шери бренди, а ромът му разнасям из цяла Морея. Plaudite et valete[18].

Вечно твой Байрон“

---

[1] Лорд Слайглоу — състудент на Байрон от Кеймбридж. ↑

[2] Фредерик Норт — въодушевен почитател на гръцката култура. Основава университет в Корфу. Имал навик да ходи с класическа гръцка дреха, за което бил подиграван в Англия. ↑

[3] Хенри Найт — състудент на Байрон от Кеймбридж. ↑

[4] Джон Фейзъкърли (1787–1852) — английски учен-класик и археолог. ↑

[5] 51.6оС. — Б.пр. ↑

[6] Прекрасна скица (ит.). — Б.пр. ↑

[7] Евстатиос Георгиу — грък, с когото Байрон се запознава вероятно когато посещава коджабашия Андреас Лондос във Востица през 1809 г. ↑

[8] Нежност (ит.). — Б.пр. ↑

[9] Дете (гр.). — Б.пр. ↑

[10] Дариен — източната част на Панамския провлак. ↑

[11] Имперският консул в Патрас (Патре). ↑

[12] Коджабашия — титла на грък, заемащ висока длъжност в турското управление. ↑

[13] Д-р Франсис Дарвин — син на автора на «Ботаническа градина» Еразмус Дарвин и чичо на Чарлс Дарвин. ↑

[14] Съкращение на първата учена степен «Бакалавър на изкуствата» ↑

[15] Вж. писмо до Огъста Лий от 26 април 1808 г. — Б.пр. ↑

[16] Консулът Стране (гр.). — Б.пр. ↑

[17] Александър Бол — губернатор на Малта, починал скоро след посещението на Байрон на острова. ↑

[18] Ръкопляскайте и бъдете здрави (ит.). — Б.пр. ↑

ДО ФРАНСИС ХОДЖСЪН

Патра, Морея, 3 октомври 1810 г.

„Мили Ходжсън,

Току-що се отървах от един лекар и една треска, която ме прикова пет дни на легло, тъй че не можеш да очакваш много «allegrezza»[1] в настоящото писмо. Тук има някаква местна болест, която, щом вятърът духа откъм Коринтския залив (какъвто е случаят през пет от всеки шест месеца) поразява мало и голямо и съсипва туристите. Тук има и двама лекари — единият се уповава на добрия си гений (тъй като никога не е учил медицина), а другият — на една осемнайсетмесечна кампания срещу жертвите на епидемията в Отранто[2], в която успешно бил участвувал на младини. Когато болестта ме събори, аз възроптах срещу тия двама убийци, но какво можеше да направи един безпомощен, трескав, пламнал от температура и плувнал в пот нещастник? Независимо че се зъбех и ругаех, английският консул, моят татарин, албанците и драгоманът ми натрапиха един лечител и под неговите грижи за три дни си изповръщах червата и душа не ми остана. В това състояние си написах епитафията, която ти предлагам:

«Добрият Зевс, природата и младостта
се бориха за моята душа.
Но доктор Романели победи —
по-силно духна и я угаси.»

Но понеже Природата и Зевс вероятно са се почувствували предизвикани от моите съмнения, накрая

все пак победиха Романели и ето аз вече съм добре, макар отпаднал, и на твоите услуги. След като напуснах Константинопол, направих обиколка на Морея и посетих Вели паша, който ми оказа големи почести и ми подари красив жребец. Положително Хобхаус ще бъде в Англия преди датата на това писмо. Той носи известие от мен за Ваша поетическа светлост. Писа ми от Малта и се е отчаял от своя «Сборник», но въпреки това има и други помисли срещу читателската публика. Иска ми дневника, ако имам такъв, а аз нямам, иначе бих му го дал. Във всеки случай отговорих му с утешително и увещателно писмо, в което му препоръчвам да премине към прозата, която със сигурност ще се хареса повече, не може и да бъде другояче; едновременно с това го моля да понамали цената на следващата си книга, защото човек може да даде половин гвинея единствено за билет за опера. Що се отнася до Англия, отдавна не съм чувал нищо за там. Всички, с които имам нещо общо, спят дълбок сън и ти си моят единствен кореспондент, ако не смятаме агентите. Всъщност аз нямам никакви приятели, макар че всичките ми стари съученици са вече хора с положение в обществото и се разхождат, чудовищно предрешени в одеянията на гвардейски офицери, адвокати, проповедници, изискани джентълмени и разни други маскарадни костюми. С всичките тия заети хора аз съм се ръкував и сбогував и никой от тях не ми пише. Всъщност не съм и искал това от тях. Та ето ме тук един беден пътешественик и езически философ, пребродил почти целия Левант[3] и видял множество земи и моря, които стават с времето все по-привлекателни. И все пак не съм станал по-добър, отколкото когато тръгнах, бог да ми е на помощ. На този ден стават петнадесет месеца, откакто съм в чужбина, и сигурно делата ми скоро ще ме приберат в Англия, но за това ще те осведомявам редовно от Малта. Хобхаус ще те информира по всички въпроси, които те интересуват, във връзка с нашите приключения. Прегледах някои стари английски вестници до 15 май. Виждам, че е излязла

«Господарката на езерото»[4]. Разбира се, тя си е във всеизвестния му баладичен стил и е доста хубава. В края на краищата Скот си остава най-добрият. Целта на писачеството е да доставя забавление и той определено го е постигнал. Копнея да прочета новия му романс. Как върви «Сър Едгар»[5]? А приятелят ти Бланд[6]? Предполагам, че си се забъркал в някоя литературна свада. Единственият начин е да се отнасяш с пренебрежение към всички събратя по перо. Сигурно и мен не признаваш за писател, но аз ви презирам всичките, псета такива! Наистина! Ти не познаваш Дамас, нали? Той беше написал един фарс, готов за сцената, преди да замина от Англия, и ме помоли да направя пролога и аз му обещах, но отплувах тъй набързо, че не успях да напиша нито куплет. Не смея да се поинтересувам за съдбата на неговата драма, да не би да са я оплюли. Прости ми, господи, че използвам такава дума, но онези от партера, сър, ти ги знаеш добре, те ще го направят, независимо от достойнствата. Запомнил съм този фарс покрай едно любопитно обстоятелство. Когато «Друри Лейн» изгоря до основи[7], при което *Шеридан* и синът му загубиха и последния си шилинг, какво мислиш направи моят приятел Д.? Ами преди още да са изгасили огъня, той написал една бележка до Том Шеридан, директора на това запалително заведение, в която го питал да не би и неговият фарс да се е превърнал в пепел заедно с около две хиляди други непоставяеми пиеси, над които наистина е тегнела ужасна съдба, дори ако не са били погълнати от огъня. Е, това не е ли показателно? «Всесилните страсти»[8] на Поуп са нищо пред това. Докато клетият обезумял директор оплаквал загубата на сградата, която струвала 300 000 лири плюс други разни парцали и финтифлюшки от гримьорните, слонове от «Синята брада»[9] и всички останали боклуци на обща стойност около двайсет хиляди, ето че пристигна бележчица от един пламнал автор, който си иска двете действия, та и още две-три хвърчащи сценки от някакъв си фарс!!! Драги Х., напомни на Друри, че аз съм негов

доброжелател, и нека Скроуп Дейвис[10] да мисли с добро за мен. С нетърпение очаквам да се видим в Нюстед и да възобновим нашите шампански вечери. Предвкусвам радостното веселие. Пиша ти при всеки удобен случай и очаквам отговори, акуратни както при литургия, но малко по-дълги. Тъй като един нормален човек не може да се надява на щастливи дни, нека поне да се надяваме на весели, понеже поне външно те най-много се приближават до щастливите. В такова очакване оставам сърдечно твой:

Байрон“

---

[1] Радост (ит.). — Б.пр. ↑

[2] Отранто — малко пристанище в Югозападна Италия ↑

[3] Левант — старото име на района на Източното Средиземноморие, днешна територия на Ливан, Сирия и Израел. ↑

[4] «Господарката на езерото» — романтична поема от У. Скот, публикувана през 1810 г. ↑

[5] Роман от Ф. Ходжсън. — Б.пр. ↑

[6] Помощник-учител в Хароу по времето на Байрон ↑

[7] «Друри Лейн», един от най-старите театри в Англия горял два пъти — през 1791 г. и през 1809 г. ↑

[8] Цитат от «Морални есета» на А. Поуп, послание III, 153. — Б.пр. ↑

[9] Пиесата «Синята брада или женско любопитство» от Джордж Колмън младши се играла през януари 1809 г. Слоновете били направени от слама. ↑

[10] Скроуп Дейвис — учен-класик от Кеймбридж и приятел на Байрон. ↑

ДО ГОСПОЖА КАТЕРИН ГОРДЪН БАЙРОН

Атина, 14 януари 1811 г.

„Мила госпожо,

Възползувам се от случая да ви пиша, както обикновено кратко, но затова пък често, защото при липсата на редовни съобщения пристигането на писмата е доста несигурна работа. На различни интервали получих няколко ваши писма, но повечето с шест месеца закъснение — някои по-скоро, други по-късно и въпреки че напоследък, общо взето, съм се установил на едно място, закъсненията продължават. Напоследък направих няколко малки обиколки от около сто-двеста мили из Морея, тъй като приключих големия си тур в Троада, Константинопол и др. и сега съм отново в Атина. Мисля, няколко пъти ви споменах, че преплувах (както Леандър, само че без възлюбена) Хелеспонта от Сестос до Абидос. За всички тези и други подробности ще ви осведоми Флечър, когото изпратих обратно с някои документи. Не мога да кажа, че това е голяма загуба за мен, тъй като вече доста сносно владея италиански и новогръцки, втория от които изучавам напоследък с учител. Мога, да заповядвам и да разговарям достатъчно добре за един разумен човек. Освен това безкрайните му хленчения за говеждо и бира, глупавото и фанатично презрение към всичко чуждо, както и непреодолимата му неспособност да усвои дори няколко думи на чужд език, го превърнаха в бреме, което впрочем важи за всички английски слуги. Уверявам ви, много ми е неприятно да говоря за него: удобствата, които изискваше (далеч повече от самия мен), пилафите (турско ядене от ориз и месо), които не можеше да яде, вината, които не можеше да пие, леглата, в които не можеше да спи, и

дългият списък от беди, като например препъващи се коне, липса на чай!!! и т.н., които го сполетяваха, биха станали траен източник на смях за един страничен наблюдател, но и на големи неприятности за един господар. В края на краищата той е честен човек и в християнския свят се оправя добре, но, виж, в Турция… Прости ме, господи, моите албански войници, татарите и еничаринът се грижеха за него и приятелят ми Хобхаус може да свидетелствува затова. Има вероятност да поема курс към дома през пролетта, но за това ще трябва да ми се преведат пари. Моите средства щяха напълно да ми стигнат, но бях длъжен да помогна на един приятел, който съм сигурен, че ще ми върне заема. Междувременно обаче съм без пукната пара. В момента нямам желание да предприемам зимно пътуване по море, въпреки че съм малко уморен от скитане, но съм убеден, че е далеч по-добре да видиш хората, отколкото да четеш за тях, и че е много вредно да си стоиш у дома с всичките си островитянски предразсъдъци. Затова мисля, че у нас трябва да има закон, който да задължава младите хора да отиват в чужбина за известно време и да поживеят сред малкото съюзници, които ни останаха след всичките войни. Тук се срещам и говоря с французи, италианци, германци, датчани, гърци, турци, арменци и пр. и пр. и без да забравям собствената си страна, мога да преценя и другите страни и обичаи. Когато почувствувам превъзходството на Англия (за което между впрочем ние доста се заблуждаваме в много отношения), аз съм доволен, а когато видя, че тя, стои по-долу, поне узнавам за това. Можех да си остана сред пушеците и мъглите във вашите градове и земи цял век, без да бъда сигурен в това и без да науча нищо по-полезно или забавно. Не си водя дневник, нито пък имам намерение да си описвам пътешествията. Приключих с писателството и ако в последното си произведение съм успял да убедя критиците или света, че представлявам нещо повече от онова, за което ме взеха, това ще ми е достатъчно и повече няма да рискувам *репутацията* си с бъдещи прояви. Вярно

е, че имам още някои неща в ръкопис, но ще ги оставя на онези, които ще дойдат след мен, и ако те преценят, че могат да се публикуват, тогава паметта ми ще се увековечи, макар че аз отдавна ще бъда в безпаметство. Тук има един известен баварски художник, който ми рисува пейзажи от Атина и другаде. Това е по-добро от писателствуването — болест, от която се надявам, че съм се излекувал. Смятам, като се върна, да заживея спокойно и в усамотение, но Господ знае какво е най-доброто за нас, поне така казват. Нямам нищо против, тъй като, общо взето, нямам причина да се оплаквам от съдбата си. Убеден съм обаче, че хората сами си причиняват по-големи злини, отколкото Дяволът би могъл да им стори. Надявам се, че това писмо ще ви намери добре и щастлива, доколкото това изобщо е възможно. Поне ще ви достави радост да чуете, че така се чувствува вашият завинаги:

Байрон“

ДО ДЖОН ХОБХАУС

Атина, 5 март 1811 г

„Мили Хобхаус,

Това писмо заедно с предишното ще бъдат изпратени по двама бегълци на име Кейзноув[1]. Тези английски господа са прекарали седем години като пленници във Франция и след бягство през Босна са се добрали дотук, откъдето ще се приберат в Англия. В момента излизам от турска баня, което ми доставя огромно удоволствие. Страхувам се обаче, че на теб няма да ти понесе много, тъй като има много разтриване, потене и миене (дето най-много го мразиш). Правя си това удоволствие през ден. Преизпълнен съм с възхищение от твоята акуратност, с която се отблагодаряваш за многобройните ми известия, последното от които сигурно е пристигнало с мухльото Флечър. От последното ми писмо на 27… започнах едно подражание на Хорациевото «Поетическо изкуство»[2] (естествено в рима) и преведох или по-точно написах вариации по 200-тина негови стиха и вероятно ще го довърша поради липса на друга тема. Книгата на Хораций намерих в манастира, където прекарах няколко месеца. След последната треска в Морея през септември, за която подробно ти писах, здравето ми се променя по най-варварски начин. Бях дебел и слаб (както съм в момента), хванах кашлица, катар и хемороиди, да ги вземе дяволът, получих болки в гърба и престанах да ям месо, което доста ми помогна, но възлагам големите надежди на лятото и ако съм здрав и богат ще отида в Ерусалим, за което имам и ферман. Втълпи на Хансън, че няма да може да ме убеди да продам Нюстед, освен ако нещо много специално не се случи. Ако го продам, ще остана да живея в чужбина, ако

не, ще се върна у дома. Нямам никакво намерение да го продавам, точно обратното. Тук съм в много добри отношения с англичаните, уреждаме си балове и вечери доста често. Както и преди ти казах, от никого не съм получавал писма, следователно нищичко не знам нито за теб, нито за Матюс, нито за «Сборника». Прегледах някои вестници от октомври, но те почти нищо не споменават. Преди известно време изпратих един «Batello»[3] в Смирна с надежда да науча нещо за моите безгрижни познайници. Едва ли ще ме видиш преди юли и ако нещата вървят така, както аз искам — не преди година. През цялото това време бях убеден, че ти си пристигнал в Англия, понеже «Салсет» се върна в Смирна преди шест месеца. Твоето мълчание обаче ме кара да се съмнявам в това. Виждаш ли, че сгреши в предположенията си за моето завръщане? Отпратих Флечър, който по никакъв начин не ми липсва, освен може би с това, че гардеробът и домакинството ми са в по-малък безпорядък. Получих писмата ти от Малта и Калиари, но очаквах, че ще ми пишеш от Англия, макар че мога да ти опростя известно забавяне поради пиянства по случай пристигането ти. Аз се интересувам от твоите планове, искам да знам какво правиш, какво говориш и пишеш, дали домашните ти работи са наред и след като удовлетвориш любопитството ми по тия въпроси, ще се радвам да ме осведомиш за Матийо, който, предполагам, се е зарадвал, като отново те е видял. Що се отнася до моите работи, не искам да чувам нищо за тях, освен ако нещо не е просветнало след последния юни, когато получих едно шеговито описание на безнадеждното им състояние от господин Хансън. По-добре да беше запазил добрите си вести за по-подходящ случай. Ако обаче ми преведе една кръгла сума, ще приема благосклонно и това, и неговото остроумие, но няма да допусна адвокатите да си правят шеги без съответно възнаграждение, особено когато три хиляди мили (според изчислението на Флечър, след като пресякъл Ламанша) са твърде голямо разстояние за словесни двубои. В момента съм в лошо настроение,

защото току-що се лиших от един особено близък приятел — горкия д-р Бронщед от Копенхаген (който загуби половината от сребърните си пари поради нашите проклети обстрели). Той отиде в Константинопол. С него си пийвахме пунш и говорехме за политика. Сандфорд Греъм също си отиде, но затова пък пристигнаха други. Прощавай, но изпрати ли копие от «Сборника» на госпожа Пигот? Разпрати ли писмата ми по съответните адреси? Изпълни ли поръчките ми? И как си впрочем?

Винаги твой:

Байрон“

---

[1] Джеймс Кейзноув и брат му избягали от Франция след осемгодишен плен при Наполеон. Байрон ги подпомогнал със средства да се върнат в Англия. ↑

[2] Става дума за «Хрумвания по Хораций» (Hints from Horace). Байрон завършва творбата си през март 1811 г. заедно с «Проклятието на Минерва» (The Curse of Minerva). ↑

[3] Кораб (ит.). — Б.пр. ↑

ДО РОБЪРТ ЧАРЛС ДАЛЪС

Фрегата „Воледж“, на път, 28 юни 1811 г.

„Драги господине,

Днес, след двегодишно отсъствие (от 2 юли с точност до деня, когато най-рано ще пристигнем в Портсмут), тръгвам обратно за Англия. Както знаете, прекарах по-голямата част от това време в Турция, с изключение на два месеца в Испания и Португалия, които тогава бяха достъпни. Видях всички забележителности на Турция, най-вече Троада, Гърция, Константинопол и Албания, където малцина като мен и Хобхаус са прониквали тъй нависоко. Не знам да съм извършил нещо по-различно от другите пътешественици, ако не се смята плуването от Сестос до Абидос на 3 май 1810 г. — едно прилично постижение за *съвременен човек*.

Връщам се без особени надежди за приятни емоции вкъщи и с телеса, малко разклатени от една-две остри трески, но вярвам, че духът ми е все тъй непоклатим. Както изглежда, работите ми са много уплетени и трябва надълго и нашироко да се разправям с адвокати, миньори, фермери и кредитори. За човек, който мрази бъркотиите почти колкото литургиите, това наистина е тежка грижа. Впрочем достатъчно за вътрешните ми работи.

Разбрах, че напразно съм се карал на Котърн[1], тъй като при завръщането ми от Малта намерих два пакета с две ваши писма. От тях се вижда, че не сте получили писмото ми от Константинопол, което бях адресирал до Лонгман. Не беше кой знае колко важно.

Май е излязло четвърто издание на моята сатира — това е доста над средното ниво, макар и не кой знае какво за една творба, която с тематиката си може да има само

временна стойност и заради това трябва да се хареса или веднага, или никога. Сега, когато съм в състояние да мисля и действувам по-трезво, съжалявам, че изобщо я написах, въпреки че тя сигурно скоро ще бъде забравена от всички, с изключение на потърпевшите. «Сборникът» на моя приятел Хобхаус не успя, но той се отнася с такова добродушие към факта, че просто не знам дали да му се смея, или да плача заедно с него. Видял се е със сина ви в Кадис и говори за него с възхищение.

Обущарят Блакет, протежето на Прат[2] и на вас самия, почина независимо от стихотворенията си и може да се причисли към случаите, в които смъртта е спасила човек от проклятие. Вие двамата погубихте този нещастник; ако не бяха покровителите му, той сигурно и досега щеше да си бъде много добре като майстор на обувки, а не на «стъпки». Но вие така го обезсмъртихте, че от него нищо не остана. Пиша това, защото предполагам, че поезията, покровителството и разни силни течности са го съсипали. Ако сте в града около началото на юли, ще можете да ме намерите в хотел «Дорант» на Албъмарл Стрийт. Ще се радвам да ви видя. Приготвил съм едно подражание на Хорациевото «Поетическо изкуство» за Котърн, но нека това да не ви спира, защото няма да ви го натрапвам. Знаете, че не чета стихотворенията си пред гости. След няколко дни ще отида в Нотингамшир и оттам в Рочдейл. Ще изпратя това писмо, веднага щом стигнем пристанище, т.е. след седмица.

Искрено ваш:

Байрон“

---

[1] Джеймс Котърн — лондонски издател. ↑

[2] Самюел Джоузеф Прат — поет и писател, който открива и покровителствува обущаря поет Джоузеф Блакет. ↑

ДО УИЛЯМ МИЛЪР[1]

Хотел „Редиш“, 30 юли 1811 г.

„Господине,

Напълно съзнавам справедливостта на вашите забележки и съм убеден, че ако някога тази поема се публикува, към нея ще бъдат отправени същите възражения, и то с още по-остър тон.[2] Но тъй като тя бе замислена в духа на *Ариосто*, т.е. без някакъв предварителен замисъл, и както често се случва в подобни случаи, човек си харесва най-лошите пасажи, аз ще ги запазя, макар че не мога да ги защитя. При тези обстоятелства съжалявам, че отказвате да публикувате книгата за моя сметка, защото си мислех, че за нея щеше да бъде по-добре да попадне във ваши ръце. Знаете, че нямам нищо общо с финансовата страна на въпроса. Но напълно разбирам вашите съображения и всъщност ги *одобрявам*… като ви уверявам, че моите чувства още не са станали достатъчно «архиепископски», та да се разстройвам толкова от отхвърлянето на моите хомилии[3].

Оставам, сър, ваш покорен слуга:

Байрон“

---

[1] Уилям Милър — лондонски издател, от когото Байрон закупил голям брой книги, преди да замине за чужбина. ↑

[2] Байрон показал ръкописа на първите две песни на «Чайлд Харолд» най-напред на Милър, преди да попадне при издателя Мъри чрез Далъс. Очевидно Милър е бил смутен от смелите политически и религиозни възгледи на автора, изразени в поемата. ↑

[3] Вж. бел. 5 към писмо до У. Банкс от 6 март 1807. — Б.пр. ↑

ДО ДЖОН ПИГОТ

Нюпорт Пагнел, 2 август 1811 г.

„Скъпи докторе,

Бедната ми майка почина вчера! Аз отивам в града, за да я изпратя в семейната ни гробница. *Единия* ден чух за болестта й, а на *другия* научих за смъртта й. Благодаря на бога, че последните й мигове са били спокойни. Казаха ми, че не се е мъчила много и не е съзнавала състоянието си. Сега чувствувам истинността на онова, което каза господин *Грей*: «Ние можем да имаме само една майка.» Мир на праха й! Благодаря ти за съболезнованията. След шест седмици ще бъда в Ланкашир по работа и после мога да се отбия в Ливърпул и Честър. Поне ще се опитам.

Ако това може да ти достави някакво удовлетворение, ще те осведомя, че следващия ноември редакторът на «Скърдж» ще бъде съден за две различни клевети по адрес на покойната госпожа Байрон и по мой адрес (кончината на госпожа Б. няма да окаже никакво влияние върху съдебните процедури) и тъй като е виновен за нарушаване на привилегия, той ще бъде съден по най-строг начин.

Осведомявам те за това, тъй като ти прояви интерес към тази история, която в момента е в ръцете на Главния прокурор.

Ще остана в Нюстед по-голямата част от този месец, където ще ми бъде приятно да получа новини от теб след двегодишен престои в Ориента.

Оставам, драги Пигот, твой предан:

Байрон“

ДО ДЖОН ХОБХАУС

Нюстед, 10 август 1811 г.

„Мили Хобхаус,

От Дейвис вече научих за смъртта на Матюс, от когото пък получих *писмо*, писано *един* ден преди *смъртта* му. В него той те споменава и тъй като може би е било последното в живота му, сигурно ще бъде някакво, макар и недостатъчно, утешение да чуеш, че в него той се отзовава за тебе с голяма сърдечна близост, която е много по-ценна от най-високопарните хвалебствия на света, особено когато идва от онези, които обичаме. Както вече знаеш, моят дом е обител на скръбта и аз съм тъй потресен от ударите, които понесох, че даже и най-повърхностните занимания не могат да ми възвърнат здравия разум. Бедният ми приятел Дж. Уингфийлд, майка ми и твоят най-добър приятел (и съвсем не най-лошият за мен) Ч. С. Матюс изчезнаха за един кратък месец, *откакто се върнах*, и аз не можах да се видя с *никой от тях*, макар че *получих известия от всички*. За мен смъртта е толкова непонятна, че нито мога да говоря, нито мога да мисля за нея. Наистина, когато видях онази безжизнена маса, която по-рано представляваше съществото, от което аз съм се родил, вътрешно изпитах съмнения кой от двамата в действителност съществува. Загубих онази, която ми даде живот, както и някои други хора, които направиха този живот щастлив. Нито се надявам на задгробен живот, нито се страхувам от него и все пак ако у нас има «Искрица от онзи небесен огън»[1], Матюс вече е «сред боговете». В стаята, където в момента ти пиша (от двете ми страни *черепите*, които толкова пъти си виждал), ти, М. и аз сме прекарвали такива весели и безцелни вечери и тук пак ще

вдигнем чаши в негова памет и въпреки че това няма да стигне до него, поне ще утеши останалите живи, а само за тях смъртта може да бъде зло. Аз не съм в състояние нито да получа, нито да дам утеха. Това ще направи времето. Междувременно хайде да се видим или ми пиши, а ако е възможно, и двете. Аз съм много самотен и сигурно щях да се чувствувам нещастен, ако не бях изпаднал в едно състояние на истерична веселост, което нито мога да обясня, нито мога да овладея и колкото и да е странно, аз се смея, и то от сърце, като през цялото време си се чудя на себе си. Опитах се да чета, да играя бокс, да плувам, да пиша, да ставам рано и да си лягам късно. Опитах с вода, вино и разни други безплатни лекарства и ей ме на, нещастен, но не меланхоличен или обзет от аристократично благородство. Драги ми «Кам от Корнуол» (*последният* израз на Матюс!!!), нека хората или бог да ти дадат щастие, което повече ти пожелавам, отколкото очаквам, че ще постигнеш! Вярвай ми, няма друг жив човек, който да ти е така предан.

Байрон“

---

[1] Алюзия за стих 195 от «Опит върху критиката» на А. Поуп. — Б.пр. ↑

УКАЗАНИЯ ЗА СЪДЪРЖАНИЕТО НА ЗАВЕЩАНИЕ, КОЕТО СЛЕДВА ДА СЕ ИЗГОТВИ НЕЗАБАВНО

Нюстед, 12 август 1811 г.

„Имението Нюстед да се даде по право (след известни отчисления) на Джордж Ансън Байрон, законен наследник, или на съответния законен наследник при смъртта на лорд Байрон. Имотът в Рочдейл да бъде продаден частично или изцяло в зависимост от дълговете и даренията на сегашния лорд Байрон.

На Николо Жиро от Атина, френски поданик, роден в Гърция, да се даде сумата седем хиляди лири стерлинги, която да се плати от продажбата на части от Рочдейл, Нюстед или другаде; Вишеупоменатият Николо Жиро (живущ в Атина и Малта през 1810 г.) да получи указаната сума при навършване на двадесет и една годишна възраст.

На Уилям Флечър, Джоузеф Мъри и Димитриос Зографос (грък), всички прислужници, по 50 лири годишно до живот; На У. Флечър мелницата в Нюстед при условие, че плаща наем, без обаче да се подчинява на прищевките на господаря. На Р. Ръштън петдесет лири годишно до живот и сумата хиляда лири при навършване на двадесет и една година.

На Джон Хансън, благородник, сумата две хиляди лири стерлинги.

Да се удовлетворят исканията на С. Б. Дейвис, след като се установи точно на каква сума възлизат.

Тялото на лорд Байрон да бъде погребано в гробницата в градината на Нюстед без всякакви церемонии или църковни служби, без надпис, освен името и възрастта. Кучето му да не бъде премествано от споменатата гробница.

Моята библиотека и цялата ми покъщнина на приятелите ми Джон Кам Хобхаус, благородник, и С. Б. Дейвис, благородник, изпълнители на волята ми. В случай че те починат, преподобният Дж. Бийчър от Саутуел, Нотингамшир, и Р. К. Далъс, благородник, от Мортлейк, Сри, да станат мои изпълнители.

Сумата от продажбата на Уимъндъм в Норфък, както и на шотландските имоти на госпожа Байрон, да се използват за изплащане на дългове и дарения.“

ДО ДЖОН МЪРИ

Нюстед, Нотингамшир, 23 август 1811 г.

„Господине,

Сполетялата ме беда със смъртта на близка моя роднина ме възпрепятствува досега да ви пиша по един въпрос, на който е посветено това писмо. Моят приятел *Далъс* ви е дал ръкописа на една поема, написана от мен в Гърция, която, както той ми каза, вие нямате нищо против да публикувате. Той също така ме осведоми в Лондон, че искате да изпратите ръкописа на господин *Гифърд*. Но въпреки че бих се радвал повече от всеки друг на възможността да чуя неговото мнение, подобно действие едва ли не проси комплименти, които нито моята гордост, нито каквото щете го наречете, биха приели. Господин Г. е не само най-добрият съвременен сатирик, но и редактор на едно от водещите списания. Бидейки такъв, той е последният човек, чиято критика бих се мъчил да отбягна (колкото и да ми се иска) по такъв прикрит начин. Затуй задръжте ръкописа при вас, а ако наистина трябва да го покажете някому, изпратете го на друг. Макар че много-много не търпя критика, бих приел охотно и най-малката похвала, която моите стихове честно заслужават, но във всеки случай не чрез изнудване или чрез смирени ходатайства за някакъв подмятан насам-натам ръкопис. Сигурен съм, че ако помислите, ще видите, че това би било погрешно. В случай че все пак се решите да публикувате, аз имам някои по-кратки стихотворения (които никога не са излизали), няколко бележки и един малък трактат върху литературата на днешните гърци (написани в Атина), който може да се тури на края. Ако настоящата поема има успех, имам намерение по-късно да издам откъси от първата си

творба — една сатира, още една сатира в почти същия обем, както и някои други неща заедно с ръкописа, който е у вас, и всичко да се побере в два тома. Но за това по-късно. Ще ви моля да ме уведомите за вашето решение.

Оставам, сър, ваш покорен слуга:

Байрон“

ДО ФРАНСИС ХОДЖСЪН

Нюстед, 3 септември 1811 г.

„Мили Ходжсън,

Не ме интересува твоето безсмъртие. Достатъчно сме окаяни в тоя живот, че да се впускаме в абсурдни разсъждения за някакъв друг. Ако хората трябва наистина да живеят, защо тогава да умират? А щом ще умират, защо да смущаваме сладкия дълбок сън, що «пробуда не познава»? Post mortem nihil est ipsaque Mors nihil quaeris quo jaceas post obitum loco? Quo non Nata jacent.[1] Колкото до религията на откровението[2], Христос е дошъл, за да спаси човеците. Но един добър езичник ще отиде на небето, а един лош назарянин — в ада. Сиреч (разсъждавам като гробаря)[3], защо не всички хора са християни? Или защо някои са? Ако людете в Тимбукту, Отаите, Terra Incognita и пр. могат да получат спасение, без да са чули или сънували за Галилея и нейния пророк, от християнството няма никаква полза. А щом като без него не могат да се спасят, защо не всички са правоверни? Малко е нечестно да изпратиш проповедник в Юдея и да оставиш останалия свят — негри и какви ли не други — в мрак, тъмен като кожите им, толкова години без искрица светлина, която да ги изведе нагоре, към небето. И кой ще повярва, че бог щял да прокълне хората за онова, което никой никога не ги е учил? Мисля, че говоря искрено. Поне така се чувствувах, когато лежах болен в една далечна страна, гдето нямах ни приятел, ни утешител, ни надежда, да ме подкрепят. Очаквах смъртта като облекчение от болката, без да имам желание за задгробен живот, но с една увереност, че бог, който наказва в този живот, е оставил това последно прибежище за изнурените.

«ν δ θεός άγαπάει άποθνήσχει νέος?»[4]

Не съм платонист, не съм никакъв. Но по-скоро бих станал павликянец[5], манихеец[6], спинозист, езичник, пиронист[7] или зороастриец[8], отколкото член на някоя от седемдесетте и две разбойнически секти, които се разкъсват на парчета в името на любовта към бога и от омраза една към друга. Какво ще говорим за галилейството[9]? Покажи ми резултатите — дали тия твои предписания са те направили по-добър, по-мъдър и по-благ? Ще ти докарам десет мюсюлмани, които ще те посрамят с добрата си воля към ближните, с набожността си и чувството си за дълг към съседа. А нима има талапоин[10] или бонза[11], който да не превъзхожда нашите енорийски свещеници, дето само ходят на лов за лисици? Повече няма да говоря на тая безкрайна тема. Искам да си живея по възможност добре и да умра безболезнено. Останалото е в божии ръце, а сам бог, ако наистина е *идвал* или проводил *някого* тук, непременно щеше да се разкрие пред народите и да стане понятен за всички.

Много ще се радвам да те видя. Сега засега имам намерение да приема поканата на Скроуп Дейвис. А после, ако ти приемеш моята, ще се видим и *тук*, и *там*. Познаваше ли горкия Матюс? Много ще ми липсва в Кеймбридж.“

---

[1] Няма нищо след смъртта и самата смърт е нищо. Търсиш мястото, където човек почива след смъртта? Където почиват неродените. (Сенека, «Троянките», 1397 г). — Б.пр. ↑

[2] Религия на откровението — религия, която признава божественото откровение за източник на идеи, недостижими за естествения разум. ↑

[3] Вж. «Хамлет», пето действие, първа сцена. — Б.пр. ↑

[4] Любимците на боговете умират млади (гр.) Ср. Quem Di diligunt adolescens muritur (Плавт, «Вакханки», четв. Действие, седма

сцена. Вж. също «Чайлд Харолд», песен IV, страница 102; «Дон Жуан», IV, 12. — Б.пр. ↑

[5] Павликянец — член на религиозна секта, чиято дуалистична доктрина признава два бога: добрия бог на небето и злия бог, който управлява земния свят. ↑

[6] Манихеец — привърженик на манихейството, дуалистична религиозна доктрина, която поддържа идеята за равностойното съществуване на доброто и злото в света, намиращи се в непрестанен конфликт. ↑

[7] Пиронист — последовател на гръцкия филисоф-скептик Пирон (365–275 г.пр.н.е.). ↑

[8] Зороастриец — последовател на философията на персийския мислител Заратустра (628–551 г.пр.н.е.), която се основава на идеята за вечната борба между бога на сътворението, светлината и доброто Ахура Мазда и духа на злото Ахриман. ↑

[9] Така Байрон нарича иронично християнството (Христор проповядвал в Галилея). — Б.пр. ↑

[10] Талапоин — название на будистки монах от Цейлон или Индокитай (използувани през XVII в.), което Байрон може да е възприел от Волтер. ↑

[11] Бонза — будистки свещеник. ↑

ДО ДЖОН МЪРИ

Нюстед, Нотингамшир, 5 септември 1811 г.

„Уважаеми господине,

Изглежда, е минало времето, когато (както е казал д-р Джонсън) човек можеше със сигурност да «чуе истината от издателя си». Вие ме отрупахте с толкова комплименти, че ако не бях най-обикновеният драскач на земята, сигурно щях да се обидя. И понеже приемам похвалите ви, съвсем естествено е да се отнеса със същото или даже по-голямо внимание към вашите възражения, още повече, че ги считам за основателни. Колкото до политическите или метафизическите моменти, страхувам се, че няма да мога нищо да променя, но в подкрепа на грешките си мога да се позова на един много авторитетен образец: дори «Енеидата» е била *политическа* поема, написана с *политическа* цел. Що се отнася пък до неподходящите ми възгледи върху някои по-значителни въпроси, в тях съм вложил твърде голяма искреност, за да ги отхвърля. По въпроса за Испания съм казал онова, което съм видял, и с всеки изминал ден се убеждавам в правотата на мнението си, което оформих на място. Дори си мисля, че честният Джон Бул[1] почва малко по малко да се връща към онова трезвомислие, което отстъплението на *Масена* беше поразмътило[2] — естествена последица от един неестествен успех. Тъй че, видите ли, не мога да променя отношението си, но ако желаете да внеса някои изменения в стихотворния строй, мога да добавя рими, да съчиня още строфи — колкото искате. Що се отнася до «ортодоксалните»[3], да се надяваме, че те нарочно ще купят творбата ми, за да я охулят. Ще трябва да им простите едното, ако сторят другото. Добре разбирате, че

нищо, което се ражда изпод перото ми, няма да бъде пощадено по много причини и въпреки че сегашното ми произведение е много различно от предишното, не трябва да сме оптимистично настроени. Не ми отговорихте на въпроса — кажете ми честно, показахте ли ръкописа на някой от вашия корпус? Изпратих встъпителна строфа на господин *Далъс*, за да ви я предаде. Без нея поемата започва изведнъж. По-добре е строфите да се номерират с римски цифри. Има един трактат върху литературата на днешните гърци и някои по-кратки стихотворения, които ще дойдат накрая. Те са още в Нюстед, но своевременно ще ви бъдат изпратени. Ако господин Далъс е загубил строфата и прикрепената към нея бележка, пишете ми да ви я изпратя. Препоръчвате ми да добавя две песни, но вместо това мисля да навестя моите въглищни мини в Ланкашир на петнайсети. Това е толкова непоетично занимание, че повече нямам какво да добавя. Оставам, сър, ваш покорен и смирен слуга:

Б.“

---

[1] Джон Бул — олицетворение на английската нация по името на герой от «Историята на Джон Бул» от Джон Арбътнот (1712 г.). ↑

[2] Отстъплението на Масена в Испания се тълкувало като победа на Уелингтън. ↑

[3] Байрон цитира дума, която Мъри използува в писмото си до него. — Б.пр. ↑

ДО РОБЪРТ ЧАРЛС ДАЛЪС

Нюстед, 7 септември 1811 г.

„Драги ми господине,

Тъй като за мен *Гифърд* винаги е бил «Magnus Apollo»[1], всяка похвала, за която споменавате, ще бъде по-добре дошла от «цялото злато на Бухара, всички бисери на Самарканд»[2]. Съжалявам, че ръкописът му е бил показан по такъв начин. Бях писал на Мъри по този въпрос, преди обаче да знам, че вече е твърде късно.

На възражението ви срещу израза «Централната линия» ще отговоря, че преди Чайлд Харолд да напусне Англия, той е имал твърдо намерение да прекоси Персия и да се върне през Индия, което не би могъл да направи, без да пресече небесния екватор.

Другите грешки, които споменавате, ще трябва да поправя в хода на отпечатването. Поласкан съм от желанието на хора като него поемата да се продължи, но за да направя това, трябва да се върна в Гърция и Азия. Нужно ми е жарко слънце и синьо небе. Не мога да описвам тъй скъпи на сърцето ми картини, греейки се на огън от каменни въглища. Имах намерение да добавя още една песен, докато бях в Троада и Константинопол, и ако ги зърна отново, това ще стане. При сегашното ми положение и настроение нямам нито лира, нито мира, нито глас, за да се захвана за такова нещо. Чувствувам, че всички вие имате право, що се отнася до метафизическата част, но също така чувствувам, че в нея пиша искрено и ако ще трябва да съчинителствувам само «ad capitandum vulgus»[3], по-добре тозчас да почна да издавам някакво списание или да произвеждам канцонети за Воксхол.[4]

Моето произведение трябва да си пробие път със собствени сили. Знам, че всичко е срещу мен — гневни поети и какви ли не предразсъдъци. Но ако поемата е *наистина* поема, тя ще се пребори с тия пречки; *не успее* ли, значи, си заслужава съдбата. Прочетох одата на вашия приятел. Няма да е кой знае каква похвала за нея, ако кажа, че далеч превъзхожда одата на Смит[5] на същата тема или пък достойнствата на новия ректор[6]. Очевидно тя е сътворена от човек с усет, от поет, макар да не бих казал, че напълно отговаря на възможностите на автора на «Horae Ionicae»[7]. Благодаря ви за нея и това е повече, отколкото бих казал за всяка друга ода в съвременната ни поезия.

Добрите ви пожелания ми въздействуваха силно и трябва да ви призная, че имам нужда от тях. Целият ми живот е бил в разрез с благопристойността, да не говорим за приличието. Положението ми се усложни. Приятелите ми измряха или се отчуждиха от мен. Водя мрачно и пусто съществуване. В лицето на Матюс изгубих своя «водител, философ, приятел»[8]. В лицето на Уингфийлд — само приятел, но приятел, когото предпочитам да бях преварил в дългото му пътуване.

Матюс наистина бе необикновен човек. Който не го е познавал, изобщо не може да си представи подобно същество. Всичко, което вършеше или за което говореше, носеше знака на безсмъртието. И какво всъщност е той сега? Какво трябва да заключим, когато видим как такива люде си отиват во веки веков — люде, сякаш създадени да покажат какви е могъл да направи Бог своите чада; люде, предадени на тление, преди още да узреят умовете им, които биха могли да бъдат гордостта на потомството? Аз самият съм в недоумение. За мене той значеше много, за Хобхаус — всичко. Горкият Хобхаус беше така привързан към него. Аз не толкова го обичах, колкото почитах. Тъй остро усещах безкрайното му превъзходство, че макар и да не му завиждах, изпитвах страхопочитание към него. Той, Хобхаус, Дейвис и аз бяхме образували една групичка в Кеймбридж и другаде. Дейвис е остроумен и светски мъж

и преживява загубата, доколкото му е присъщо. И не е тъй дълбоко покрусен като Хобхаус. Дейвис, който не е писач, винаги ни е побеждавал в словесните двубои и със своите разговорни способности едновременно ни е забавлявал и респектирал. Хобхаус и аз винаги сме били бити от другите двама. Дори Матюс понякога се предаваше пред напористата енергия на Скроуп Дейвис. Но всъщност аз ви говоря за мъже или момчета, сякаш имате някакво отношение към тях.

Очаквам агента си на четиринайсети, за да отидем в Ланкашир, където, както чувам от много места, съм имал много ценна собственост във вид на въглищни мини и пр. Подир това смятам да приема една покана за Кеймбридж през октомври и после вероятно ще прескоча до града. Имам четири покани за Уелс, Дорсет, Кеймбридж и Честър. Но на първо място трябва да бъда делови човек. Чувствувам се доста самотен, както тъжно свидетелствуват моите дълги писма. От писмото ви разбирам, че одата е изпратена от автора. Предайте му моите благодарности. Неговата муза е достойна за по-възвишена тема. Надявам се, че както обикновено ще ми пишете. Желая ви приятна вечер.

Винаги ваш:

Байрон“

---

[1] Великият Аполон (лат.). — Б.пр. ↑

[2] Цитат по английския превод на песен от Хафез. — Б.пр. ↑

[3] В угода на тълпата (лат.). — Б.пр. ↑

[4] Воксхол — увеселителен парк в Лондон на южния бряг на Темза. ↑

[5] У. Смит — професор по нова история в Кеймбридж, който написал въпросната ода по случай избирането на новия ректор на Кеймбридж. ↑

[6] Новият ректор бил херцог Глостър. ↑

[7] Авторът бил Уолтър Райт, приятел на Далъс. ↑

[8] Цитат от «Опит върху човека» от А. Поуп (послание 4, 390). — Б.пр. ↑

ДО ФРАНСИС ХОДЖСЪН

Нюстед, 13 септември 1811 г.

„Драги ми Ходжсън,

Благодаря ти за песента или по-точно за двете ти песни: новата за любовта и *старата* за *религията*. Искрено се възхищавам от първата и на свой ред те призовавам да се *възхитиш* от следното стихче за новия оперен фарс или фарсова опера[1], или каквото искаш го наречи, на Анакреон *Мур*:

«Свърши се с добрия стил,
Мур се хвана с водевил.
Кратка е таз слава, братко!
Преди беше само „Малък“[2]
А сега пък си и „Жалък“.»

Няма да споря за тайнствата на новата ти професия. Това са празни занимания, като броеницата на полския крал. Само една забележка и свършвам: твоята религия се основава на *несправедливостта. Синът божи, чистият, непорочният, невинният* се жертвува заради *виновните*. Това доказва *Неговия* героизъм, но премахва *човешката* вина толкова, колкото един ученик, който доброволно се подлага на бой с пръчки заради друг, може да излекува тъпака от мързела му или да го предпази от тоягата. Най-напред вие принизявате Твореца, като го изкарвате създател на деца, а после Го превръщате в тиранин на едно непорочно и оскърбено Същество, което е изпратено в земния живот, за да изстрада смъртта заради милионите

нехранимайковци, които в края на краищата пак ще отидат в пъкъла. Що се отнася до чудесата, съгласен съм с Хюм, че е по-вероятно човеците да *лъжат* или да бъдат *мамени*, отколкото такива противоестествени неща да се случват. Мохамед правел чудеса, пророкът Брадърс[3] имал *последователи* и същото щеше да се отнася за заклинателя Бреслау[4] ако беше живял по времето на *Тиберий*.

Освен това аз вярвам, че Господ не е *евреин*, а Бог на цялото човечество, а щом като сам допускаш, че един добродетелен езичник може да бъде спасен, ти изключваш необходимостта човек да бъде евреин или християнин.

Не вярвам в религията на откровението, защото няма религия, която може да се разкрие. И ако е угодно на църквата да ме анатемоса, задето не вярвам в нещо, което не съществува, аз се оставям на милостта на «*Великата но непонятна* Първопричина»[5], която ще направи онова, което подобава. Макар че, мисля аз, Той не е могъл да сътвори нещо, което трябва да се мъчи в отвъдния живот, независимо какво е извършило тук. Нямам намерение да чета книги нито *за*, нито *против* това. Бог щеше да извести волята си и без книги (като се има предвид колко малко хора са могли да четат по времето на Исус от Назарет), ако му е било угодно да утвърди някаква определена форма на вяра. Колкото до безсмъртието, ако хората трябва да живеят, защо да умират? Наистина ли нашите туловища заслужават отново да се вдигнат от гроба? Ако това важи и за моето тяло, надявам се следващия път да имам по-хубав *чифт крайници* от тия, с които се тътря вече двадесет и две години. Иначе ужасно ще изостана в блъсканицата за рая. Случайно да си чел *Малтус* за народонаселението? Ако той е прав, войните и чумата са нашите най-добри приятели, които ни спасяват от човекоядство в този «най-хубав от всички възможни светове».[6]

Повече няма нито да пиша, нито да чета, нито да мисля. Всъщност не искам да стряскам предразсъдъците ти, споделяйки всичко, което мисля. Хайде да си поживеем

колкото се може по-добре и да оставим фантазиите на *Емануел Сведенборг*.

А сега за един друг вид фантазии — за поезията. Твоята песен ми се понрави много. Повече няма да ти казвам нищо обаче, защото ме е страх да не си помислиш, че се подмазвам, за да похвалиш миналите, сегашните и бъдещите ми стихоплетни. Няма да ходя в Кеймбридж по-рано от средата на октомври. Когато отида обаче, непременно искам да те видя, преди да са ти надянали расото. Пиши ми и ще ти отговоря.

Винаги твой Байрон“

---

[1] Става дума за фарса «Учената жена» от Т. Мур, който претърпял неуспех. ↑

[2] Мур публикувал ранните си еротични стихове под псевдонима „Little“ което значи „малък“. ↑

[3] Мистикът Ричард Брадърс (1757–1824) вярвал, че през 1795 г. щял да стане цар на евреите и владетел на света, но вместо това го арестували и затворили като душевноболен. ↑

[4] Пророчествата на заклинателя Бреслау били издадени в книгата «Последните завети на Бреслау или справочник по магия» (1874 г.). ↑

[5] Цитат от поемата «Опит върху човека» от А. Поуп. — Б.пр. ↑

[6] Вж. пояснението към писмо до Огъста Байрон от 9 април 1804 г. — Б.пр. ↑

ДО РОБЪРТ ЧАРЛС ДАЛЪС

Сейнт Джеймс Стрийт №8, 31 октомври 1811 г.

„Уважаеми господине,

Вече ви отнех толкова много време, че няма нужда вие да се извинявате. По-скоро аз трябва да ви поднеса хиляди извинения, задето пак ви безпокоя. Промених пасажите според желанието ви. Заедно с тази бележка ви изпращам няколко строфи върху една тема, която напоследък особено ме занимава. Става въпрос за смъртта на един човек[1], чието име ви е непознато следователно не може да ви заинтересува. Искам с тях да завърша този том. Те се отнасят до човека, когото споменавам във Втора песен и в края на поемата.

Нямам никакво намерение да се отъждествявам с *Харолд* и смятам да отрека всякаква връзка с него. Ако на места изглежда, че съм използувал лични преживявания, повярвайте ми, това е само в отделни части и дори там няма да призная никаква прилика. Колкото до «манастирския купол» и т.н., мислех, че тази обстановка ще му приляга не по-зле от всяка друга; освен това мога да опиша нещо, което съм видял, по-добре, отколкото ако си го измислям. За нищо на света не бих е искал да съм като героя, когото сътворих за читателите.

Ваш:

Байрон“

---

[1] Вж. бел. 2 към писмо до Е. Пигот от 5 юли 1807 г. — Б.пр. ↑

ДО УИЛЯМ ХАРНЕС[1]

Сейнт Джеймс Стрийт №8, 6 декември 1811 г.

„Мили мой Уилям,

Пиша ти пак, но недей мисли, че искам да обременявам перото и търпението ти с надежди за скорошен отговор. Пиши ми, когато искаш, а когато мълчиш, аз ще се утешавам с мисълта, че си си намерил по-добро занимание. Вчера с Бланд се отбихме у господин Милър. Той не си беше вкъщи, но днес или утре ще се обади на Бланд. Ще се опитам да ги запозная, но ти си несправедлив към най-добрия издател Милър. Той е богат, но не е невежа, нито надменен; тъкмо обратното, Милър е най-изтънченият от цялото им съсловие, знае много и е добре възпитан. Ти, дете мое, си много строг към другите. Като пораснеш още малко, ще се научиш да изпитваш неприязън към всички, но да не обиждаш никого. Що се отнася до човека, за когото говориш, трябва да се ръководиш от собствения си здрав разум — никога не се опитвам да давам съвети, защото твърдо вярвам в старата поговорка.[2] Искрено ти съчувствувам в тоя *студ*. От три години насам не съм мръзнал така, макар че през ония ориенталски лета копнеех за хладина. Там за такова нещо не може и да се мисли, освен ако не се качиш на върха на Химет.[3] Най-искрено ти благодаря за последната част от писмото ти. Напоследък съм отвикнал от добрите чувства и особено ми е приятно, че отново ги срещам у човека, който някога пръв ми ги засвидетелствува. Уверявам те, аз не съм се променил след всичките ми скитания: Хароу и, разбира се, ти никога не сте ме напускали и «dulces reminiscitur Argos.»[4] И това полустишие беше с мен до самото място,

за което си спомня умиращият аргосец. Не мога да ти кажа точната дата, когато започна нашата близост, защото това беше преди изобщо да мога да меря времето с дати, и от теб зависи тя да продължи до часа, в който и аз, и тя ще бъдем в минало време. Моля те, не се поддавай на въображението си и много недей мисли за «съответствието между думи и външност» (използувам твоя израз). Не мога да кажа нищо за собствените си думи и външност, но ако ти изглеждат студени, значи, че не отговарят на сърцето ми, което ти принадлежи, както едно време в четвърти клас. Ти нали четеш книги? Според мен x+y е точно толкова забавно и даже по-лесно разбираемо от «Проклятието на Кехама»[5]. Стихотворенията на маестро *Сауди* са това, което две успоредни прави могат да бъдат, сиреч да продължават до безкрайност, без някога да срещнат нещо по-абсурдно от самите тях.

«Кажи ми, кажи ми, кралице Орака,
кажи за петте от Парнас,
Лойд, Лам, Уърдсуърт, Колридж и Сауди
—
всички за ада, но още при нас.»[6]

Колридж[7] изнася лекции — «Много глупаци съм чувал» (казал веднъж *Анибал* на един оратор), «но виж, като този — никога.»[8]

Довиждане, скъпи мой Уилям.

Сърдечно твой Байрон“

---

[1] Уилям Харнес (1790–1869) — приятел на Байрон от Хароу, литературен критик и автор на биография на Шекспир. ↑

[2] Вероятно Байрон има предвид следната английска поговорка: «Ако искаш друг да послуша съвета ти, най-напред ти се възползувай от него.» ↑

[3] Химет — планина в Югоизточна Гърция. ↑

[4] Умирайки, той си спомня хубавия Аргос (Цитат от «Енеида» (Книга X, 78), които се отнася за Антор, спътник на Херкулес. — Б.пр ↑

[5] «Проклятието на Кехама» — поема от Робърт Сауди, публикувана през 1810 г. ↑

[6] Пародия на една строфа от стих на Сауди «Кралица Орака и петте мъченика от Мароко». — Б.пр. ↑

[7] Става дума за лекциите на Колридж върху Шекспир, започнали през ноември 1811 г. ↑

[8] Вж. Цицерон «За ораторското изкуство», II, 18. — Б.пр. ↑

ДО ДЖОН ХОБХАУС

Сейнт Джеймс Стрийт № 8, 15 декември 1811 г.

„Мили Хобхаус,

Ти мълчиш. Предполагам, по същата причина, поради която Джордж Лам не казва нищо във фарса. Все пак тази ужасна пауза ми дава надежда да те видя и чуя «по тия места». Живея спокойно, чета книгата на У. *Дръмънд* за Библията и гледам *Кембъл* и госпожа *Сидънс*. Вчера с Мур ходихме до Синдъм, но Кембъл го нямаше. Мур каза, че сигурно си е вкъщи, но е «нечестиво мръсен» и не иска да го заварим в такава поетическа поза. Мисля, че Мур ще ти хареса и ще ми бъде много приятно да ви запозная. Утре ще обядвам с *Роджърс* и ще отида на лекцията на Колридж. Колридж разкритикува «Насладите на надеждата»[1] и изобщо всякакви други наслади. На Котърн[2] му пораства работата — разправя, че щял да се сдобие с роман от *мадам Д'Арбле* за хиляда гвинеи! Ти и аз трябва да скрием дребните си главички. Как си ти? Далъс е болен, Ходжсън е полудял (вчера получих едно скръбно писмо от него, пълно с разни фантасмагории), Бланд е вече полусразен от своята невярна Трула, а Скроуп е в Кеймбридж и си живее живота. Ходжсън ще прекара Коледата в Нюстед заедно с Харнес. *Него* не го знаеш, той е от *Хароу*, това ще ти е достатъчно. Напоследък често се виждам със сър Уилям Инджилби, както и с други завърнали се пътешественици. Смелчагата Уебстър приготвя кодъл[3] за своята съпруга — аз ще бъда кръстникът. Уорд напусна града, а лорд Валенша отиде със сина си в Арли Хол. Не ти ли се струва, че на това име му липсва някоя и друга буква?[4] Алфред е добре, но готвачът е офейкал заради дългове — да го вземат дяволите, —

поради което Управителният комитет е изпаднал в истерия. Сигурно от вестниците си чул за бунтовете в Нотингамшир: за счупени станове и глави и изхитрени войници[5]. Джо Мъри нещо се е подплашил от сънища и духове. Странно, че през целия си седемдесетгодишен живот никога не е страдал от суеверия. Всичките ми работи вървят много зле и аз май също ще трябва да вдигна бунт, ако не се оправят. Ще се върна в Лондон за сесията на Парламента. Кеймбридж все още си стои на мястото, но всички наши познати или са си отишли, или съвсем са изкуфели. Клюките ми се свършиха и засега смятам да те пощадя.

Искрено твой:

Μπαίρων[6]“

---

[1] Стихотворение от Т. Камбъл, публикувано през 1898 г. ↑

[2] Вж. писмо до Р. Ч. Далъс от 28 юни 1811, бел. 2. — Б.пр. ↑

[3] Кодъл — топло питие за болни, приготвяно от вино или ейл, смесени със захар. ↑

[4] На английски се пише Harley, т.е. трябва да се произнася Харли. — Б.пр. ↑

[5] Нотингамските тъкачи се разбунтували срещу въвеждането на машини, които замествали труда им и ги лишавали от работа. Байрон излиза в тяхна защита в първата си реч пред Камарата на лордовете на 27 февруари 1812 г. и по-късно пише ода на същата тема. ↑

[6] Байрон (гр.). — Б.пр. ↑

ДО УИЛЯМ ХАРНЕС

Сейнт Джеймс Стрийт № 8, 15 декември 1811 г.

„Мили мой Уилям,

Отговорих на последното ти писмо, но колкото повече си мисля, толкова по-малко ми харесва отговорът, както вероятно не е харесал и на теб. Няма да чакам твоя ответ, а ще ти кажа, че тъкмо тогава Ходжсън ме поздрави с едно послание, пълно с жалките му оплаквания, и то в момент, когато (не е необходимо да описвам обстоятелствата) се борех стоически със спомените си, пред които *неговите* въображаеми страдания са като драскотина в сравнение с рак. Всичките тия неща ме настроиха срещу него и срещу целия свят. Напоследък животът ми е една непрестанна борба с чувствата, които помрачиха предишните ми дни, и макар да се лаская от мисълта, че до голяма степен съм ги преодолял, все пак има моменти (онзи беше тъкмо такъв), когато съм си същият по-раншен глупак. Никога не съм говорил толкова много, нито пък щях да кажа горните думи, ако не усещах, че писмото ми беше доста жестоко и ако не исках да ти обясня причината. Знаеш, че не съм от ония сълзливи господинчовци, та я по-добре да се, посмеем. Вчера ходих в Сиднъм с Мур при твоя «темерут» Кембъл (нали така му викаш), но той не се появи. Мур каза, че сигурно е вътре, но понеже бил *«нечестиво мръсен»*, не искал да го виждат в такава поетическа поза. После заприпкахме към дома в най-весело настроение. Утре ще обядвам с Роджърс и ще слушам Колридж, който в момента е много на мода. Вчера гледах Кембъл в «Кориолан»: Беше величествен и чудесно си изигра ролята. Имах късмет и си взех много хубаво място в залата, която беше повече от препълнена. Клеър и

Делауеър не можаха така добре да се вредят. Видях ги случайно, не бяхме заедно. Искаше ми се и ти да си там, за да можеш да задоволиш слабостта си към театъра в най-висока степен. Миналата седмица гледах съвсем друго изпълнение в лицето на някой си Коутс, който игра Лотарио[1] в «Хеймаркет» по най-ужасен и отвратителен начин. Бланд е болен от гонорея, едно похвално заболяване за духовник и особено за отчаян Коридон[2]. Предполагам, че Ходжсън има поне сифилис, съдейки от жалното му писмо. Стига толкова за тия лигльовци, които се опитват да удавят във вино мъката си по непрежалимата загуба и крушението на деликатните си чувства към две проститутки! Като се сравнявам с тия мъже, по-възрастни и по-достойни от мен, наистина почвам да се считам за паметник на благоразумието, за някаква ходеща статуя без чувства и без слабости. И въпреки това светът смята, че гордо ги превъзхождам по разпуснатост. При все това те ми харесват и бог знае, че не бива да осъждам простъпките им. Трябва да си призная обаче, че ме предизвикват, като започнат да величаят всичко това с името «любов» и да превъзнасят до небесата своите най-обикновени курви. Романтични увлечения по неща, които могат да се купят за долар. Всяка от техните дами струва по един жетон, а аз лично смятам, че са били купувани и по-евтино.

16 декември

Току-що получих писмото ти, скъпи мой Уилям, и дълбоко се развълнувах от твоята доброта. Горната част на моето писмо, която написах вчера, ще обясни, надявам се, тона на предишното ми послание, макар че не може да го извини. *Наистина* се радвам на новините от тебе, даже *повече* от това. След срещите с тебе това ми доставя най-голямо удовлетворение. Но ти имаш други задължения И по-големи удоволствия и ще съжалявам, ако ти отнемам дори миг и от двете. Ходжсън щеше да идва днес, но още не съм се виждал с него. Обстоятелството, което споменаваш в края на писмото си, е още едно доказателство в полза на моето мнение за хората — те

винаги ще бъдат егоисти и недостойни за доверие — за мене изключения не съществуват. Причината за това е положението в обществото, в света. Всеки трябва, да се оправя сам. Безполезно е, може би даже егоистично да се очаква нещо от съседа. И все пак не мисля, че сме се родили такива, защото в ученическите години и изобщо преди двайсетата си година човек намира и приятелство, и достатъчно любов. Искам да се видя с Ходжсън, само той ме задържа в града, където не искам да бъда сега. Той е добър човек, но изобщо не знае да се държи.

А сега, мой най-мили Уилям, трябва да ти пожелая приятен ден въпреки твоето вето. Ще се подпиша «искрено», но и винаги твой любящ:

Байрон“

P.S. Ще ти пиша, веднага щом успея да определя деня.

Φίλτατεχατρε[3]

---

[1] Вж. бел. № 6 към писмо до Катерин Байрон от 28 юни 1810 г. — Б.пр. ↑

[2] Коридон — традиционен образ на влюбен младеж от пасторалната литература. ↑

[3] Гръцки поздрав в писма, който означава: „Радвай се, скъпи приятелю“. — Б.пр. ↑

ПИСМА
1812 — 1815

ДО ФРАНСИС ХОДЖСЪН

Сейнт Джеймс Стрийт № 8, 16 февруари 1812 г.

„Драги Ходжсън,

Изпращам ти доказателство. Миналата седмица бях много болен и лежах с камък в бъбрека. Вече почти съвсем се оправих. Жените отидоха при роднините си след многобройни опити да обяснят неща, които вече бяха станали пределно ясни. Ако камъкът беше заседнал в сърцето ми, вместо в бъбреците, щеше да бъде най-добре. Впрочем вече и от *това* се оправих и само се чудя на собствената си глупост, задето повярвах, че моите уличници правят изключение от общата поквара. Все пак слабост, която трае два месеца, е по-добра от онази, която трае десет години. Имам една молба и тя е следната: никога не споменавай жена в писмата си до мен и изобщо даже не намеквай за съществуването на този пол. Няма да прочета ни една дума от женски род! Само нещата е propria quae maribus[1].

През пролетта на 1813 г. ще напусна Англия завинаги. Всичко в моите работи води натам, пък и желанията и здравето ми не ме разколебават. Тукашният начин на живот и климат не благоприятствуват на навиците и самочувствието ми. Ще си намеря занимание като един що-годе добър изследовател на Ориента. Ще си наема къща в един от най-красивите острови и сегиз-тогиз ще навестявам отново най-интересните места на Изтока. Междувременно си оправям нещата и (когато ги уредя) те ще ми осигурят достатъчно средства дори за тука и предостатъчно за някое княжество в Турция. В момента работите ми са объркани, но се надявам, че с няколко хода, необходими, макар и неприятни, ще ги оправя. Всеки ден

очакваме Хобхаус в Лондон. Много ще се радваме да го видим. Ти сигурно ще се появиш и «ще отпиеш дълбоко, преди да си замине той». Ако не, Мохамед трябва да дойде при планината. Кеймбридж обаче ще събуди тежки спомени у него и още по-тежки у мене, макар по съвсем различни причини. Мисля, че единственото човешко същество, което някога ме е обичало наистина и всецяло, беше от или принадлежеше на Кеймбридж. Това няма как да се промени. В смъртта има едно утешение. Когато тя сложи своя печат, той не може нито да се стопи, нито да се счупи, а трябва да се понася цял живот.[2]

Винаги твой:

Байрон

P.S. Почти се радвам, когато някой, когото обичам, умре млад, защото не бих понесъл да го видя стар или променен.“

---

[1] Свойствени на мъжете (лат.). — Б.пр. ↑

[2] Байрон намеква за смъртта на своя близък приятел Едълстън. — Б.пр. ↑

ДО ЛОРД ХОЛАНД

Сейнт Джеймс Стрийт № 8, 25 февруари 1812 г.

„Имам чест да върна писмото на ваша светлост от Нотингамшир с най-големи благодарности. Прочетох го внимателно, но не смятам, че ще посмея да се възползувам от съдържанието му, тъй като моят възглед по въпроса се различава малко от този на господин Колдъм. Надявам се, че не съм несправедлив към него, но възраженията му срещу проектозакона според мен се основават на известни опасения, че той и неговите съмишленици са сгрешили по отношение на “*първоначалните инициатори"* (ще си послужа със собствените му думи) на тази мярка. Що се отнася до моето мнение, аз гледам на работниците като на една много онеправдана група хора, жертва на представите на някои люде, обогатили се чрез дейности, които са лишили тъкачите от работа например чрез въвеждането на някакво ново устройство един работник извършва работата на седмина, поради което шест са изхвърлени на улицата. Трябва да се отбележи обаче, че така извършената работа е много по-лошокачествена, трудно намира пазар в страната и набързо се приготвя за износ. Наистина, милорд, колкото и да се радваме на постиженията на техниката, която може да принася полза на човечеството, не трябва да допускаме хората да се принасят в жертва на машините. Животът и благоденствието на отрудените хора са по-важни за нашето общество, отколкото обогатяването на няколко монополисти чрез усъвършенствуване на оръдията за производство, което лишава работника от хляб и прави труженика „недостоен за своята плата“. Съображенията ми да се възпротивя на закона произтичат от неговата явна несправедливост и неговата несъмнена безрезултатност.

Познавам положението на тези нещастни хорица и то е позорно петно за една цивилизована страна. Техните крайни прояви трябва да се осъждат, но не бива да ни изненадват. А сегашният закон положително ще ги накара да се разбунтуват. Няколкото думи, които ще си позволя да предложа на основават на тия възгледи, оформени от непосредствени наблюдения. От по-раншни сведения съм убеден, че тия хора могат да бъдат върнати на работа, а на областта да бъде върнато спокойствието[1]. Може би все още не е късно и положително си струва да се опита. Никога не е късно да се използува сила при подобни обстоятелства. Вероятно ваша светлост не споделя изцяло моето мнение по тези въпроси И аз най-охотно и искрено съм готов да подкрепя вашата по-зряла преценка и опит и да изразя по друг начин възраженията си против закона. Бих могъл и да се въздържа от изказване, стига да ме посъветвате. Като осъждам, както всеки би трябвало да осъди, поведението на тези нещастници, аз все пак вярвам, че имат и основателни оплаквания, които изискват по-скоро съчувствие, отколкото наказание.

Имам чест, милорд, да бъда с дълбоко уважение покорен слуга на ваша светлост:

Байрон

P.S. Малко се боя, че ваша светлост ще ме помисли за твърде мек към тези хора, едва ли не половин разбивач на станове."

---

[1] Вж. бел. 4 към писмото до Джон Хобхаус от 15 декември 1811 г. — Б.пр. ↑

ДО ФРАНСИС ХОДЖСЪН

Сейнт Джеймс Стрийт № 8, 5 март 1812 г.

„Мили Ходжсън,

Ние не носим отговорност за начина, по който речите ни се представят във вестниците. Те винаги се предават невярно, а в тези случаи дори повече от обикновено покрай дебатите в Камарата на Общините същата вечер. «Морнинг Поуст» трябваше да каже *18 години*. Но ти ще имаш възможност да прочетеш истинската ми реч, тъй както я произнесох, когато излезе в Парламентарния архив. Лорд Холанд и лорд Гренвил[1], особено последният, ми направиха големи комплименти в изказванията си, както може би си разбрал от вестниците. Лорд Елдън и Хароуби ми отговориха. След събитието чух лично или от трети лица големи хвалебствия от различни *министерски особи — да, министерски!* — както и от опозицията. От последните ще спомена, само сър Бърдетс. *Той* казал, че това е най-хубавата реч, която бил чул от лорд, «бог знае откога». Вероятно симпатизира на моите чувства по въпроса. Лорд Холанд ми каза, че ако постоянствувам, всичките ще ги сложа в джоба си, а лорд Гренвил отбеляза, че строежът на някои от моите изречения напомнял много на *Бърк!* Но стига толкова суета! Говорих много дръзки неща със скромно нахалство, хулех всички и всичко и доста развалих настроението на Председателя. Ако повярвам на това, което подочувам, експериментът не е накърнил репутацията ми. Що се отнася до изпълнението, беше гръмогласно и гладко, може би мъничко театрално. Не можах да се позная във вестниците — нито себе си, нито другите. *Цаних* се при Грифитс[2] и поемата[3] ми ще излезе в събота. Хобхаус е тук, ще му кажа да ти пише.

Засега нямам камък, но се страхувам, че това ще се превърне в един от житейските ми навици. Всички говорим за отиване в Кеймбридж.

Твой:

Б.“

---

[1] Барон Гренвил (1759–1834) — един от водачите на умерените виги в Камарата на лордовете. ↑

[2] Грифитс бил собствения и издател на сп. «Мънтли Ривю». ↑

[3] Става дума за първите две песни на «Чайлд Харолд». ↑

ДО ЛЕЙДИ КАРОЛАЙН ЛАМ[1]

Събота, Ивън, април 1812 г.

„Никога не съм те смятал за хитра — ние *всички* сме егоисти, такива ни е създала природата, но даже когато понякога прибегнеш до измама, не можеш да я удържиш докрай и толкоз по-добре: неуспехът ще намали тази твоя склонност. Всяка дума, която изричаш, всеки ред, който пишеш, доказва, че или си *искрена*, или си *глупава* и понеже вече знам, че не си едното, остава да те помисля за другото. Не познавам друга жена с по-големи или по-очарователни дарби — *всестранни*, каквито трябва да бъдат у една жена — по нещо от всичко и нищо прекалено много. Но, за съжаление, те се съчетават с една абсолютна липса на елементарно поведение. Например, *бележката* до твоя *паж*, ти наистина ли си мислиш, че аз съм я предал? Всъщност действително ли си смятала, че трябва да направя това? Разбира се, че не го сторих. А сърцето ти? Бедна ми Каро, какъв малък вулкан е то! Вулкан, който бълва лава във вените ти, и въпреки всичко не искам ни най-малко да изстива, не искам да става на *мраморен* къс, каквито понякога могат да се видят (за да разбереш глупавата ми метафора) във формата на маси, вази и пр. — втвърдени след някое изригване на Везувий. Преставам с идиотските си тропи и фигури и искам да ти кажа, че както сама знаеш, винаги съм те смятал за най-умното, най-приятното, най-невъзможното, най-милото, най-смущаващото, най-опасното, най-привлекателното създанийце, което живее сега или е трябвало да се роди преди две хиляди години. Няма да говоря за красотата ти, не разбирам от тия неща, но нашите *красавици* престават да бъдат такива, когато ти се доближиш до тях.

Следователно ти притежаваш или красота, или нещо още по-хубаво. И така, Каро, тази глупост е първият и последен комплимент (ако е комплимент), който някога съм ти правил — ти винаги си ме упреквала, че не съм достатъчно любезен в това отношение, но другите ще компенсират този мой недостатък. Ела у лейди Грей или поне не позволявай присъствието ми там да те държи настрана. Всичко онова, което толкова често ми *казваш*, аз го *чувствувам* — може ли нещо повече от това да се каже или почувствува? Това благоразумие е твърде досадно, но човек *трябва* винаги да го проявява, как другояче бихме могли да се спасим? Продължавай да го спазваш.

Ако изобщо ми пишеш, пиши както обикновено. Впрочем твоя работа, само не искам да се виждаме. Баста!“

---

[1] Каролайн Лам — дъщеря на граф Бесбъро и съпруга на лорд Мелбърн (министър-председател по времето на кралица Виктория). Отношенията й с Байрон траят само три месеца, но оставят дълбоки следи. През 1816 г. тя публикува романа „Гленарвън“, в който прототипът на героя-злодей е Байрон. ↑

ДО ЛЕЙДИ КАРОЛАЙН ЛАМ

1 май 1812 г.

„Скъпа моя лейди Каролайн,

Прочетох няколкото стихотворения на госпожица Милбанк[1] с внимание. Те издават въображение, усет и с малко повече практика тя много скоро ще добие лекотата на изказа. Макар и да ненавиждам белия стих, стиховете за Дърмоуди[2] толкова ми харесаха, че изпитах желание да са в рима. Стихотворението в пещерата при Сиъм[3] показва една насока на мисълта, която не мога достатъчно да оценя и поне ще бъда откровен, като кажа, че моите възгледи по въпроса твърде се различават. Първата строфа е действително много добра, а другите с няколко дребни поправки могат да станат също тъй хубави. Последните са приятни и се леят гладко. Това ли са всичките й творби, няма ли и други? Тя положително е едно необикновено момиче. Кой би предположил такава сила и богатство на мисълта зад кроткото й изражение? Госпожица Милбанк може да не стане непременно поетеса, всъщност смятам, че публикуването на творби не прави чест нито на мъжете, нито на жените, и лично аз (макар че няма да ми повярваш) често се срамувам от себе си. В случая мога да кажа без колебание, че тя притежава дарба, която, ако подобаваше или трябваше да развие, щеше да й донесе слава. Един мой приятел (петдесетгодишен, писател, но не *Роджърс*) беше преди малко при имен и тъй като ръкописът не е подписан, аз му го по-казах и той беше много по-въодушевен в похвалите си, отколкото аз самият. Той намира стиховете за красиви. Аз пък ще се задоволя със забележката, че те са по-добри, даже много по-добри от всичко, което е написало нейното протеже Блакет[4]. Кажи на госпожица Милбанк

толкова, колкото счетеш за необходимо. Говоря всички тия неща съвсем искрено и нямам желание да опознавам по-отблизо госпожица Милбанк: тя е премного добра за един низвергнат дух и щеше да ми хареса повече, ако не беше толкова съвършена.

Повярвай, аз съм вечно твой:

Б.“

---

[1] Анабела Милбанк — бъдещата съпруга на Байрон, жена с литературни и преди всичко с математически интереси. ↑

[2] Томас Дърмоуди — ирландски поет, който умира съвсем млад. ↑

[3] Сиъм — град в Североизточна Англия, където се намирал домът на семейство Милбанк. ↑

[4] Вж. бел. 1 към писмо до Р. Ч. Далъс от 28 юни 1811 г. — Б.пр. ↑

ДО ЛЕЙДИ КАРОЛАЙН ЛАМ

Вторник, 19 май 1812 г.

„Трябва да отговориш на бележката, защото нейният автор се чувствува нещастен. А когато човек е в такова състояние, всяко незачитане се усеща двойно по-болезнено. Тръгвам в дванайсет, но ми изпрати билет, за който най-добросъвестно ще заплатя. Няма да се отбивам, защото не виждам нещата да се подобряват при нашите срещи. Защо изпрати момчето? Бях излязъл и понеже съм винаги много зает сутрин, дори да си бях у дома, пак нямаше да мога да го видя, независимо от желанието си. Видях се със съпругата на Мур; красива е и има възможно най-тъмните очи. Те напуснаха града. Мур е много притеснен заради нас и хората наистина говорят, сякаш в цял Лондон няма друга нелепа двойка освен нас. Тежко е да търпим всичко това без причина, но още по-лошо е сами да даваме повод за него. Нашето лекомислие имаше последиците на едно истинско прегрешение. Аз се съобразих с общественото мнение и бих могъл да се съобразявам, ако ми помогнеш, но не мога да те гледам нещастна и съм непрекъснато нащрек да не би да се опиташ и мен да направиш нещастен. Трябва да положим усилия, този сън, този двумесечен делириум трябва да премине; ние всъщност не се познаваме, едно отсъствие от един месец ще ни възвърне разума; знам, че не мислиш така. И двамата сме имали хиляди подобни увлечения, ще се преборим и с това и дори ще се срамуваме от него според максимата на *Рошфуко*[1]. Но по-добре е аз да напусна града, отколкото ти. Ще направя една обиколка или ще отида в Кеймбридж или Единбург. Моля те, не ме обиждай, недей смята, че съм се променил. Именно защото

не съм и не мога да се променя. Решил съм да го направя, за да престанат глупаците да говорят, приятелите да страдат, а умниците да изпитват съжаление.

Твой любящ и искрен:

Б.“

---

[1] Максима 71: Няма много хора, които да не се срамят, че са се обичали, след като са престанали да се обичат. ↑

ДО УОЛТЪР СКОТ

Сейнт Джеймс Стрийт № 8, 6 юли 1812 г.

„Сър,

Току-що имах честта да получа вашето писмо. Съжалявам, че сте си направили труда да забележите «порочните дела на, мойто малолетие», тъй като творбата е вече *доброволно* оттеглена и вашето обяснение е твърде любезно, за да не ми причини болка. Написах сатирата, когато бях много млад и много сърдит, и твърдо решен да дам израз на своя гняв и остроумие. Сега ме преследват призраците на дръзките ми обобщения. Дълбоко съм ви благодарен за вашите похвали, но нека не говорим повече за мен, а да преминем към темата за Принц-регента[1]. Той заповяда да му бъда представен на един бал и след като каза някои неща за моите опити — много приятни, особено когато излизат от устата на кралска особа, той заговори с мен за вас и вашите безсмъртни творби. Той ви предпочита пред всички други певци, стари и нови, и ме попита коя от творбите ви харесвам най-много. Това беше труден въпрос. Отговорих, че «Песента»[2]. Той рече, че неговото мнение е подобно. Говорейки за другите ви произведения, аз му казах, че според мен вие сте поетът на *принцовете*, защото *образите* им са тъй привлекателни в «Мармион»[3] и «Господарката на езерото». Той със задоволство се съгласи и продължи да говори за образа на вашия Джеймс[4], едновременно царствен и поетичен. После заговори за Омир и пак за вас и по всичко личи, че познава добре и двамата, тъй че (с изключение на турците[5] и вашия покорен слуга) вие бяхте сред много отбрана компания. Не съм съгласен, че Мъри преувеличава мнението на негово

височество за вашите дарби, нито пък претендирам, всичко, което той каза по въпроса, но може би ще ви бъде драго да чуете, че думите, които бяха казани, само ще загубят, опитам ли се да ги предам повторно. Освен това тонът и усетът, с които бяха изречени, създаде у мен много високо мнение за неговите способности и достойнства, които дотогава смятах, че се изчерпват с *маниери*, макар превъзхождащи маниерите на всички живи *благородници*. Срещата ни беше случайна. Не отидох на приема, защото имам вече добра представа за дворцовия кръг на мюсюлманските и католическите владетели и любопитството ми се в голяма степен задоволено. Освен това политическите ми възгледи са точно толкова своеобразни, колкото и римите ми, та просто нямах работа там. Подобни похвали от вашия повелител сигурно ще ви бъдат много приятни и ако задоволството ви не се намали поради факта, че са ви били предадени чрез мен, техният носител ще се чувствува честит като ваш, искрен, задължен и покорен слуга:

Б.

P.S. Извинете ме за тия драсканици, нахвърляни много набързо след едно пътуване.“

---

[1] Принц-регентът Джордж (1762–1830) управлявал по време на боледуването на крал Джордж III (1811–1826). През 1820 г. става крал Джордж IV. ↑

[2] «Песента на последния менестрел». ↑

[3] «Мармион» — романтична поема от У. Скот (1808). ↑

[4] Персонаж от «Песента на последния менестрел». ↑

[5] На приема присъствувал турският посланик с придружителите си. — Б.пр. ↑

ДО ЛЕЙДИ КАРОЛАЙН ЛАМ

Август 1812 г.

„Моя най-скъпа Каролайн,

Ако сълзите, които ти видя, когато наближи моментът на нашата раздяла, и които, както знаеш, рядко проливам; ако вълнението, с което се разделих с теб — вълнение, което вероятно си усещала през цялото време, додето траеше тази изключително напрегната, *нервна* история; ако всичко, което казах и извърших и още съм готов да кажа и извърша, не е достатъчно доказателство за истинските ми чувства към теб, любов моя, аз не мога да ти дам никакво друго доказателство! Бог ми е свидетел, че желая да си щастлива, и сега, когато те напускам или по-скоро ти ме напускаш от чувство за дълг към съпруг и майка, искам да знаеш истинността на това, което отново обещавам и заявявам — никой, нито на думи, нито на дело, не ще те замести в моите чувства, които са и ще бъдат неприкосновено твои, докато съществувам. До *този момент* не съм познавал *лудостта* на… Моя най-скъпа и обичана приятелко — не мога да намеря думи, — сега не е време за думи, но ще изпитвам една гордост, една мрачна сладост в мъката си, която ти самата едва ли можеш да си представиш, защото не ме познаваш. Скоро ще изляза оттук с натежала душа, защото… Моето появяване тая вечер ще спре всички абсурдни слухове, които днешните събития може би са предизвикали. Все още ли мислиш, че съм *студен, суров и подъл* — дали *другите* ще помислят същото, дали майка ти дори ще си го помисли? Майката, на която ние трябва да принесем толкова голяма жертва — *много* по-голяма от моя страна, отколкото тя някога ще узнае или ще може да си представи. «Обещания да спра да

те обичам!» О, Каролайн, това не може да се обещае. Аз ще направя всякакви отстъпки заради разумните съображения, но никога няма да престана да чувствувам онова, което вече си видяла, даже повече — което ще бъде знайно само за моето сърце и може би и за твоето…

Бог да те пази, опрости и благослови.

Вечно и повече от вечно твой любящ:

Б.

P.S. Тези подигравки, които те подтикнаха към всичко това, моя най-скъпа Каролайн… Ако не беше майка ти и любезността на всички твои познати… — има ли нещо на земята или на небето, което щеше да ме ощастливи повече от това е да те бях направил моя, и то много отдавна? *Сега* не по-малко, отколкото *тогава*, а в този момент *повече* от всякога? Знаеш, че с удоволствие бих се отказал от всичко тук и в отвъдния свят заради теб. И ако се въздържам, трябва ли подбудите ми да се тълкуват тъй погрешно? Не ме интересува кой знае това и за какво ще го използува. На теб, само на теб те дължат това, че оставаш при тях. Аз бях и съм *твой* по своя воля и всецяло, за да ти се покорявам, да те уважавам и обичам — да полетя с теб, когато, където и както ти самата *можеше и можеш* да решиш.“

ДО ЛЕЙДИ МЕЛБЪРН[1]

Челтнам, 10 септември 1812 г.

„Скъпа лейди Мелбърн,

Предполагам, вече сте чули и няма да съжалите, ако още веднъж чуете, че те са пристигнали благополучно в Ирландия[2] и сега между вас и едната ви досада се плиска морето. Другата досада, както виждате, продължава да е край вас. Освен това (ако сте толкова искрена, колкото понякога си мечтая) няма да сте недоволна, ако узнаете, че аз искам историята да приключи, и е сигурно, че от моя страна няма да бъде възобновена. Не че съм залюбил друга, а защото да обичам, поначало не ми е присъщо. Уморих се да бъда глупак и щом се обърна назад към пропиляното време, чувствувам се такъв, какъвто много отдавна трябваше да стана. Вярно е, че човек от най-ранна възраст придобива навика механически да люби, тъй както се научава да плува. Едно време обичах и двете неща, но сега не плувам, освен ако не цопна във водата, и не се любя, освен ако, не ме заставят, въпреки че това май не е най-краткият път за измъкване от бурните вълни, с които при подобни инциденти трябва да се борим. Повече няма да говоря на тая тема, защото не се чувствувам достатъчно сигурен в нея и много лесно, ще ме победите, както сте правили досега. Днес получих писмо от лорд Холанд, в което той изразява желание да напише нещо за новия театър[3], но тъй като всички чираци от Гръб Стрийт[4] се готвят за състезанието, нямам никаква амбиция да вляза в списъците и хвърлих няколкото си идеи в огъня. Никога и в нищо не се излагам на риска от съперничество; колкото и да е жалко и нищожно, както е в случая, пак ме изпълва със

смесени, чувства. Не знам дали това е гордост, но вие сигурно ще кажете, че положително не е и скромност. Предполагам, че вашият приятел Туист ще бъде измежду тях — чувам, че били общо петстотин. Желая му успех. Наистина вярвам, че ще се представи добре. Но малко са тия люде, които биха рискували репутацията си (ако имат такава) в едно анонимно меле просто от самоуважение. Писах на лорд Холанд, за да му благодаря и да отклоня дадената ми възможност. Тук сега играе Бети[5], но, боя се, много зле: има фигура на хипопотам, лице на бик, устата му като че ли е сплескана върху стъклото на *тромав* дилижанс, ръцете му са перки, задебелели до безформеност, гласът му е като гъргоренето на съветник, болен от ангина, и изобщо играта му е много естествена, защото определено няма нищо общо с това, което истинското изкуство представя на сцената. Ще ме удостоите ли с няколко реда, ако имате време за това? Пишете ми за *най-неутрални* неща.

Повярвайте ми, аз съм сърдечно ваш:

Б.“

---

[1] Лейди Елизабет Мелбърн — леля на бъдещата съпруга на Байрон Анабела Милбанк и доверена приятелка на Байрон. ↑

[2] Лейди Каролайн Лам заминала за Ирландия заедно с майка си и съпруга си. — Б.пр. ↑

[3] Става дума за театър «Друри Лейн» след възстановяването му от пожара. ↑

[4] Гръб Стрийт — бившето име на улица в Лондон, за която д-р С. Джонсън казва, че била обитавана от изпаднали писатели, готови да напишат всичко за пари. Името й е станало нарицателно в този смисъл. ↑

[5] Уилям Хенри Бети — нашумял английски актьор, когото наричали «младия Росций» по името на знаменития древноримски актьор Квинт Росций. ↑

ДО ЛЕЙДИ МЕЛБЪРН

Челтнам, 13 септември 1812 г.

„Скъпа моя лейди М.,

Краят на писмото на лейди Бесбъро[1] ще послужи за начало на моето:

«За бога, не преставайте да упражнявате влиянието си върху него.» Моля ви, недейте, повтарям след нея и аз. Уверявам ви, че ме държите здраво, но «робството е лесно и товарът е лек», ако трябва да си послужа с едно библейско изречение. Далеч не се срамувам, че ме командуват като лорд Делакур[2] или всеки друг *лорд* или *господар*, и винаги с охота ще се оставям на някой да ме вкарва в правия път или да ме изкарва оттам. Кротък съм като камила и мога да понеса почти колкото нея. Ще се заемете ли с мене? Ако сте искрена (в което все още малко се колебая да повярвам), дайте ми само време и нека *нейните* си я държат в Ирландия; колкото е *«по-весела»*, толкоз по-добре. Искам да е достатъчно весела, та да мога и аз от своя страна да се съвзема. Дайте ми време само до декември и ако дотогава не отмагьосам и Дулцинея, и Дон Кихот, ще се наложи да атакувам вятърните мелници и да напусна страната в търсене на приключения. Междувременно съм принуден да й пиша всевъзможни глупости, за да я *развеселявам*, защото от последното писмо научих, че «осем гвинеи и един пощенски кораб *могат* скоро да я доведат в Лондон» — заплаха, която мигновено предизвика писмо, достойно за Великия Кир[3], за Йоркския херцог или за всеки друг герой на Мадам *Скюдери* или госпожа Кларк[4]. Горката лейди Бесбъро с нейните страхове и надежди! Всъщност за нея това не е шега, както за никого от нас. Ще ви поверя една малка

тайна: *нейната* глупост е наполовина виновна за това. В началото тя възбуди у мен тази «суета» (би било *връх на суетата* да го отричам), като ми каза, че е сигурна, че «не ме обичат», че само ме разиграват по една или друга причина и пр. и пр. Това предизвика големи неприятности между нас, които сега вече могат да бъдат удавени само в Червено море. Тогава аз не отговорих, но реших не да се впускам в преследване — за такова нещо не може да става и дума, — а да чакам спокойно. Подир седмица дойдох до убеждението не че Каро ме обича, тъй като не вярвам в съществуването на любовта, а че всеки мъж на моето място би повярвал, че е *обичан*. И така, скъпа моя лейди М., вие изцяло знаете истинските ми чувства. Аз изпитвах, изпитвам и, боя се, ще продължа да изпитвам привързаност към друга жена, за която съм говорил малко, но която никога не ми е излизала от ума, и цялата интерлюдия беше резултат на обстоятелства, за които е твърде късно да съжаляваме.

Мислите ли, че ако *бях хлътнал* сериозно на *тия години*, сега нямаше да съм в *Ирландия* или поне нямаше да я последвам в Уелс, както ми намекнаха, че са очаквали? Сега, когато те са вече отвъд Ламанша, изпитвам всичко друго, но не и съжаление. В последните си две писма ви казах, че не харесвам никоя друга, и пр. и пр. Измамих и вас, и себе си. Имаше и има една жена, за която щях да се оженя, ако междувременно не бе се случила тази история и някои други събития, които доста ме обезкуражиха. Когато нашата драма се «надигаше» в петото действие (да ме вземат дяволите, ако почне да спада, както казва и сър Сприхав[5]), нямаше време за колебания, бях взел решение да понеса последствията на собствената си глупост. Честта, съжалението и една привързаност ме възпряха да се отдръпна. Но сега, ако мога, с *достойнство* да се откача, ако вие не ме мамите и ако тя не предприеме някоя проклета стъпка и ускори неизбежната си разруха (ако не с мен, то с някой по-малко щастлив мой приемник), ако тези мъчнотии могат да се преодолеят, всичко ще бъде наред.

Ако пък не, тя ще тръгне да пътешествува. Понеже ви казах доста много, нека поне довърша, че жената, която имам предвид, е госпожица Милбанк. Не знам нищо за състоянието й, разбирам, че баща и е разорен, но моите средства, когато приключат работите около Рочдейл, ще бъдат достатъчни и за двама ни; дълговете ми не възлизат на повече от 25 000 лири и да ме вземе дяволът, ако чрез Рочдейл и остатъка от Нюстед не съумея да стана независим като половината тукашни благородници. Но аз я познавам слабо и нямам ни най-малката причина да смятам, че се ползувам с нейното благоволение. И все пак не съм срещал друга жена, която да *ценя* по-високо. Но тази възможност вече не съществува. Свърши. И така, скъпа лейди М., аз съм изцяло във ваша власт, не ви мамя. Що се отнася до Каролайн, надявам се, няма да го счетете за суета, ако съвсем трезво ви кажа, че щеше да бъде проява на пълна липса на кавалерство, макар и върхът на добродетелта, ако бях влязъл в ролята на *Сципион* в този случай. Ако с ваша помощ или чиято и да било помощ мога да бъда пак свободен или поне да сменя веригите си, уважението и възхищението ми към вас няма да се увеличат, но ще се увеличи благодарността ми. Аз и в момента изпитвам благодарност за това, което вече сторихте. Не бих могъл да кажа същото на лейди Бесбъро, тъй като тя ще го използува по най-абсурден начин, и то с най-добри намерения. Каква жалка картина на тази дъщеря дава нейното писмо! Тя се бори да я опознае и самата тя сляпа, пише по такъв начин, че уж да отвори очите на всички други. Аз съм все още тук в къщата на лорд Холанд, спокоен и сам, без ни най-малкото желание да увеличавам броя на познатите си. Уверявам ви, вашето заминаване възбуди много по-голямо съжаление от заминаването на който и да било от вашите роднини. Затуй не ходете в Ирландия, защото аз ще ви последвам през «бранните полета»[6] като един истински Ignis Fatuus[7]. Епитетът не е за вас и ще разделим израза на две — вие ще бъдете огънят, а аз глупакът. Връщам ви писмото заедно с този мой

страховит топ хартия. Каролайн подозира нашите контраразговори и аз съм длъжен да бъда коварен като Талейран. Помнете обаче: това *коварство* е за вас *истината*. Пиша възможно най-рядко, но когато пиша, трябва да я лъготя като Джордж Роуз.[8] Избягвам, доколкото е възможно, да споменавам вашето име. Всичките ми любителски тропи и фигури се изчерпаха. Имам една мъждукаща надежда. Бях я загубил, сега си я възвърнах. Всичко зависи от нея. Най-злият й враг не би й пожелал участта да се върне сега при мен.

Искрено ваш:

Б.

P.S. Скъпа лейди М., не ме мислете за небрежен: от шестнадесетгодишна възраст кореспонденцията ми е била такава, че не можеше да се повери никому освен на ключ и ключалка. Напоследък съм станал двойно по-предпазлив: в случай на най-лошото няколкото ваши писма и всички останали ще бъдат върнати или изгорени. Сигурен съм, че след като върнах писмото с *известието на господин Лам*, едва ли можете да ме подозирате в желание да се възползувам от каквото и да било. То беше единственото важно писмо за личните ми интереси. Ако искате, мислете си, че съм лош, но не и *подъл*. Писмото на лейди Бесбъро придружава настоящето в отделен плик.“

---

[1] Лейди Бесбъро — майка на К. Лам. ↑

[2] Лорд Делакур — персонаж от романа «Белинда» на английската писателка Мария Еджурт. ↑

[3] Герой от едноименния роман на мадам Скюдери. ↑

[4] Мари Ан Кларк — любовница на Йоркския херцог, която имала голямо влияние върху него. ↑

[5] Сър Сприхав — персонаж от комедията «Критикът» от Р. Б. Шеридан. ↑

[6] «Отело», първо действие, трета сцена, 134. — Б.пр. ↑

[7] Блуждаещ огън (лат.). Fatuus още значи «глупав». — Б.пр. ↑

[8] Джордж Роуз — политическа фигура в тористкото правителство на херцог Портланд, обект на политически сатири. ↑

ДО ЛЕЙДИ, МЕЛБЪРН

18 октомври 1812 г.

„Скъпа лейди Мелбърн,

Нямам какво да добавя за Анабела, но не съжалявам за това, което се случи[1]. Според сведенията, изглежда, съм накърнил чувствата й, но сега, след опровержението, тя си е възвърнала спокойствието, без да наруши собствения ми покой. Това беше справедливо, аз го очаквах, и в края на краищата беше най-доброто, което можеше да се случи. Продължавам да мисля за нея почти както преди. Произведението, което ми изпратихте, говори по-благоприятно за таланта й, отколкото за нейната проницателност[2]. Тя се отнася с прекалено снизхождение към обекта, който си е избрала. На някои места приликата е съвсем точна, но, изглежда, не сте ми изпратили цялото, тъй като и началото, и краят са много внезапни. Радвам се, че мнението ви за нейните способности и чудесните й качества съвпада с моето. И в двете отношения тя е изключително надарена. И все пак си остава жена. От това, че предпочита писмото до вас да бъде изпратено per esempio[3] на мен, изглежда, че хем не желае да дава никакви надежди, хем не й е толкова противно да й се възхищават. Аз също предполагам, че един *отговор*, адресиран до самата нея, нямаше да й е неприятен, но за това вие със собствените си наблюдения сте най-добрият съдник. Все пак не виждам необходимост да се изпраща такова писмо, освен ако трябва непременно да се възхитя от творбата или да отговоря на съдържанието. *Едното* нещо наистина съм готов да направя, другото само ще доведе до взаимни комплименти, много искрени, но малко скучни. Между впрочем какви забележителни писма

пишете вие — не съм срещал, такава тънка проницателност, наблюдателност и познание на характерите, такова вникване в *собствения ви пол*, и такова *коварно прикриване* на познанията ви за слабостите на нашия. За да ви запазя вечно като приятелка и понякога като кореспондентка (колкото по-често, толкоз по-добре), повярвайте ми, скъпа лейди М., няма да съжалявам за нищо — освен за онази седмица, която прекарахме в Мидълтън, докато удоволствието ми не се повтори. Сега за Каролайн. Вашето име изобщо не беше споменато, дори не беше загатнато. Пасажът беше приблизително следният: «Знам от *най-достоверен източник*, от *теб* самата, че времето ти е минало по съвсем различен начин. Аз не те упреквам, забавлявай се, но ме остави на *мира*, какво искаш най-после? Аз не ходя никъде, не се виждам с никого, не общувам с хората. Пиша, когато трябва. Тези постоянни безпричинни прищевки са едновременно егоистични и абсурдни.» И т.н. и т.н. в отговор на нейните описания за *самотното и лишено от любов съществуване!!!* Всичко в този и даже в още по-суров тон. Това трябва най-после да свърши; ако тя продължава, аз ще напусна страната, няма да й давам никакви обяснения, няма да пиша никакви писма — нито разнежени, нито обратното. Няма да се виждам с нея, стига да мога да го избягна, и положително никога насаме. Колкото по-скоро го разбере, толкова по-добре. Но с такъв човек, който изобщо не може да се държи, трудно се вземат решения. Нямам нищо против тя да научи за Анабела — особено ако има положителен резултат. Всъщност не желая да го крия от другите, от целия свят. Суетата ми няма да бъде накърнена от развитието на историята и въпреки че тя ми отказа, не се срамувам от възхищението си към милата *математичка*. Не съм упреквал Каролайн *«за държанието й»*, а за това, че тя го *изопачава* и подозира моето. Защо ще ми казва, че *умирала*, когато просто е *танцувала*. Предпочитам да ми беше, казала, че просто разиграва театър, защото тя действително е играела — като всеки

здрав човек в добро настроение и прилична компания. Накратко, аз не съм й любовник и предпочитам да не съм й дори приятел, макар че не мога и никога няма да й бъда враг. Ако историята може да приключи, нека да бъде без намеси, не искам повече да се занимавам с нея. Всичките й писма (не съм отговорил на нито едно с изключение на това за лорд Клеър и отговорът ми беше строго по неговите работи, ако не се смята един намек за суетата в края) са изпълнени с и най-смешния възможен егоизъм: как херцогът и хората му веднага я забелязали, как момчетата вървели след нея, как жените я милвали, а мъжете й се възхищавали и колко много любовници тя била пожертвувала заради този блестящ пристъп на вярност. Кой наистина иска това или го очаква от човек, който вече не е на шестнайсет години? Не може ли да вземе пример от мене, аз излагам ли се така заради А.? Или за петдесетте БВГДЕЖЗИ и т.н. и т.н., които са били по-напред от нея по жестокост или доброта (*последната* винаги е била най-големият бич). Не, аз не съм от тия, а всъщност, без преувеличения, *моята* загуба е *най-значителна*. Научих, че лорд Холанд е болен. Надявам се, не *сериозно*. Лорд Оксфорд замина днес, аз пък съм още тук и обмислям идеята да отида или в Хъртфордшир, или при лорд Хароуби. Иска ми се и трябва да отида в Лондон да се видя с моя агент. Моля ви, пишете ми. Така съм разтревожен при мисълта, че нашето *познанство* може да прекъсне заради старата фантасмагория. Имах и имам да ви казвам двайсет хиляди неща и вярвам също толкова да чуя от вас, но имам чувството, че нашите разговори никога не стигат до ясен завършек. Още веднъж ви благодаря за вашите усилия относно моята Принцеса на паралелограмите, която ви е озадачила повече от хипотенузата. В характера й има нещо математическо, затова и се възхищавах на нейната ловкост. Действията и са доста праволинейни или по-скоро ние с нея сме две успоредни линии, които продължават до безкрайност, но никога не се срещат. Разправяйте каквото

си искате за мен и аз ще го потвърдя. Приятна вечер, скъпа моя, лейди М.

Сърдечно ваш:

Б.“

---

[1] Анабела Милбанк е отхвърлила предложението му за женитба. — Б.пр. ↑

[2] Вероятно «Портрет» на Байрон, останал недовършен. ↑

[3] Например (ит.). — Б.пр. ↑

ДО ЛЕЙДИ КАРОЛАЙН ЛАМ /А/

Ноември 1812 г.

„Вече не съм твой любовник. И понеже ме принуждаваш да го призная с твоите абсолютно неженски преследвания, знай, че съм обвързан с друга, чието име ще бъде недостойно да споменавам. Винаги ще си спомням с благодарност много свидетелства за твоите предпочитания към мене. Винаги ще бъда твой приятел, ако ваша светлост позволи така да се наричам. Като първо доказателство за моето уважение ти давам следния съвет: овладей суетата си, която е смешна. Упражнявай абсурдните си капризи върху други. И ме остави на мира.

Твой най-покорен слуга:

Б.“

ДО ЛЕЙДИ КАРОЛАЙН ЛАМ /Б/

Ноември 1812 г.

„Лейди Каролайн,

Нашите чувства не са ни подвластни. Моите са заети. Обичам друга. Ако имах намерение да ви упреквам, сигурно щях, защото имам двайсет хиляди повода за това, но няма да го направя. Тези поводи не са причина за сегашното ми поведение. Мнението ми за вас изцяло се промени и ако исках потвърждения, вашата вятърничавост, вашите капризи, вашите подли увъртания — докато безразсъдно сте се забавлявали, а ми пишехте писма, сякаш е било съвсем другояче — щяха напълно да отворят очите ми за всичко. Аз не съм повече ваш любовник. Ще бъда обаче винаги ваш приятел. Би било много недостойно от моя страна да назова онази, към която съм вече всецяло привързан и на която съм предан.“

ДО НЕЙНА СВЕТЛОСТ ОГЪСТА ЛИЙ

Бенет Стрийт, 26 март 1813 г.

„Моя най-скъпа Огъста,

Не отговорих на писмото ти, защото не можех да отговоря тъй както бих желал, но очаквах всяка нова седмица да ми донесе новини, които ще ми дадат възможност да отговоря свястно, не с извинения. Но Клафтън[1] не е платил, няма и според мен не може да плати парите и въпреки че, слава богу, беше договорено да не влезе във владение, докато не изплати всичко, все още не съм се отървал от имението и затова твоят брат е все така притеснен. Това е истината и това е извинението, което мога да ти дам за неспособността, не за нежеланието да ти бъда полезен.

Заминавам пак в чужбина през юни и ми се иска да те видя преди отпътуването си. Може би си чула, че си пилея времето с различни «regnantes»[2], но какво по-добро може да се очаква от мен? Аз имам една *единствена роднина*, но не мога да я видя. Нямам други отношения с близките си, а за женитба нямам нито талант, нито желание. Не мога да се оженя за пари, нито пък мога да си позволя да се оженя без средства. Не съм доволен и от парламентарните си изяви. Миналата сесия говорих два пъти и ми казаха, че било доста добре. Но тая работа ми е омразна и нямам намерение да «измъчвам и да изпъчвам своя час»[3] на тази сцена. Тъй че прахосвам най-хубавата част от живота си и ежедневно се разкайвам, но не се поправям.

В неделя отидох с Оксфордови за две седмици в Ейуд, близо до Престейн в Хъртфордшир. Виждам как при споменаването на това име[4] добиваш *сериозно* изражение,

което много ти прилича. Но сигурно ще се зарадваш, като чуеш, че не съм се забърквал в никаква сериозна каша с друга необикновена личност[5], както бях заплашен миналата година, и уверявам те, имах големи неприятности, докато се отърва. Надявам се, че племенничките ми са добре, растат и се умножават. Все пак ми се иска да не се погребваш така в тази мрачна пустош близо до Нюмаркет.

Със здравето съм отлично, но не съм щастлив, не се чувствувам добре. Но няма да те отегчавам с оплакванията си. Аз съм глупак и си заслужавам всичките неволи, които ми се случиха и могат да ми се случат, но които въпреки това понасям със здрав разум.

Оставам, най-скъпа моя Огъста, твой любящ брат:

Байрон“

---

[1] Нюстед бил продаден на някой си Клафтън, който не изпълнил договора и платил неустойка от 25 000 лири. Имението било окончателно продадено през 1817 г. ↑

[2] Владетелки (на сърцето му). — Б.пр. ↑

[3] «Макбет», пето действие, пета сцена, 25. — Б.пр. ↑

[4] Байрон намеква за отношенията си с лейди Оксфорд, жена с радикални възгледи върху политиката и любовта, в която той се увлича след раздялата си с Каролайн Лам. ↑

[5] Лейди Франсес Уебстър. ↑

ДО ГОСПОДИН. МЪРИ,

21 април 1813 г.

„Ще бъда в града преди другата неделя и ще ви се обадя, за да си поговорим за скиците на Уестъл. Ще му позирам по молба на един мой приятел и тъй като портретът на Сандърс не е сполучлив, сигурно ще предпочетете новия. Искам да разпоредите да свалят картината на Сандърс и веднага да я изпратят в дома ми — преди да пристигна. Чух, че са ми приписали някакво злобно стихотворение «Валс». Предполагам, че ще се погрижите да отречете тоя слух, защото съм сигурен, че на истинския автор няма да му е приятно аз да нося шутовската му шапка. Квартото на господин Хобхаус ще излезе всеки момент. Моля ви, поискайте от автора един от първите готови екземпляри, защото искам да го взема със себе си в чужбина.

P.S. Разбирам, че «Екзаминър»[1] се е заканил да помести следващата седмица някакви коментари срещу вас. Какво толкова сте направили та си навлякохте техния гняв, който досега се изсипваше главно върху Принца? Предполагам, че всичките ви писачи ще се строят в бойни редици, за да отбраняват съвременния Тонсън[2] — особено господин Бък.

Изпратете сметката ми на Бенет Стрийт, защото искам да я уредя, преди да отплувам.“

---

[1] «Екзаминър» — радикален вестник, чийто редактор бил Лий Хънт, който публикувал нападки срещу принц-регента. ↑

[2] Джейкъб Тонсън — известен английски издател, който пръв насърчава литературните опити на А. Поуп и издаваните му стихотворения. ↑

ДО ТОМАС МУР

Бенет Стрийт, 22 август 1813 г.

„Тъй като в последно време нашата замряла или, да я нарека, умряла кореспонденция се поддържаше най-вече с маята на градските клюки, сега малко ще си побъбрим paulo majora[1] за литературата във всичките й направления. Най-напред за най-главното — критиката. Принцът е в Брайтън, а Джаксън боксьорът отиде в Маргейт и вероятно е подмамил Ярмут да иде на някой побой в тази изискана околност. *Мадам дьо Стал Холщайн* загуби един от младите си барони, който бил накълцан, осукан и пречукан от някакъв гнусен тевтонски адютант в едно кафене в Скраузенхаузен или нещо подобно. Корин[2] е, разбира се, такава, каквато трябва да бъде всяка майка, но ще се осмеля да предскажа, че ще направи нещо, на което малко майки са способни: ще напише трактат по въпроса. Тя не може да съществува, без да се оплаква и без да има някой около нея, който да види или прочете колко много й отива скръбта. Не съм я виждал от последното събитие и всъщност съдя за нея (недотам великодушно) от предишните си наблюдения.

В един екземпляр на «Единбург Ривю», дошъл по дилижанса, видях, че за «Гяур»[3] се говори във втората статия. Останалите броеве пътуват с кораба от Лейт[4] — *моля те, кажа, ми, накъде духа вятърът?* Споменатата статия е толкова мека и сантиментална, че сигурно Джефри[5] е бил влюбен, когато я е писал. Нали знаеш, че той отиде в Америка, за да се ожени за някаква хубавица, в която от няколко тримесечия бил épérdument amoureux[6]. Шегата настрана, както казва Уинифред Дженкинс за

Лисмахейгоу,[7] господин Джефри (или неговият заместник) се отнесе много щедро с мене и аз не мога да кажа нищо. Ще ти кажа обаче, че ако в тая разправия двамата с тебе си бяхме сплели рогата, кой знае колко щеше да се смее той, а ние пък щяхме да си лепнем много лошо петно в очите на поколенията след нас. Между другото оня ден ме извикаха да посреднича в една караница между двама джентълмени, твърдо решени да се изколят, и след дълга борба между естественото желание на човека да унищожи ближните си и нежеланието му да гледа как хората се правят на глупаци за нищо, успях да накарам единия да се извини на другия, а другия да приеме извинението, след което ги оставих в мир и любов. Единият беше пер, другият — един приятел без титла. И двамата обаче любители на драматичните жестове. Единият, честна дума, е много кротък, но «безстрашлив» и такъв безпогрешен стрелец, че макар другият да е най-тънкият човек, когото познавам, щеше да го разцепи на две като тръстикова пръчка. И двамата се държаха много добре и аз ги обезвредих много бързо.

Тук наскоро излезе американско издание на «Биографията на Г. Ф. Кук»[8], покойния клоун. Каква книга! Според мен от времето на «Дневникът на пияния Барнаби»[9] подобно нещо не е заливало пресата. Всяка страница е прогизнала от мело- и винодрами в гримьорните, гръмове от ясно небе и грамове от бренди, клоунади и най-вече и най-последно бурбонади. Има две изненадващи неща в тая книга: първото, че човек може да живее толкова дълго пиян, и второто, че е могъл да си намери трезвен биограф. Въпреки всичко тук-таме се намират и смешни неща. Само дето прекалено точно са осчетоводени халбите, които е поглъщал, и хвалбите, с които се е опивал.

Сигурно през цялото време се чудиш защо още съм тук. И аз също се чудя. Сведенията за чумата са наистина много тревожни. Не толкова заради самата нея, колкото заради карантината, наложена на всички пристанища — не

можеш мръдна отникъде, даже и от Англия. Разбира се, дали ще си на брега или на борда през тия четиридесет или шестдесет дни, няма значение, така и така ще ги пропилееш. Но нали знаеш, човек обича сам да си избира тия неща. Градът е ужасно празен. Все пак от това не е загубил нищо. Аз съм най-сериозно смутен от пълното незнание на собствените си намерения: не искам да оставам тук, ако мога да си го позволя, но къде ли да отида? Слайгоу държи да тръгне на север към Петербург — хубаво местенце през септември месец! Човек трябва да се увива целият в кожи, да си крие носа и ушите в шалове, кърпи и какво ли не! Зимата се отнесе така безцеремонно към самия Бонапарете, та какво ли остава за един обикновен пътешественик като мен! Дай ми слънце, колкото и да е горещо, и шербет, колкото и да е студен, и аз ще си стъкмя моя небесен рай толкова лесно, колкото твоя персиец[10]. «Гяур» вече надхвърля хиляда стиха. «Лорд Фани пише толкова на ден»[11], какво ще кажеш, а, Мур? Непременно държиш да се правиш на шут, но аз нямам нищо против.

Твой Байрон

Имам чувството, че ти написах едно несериозно и безчувствено писмо. Няма значение. Не ти споменах нищо и за блестящия пол, но в интерес на истината кашата, в която съм се забъркал в момента, е далеч по-сериозна И съвсем различна от всичко, което съм преживял през последните 12 месеца. Цяло нещастие е, че нито можем да живеем с жените, нито можем без тях.

Вече почти съжалявам, че точно когато напуснах Нюстед, ти се пресели близо до него. Виждал ли си го? Непременно го виж, но не ми казвай, че ти харесва. Ако знаех, че ще имам такова интелектуално обкръжение, никога нямаше да го напусна: като ерген щеше да идваш често там, защото това беше идеалното място за ерген — колкото щеш вино и прочие долнопробни удоволствия — достатъчно книги, достатъчно място и от всичко лъха старинност (с изключение на девойките) — нещо, което

щеше да ти приляга, когато си умислен, или пък да те разсмива, когато си във весело настроение. Бях си построил там баня и гробница, а сега дори няма да ме погребат в нея. Чудно наистина, но ние не можем да бъдем сигурни даже в собствения си гроб, поне когато става дума за определено място. Спомням си, като бях на около петнадесет години, четях там стиховете ти, даже още мога да ги повторя. Задавах си най-различни въпроси за автора им, когато чух, че той не бил умрял, както пишеше в предговора. Чудих се дали някога ще мога да го видя. Въпреки че по това време нямах никакви поетически наклонности, тази книжка много ме увлече, както можеш да си представиш. Сбогом — предавам те на грижите на боговете –индуски, скандинавски, гръцки!

P.S. В сегашния брой на «Единбург Ривю» има прекрасни отзиви за *«Кореспонденцията»* на Грим и за Мадам дьо Стал. Миналата година мой критик беше самият Джефри. Но това според мен е писано от друга ръка. Надявам се, че напредваш с твоя grand coup[12]. Моля ти се, дерзай, защото онзи проклет Люсиен Бонапарт[13] ще ни бие всичките. Видях голяма част от неговата поема в ръкопис[14]. Наистина превъзхожда всичко с изключение на *Тасо*. Ходжсън го превежда, състезавайки се в това начинание с един друг поет. Ти (предполагам Роджърс), Скот, Гифърд и аз самият ще бъдем съдии в борбата между двамата — разбира се, ако приемеш тази роля. Каквито различни мнения имате! Според мене ние, повечето от нас (говоря много нахално *за нас*, нали?), си имаме собствен стил на писане — или поне вие двамата със Скот.“

---

[1] Малко по-големи неща (лат.). — Б.пр. ↑

[2] Т.е. Мадам дьо Стал, която Байрон нарича така по едноименния й роман. ↑

[3] «Гяур» — поема от Байрон, публикувана през 1813 г. ↑

[4] Само отделни екземпляри на книги, издадени в Единбург, пристигали в Лондон по дилижанса, а голямата част били изпращани с кораб от шотландското пристанище Лейт. ↑

[5] Франсис Джефри — редактор и един от основателите на «Единбург Ривю». Байрон го напада в «Английски барди…», мислейки, че той е авторът на критиката срещу «Безделни часове», но после променя мнението си и в «Дон Жуан» се отзовава положително за него. ↑

[6] Безумно влюбен (фр.). — Б.пр. ↑

[7] Персонажи от романа «Хъмфри Клинкър» от Т. Смолет. — Б.пр. ↑

[8] Джордж Фредерик Кук (1755–1812) — известен английски актьор. ↑

[9] Книга, издадена през 1650 г. ↑

[10] Байрон има предвид стихотворение от Т. Мур. ↑

[11] Цитат от «Подражание на Хораций» от А. Поуп (I, 6). — Б.пр. ↑

[12] Голям удар (фр.). — Б.пр. ↑

[13] Люсиен Бонапарт (1745–1840) — брат на Наполеон Бонапарт. ↑

[14] Поемата „Карл Велики“. — Б.пр. ↑

ДО ГОСПОЖИЦА МИЛБАНК

Бенет Стрийт № 4, 25 август 1813 г.

„Чувствувам се поласкан от вашето писмо и искам веднага да го призная. Преди да се опитам да ви отговоря, позволете ми да се позова възможно най-кратко на обстоятелствата от миналата есен. От много години не бях срещал жена, с която имаше изгледи да постигна разумно щастие. Сега отново виждах такава жена, към която обаче нямах никакви претенции — или поне твърде малки, за да се надявам на успех. Казаха ми все пак, че сърцето ви е свободно, и на тази основа лейди Мелбърн се зае да установи до каква степен ще ми бъде позволено да поддържам познанство с вас с надежда (признавам, слаба) то да се превърне в приятелство и накрая в едно още по-топло чувство. В желанието си — приятелско и простимо — да ми услужи, тя малко надхвърли намеренията ми, когато направи недвусмисленото предложение, за което не съжалявам освен за това, че може да е изглеждало самонадеяно от моя страна. Това е истината и вие ще се съгласите с мен, като ви кажа, че едва съвсем наскоро й споменах, че според мен тя неволно ме е обвързала повече, надявайки се, че една толкова неочаквана увертюра ще бъде в края на краищата приета. Казах й го съвсем несериозно в един разговор, без никакво чувство на раздразнение към нея или озлобление към вас заради засегнато честолюбие. Такъв беше резултатът от моето първо и най-голямо приближаване до онзи олтар, към който предвид сегашните ви чувства трябваше да поведа друга жертва. Казвам «първо» и това може да ви се стори несъвместимо с някои обстоятелства в моя живот, за които разбирам, че отчасти намеквате във вашето писмо. Но това

е истината. Тогава бях твърде млад за женитба, макар и не твърде млад за любов. Така че това наистина беше *първата пряка* или косвена стъпка от моя страна към един постоянен съюз с жена и по всяка вероятност ще бъде последната. Лейди Мелбърн беше напълно права, когато каза, че ви предпочитам пред всички останали. Тогава фактите бяха такива. И сега са същите. Но аз не изпитах разочарование, защото е невъзможно да се прибави дори капка към горчивата чаша, която и без това вече прелива. Ние не познаваме себе си, но все пак не смятам, че *самолюбието* ми беше много накърнено от случилото се. Напротив, чувствувам някаква гордост дори от вашия отказ — при това смятам, по-голяма, отколкото ако бях станал обект на нечии други симпатии, понеже той ми напомня, че някога се считах достоен за чувствата на почти единствената представителка на вашия пол, която истински уважавам.

Сега за писмото ви: първата част ме изненадва — не защото казвате, че изпитвате привързаност, а защото тя е «безнадеждна». Дано да намерите тази надежда заедно с нейния обект. Що се отнася до частта, която засяга мен, мога да говоря надълго и нашироко, но ще бъда кратък. Ако чувате някои неща за мен, те може би не са неверни, но вероятно са преувеличени. Ще се чувствувам поласкан, ако мога да задоволя интереса ви за всичко, което се отнася до мен — ще си призная истината или ще отхвърля клеветата.

Трябва да бъда откровен с вас по въпроса за приятелството. Това е чувство, на което не мога да разчитам у себе си по отношение на вас. Едва ли ще мога да престана да ви обичам. Мисля обаче, че мога да се позова на поведението си след нашето eclaircissement[1] като доказателство, че независимо от чувствата си, аз няма да ви досаждам. Но не мога да се преструвам на безразличен и се боя, че това няма да бъде първата стъпка — поне в някои отношения — от това, което чувствувам, към онова, което вие искате да чувствувам.

Трябва да ми простите И да помните, ако нещо в това писмо не ви харесва, че ми е много трудно да ви пиша. Много неща не ви казах за сметка на други, които съвсем нямах намерение да изричам. Отпътуването ми от тази страна малко се забави поради чумата и пр. и пр. И вероятно трябва да променя курса към някой по-достъпен район — може би към Русия. Оставих място само за един подпис.

Ваш покорен слуга:

Байрон“

---

[1] Изясняване (фр.). — Б.пр. ↑

ДО ГОСПОДИН МЪРИ

26 август 1813 г.

„Прегледах и поправих една коректура, но недотам внимателно (бог знае дали и вие ще можете да я прочетете до края; аз не мога), тъй че съвсем не е изключено да откриете някой пропуск от моя страна или придатък от страна на вашия печатар. Ако имате търпение, прегледайте я. Знаете ли някой, който да може да отбелязва паузи — т.е. да слага запетайки и пр.? Както разбирам, аз съм трагичен в пунктуацията. С мъка се въздържах да не добавя още нещо към поемата, която като гърмяща змия увеличава всеки месец прешлените си. Стана ужасно дълга и отговаря на около песен и половина от «Чайлд Харолд», където всяка част съдържа 882 стиха, включително по-сетнешните добавки.

Последните стихове се харесаха на Ходжсън. Това рядко се случва, а когато не се случи, той ми го казва много разпалено, аз се притеснявам и почвам да променям. Притурих ги, за да смекча свирепостта на нашия Неверник[1] и му дадох голяма възможност да каже в последния си час нещо в своя защита.

Научих и съжалявам, че сте останали в града заради мен, и искрено се надявам, че не сте го направили само от прекалена вежливост.

Ами *шестте* ни критики! Само те стигат, за да запълнят половината от списанието. Но нали живеем в епохата на критиката!“

---

[1] Става дума за «Гяур». — Б.пр. ↑

ДО ГОСПОДИН МЪРИ

12 октомври 1813 г.

„Трябва още веднъж да прегледате внимателно «Гяур». Има няколко пропуска, особено на последната страница. «*Аз зная*, че лъжа е; не може да умре.» В оригинала беше и трябва да бъде *«аз знаех»*. Моля ви, отбележете тази и някои подобни грешки.

Получих и прочетох «Бритиш Ривю». Според мен авторът е прав почти във всичко. Единственото обидно нещо е обвинението в подражателство. Никога не съм виждал пасажа на, *Краб*, а *Скот* съм имитирал единствено в *лирическата* стъпка, която е толкова негова, колкото и на *Грей*, и на *Милтън*, и на всеки, който я харесва. Гяурът естествено е лош герой, но не е опасен. Не вярвам съдбата и чувствата му да намерят много последователи. Много ще се радвам да получа известия от вас или за вас, когато ви е угодно. Разбира се, не бих искал да се притеснявате заради мене.“

ДО ГОСПОДИН МЪРИ

12 ноември 1813 г.

„Двама мои приятели (господин *Роджърс* и господин Шарп) ме посъветваха да не рискувам в момента с отделни публикации поради различни причини. Те не са виждали въпросното произведение и затова нямат нито предубеждение, нито пристрастия спрямо достойнствата (ако изобщо има такива) на обекта на настоящия ни разговор. Казвате, че и последните бройки на «Гяур» са се свършили — или поне не са вече във ваши ръце. Ако възнамерявате да правите ново издание с последните добавки, които четците още не са виждали (искам да кажа, че са различни от онези в двутомното издание), можем да прибавим «Абидоската невеста»[1], която по тоя начин тихомълком може да види бял свят покрай другото. Ако се хареса, можем да извадим няколко екземпляра за купувачите на предишните Гяури. Ако ли пък не, просто няма да я включваме в следващите издания. Какво ще кажете? Аз наистина нямам представа за тия неща и тъй като естествено съм пристрастен към собствените си творения, бих предпочел да послушам всеки друг, но не и самия себе си.

P.S. Моля ви, върнете ми коректурите, които изпратих вкупом снощи. Има няколко промени, които искам да направя бързо. Надявам се, че коректурите ще бъдат на отделни страници, а не наблъскани на някой километричен лист като тия на певците на балади. Някои от коректурите на «Гяур» бяха тъкмо такива. В тоя им вид не мога ясно да ги разчитам.“

[1] «Абидоската невеста» (The Bride of Abydos) — поема от цикъла «Източни приказки», публикувана през 1813 г. ↑

ДО ГОСПОЖИЦА МИЛБАНК

29 ноември 1813 г.

„Най-малко вие можете да бъдете упрекната, че си въобразявате или че имате високо самомнение, защото малцина от тези, които познавам, притежават дори и половината от вашите основания за чувството на «превъзходство», което толкова се боите да покажете. Нито пък мога да си спомня една-единствена фраза, откакто нашата кореспонденция започна, която в някаква степен да е намалила мнението ми за вашите достойнства и уважението ми към вашите добродетели. Вие сте твърде несправедлива към себе си, като смятате, че «магията» се е развалила от по-близкото ни познанство. Напротив, именно това общуване ме убеждава в стойността на онова, което съм загубил или по-скоро никога не съм намирал. Трябва да призная, разбира се, че напоследък се създадоха някои обстоятелства, които доста облекчиха положението ми.

Сигурно ще ме сметнете за капризен и склонен към внезапни приумици. Вярно е, че аз не мога да съществувам без някакъв обект на симпатия, но пък съм и показал, че не съм съвсем безволев роб на импулсите си… Колкото и да съм слаб обаче (може би заслужавам и по-суров упрек), в склонността си да се привързвам (и тъй като в това отношение нашето общество не се различава много от обществото в другите европейски страни, би било доста трудно да я преодолея), в търсенето на свой «идеал», на същество, на което ще поверя цялото щастие на бъдещия си живот — досега съм срещнал само две негови подобия. При първото бях твърде млад, за да имам някакви изгледи да го добия, а и последните събития показаха, че очакванията ми може би нямаше да се оправдаят, ако бях

направил предложение на своя идол и го бях получил. Второто — единствената жена, която някога сериозно съм искал за съпруга — вече е отдала другиму сърцето си, а за трето подобие според мен е твърде късно. Ще приемам света такъв, какъвто е, още повече, че навсякъде под небето той ми изглежда един и същ (малко по-пламенен в Ориента — една смесица от леност и бурни страсти). Аз обаче нямам вяра във и не търся постоянство от чувства, които се основават на прищевки и на щастливо сходство на характерите, но без определени принципи. Доколко това важи и за мен понастоящем, не мога да кажа, пък и не съм имал време да мисля за това.

Сега съчинявам една друга поема, така да се каже, турска, като предишната, защото още не мога си освободя ума от Ориента. Пак е доста страшничка, но не чак толкова мрачна като «Гяур» (каква непроизносима дума), и за по-голяма яснота този път няма да е фрагмент. Действието се развива в Хелеспонта[1] — любимото ми място за sejour[2] (ако приемете ще ви изпратя един екземпляр). В нея има някои мюсюлмански думи, които ще ви *натрапя* като отмъщение за вашето «математическо и прочие превъзходство».

Кога ще се срещнем в града? Между другото нали няма да се изплашите, като ме видите, и няма да сметнете, че се готвя да се присъединя към всичките 1001 претенденти за ръката ви? Взел съм специални мерки да предотвратя тая възможност, макар че е много малко вероятно да стана някога Бенедикт[3]. Всъщност (с едно изключение) от много години не съм срещал някоя Беатриче[4], но тя няма желание да влезе в ролята си. Мисля, че с нея се разбираме отлично и сегиз-тогиз си говорим, без да даваме повод за слухове. Най-лошото, което може да се каже в случая, е, че аз *бих*, а вие *не щете*, поради което едва ли е възможно да пострадате; аз пък за себе си съм сигурен, че *няма*. Усетя ли, че сърцето ми не е достатъчно философски настроено, както в момента си мисля, просто ще се махна. Сега обаче ми се струва, че то

има надежден щит — или поне е покрито с нова броня — и наистина отдавна имаше нужда от нея.

Дочух, че към списъка на неприемливите кандидати се е добавил още един и аз съм изпълнен със съжаление към него, защото знам, че е способен и че потеклото му гарантира остроумие и добър характер. Какви мрачни опустошения причинихте вие сред «нас, младежите». Имаме късмет, че Мадам дьо Стал публикува своето антисамоубийство[5] в такова убийствено време — на всичко отгоре през ноември! Не съм го чел от страх, че любовта ми към противоречията може да ме доведе на практика до обратното. Познавате ли я? Не ви питам дали сте я чули. Езикът й е във вечно движение.“

---

[1] Дарданелите. — Б.пр. ↑

[2] Пребиваване (фр.). — Б.пр. ↑

[3] Бенедикт — герой от «Много шум за нищо», станал традиционен образ на заклет ерген, който в края на краищата се оженва. ↑

[4] Беатриче — любимата на Данте, възпяна в «Нов живот» и «Божествена комедия», а също така и героиня от «Много Шум за нищо», която се омъжва за Бенедикт. ↑

[5] Вероятно „За Германия“. — Б.пр. ↑

ДО ДЖОН ХАМИЛТЪН РЕНОЛДС[1]

20 февруари 1814 г.

„Сър,

Отсъствието ми от Лондон допреди няколко дена, както и разни дела през същото това време, ми попречиха да ви съобщя, че наскоро получих книгата ви[2] с посвещение и моля да приемете моите благодарности за двете с най-добри пожелания за успех на творбата и нейния автор. Като произведение на млад човек поемата говори благоприятно за вашия талант и обещава нови постижения в бъдещето повече от всяка друга, която в момента мога да си спомня. Не зная дали възнамерявате да продължите литературното си поприще, нито имам право да се интересувам от това, но в каквато и насока да развиете способностите си, ако те не ви донесат известност, за това ще бъдете виновен единствено вие самият. Разбира се, щастието зависи от поведението и дори славата не може да бъде достатъчна компенсация за вътрешните угризения и самообвинения. Простете ми, че говоря с такъв сериозен и наставнически тон на човек, който не е много по-млад от мен. Но макар по отношение на възрастта да нямам кой знае каква преднина, съдбата много рано ме остави сам да се оправям на тоя свят къде ли не и с кого ли не и аз се сдобих с опит, който щеше да принесе по-голяма полза на всеки друг освен на мене. Впрочем моята работа с вас е като с автор и засега ще се ограничи именно с това.

Първото нещо, което един млад писател трябва да очаква и въпреки това най-трудно понася, е *критиката*. Аз не можех да я търпя — оттогава минаха много години, случиха се много неща и сега си спомням за това със съжаление. Виждам, при едно безпристрастно сравнение,

че собственото ми отмъщение е било по-силно от самото предизвикателство.[3] Вярно, тогава бях много млад — това може да е известно извинение пред ония, които нападах, но за мен извинение няма. Най-добрият отговор на всички възражения е да започнеш да пишеш по-добре и ако и тогава враговете ти не го признаят, то светът рано или късно ще го признае. От друга страна, човек не трябва да се отчайва. Да ти се противопоставят не значи, че вече са те победели, макар че плахият ум е склонен да вижда във всяка драскотина смъртоносна рана. У д-р *Джонсън* има нещо, което си заслужава да се запомни: «Критиката не може да унищожи никого, но самокритиката може.» Надявам се, че няма да се сблъскате с много пречки, но ако все пак това стане, ще видите, че просто трябва да ги *прескачате*. Да ги събори с ритник е първото решение на всеки млад и пламенен дух — нещо, което в момента е приятно, но впоследствие не. По тоя въпрос ви говоря с оглед на *моите собствени* размишления. Какво мислят или казват другите, е *второстепенно* съображение, поне така е било винаги с мен, но едва ли може да служи като общовалиден принцип. Онзи, който иска да си пробие път в живота, трябва да накара света да повярва, че е бил създаден за него, а сам да спазва най-точно всички негови изисквания. Още веднъж ви благодаря за хубавия подарък.

Имам чест да бъда ваш задължен и покорен слуга:

Байрон“

---

[1] Джон Хамилтън Ренолдс — млад поет и литератор, близък приятел на Джон Кийтс. ↑

[2] Става дума за «Сафи, източна приказка», посветена на Байрон. ↑

[3] Байрон има предвид прекалено острите си нападки в «Английски барди и Шотландски критици». ↑

ДО ГОСПОДИН МУР

3 март 1814 г.

„Скъпи приятелю,

Почти съм склонен да ти кажа, че наистина се *чувствувам* зле, само и само да те накарам да дойдеш в града. Няма човек тук, който ще ти се зарадва повече от мен, нито пък има друг освен теб, към когото бих се обърнал за утеха в най-мрачните си моменти. Истината е, че не ми липсват основания за най-черни размисли, но това иде от *други* причини. Някой ден, когато остареем и помъдреем, ще ти разкажа една приказка за сегашни и минали времена. Не го правя сега, защото ти нямам доверие, но, но — винаги има едно «но» на края на главата. [1]

Всъщност в момента тук няма нищо, което да възбуди любовта или омразата ми. Виж, недалеч от това място се намират някои възбудители и на двете чувства, а освен това съм *се забъркал с три особи*, които познавам, и една, която не познавам (или поне не й знам името). Всичко това щеше да бъде без значение, ако нямах сърце. Но за нещастие откривам, че все още го имам, макар и не в много добро състояние. Освен това то има навика да се привързва само към един обект, независимо от волята ми.

Почвам да си мисля, че «Divide et impera»[2] важи единствено за политиката.

Ако открия «жабата», както ти го наричаш, ще го стъпча, и при това ще си сложа шипове на обувките, за да стане още по-ефикасно. Резултатът от тия прекрасни неща не ме интересува кой знае колко, нито го усещам по някакъв начин. Според мен… го е почувствувала по-силно от нас двамата с тебе. Хората са достатъчно възпитани и аз

не страдам от липса на покани — разбира се, не съм приел нито една от тях. Миналата година излизах в обществото съвсем малко и възнамерявам да се показвам още по-малко през тази. Нямам вкус към разни «кръгове» и отдавна съжалявам, че изобщо някога съм се поддавал на изкушенията на това, което се нарича светски живот. От всичките начини на живот, които съм видял (а те са почти толкова, колкото у Плутарх[3]), този оставя най-малко следи що се отнася до миналото и бъдещето.

Как върви стихотворението? Не го изоставяй, а за другото не се тревожа. Едва ли е нужно да ти казвам, че твоята слава ми е скъпа — дори бих казал по-скъпа от моята собствена, защото напоследък започвам да си мисля, че хората, кой знае защо, ме надценяват по един странен начин. Все пак аз приключих с тях завинаги. Мога да ти кажа нещо, което не бих споделил с всекиго: последните две неща, «Невестата» и «Корсар»[4], бяха написани съответно за четири и десет дена. Това според мен е много унизително признание, защото доказва, че аз публикувам, каквото ми скимне, а публиката чете, каквото й падне и то няма силата да задържи трайно вниманието й. «Толкова за Бъкингам.»[5]

За теб не се страхувам, че пишеш много набързо, а още по-малко пък, че ще се провалиш. Според мен една година е съвсем приличен срок за произведение, което няма да е епическо. Дори Хорациевото Nonum Prematur[6] сигурно се е отнасяло до Милениума[7] или за някое по-дълголетно поколение от нашето. Надали щяхме да го уважаваме толкова, ако беше спазвал дословно собствените си предписания. Мир на душата ти! Знай че аз съм винаги твой предан и пр.

P.S. Не съм чул «слуха», за който споменаваш, както и много други. Разбира се, ти и другите си имате едни «толкоз добродушни приятелчета», които просто изпълняват дълга си. Но едно нещо ще те разсмее…“

[1] «Гаргантюа и Пантагрюел», десета глава. — Б.пр. ↑

[2] Разделяй и владей (лат.). — Б.пр. ↑

[3] Плутарх написал 24 двойки животописи («Успоредни животописи») и освен това няколко единични биографии. — Б.пр. ↑

[4] «Корсар» (The Corsair) — поема от цикъла «Източни приказки», публикувана през 1814 г. Що се отнася до бързината, с която Байрон написал «Абидоската невеста» и «Корсар», поне за първата поетът вероятно има предвид (както твърди и Мур) първия й по-кратък вариант. ↑

[5] Цитат от «Ричард III», трето действие, първа сцена по версията на Коли Сибър (1671–1757). — Б.пр. ↑

[6] Да се държи до деветата година (лат.). — Б.пр. ↑

[7] Милениум — хилядолетието, когато Христос ще управлява света и оттук период на щастие и мир, който се очаквал да настъпи в бъдещето. В случая Байрон може да използува тази дума във връзка с дълголетието на библейските пророци. ↑

ДО ГОСПОДИН МЪРИ

Нюстед, 2 септември 1814 г.

„Благодаря ви за статиите, които ми изпратихте, но предпочитам да не се занимавам с тях. Вече ни омръзнаха и лошите, и добрите. Следващия месец може да не си правите труда да ги събирате заради мен, дори и да са от *по-добрата* реколта. Със задоволство разбрах, че господин Хобхаус и господин Меривейл са получили добри отзиви в споменатите от вас списания.

Все още смятам, че вие с господин Хог може да направите нещо съвместно. Сборникът на *Додсли*[1] беше последното прилично нещо от този род. Имаше голям успех за времето си и се задържа няколко години. Той обаче се радваше на двойното предимство да бъде едновременно редактор и издател. «Сплин»[2], някои от одите на *Грей*, голяма част от *Шенстоун* и много други хубави неща се появиха за пръв път в неговия сборник. Не виждам защо и вие да не направите нещо подобно сега със съдействието на *Скот*, *Уърдсуърт*, *Сауди* и др. Веднъж щом се утвърди, сигурно ще получите подкрепа от младоците. Стратфърд Канинг (неговият «Бонапарт» е чудесен) и мнозина други, също *Мур*, Хобхаус и аз самият бихме могли от време на време да ви подаваме по нещо. (ако ни разрешите). Можете да прикоткате и *Камбъл*. Между впрочем той има една неиздадена (макар и напечатана) поема, в която действието се развива в Германия (мисля, че в Бавария). Видях я миналата година; тя е направо великолепна и напълно и отговаря на възможностите му. Чудя се защо не я публикува.

Ах, спомняте ли си С., гравьора, и безумното му писмо по повод на това, че няма да направи гравюра по

Филипсовия портрет на лорд *Фоули* (точно тъй беше сгрешил името му). Аз май открих източника на грешката. От разни вестници стана ясно, че Фоули се казва някакъв проповядващ привърженик на Джоана Сауткът[3]. Мога да си обясня защо упоменатият С. е объркал думите и понятията си единствено с това, че главата му е била заета с мисли за Джоана и нейните апостоли. Истинска благодат е, че не е казал лорд *Тоузър*. Разбира се, сигурно знаете, че С… вярва в тази нова (или стара) девственица и нейното духовно зачатие.

Копнея да узная какво ще извъди. Нейната бременност на шейсет и пет годишна възраст е наистина чудо, но още по-голямо чудо е, че се е намерил някой да предизвика зачеването.

Ако не тръгвахте за Париж или Шотландия, щях да ви изпратя малко дивеч. В случай че останете, моля да ме известите.

P.S. Две думи за «Лара», която ми изпращате. Взета отделно, тя не обещава кой знае какво, но ако се прибави към другите приказки, мисля, че ще стане за книгите, които смятате да издадете. Бих ви препоръчал следното подреждане: «Чайлд Харолд», по-малките поеми, «Гяур», «Невестата», «Корсар» и «Лара». Последната завършва цикъла и тъкмо защото прилича на предишните, трябва да влезе при тях. Котърн ми писа, че в Ирландия издават «Английски барди». Моля ви, заинтересувайте се, защото това *трябва* да се спре.“

---

[1] Робърт Додсли (1703–1764) — поет, драматург и издател, известен с публикуването на «Сборник стихотворения от различни автори», който съдържал творби от А. Поуп, С. Джонсън, Е. Йънг, Т. Грей и др. ↑

[2] «Сплин» — поема от английския поет Матю Грийн (1696–1737). ↑

[3] Джоана Сауткът — религиозна фанатичка, която вярвала, че ще роди месия на име Шайлох. ↑

ДО ГОСПОДИН ТОМАС МУР

Нюстед, 15 септември 1814 г.

„Това е четвъртото писмо, което започвам до теб този месец. Дали ще го завърша или ще го изгоря като останалите, не мога да кажа. Като се видим, ще ти обясня защо не съм писал, защо не съм те поканил тук, както ми се искаше, изобщо ще има много *“защо"* и *„за какво“*, които междувременно ще трябва да почакат. Вкратце, ще трябва да извиниш всички мои извращения и опущения и да ми дадеш по-голямо опрощение, отколкото св. Атанасий би дал на теб самия, в случай че отломиш дори частица от тайната на неговата благочестива главоблъсканица[1]. Моето убеждение е (нищо чудно и на самия св. Атанасий), че статията ти върху Т…[2] ще предизвика нечие убийство, а *онова за светците* ще *го* прати в пъкъла, което е малко множко за един брой. За бога, Том! Точно сега не бива да се месиш в неведомите неща, защото ако Джоана Сауткът[3] се окаже…

А сега малко егоцентризъм. Моите дела стоят така: утре ще знам дали едно обстоятелство[4], толкова важно, че може да промени много мои планове, ще се случи, или не. Ако не стане, другия месец заминавам за Италия, а следващата седмица — за Лондон. Получих обратно Нюстед плюс двайсет и пет хиляди лири (от двайсет и осемте, които вече са платени) като „жертвоприношение“, както последният купувач го нарече, а той може да си го нарича, както си иска. Платих някои дългове и направих нови. Останаха ми обаче няколко хилядарки, които не мога да изхарча по свой вкус в тази страна, и затова ще ида на юг, за да сменя климата. Смятам и се надявам, че Хобхаус ще дойде с мен. Независимо дали ще дойде, или не обаче,

аз отивам. Искам да видя Венеция, Алпите, да вкуся пармезанските сирена, да гледам гръцкия бряг, или по-точно Епир откъм Италия, както едно време гледах, или поне си въобразявах, че гледам, Италия от Корфу. Всичко това обаче зависи от едно събитие, което може да се случи, а може и да не се случи. Дали ще стане, ще узная вероятно утре и ако да, май няма да мога замина за чужбина точно сега.

Извинявай за тази несвързана драсканица. Скоро ще ти пиша пак. Това не го смятам за отговор."

---

[1] Св. Атанасий (296–373) — гръцки теолог, родом от Египет, чиито обширни писания воюват срещу езичниците и арианците в защита на ортодоксалната християнска доктрина за Сътворението, Светата троица, възкресението и т.н. ↑

[2] Мур рецензирал „Стихотворения“ от лорд Търлоу в „Единбург Ривю“. ↑

[3] Вж. бел. 4 към писмо до господин Мъри от 2 септември 1814 г. — Б.пр. ↑

[4] Байрон намеква за второто си предложение на госпожица Милбанк. ↑

ДО ГОСПОДИН ТОМАС МУР

Нюстед, 20 септември 1814 г.

Наздравица за таз,
що вдъхнови поета!
По-ярък от елмаз
е пламът на сърцето.

„Мили Мур,

Ще се женя, т.е. предложението ми е прието, и човек обикновено се надява, че останалото естествено ще последва. Майката на Гракхите[1] (които тепърва ще се появяват) е според теб твърде тесногръда за мен, макар и образец на единственото дете «небесен херувим»[2] и «просто свята»[3] като самата Дездемона. Дамата е госпожица Милбанк и баща й ме покани да отида у тях в ролята си на избраник, което обаче не мога да сторя, докато не уредя една работа в Лондон и не се снабдя със син костюм.

Казват, че е богата наследница, но аз лично не знам нищо повече и няма да се интересувам. Това, което ми е известно, е, че е надарена и притежава чудесни качества. Сигурно няма да отречеш здравия й разум, след като е отказала на шестима женихи и е избрала тъкмо мен.

И така, ако имаш да кажеш нещо против всичко това, моля те, направи го. Аз съм взел решение, направил съм окончателния си избор и затова ще се вслушам в гласа на разума, защото той нищо не може да промени. Може нещо да се случи и работата да се развали, но се надявам, че няма. Междувременно (това е тайна, впрочем поне докато

тя пожелае да стане публично достояние) аз й направих предложение и тя прие. Не бързай да ми пожелаваш радост, защото сватба може да няма още няколко месеца. Утре отивам в града и вероятно ще се върна след две седмици.

Ако това не се беше случило, щях да замина за Италия. На отиване в Лондон може би ще се видим в Нотингам и ти ще дойдеш с мене тук. Излишно е да казвам, че това ще ми достави най-голямо удоволствие. Разбира се, трябва основно да се променя. Наистина, ако мога да допринеса с нещо за нейното щастие, така ще постигна и своето. Тя е толкова добър човек, че… че, с една дума, ще ми се аз да бях малко по-добър.

Твой и т.н.“

---

[1] Майката на Гракхите — майка на трибуните Тиберий и Гай Гракх, боготворена от римляните, които й издигнали статуя. ↑

[2] «Макбет», първо действие, седма сцена, 33. — Б.пр. ↑

[3] «Отело», второ действие, първа сцена, 249. — Б.пр. ↑

ДО ГРАФИНЯ…

Олбъни, 5 октомври 1814 г.

„Скъпа госпожо,

Вашето внимание и покана са висока чест за мен, но ми предстои «да се женя и не мога да дойда»[1]. Моята избраница се намира на 200 мили оттук и веднага щом уредя нещата си, ще тръгна с най-голямо нетърпение да вкуся щастието си. Добросърдечното създание, което се обвързва с мен, е госпожица Милбанк. Разбира се, аз съм много влюбен и глупав като всички все още необвързани джентълмени в подобна сантиментална ситуация. Предложението ми беше прието преди три седмици, но кога ще стане събитието, не знам с точност. Това отчасти зависи от адвокатите, които никога не бързат. Човек не може да бъде сигурен в нищо, но в момента, изглежда, няма друга пречка за намеренията ни, които са напълно взаимни и вече не са тайна — във всеки случай не аз казах първи. Сега всички наши роднини си разменят поздравления наляво и надясно, и то по най-изтощителен начин.

Може би познавате дамата. Тя е племенничка на лейди Мелбърн и братовчедка на лейди Купър и някои други ваши познати. Няма недостатъци с изключение на това, че е прекалено добра за мен и ако не друг, поне аз ще трябва да й го простя. Това можеше да стане още преди *две* години и ако тогава се беше уредило, щеше да ми спести море от неприятности. През този период тя отказа на половин дузина близки мои приятели (между впрочем и на мен отказа веднъж), но накрая ме взе, за което съм и много благодарен. Ще ми се всичко да е вече свършило, защото не обичам суетните, а няма женитба без такива работи.

Освен това ми казват, че не можело да се оженя с черен костюм, а пък аз не мога да понасям сините.

Моля ви, простете за тия глупашки драсканици. Както знаете, отсега нататък трябва да стана сериозен и настоящето е нещо като лебедовата песен на палячото, която пиша със сълзи на очи, очаквайки да се трогна.

Смятайте ме за най-искрено ваш покорен слуга:

Байрон

P.S. Най-Сърдечни поздр. на лорд… като се върне.“

---

[1] Евангелие от Лука, гл. 14, 20: Третият рече: «Ожених се и затова не мога да дойда». — Б.пр. ↑

ДО ЛЕЙДИ МЕЛБЪРН

13 ноември 1814 г.

„Скъпа лейди М.,

Предадох писмата ви, а за последното, което получих от вас, съм споменал само на себе си.

Знаете ли, че вече имам сериозни съмнения дали изобщо ще има сватба? Нейният характер абсолютно противоречи на нашите очаквания. Тя е изпълнена с деликатни чувства, скрупули за себе си и собствения си характер (всъщност подозирам, че има предвид моя) и отгоре на всичко всеки три дни е болна от нещо, нямам представа от какво. Един ден преди или след това е добре — има добър вид, храни се добре, весела е, приказлива, с една реч, като всеки човек в добро здраве и настроение. Преди няколко дни направи една *сцена* почти в стила на К.[1] Сцената беше твърде продължителна и жалка, за да я ви я описвам, но ми подействува много зле. По отношение на разговорите тя напредва, та дим се вдига, но никак не одобрявам тия изблици по най-дребни поводи. Не знам, но съвсем не е изключено скоро да ме видите в града. Мога да изтълкувам тия неща само по един начин и просто изчаквам, за да се убедя, после да направя учтив реверанс и да «напусна сцената сам». От сутрин до вечер слушам само за «чувства». Единственото изключение прави сър Ралф, към когото продължавам да изпитвам възхищение. Лейди Милбанк също е доста свястна. Но за Анабела не мога да бъда сигурен нито миг. Най-малката думичка, а вие знаете, че съм голямо кречетало (разбира се, винаги избягвам всичко, което може да засегне любимите й идеи), дърдоря си ей така, за да не заспя от скука: от най-малката думичка или промяна в тона веднага се правят важни заключения.

Понякога много си приличаме и веднага след това никак. Ето докъде я довеждат принципите и представите й, които тя гради върху дявол знае какво. Що се отнася до мен самия, напоследък прибягвам до красноречието на *действието* (което *Демостен* нарича първия етап на ораторското изкуство) и намирам, че е много успешно и доста я успокоява. Това ме изпълва с вяра в ефикасността на «успокоителния процес», тъй прочут в «нашата философия». Всъщност, entre nous[2], наистина е забавно. В това отношение тя е като дете и с милувки и прегръдки става добра и весела. Не мисля, че характерът и е поначало *лош*, но е много неспокоен, самоизмъчващ се и романтичен.

Накратко, невъзможно е да се предвиди как ще свърши цялата история, тъй както беше невъзможно да се каже и преди две години. Ако последва разрив, той ще бъде по нейна, а не по моя вина.

Ваш предан:

Б.“

---

[1] Каролайн Лам. — Б.пр. ↑
[2] Между нас казано (фр.). — Б.пр. ↑

ДО ГОСПОДИН МУР

Халнъби, Дарлингтън, 10 януари 1815г.

„Ожених се на този ден преди седмица. Свещеникът го произнесе, Пери го разнесе, а «Морнинг Поуст» го оповести под заглавието «Женитбата на лорд Байрон», като че ли е някаква тъмна афера или реклама на нов майстор на корсети.

Сега за твоите дела. Прочетох писанията ти върху *Отците* и се възторгнах. Истина ти казвам, не трябва да се отказваш от критиката. Ти блестиш в нея и словото ти сразява. За тази статия се смята, че е от Сидни Смит[1] (така чух в, града), което доказва не само колко си изкусен в пасторологията, но и че още при първия си опит показваш маниер на опитен критик. Затуй, умолявам те, дерзай и жъни успехи.

Излезе «Господарят на островите»[2], на Скот — получих специалния екземпляр на Мъри.

Сега е моментът за тебе пак да връхлетиш върху тях с нова сила. Човек не може да прочете последните ти творения (в стих или проза), без да усети, че си работил десетократно повече отпреди… затъна… потъна. Аз самият поставих на изпитание, ония вагабонти (т.е. читателите) с моите Харовци и Лари, пилигрими и пирати. Никой освен С… * не е направил нещо, което да си заслужава резен от книжарския пудинг. Но той пък няма късмет да го разберат, че прави-хубави неща. Сега ти е времето, Том. «О, ден прекрасен! Не бих сменил аз твойто щастие с благородна титла.» Пиши ми скоро.

Оставам вечно твой и т.н.

P.S. Лейди Байрон е безкрайно добре. Как е госпожа Мур и «Грациите» на Джо Аткинсън? Трябва да си

запознаем жените…“

---

[1] Сидни Смит (1771–1845) — английски критик, философ и духовник, един от основателите на «Единбург Ривю». ↑

[2] «Господарят на островите» — поема от У. Скот, публикувана през 1815 г. ↑

[2] Вероятно У. Сътби, литератор и богат англичанин. — Б.пр. ↑

ДО ГОСПОДИН КОЛРИДЖ

Пикадили, 31 март 1815 г.

„Уважаеми господине,

С удоволствие ще изпълня молбата ви, въпреки че от нея няма нужда, тъй като, надявам се, сред нас все още се намират хора с достатъчно добър вкус независимо от факта, че мнозина от «занаята» са жалки и користни, особено когато обстоятелствата ги поощряват. Вярвам, че не допускате временните увлечения на така наречената публика по фаворитите на момента да ви обезсърчават и угнетяват. Опитът отрича трайността на подобни пристрастия. Достатъчно дълго сте живели и сте видели как повечето от тях отшумяват, а сигурно ще надживеете още много такива неща — имам предвид физически, не поетически, защото не бих искал да ви обиждам с подобни сравнения.

Ако ми позволите да изразя мнение, бих казал, че досега не съм срещал подобно начало на трагедия. В лицето на *Кийн* имаме актьор, достоен да изрази мислите на героите, които тъй внушително сте въплътили. Мога само да съжалявам, че ролята на Ордонио вече беше дадена на друг, преди той да се появи в Друри Лейн. От много години насам не сме имали творба, която би могла да се мери с «Угризения-на съвестта»[1]. Според мен начинът, по който пиесата се прие, е достатъчен, за да окуражи най-възвишените надежди както на публиката, така и на автора. Надявам се, че сте избрали поприще, което ще ви носи само успехи. Моите почитания към господин *Баулс*. Имам чест да бъда ваш задължен и покорен слуга.

Б.

P.S. Споменавате моята «Сатира»[2], моя памфлет или както искате го наречете. Мога само да кажа, че го написах, когато бях много млад и много сърдит, и оттогава все ми е трън в очите; най-вече защото повечето люде, върху които излях злъчта си там, впоследствие ми станаха познати, а някои — приятели, което «сипа още огън и жупел връз главата на врага», и те ми простиха твърде лесно, за да мога аз да си простя. Пасажът, който се отнася до вас, е дързък, заядлив и доста плосък. Въпреки че отдавна съм направил всичко възможно, за да спра разпространението на цялата тая работа, винаги ще съжалявам за необуздаността или за обобщенията на моите нападки.“

---

[1] Пиеса от Колридж, поставена в «Друри Лейн» през 1813 г. ↑
[2] „Английски барди…“ ↑

ДО ГОСПОДИН МУР

7 юли 1815 г.

„Grata supevenient[1] и пр. и пр. Бях ти писал отново, но изгорих писмото, защото помислих, че сериозно си се обидил от моя мързел, а и не бях сигурен как ще приемеш палячовщините, които съдържаше. Междувременно получих твоето писмо и нещата се оправиха.

Бях изгубил всякаква надежда, че ще ми пишеш. Всъщност това «grata supevenient» трябва да бъде в сегашно време, защото сега изглежда, че то се отнася до настоящата ми драсканица, а в действителност се изпълних с това достойно чувство, когато получих посланието ти от Килкени.

Горкият Уитбред умря вчера сутринта — една внезапна и тежка загуба. Здравето му беше разклатено, но все пак не очаквахме такъв фатален пристъп. Той падна и повече не продума. Мисля, че Пери хвърля вината за смъртта му върху Друри Пейн — колко утешаващо и насърчително за новия Съвет. Нямам съмнение, че… който е доста пълнокръвен, незабавно ще си пусне малко кръвчица, а тъй като и аз след женитбата загубих доста от бледността си «horresco referens»[2] (защото мразя дори *умерената* пълнота) и онази приятно стройно фигура, която бях постигнал, когато за първи път се запознахме, съм доста обезпокоен от известието на «Морнинг Кроникъл». Сигурно всеки съжалява за загубата на Уитбред. Той наистина беше един голям и много добър човек.

Париж е превзет повторно[3]. Предполагам, отсега нататък всяка година ще го превземат поне по веднъж. В последните сражения, както сега се случва и на много

други, загубих един роднина — горкия Фредерик Хауърд, най-достойния представител на рода си. Последните години малко съм общувал със семейството му, но от него съм видял и за него съм чувал само добро. Братът на Хобхаус е убит. С една дума, разрухата не скъпи милостите си за никое семейство.

Угаснаха всякакви надежди за република и ние сме принудени да продължаваме при старата система. Но вече ми става лошо от политиката и кланетата, а успехите, които Провидението сипе върху лорд *Касълрей*, само доказват, че боговете ценят много малко човешкото благоденствие, щом като допускат този… и онзи пиян ефрейтор, стария *Блюхер*, да тормозят тези, които далеч ги превъзхождат. От това, разбира се, изключвам *Уелингтън*. Той е истински мъж — *Сципионът* на нашия *Анибал*. И все пак за успеха си при Ватерло да се благодари на руските студове, които унищожиха *елита* на френската армия.

Ей, Мур, какви са тия богохулства по адрес на Парнас и Мойсей? Срамувам се заради теб. Няма ли да направиш нещо за драмата? Умоляваме те да напишеш опера. Грешката на Кинърд[4] беше отчасти и моя. Аз исках да си в Съвета повече от всичко, той също. Но сега вече се радваме, че ти излезе по-умен, защото тая работа май ще излезе доста неприятна.

Кога ще те видим в Англия? Сър Ралф Ноел (бившият Милбанк — не обещава обаче скоро да стане почившият Ноел) установи, че един човек не може да обитава две къщи, и ми предостави дома си на север. Има опасност лейди Б. да легне там през ноември.[5] Сър Р. и Нейна светлост тъща ми ще се настанят в Кърк би — някогашна собственост на лорд Уентуърт. Може би ти и госпожа Мур ще ни посетите в Сиъм през есента? Ако дойдете, ти и аз (без съпруги) ще се *развеем* до Единбург, за да прегърнем Джефри. Не е на повече от стотина мили от нас. Всичко това, заедно с други важни въпроси, ще обсъдим, като се видим, което се надявам да стане, когато се връщаш. Няма да напускаме града преди август.

Твой… и т.н.“

---

[1] С радост ще приема часа, за който не съм се надявал (лат.). — Б.пр. ↑

[2] Настръхвам от ужас, когато разказвам (лат.). — Б.пр. ↑

[3] Превземането на Париж — Става дума за връщането на Луи XVIII в Париж и пристигането на съюзниците монарси на 7 юли 1815 г. (след т.нар. «Стоте дни на Наполеон»). ↑

[4] Дъглас Кинърд — приятел на Байрон от Кеймбридж, който по-късно става негов банкер и делови агент. ↑

[5] Лейди Байрон очаквала дете. — Б.пр. ↑

ДО ЛИЙ ХЪНТ

Пикадили Теръс, 13 септември-30 октомври 1815 г.

„Скъпи Хънт,

Куп благодарности за твоите книги, за които вече знаеш мнението ми. Не бива да се тревожиш, че външният им блясък е неподходящ. Те все пак имат повече неща отвътре, отколкото отвън[1]. Позволявам си да се отгранича от мнението ти за *Уърдсуърт* с лекотата, с която едно време се съгласих, с теб. Тогава го похвалих с оглед на бъдещето, но очакванията ми не се потвърдиха. Все още мисля, че неговите способности оправдават това, което казваш за *тях,*[2] но творбите му след «Лирически балади»[3] са отчайващо несъответствуващи на таланта, който той таи в себе си. Несъмнено в «Екскурзията»[4] се е излял доста самороден талант. Но той е като дъжд върху скали — водата се задържа и застоява, или пък като дъжд върху пясък — пада, но не налива плод. Кой може да го разбере? Нека ония, които могат, да го направят разбираем и за другите. *Якоб Бьоме, Сведенборг* и Джоана Сауткът са само отделни превъплъщения на този архиапостол на тайнството и мистицизма. Но аз завърших… не, не съм свършил, защото имам към него две дребни и може би недостойни *забележки* относно малките грешчици, които се чудя как е допуснал с неговите претенции за точно наблюдение и след онова бурно възмущение срещу неправилния превод на «лунната сцена у Омир» от Поуп.[5] Ето за какво става дума: в своята поема[6] той казва за Гърция, че е земя на:

«Плодородни равнини, реки и брегове ехтящи,
под пъстрия небесен свод.»

Реките са сухи почти половин година, равнините са безплодни, а бреговете са *тихи* и няма приливи и отливи, както е изобщо в цялото Средиземноморие. Небето е всичко друго, но не и пъстро, защото месеци наред е само «тъмно, дълбоко, прекрасно синьо». Другото е за нещо в бележките му, където той говори за нашите «каменни гробове, струпани в оживената и пр. и пр. на големия град» в сравнение с «безмълвното уединение на турските гробища, разположени в някое *отдалечено* място». Това е чиста глупост. На *един* паметник в нашите гробища се падат *десет* турски И са толкова нагъсто, че изобщо не можеш да минеш между тях, или в най-добрия случай ги разделя само една тясна пътечка. Що се отнася до «отдалеченото място», във варварските страни хората не си правят труда да отнасят мъртвите много надалеч. Те трябва да са живели близо до мястото, където ги погребват. Няма гробища в «отдалечени места» освен там, където кипарисите и надгробните плочи още стоят, но Маслиновите дръвчета са изчезнали и с тях обиталищата на живите…

Тия неща ми направиха впечатление, защото са в моята област. И в двата случая той греши. Но сигурно и тях нямаше да забележа, ако не бяха нападките му срещу Поуп за подобни грешки и тази негова дразнеща поза на презрение към популярността, която никога няма да постигне. Пиша ти много набързо и разхвърляно. Затова пък го получаваш топло-топло, тъй както излиза, и затова не обръщай внимание. Впрочем и той, и ти сте прекалено критични срещу превода на Поуп «И тъй щом луната…». Знам, че това изобщо не е превод, но описанието не е чак толкова погрешно, както се твърди. Четох пасажа на самото място. Нощите в Троада някак се разпукват, стават леки и

лумват и от това «планетите са ярки», а «полюсът свети». Луната или поне небето — е самата яснота и не мога да си представя по-подходящ израз за небесата, прострели се над тоя пейзаж — равнината — небето — Ида — Хелеспонт — Симоис — Скамандър и Островите — от «потоп от блясък». Ужасно се увлякох и трябва вече да спра. Вместо отговор на цялото ти писмо «ще кажа същото като господин *Бърк*», както онзи кандидат от Бристол извикал, вместо да произнесе предизборна реч. Не ми говори за болезнени чувства и досади. Имам ги в изобилие. За това трябва отчасти да виня времената, но главно себе си. Все едно, да ги забравим. Аз лично ще съм склонен да го направя, когато те видя следващия път. Ще дойдеш ли на театър, за да видиш новата ни постановка? След това можеш да я кастриш, колкото щеш, да я скубеш и кършиш изобщо прави каквото искаш, но първо ела я виж. Ако ли пък не, аз ще дойда да те видя.

Искрено и сърдечно твой:

Байрон“

---

[1] Алюзия за думи на Хамлет, първо действие, втора сцена. — Б.пр. ↑

[2] В стихотворението «Пирът на поетите». ↑

[3] «Лирически балади» — сборник стихотворения от У. Уърдсуърт и С. Т. Колридж, публикуван през 1789 г. Заедно с предговора от Уърдсуърт «Лирически балади» представляват програмен идейно-художествен документ на английската романтична поезия. ↑

[4] «Екскурзията» — философска поема от У. Уърдсуърт (1814 г.). ↑

[5] Става дума за превода на песен VIII, 555 и сл. от «Илиада», коментиран в «Есе в добавка към предисловието» на «Стихотворения» от У. Уърдсуърт, публикувани през 1815 г. ↑

[6] «Екскурзията», IV, 718. — Б.пр. ↑

ДО ГОСПОДИН МЪРИ

4 ноември 1815 г.

„Когато сте в състояние да си съставите мнение относно ръкописа на господин Колридж[1], ще ви бъда благодарен, ако ми го върнете, защото всъщност аз нямам право да го давам на никого. Имам много високо мнение за него и много ми се иска вие да го издадете. Ако не, ще се помъча да намеря други желаещи.

Писах на господин *Лий Хънт* и му съобщих за вашето желание да преговаряте с него, за което разбрах, когато се видяхме. Условията и сроковете оставям на неговите желания и вашата преценка. Ще ви кажа само, че това е *най-сигурното* нещо[2], с което сте се хващали. Говоря ви като делови човек. Ако се обръщах към вас като читател или критик, щях да кажа, че неговата творба е нещо чудесно и красиво и недостатъците й само подчертават нейните забележителни достойнства.

Накрая за последното произведение — моето собствено[3], за което ме е срам да говоря след гореспоменатите. Издайте го или не го издавайте — пукната пара не давам. Не го ли издадете вие, никой друг няма да го получи — аз винаги съм си го представял като част от сборника. Ако заслужава да се включи в четвъртия том, сложете го там и никъде другаде; ако ли пък не, сложете го в огъня.

Ваш Б.“

---

[1] Става дума за поемата «Кристабел». ↑
[2] «Разказ за Римини». ↑

[3] «Обсадата на Коринт» (The Siege of Corinth) — поема от Байрон, публикувана през 1816 г. ↑

ПИСМА
1816 — 1822

ДО ДЖОН МЪРИ

3 януари 1816 г.

„Уважаеми сър,

Вашето предложение е *крайно щедро* (виждате, че използувам думата в писмо до вас и за вас, макар че не бих се съгласил вие да я използувате за себе си пред господин X[1]) и далеч надхвърля стойността на двете поеми[2]. Не мога да го приема, но не мога и да откажа. С най-голямо удоволствие ви ги предоставям като допълнение към събраните съчинения, като от моя страна нямам никакви изисквания и още по-малко очаквания. Не съм съгласен обаче да се публикуват отделно. Не искам да рискувам славата си (заслужена, или не) с творения, които не отговарят на собствените ми представи за това какви трябва да бъдат те (но се лаская, че тук-там сред произведенията ми се намират и такива), макар че могат да минат като непретенциозни неща, ако се прибавят към по-леките стихове.

Радвам се, че почеркът е бил добро знамение за благопристойността на работата. Но не трябва много да разчитате на това, защото моят преписвач[3] би написал всичко, което поискам, с неведението на невинността. Надявам се, че в случая нито едното, нито другото са изложени на опасност.

Ваш предан Байрон

P.S. Прилагам вашия чек *скъсан*, защото се опасявам от непредвидени случки по пътя. Моля ви, не поставяйте изкушения по моя път. Не че презирам всеобщия идол, нито пък го притежавам в изобилие, уверявам ви, не заради това отказвам да му се кланям. Което е право, право е и не бива да зависи от обстоятелствата.“

[1] Лий Хънт. — Б.пр. ↑

[2] Става дума за поемите «Обсадата на Коринт» и «Паризина» (Parisina). ↑

[3] Лейди Байрон. — Б.пр. ↑

ДО ТОМАС МУР

5 януари 1816 г.

„Надявам се, че госпожа Мур вече се е справила. Нашето момиченце се роди на десети миналия месец. Кръстихме го Огъста (второто е много старинно фамилно име и според мен не е използувано от времето на крал Джон). Тя беше и все още е много жизнена, пълничка и по обща преценка доста едра за възрастта си — непрестанно суче и пищи. Отговорих ли на въпросите ти? Майка й е много добре и вече е на крака.

На втори този месец ще стане година, откакто съм женен — брей! Напоследък не съм се виждал с никой, който заслужава да бъде споменат, с изключение на Себастиани[1] и един друг галски генерал. Срещах се с тях един-два пъти на обеди на открито. Себастиани е фин, с чуждоземен вид и интелигентен, с лице на разбойник и, общо взето, много приятен човек. Неговият сънародник[2] е по-скоро нещо като petit-maítre[3] и е по-млад, но според мен по интелект далеч не отговаря на калибъра на корсиканеца — докато, виж, Себастиани да, а освен това е и братовчед на Наполеон.

Нима никога повече няма да се появиш в града? Всъщност тук не е останал никой от хиляда и петстотинте посетители на душните салони, които наричаме «модното общество». Моето наближаващо бащинство ни задържа в Лондон заради лекарската помощ и пр. и пр., макар че в момента предпочитам да съм тук, отколкото където и да е другаде от отсамната страна на Гибралтарския пролив.

С удоволствие или по-скоро с тъга ще се отзова на молбата ти да напиша погребална песен за горкото момиче, което споменаваш. Но как да напиша нещо за човек, когото

никога не съм виждал или познавал? Освен това ти самият можеш да го направиш много по-добре от мен. Не мога да пиша за нищо, което лично не съм преживял и почувствувал. Още по-малко на такава специална тема. А в случая при тебе и двете неща са налице. Даже и да не беше така, пак имаш повече въображение и непременно ще се справиш.

Писмото ми е пълно със скучни драсканици, а и аз съм само един скучен човек. В момента съм погълнат от 500 противоречиви размишления, макар и насочени към един-единствен обект. Разбира се, най-вероятно нищо няма да излезе, както и повечето неща, които искаме да направим. Няма значение, както някой е казал, «нали небето синьо над всички ни се спуска»[4]. Щях да се радвам особено, ако се спускаше към мен откъм по-синята си страна, подобно небесния връх на синия Олимп[5], който между другото изглеждаше съвсем бял, когато го видях за последен път.

Вечно твой и пр.“

---

[1] Граф Себастиани — маршал на Франция и по-късно посланик в Лондон. ↑

[2] Граф Флаол — също посланик в Лондон по-късно. ↑

[3] Конте (фр.). — Б.пр. ↑

[4] Цитат от поемата «Кристабел» (331) от С. Колридж. — Б.пр. ↑

[5] «Хамлет», пето действие, първа сцена. — Б.пр. ↑

ДО ДЖОН МЪРИ

20 февруари 1816 г.

„Уважаеми господине,

Да се върнем към работата. Вашите писма са изключително приятни. По отношение на забележките за небрежност и т.н.[1], според скромното ми мнение, любезният читател е помислил, че странният и умишлено неправилен стихотворен строй се дължи на прибързаност и небрежност — стъпката се различава от тази в другите поеми, които (мисля) според *Биш* и според пръстите — или ушите, — с които поетите пишат, а читателите броят, са сравнително правилни. Голяма част от «Обсадата» е написана в размер, който учените наричат анапест (макар че не съм съвсем сигурен, защото ужасно забравям размера и своя Gradus[2]), а доста от стиховете са нарочно по-дълги или по-кратки. Освен това римата се среща на по-големи или по-малки интервали просто по прищявка или за удобство.

Не искам да кажа, че това е хубаво или правилно, а чисто и просто, че щях да бъда по-плавен, ако смятах, че с това ще постигна нещо. Също така отклоненията ми са съвсем съзнателни, макар сега да съжалявам за тях, тъй като безсъмнено предпочитам да се харесам, отколкото напротив. Исках да, опитам нещо съвсем различно от предишните ми, работи. Затова се стремях да ги направя различни една от друга. Стихосложението на «Корсар» не е като в «Лара», а «Гяур» е различен от «Невестата». «Чайлд Харолд» също не прилича на останалите. А пък последната творба се мъчех да направя различна от всички други.

Простете ми за тия проклети глупости и егоцентризъм. Истината е, че аз по-скоро се опитвам да

мисля върху темата на тази бележка, отколкото че наистина мисля върху нея. Не знаех че сте се отбивали у нас. Винаги сте добре дошли, когато решите да ни посетите.

Ваш и т.н.:

Байрон

P.S. Не се тревожете за мен[3]. Ако светът и тези, които го владеят, можеха да ме сломят, щях вече да съм капитулирал, и то преди години. Не трябва да тълкувате моята липса на ожесточение като отчаяние. Нито пък да си мислите, че понеже съм чувствителен, непременно ще се строполя безчувствен. Засега достатъчно за това.

Съжалявам за скандала със Сътби. За какво, по дяволите, става дума? Мислех, че нещата са се уредили. Ако все още мога да направя нещо за него или «Айвън»[4], готов съм, и то с най-голяма охота. Мисля, че не е редно точно сега да се крия зад кулисите, и затова ще говоря с хората от Съвета и с Мур, ако, разбира се, Сътби, иска.

Ако видите господин Сътби, ще ви моля да му кажете, че след като получих бележката му, писах на господин Колридж и се надявам, че съм направил това, което той искаше.“

---

[1] Байрон има предвид рецензиите за «Обсадата на Коринт» и «Паризина». ↑

[2] Т.е. «Gradus Parnassum» (букв. «Стъпка към Парнас»). Така се е наричал речникът по стихосложение, използуван през XVIII и XIX в. за писане на поезия на гръцки и латински. — Б.пр. ↑

[3] Байрон намеква за приближаващата се раздяла с лейди Байрон. ↑

[4] Уилям Сътби бил автор на трагедията «Айвън». ↑

ДО ТОМАС МУР

29 февруари 1816 г.

„Известно време не отговарях на писмото ти. Сега отговорът на част от него може така да се раздуе, че ще го отложа, докато се видим наяве и тогава ще го направя колкото е възможно по-кратък.

Междувременно аз съм във война «с целия свят и още половината отгоре»[1] или по-точно «целият свят» и «моята половина» са във война срещу мен, но още не са ме сломили, каквото и да предприемат. Никога през кратковременното си съществуване не съм изпадал у нас или в чужбина в подобно положение, което тъй дълбоко да ме лиши от щастие в настоящето и от разумна надежда за бъдещето. Казвам това, защото така го мисля и така го чувствувам. И все пак, независимо как гледам на въпроса, няма да допусна да затъна още по-надълбоко — вече съм взел решение.

Впрочем не трябва да вярваш на приказките, които чуеш за това. И не се опитвай да ме защищаваш. Ако успееш да ме защитиш, това би било смъртна, даже *безсмъртна* обида — кой може да понесе да бъде опроверган? Имам един съвсем кратък отговор за заинтересованите. Досега всичките мои действия, както и действията на някои енергични приятели, още не са намерили здрава основа или особа, върху която или с която бих могъл да обсъдя нещата по кратката процедура и по някакъв основателен повод. Наистина вчера за малко да пипна едно лице, но то се измъкна посредством, според преценката на другите, задоволително обяснение. Става дума за *разпространителите на слухове* — срещу тях не тая омраза, макар че съм длъжен да действувам според

установените правила, когато се натъкна на по-опасните от тях.

Сега за други неща — например за литература. Поемата на Лий Хънт[2] е дяволски хубава — чудата тук-таме, но в нея има оригиналност и поетичност, които ще издържат изпитанието. Не казвам това, защото той ми я е посветил, за което съжалявам, иначе щях да те помоля да напишеш отзив за нея в «Единбург Ривю». Тя наистина е достойна за голяма похвала и една положителна критика в «Е. Р.» ще бъде напълно заслужена и ще привлече върху нея вниманието на читателската публика — нещо, което й се полага по право.

Ти как си? И къде си? Нямам и най-бегла представа какво ще правя със себе си — къде ще се дяна и за какво. Преди няколко седмици можех да ти кажа неща, които щяха да те разсмеят. Но сега ме предупреждават, че не трябва да се смея, и затова станах и все още съм много сериозен.

Не съм много добре със здравето — нещо почна да се обажда черният ми дроб. В последните две седмици се пооправих, но още съм под лечителски надзор. Напоследък се виждам малко с… Трябва да отивам да се обличам за обяд. Малката ми дъщеричка е в провинцията. Разбирам, че е станала много хубаво детенце и на цели три месеца. В момента за нея се грижи лейди Ноел (законната ми тъща или по-точно тъщата ми пред съдебния закон). Дъщеря й (т.е. бившата госпожица Милбанк) е според мен в Лондон с баща си. Една госпожа К. (сега нещо като икономка и шпионка на лейди Н.), която в по-добрите си дни е била перачка, вероятно е, както предполагат посветените, тайнствената причина за последните ни домашни разногласия.

В цялата тая работа най ми е мъчно за сър Ралф. Той и аз сме еднакво наказани, макар magis pares quam similes[3] в бедата. И все пак тежко е и за двама ни да страдаме заради грешките на една личност… Това е, аз ще се разделя с жена си. Той пък ще задържи своята.

Вечно твой и т.н.“

---

[1] «Изискани диалози» от Джонатан Суифт, III. — Б.пр. ↑
[2] «Разказ за Римини». — Б.пр. ↑
[3] По-скоро еднакви, отколкото подобни (лат.). — Б.пр. ↑

ДО ТОМАС МУР

1 и 8 март 1816 г.

„Много се радвам, че си станал Председател и благотворител[1] и пр. и пр. Това са почести, подобаващи само на добродетелните. Все пак не забравяй, че ти си на *трийсет и шест* (изпълнен съм със завист не към твоята възраст, заради тази «обич, почит, признателност, другарски кръг»[2] (които я съпътствуват), а аз имам още цели осем години, преди да достигна това посребряващо съвършенство. Дотогава, ако изобщо *оцелея*, сигурно ще да съм си очистил душата и ще да съм придобил големи достойнства.

Трябва обаче да ти изясня един въпрос. Грешката, не, дори бедата не беше в моя «избор» (освен че може би *изобщо не трябваше да избирам* когото и да било), защото съм убеден и трябва да го кажа сега, когато нещата имат такъв горчив завършек, че нямаше по-добродушно, по-слънчево, по-мило или по-приятно създание от лейди Б. Нямах и нямам в какво да я упрекна за времето, когато бяхме заедно. Ако трябва някого да обвинявам, то трябва да обвиня самия себе си и не съумея ли да поправя грешките си, трябва да понеса своето бреме.

Най-близките й роднини са… Положението ми беше и все още е много объркано, здравето ми също доста се поразклати, а душата ми дълго време беше в смут. Това са причините (не ги наричам извинения), които често ме тласкаха към разни прояви на невъздържаност и ме правеха избухлив. Някои неща може също така да се отдадат на особените и безразборни навици, които ме обладаха от ранна възрасти и които може би развих вследствие своите скиталчества по света. И все пак си мисля, че ако ми бе

дадена възможност, ако положението ми беше дори само поносимо, щях да се държа по-сносно. Но вече няма никаква надежда, както и нищо, което бих могъл да добавя. В момента, като изключим здравето ми, което е в по-добро състояние (странно, вълненията или разправиите винаги укрепват духа ми и ме съживяват), трябва да се преборя с един куп неприятности, включително лични и финансови трудности и др.

Може би съм го казвал и по-рано пред теб, но ще рискувам да се повторя. Нищо не е за мен да понеса *лишенията*, произтичащи от една несполука или по-точно от злата ми съдба. Но гордостта ми се ужасява от *унижението*. И все пак аз нямам нищо против тая моя гордост, която, надявам се, ще ме предпазва от всички. Ако сърцето ми можеше да рухне, трябвало е да рухне още преди години, и то от събития далеч по-тежки от това.

Съгласен съм с теб (да преминем сега на професионални теми), че пиша твърде много. Последните неща обаче издадох мимо волята си поради причини, които ще ти обясня, като се видим. Не знам защо толкова много ме занимават тия събития — може би защото чувствувам, че избледняват или че започват да се объркват в паметта ми сред сегашните тревоги и напрежение, и бързам да ги нарисувам, преди боята да е изветряла. Вече турих край. С ония страни и събития, свързани с тях, започнаха и свършиха истинските ми поетически емоции. Опитам ли се пак с някоя друга тема, нищо няма да излезе, а въпросната вече съм изчерпал. «Горко томува — казва Волтер, който казва всичко, което би могъл да каже по някой въпрос.» Има въпроси, по които вероятно бих казал още неща, но оставям всичко, и то твърде скоро.

Помниш ли стиховете, които ти изпратих в началото на миналата година, дето още пазиш? Нямам претенции (като господин Фицджералд в «Морнинг Поуст»), че съм Vates[3] във всичките му преводи, но не бяха ли те в известен смисъл пророчески? Имам предвид следните: «Няма радост, що светът…» и т.н. Лаская се, че това са

най-верните, макар и най-тъжните думи, които някога съм писал.

Каква драсканица се получи! Не казваш нищо за себе си, освен че си станал ланкастърски настоятел и побдудител на просяците. Кога ще се появиш в обществото? Как е семейството ти? Както чувам, макар че трябва и да видя, моето дете е много добре. Нямам намерение да го предавам на заразите на бабиното му общество, въпреки че не съм склонен да го отнемам от майка му. Вече са го отбили обаче и трябва да взема някакво решение.

Твой. и т.н.“

---

[1] Томас Мур станал председател на едно ланкастърско дружество за откриване на училища, необвързани с религиозни секти. ↑

[2] «Макбет», пето действие, трета сцена, с. 22. — Б.пр. ↑

[3] Пророк, вдъхновен поет (лат.). — Б.пр. ↑

ДО ДЖОН ХАНСЪН

Дувър, 24 април 1816 г.

„Уважаеми господине,

Денън е иззел вещите в къщата на «Пикадили Теръс» срещу наема за половин година. Не зная дали това е законно без *предварително дело. Вие* знаете това най-добре. В случай че е законно, има един дървен сандък с книжа, писма и др., както и някои *обувки* и едно-две други неща, които искам да спася от развалините.

Взеха всичките *вещи на слугите* — на Флечър, на жена му и т.н. Надявам се, че ще се погрижите собствеността на *тия нещастници* да се върне. Колкото до моята, тя трябва да се разпродаде. Иска ми се господин Хобхаус да поговори с вас по този въпрос.

Благодаря ви за добрите пожелания. Довечера отплувам за Остенде. Най-добре адресът ми да е (засега) Милорд Байрон — до поискване — à Genève[1].“

---

[1] В Женева (фр.). — Б.пр. ↑

ДО НЕЙНА СВЕТЛОСТ ОГЪСТА ЛИЙ

Брюксел, 1 май 1816 г.

„Сърце мое,

Тук ни задържа една дребна поправка на каретата, след като нарочно се отклонихме от пътя си към Рейн и минахме през Гент, Антверпен и Мехлин. Писах ти два пъти — един път от Остенде и после от Гент. Най-искрено се надявам, че ще получиш писмата ми, не защото сами по себе си те са важни, а понеже ти искаш това, пък и аз го желая. Трудно ще ми е да ти пиша за нещо забавно. Тази страна много пъти е била описвана и не предлага много неща, които си заслужават описанието, макар че иначе е интересна за наблюдение. Просто не знам какво да ти пиша за нея, а, от друга страна, човек не обича да говори само за себе си. В Антверпен видяхме известните basons[1] за флота на Бонапарт, които са наистина забележителни, както и всичките му начинания. Колкото до църквите и картините, зяпах ги безкрай, докато накрая мозъкът ми се превърна в туристически справочник. Картините (това е направо ерес) изобщо не ми харесват. Рубенс е голям цапач и сто пъти предпочитам Ван Дайк пред него (всъщност нищо не разбирам от тия неща). Всичките жени на Рубенс имат червени рокли и червени рамена — да не говорим за шиите им, които са по-скоро пищни, отколкото очарователни, сигурно всичко това е много хубаво и вероятно е изкуство, защото няма нищо общо с Природата.

Тъй като *Нидерландия* не влизаше в маршрута ми (освен транзит), вече съм малко нетърпелив да се махна оттук. Знаеш, че не обичам равните пътища. Трябва да има нагорнища и надолнища, тогава съм по au fait.[2] Представи си една верига от булеварди с по една островърха

холандска камбанария в края на всеки — това е целият път. От двете страни те придружават извънредно подредени стопанства, пресечени с малки каналчета или канавки и осеяни с чисти и спретнати къщи. На всеки две мили село — и това е цялата страна. Никакво възвишение от Остенде до Антверпен. Някоя кърпичина може да накара жителите да си помислят, че Алпите са им дошли на гости. Една непрекъсната равнина и една вечност от павирани пътища. Въпреки всичко очевидно това е уредена страна с особена, макар и питомна красота и ако не стоеше настрана от пътя ми, може би щеше да ми се прииска да я обходя по-подробно. Градчетата са чудно хубави. Гледката при влизането в Брюксел е красива и отдясно се вижда изящен дворец.“

---

[1] Вероятно Байрон има предвид думата «bastion», която значи крепост, укрепление. В Антверпен има останки от средновековни укрепления на пристанището. — Б.пр. ↑

[2] Вероятно Байрон иска да каже „както трябва“. — Б.пр. ↑

ДО САМЮЕЛ РОДЖЪРС

(вила) Диодати, близо до Женева, 29 юли 1816 г.

„Драги Роджърс,

Спомняш ли си книгата «Писма» на Матисън[1], която ми даде и аз още държа у себе си — все се надявам да върна обратно в библиотеката ти? В Копѐ и на други места срещнах кореспондента на *Грей* — същия този Бонщетен, комуто дадох превода на писмата на неговия кореспондент за няколко дена. Но той си спомни съвсем малко за Грей, освен че бил «най-меланхоличният и благовъзпитан» поет сред всички останали поети. Самият Бонщетен е един изискан и много жизнен старец, високоуважаван от сънародниците си. Той е също така литератор с добра репутация и всичките му приятели са развили манията да му пишат купища писма — Матисън, историкът Мюлер[2] и т.н. и т.н. Той прекарва голяма част от времето си в Копе, където го срещнах няколко пъти. Там всички са добре с изключение на Рока[3], който за съжаление изглежда много зле със здравето. Херцогинята като че ли е пораснала но не е напълняла, откакто се омъжи. *Шлегел* действува с пълна пара, а *Мадам*[4] блести както винаги.

Дойдох тук през Нидерландия и по Рейнския път, покрай Базел, Берн, Морà и Лозана. Обиколих езерото и при първото хубаво време ще отида в Шамонù. Напоследък обаче има много досадни мъгли и непрекъсната влага и човек почва да си мисли, че *Касълрей* командува и небесното министерство на външните работи. Няма какво да ти разправям за тия места, ти вече си ги обиколил. Не

смятам да ходя в Италия преди септември. Четох Гленарвън[5]:

Постигна я съдбата на Сапфо —
сломена от омраза, да гние от любов.

И също така видях *«Адолф»* на Б. Констан[6] с предговора, който отрича всякаква прилика с героите с истински личности. Тази творба оставя неприятно впечатление, но това е естествена последица от обстоятелството, че авторът й не е влюбен, което може би е най-неприятното състояние с изключение на състоянието на влюбеност. Съмнявам се обаче, че всичките тия liens[7] (както той ги нарича) свършват тъй злощастно, както неговият герой и героиня.

Завърших третата песен на «Чайлд Харолд» (по-дълга от всички досегашни) заедно с някои по-малки неща — между тях «Шильонският затворник»[8]. Очаквам благоприятен случай да ги предам на великолепния Мъри, който, надявам се, цъфти и процъфтява. Къде е Мур? Защо не се появява в обществото? Много поздрави на него и моите почитания към всички, особено към лорд и лейди Холанд, както и твоята херцогиня Съмърсет.

Твой предан

Б.

Изпращам ти едно факсимиле, бележка на Бонщетен. Мисля, че ще искаш да видиш почерка на кореспондента на Грей.“

---

[1] Фридрих фон Матисън (1761–1831) — немски лирически поет. ↑

[2] Йохан фон Мюлер (1779–1829) — немски писател и политически мислител, приятел на братя Шлегел. ↑

[3] Вторият съпруг на Мадам дьо Стал. ↑

[4] Мадам дьо Стал. — Б.пр. ↑

[5] Вж. бел. 1 към писмо до Каролайн Лам от април 1812 г. — Б.пр ↑

[6] Бенжамен Констан — швейцарски белетрист, приятел на Мадам дьо Стал. ↑

[7] Връзки, вериги, окови (фр.). — Б.пр. ↑

[8] «Шильонският затворник» (The Prisoner of Chillon) — поема от Байрон, публикувана през 1816 г. ↑

ДО НЕЙНИ. СВЕТЛОСТ ОГЪСТА ЛИЙ

Диодати, Женева, 8 септември 1816 г.

„… Имах редно премеждие на езерото (близо до Мейерѝ), но не беше чак толкова опасно. Що се отнася до всичките тия любовници, бог да ми е на помощ, имах само една. Не ми се сърди, какво можех да направя? Едно глупавичко момиче тръгна след мен въпреки всичко, което й казах или можах да направя. Всъщност тя тръгна преди мен, защото я заварих там. Измъчих се, докато я убедя да се върне. Накрая си отиде. Моя най-скъпа, казвам ти най-искрено, не можах да го предотвратя направих всичко, за да го осуетя, и най-сетне му турих край. Не бях влюбен и изобщо у мен не е останала капчица любов към когото и да било. Но чисто и просто не можех да се правя на стоик пред една жена, която се беше блъскала 800 мили, за да убие философа у мен. Освен това напоследък ме нагостиха с такива обилни блюда «първо, второ и *десерт*»[1] от омраза, че на драго сърце приех малко любов (още повече след като бях заставен) за разнообразие. Сега вече знаеш всичко, което аз знам за тая работа и тя е приключена. Моля те, пиши. Нямам никакви новини след последното ти писмо, което получих поне преди месец или пет седмици. Излизам съвсем малко, освен на чист въздух, на малки излети, на разходки по езерото, в Копе, където Мадам *дьо Стал* се държи подчертано любезно и приятелски с мен и (както дочувам) води битки безчет за моята безразлична за мен кауза. Тя е вдигнала доста шум (така казват) и от двете страни на Ламанша. Господ знае защо — вероятно ми е писано да предизвиквам караници между хората.

Не ме мрази, а ми вярвай.

Сърдечно твой Байрон“

[1] Цитат от комедията «Тя се унижава, за да побеждава» от О. Голдсмит, второ действие, втора сцена. — Б.пр. ↑

ДО ГОСПОДИН МЪРИ

Милано, 15 октомври 1816 г.

„Чух, че господин Дейвис е пристигнал в Англия, но от писмата, които му беше поверил господин Х., са били предадени само *половината*. Естествено, тези сведения малко ме разтревожиха за съдбата на моите писма, сред които е и ръкописът, дето исках да сравните с онзи, който изпратих по господин *Шели*. Надявам се, че поне той е пристигнал благополучно на местоназначението си — в не по-малка степен това се отнася и за няколкото късчета кристали от Монблан за дъщеря ми и племенниците ми. Моля ви, имайте добрината да разберете от господин Дейвис дали не им се е случило нещо (на митницата или просто да не са се загубили) и ми съобщете при пръв удобен за вас случай.

Ако си спомням правилно, бяхте ми споменали, че господин *Гифърд* любезно се е заел да поправи (по моя молба) коректурите в мое отсъствие — поне се надявам, че ще го стори. Това ще ме накара да се чувствувам още по-задължен на този господин.

По пътя за насам ви писах кратка бележка от Мартини. С господин Хобхаус се прибрахме в Милано преди няколко дни, минавайки през Симплон и Лаго Маджоре. Естествено, посетихме и Боромейските острови, които са красиви, но с твърде изкуствена красота. Симплон е величествен и като творение на природата, и като постижение на човека — тук и Бог, и човекът са направили чудеса, да не говорим за дявола, който положително също има пръст (или копито) в някои скали и дефилета, през и над които се извършва строежът.

Милано е внушителен, катедралата — изключителна. Като цяло градът ми напомня Севиля, но му отстъпва по хубост. До нас достигнаха най-divers bruits[1] и по пътя, недалеч от границата, взехме предохранителни мерки срещу «многобройните достойни синове (т.е. синковци), които вълрували по тия места» и които преди няколко седмици били ограбили едни пътници недалеч от Сесто или Цесто, забравих как точно се казваше, и им задигнали парите, дрехите, да не говорим, че насмалко не ги утрепали, а накрая изпратили около двайсет едри сачми в ариергарда на оттеглящия се куриер на господин Хоуп. Нас никой не ни закачи и изобщо не ни заплашваха никакви опасности с изключение на опасността от грешка, защото пълнехме пушките и вдигахме ударниците при вида на всяка стара къща или злокобна горичка и сегиз-тогиз заподозирвахме «честните люде», които много приличат на крадците в другите страни. Не знам как трябва да изглеждат крадците, нито пък искам да знам, защото, изглежда, нападали вкупом по трийсет («негодници в зелено кендалско сукно»)[2], така че пътниците нямат изгледи да се справят с тях. В това отношение тук понякога е като в горката мила Турция, но там все пак е по-добре, защото поне можеш да си наемеш свита от нехранимайковци, числено равностойна на редовните бандити, докато тук, както чувам, жандармите не ги бива много, а що се отнася до личните телохранители, не могат да се движат както Робинзон Крузо — с пушка на всяко рамо.

Бях в Амброзианската библиотека — има много хубава колекция с какви ли не ръкописи, редактирани и нередактирани. Изпращам ви списък на някои от публикуваните в последно време. Това е за вашите литератори. Аз понеже съм със скромни вкусове, се възхитих най-много от една кореспонденция между *Лукреция Борджия* и кардинал *Бембо*, която се съхранява тук — всичките писма истински и любовни. Прочетох ги и също така видях една нейна къдрица — най-хубавата и

най-русата, която съм виждал. Честна дума, по-руса не съм виждал. Ще продължа да препрочитам писмата. Ако мога да се сдобия по честен път с малко от косата, непременно ще го направя. Вече склоних библиотекаря да ми обещае копия от писмата и се надявам да не ме разочарова. Те са кратки, но много простодушни, мили и целенасочени. Има също копия от нейни стихове на испански. Кичурът е дълъг и както вече казах, много красив. Художествената галерия в Брера има някои много хубави картини, но няма цяла колекция. Не разбирам нищо от живопис, но ми харесва някой си Гуерчино[3] — особено една негова картина, която изобразява Авраам и прогонването и изгнанието на Агар и Ишмаел. Тя е естествена и много хубава. Но фламандската школа, която видях във Фландрия, ненавиждам, презирам и мразя. Може да е живопис, но няма нищо общо с натурата. Италианската школа е приятна и *идеалът* им е много благороден.

Италианците, които срещнах тук, се извънредно интелигентни и симпатични хора. След няколко дни ще се запозная с *Монти*. Между другото току-що чух един анекдот за Бекария, който написа такива възхитителни неща срещу смъртното наказание. Книгата му била вече отпечатана, когато слугата (вероятно е я бил прочел) му откраднал часовника. Неговият господар, докато още поправял коректурите за второ издание, направил всичко, за да окачат виновника на бесилото — вместо реклама на книгата си.

Забравих да спомена триумфалната арка, започната от Наполеон като врата към града. Тя е недовършена, но готовата част е напълно достойна за тая страна, само че в друга епоха. Светският живот тук се поддържа по странен начин — в театъра и единствено в театъра, който съответствува на нашата опера. Хората се срещат там като на гуляй, но в много тесен кръг. От Милано ида за Венеция. Ако пѝшете, пишѐте в Женева, както преди — писмото ще ми бъде препратено.

Винаги ваш…“

[1] Различни слухове (фр.). — Б.пр. ↑

[2] Думи на Фалстаф от драмата «Хенри IV», I, второ действие, четвърта сцена, с. 249. — Б.пр. ↑

[3] Джовани Франческо Гуерчино (1591–1666) — италиански художник от болонската школа, автор на картини и стенописи с религиозни сюжети. ↑

ДО ДЖОН МЪРИ

Венеция, 27 декември 1816 г.

„Уважаеми господине,

Тъй като по всичко изглежда, че демонът на мълчанието ви е обладал, аз съм решен да отмъстя по пощата. Това е шестото или седмото ми писмо от лятото и откакто дойдох в Швейцария. Последното ми писмо съдържаше разпореждането да опровергаете и да всеете смут у този Чийпсайдски мошеник,[1] който (както разбирам от едно писмо от острова) счел за целесъобразно да лепне името ми към някакви фалшиви умотворения, за които не знам нищо, да не говорим за това, че уж купил от мен авторско право. Надявам се, че поне сте получили това ми писмо.

Понеже новините от Венеция сигурно ще ви заинтересуват, смятам да ви нагостя с тях.

Вчера беше празникът на св. Стефан и всяка уста биде приведена в движение. Навред се чуваше свирене на цигулка и виргинал[2] и човек можеше да види какви ли не приумици и забави по каналите на този воден град. Обядвах с графиня Албрици и една компания от Венеция и Падуа, след което отидохме на опера в театър «Фениче» (който открива сезона на този ден специално за карнавала). Между другото той е най-хубавият, който някога съм виждал. Бие всички наши театри, които са твърде бедни на красота и декори — дори тези в Милано и Бреша не могат да се мерят с него. Операта и нейните сирени не бяха много по-различни от всички останали опери и жени, но сюжетът беше доста, вълнуващ и поучителен. Действието се върти около един факт, описан от *Ливий*, за сто и петдесет омъжени жени, които отровили своите сто и

петдесет съпрузи в добрите стари времена. Римските ергени решили, че тази необикновено висока смъртност е обикновено следствие на брачния живот или на чумата, но оцелелите бенедиктовци, всичките с колики, разследвали случая и открили, че «напитките им били омаяни»[3], в резултат на което избухнали големи скандали и съдебни следствия. Това е сюжетът на музикалната пиеса във «Фениче». Не можете да си представите какви хубави неща се пеят или казват в речитатив за horrenda stages[4]. Накрая главата на една дама за малко щеше да падне от ръката на един ликтор,[5] но за съжаление той я остави, жената стана и пя трио с двама консули и сената като хоров акомпанимент. Балетът не беше нещо особено, освен че прима балерината получи гърчове, понеже не й аплодираха при първото появяване на сцената. Директорът излезе и попита дали в залата няма лекар. В моята ложа имаше един лекар грък, когото настоятелно помолих да предложи услугите си, защото бях убеден, че с негова помощ гърчовете на балерината щяха завинаги да се прекратят. Но той не пожела. Имаше огромна тълпа. На излизане, понеже бях с дама под ръка, ми се наложи да си проправям път с лакти, при което почти наложих един венецианец и напсувах републиката[6], бях принуден да нагостя едно лице с юмрук в корема, запокитвайки го толкова далеч, колкото позволяваше тъпканицата. Той не ме помоли за втори, а с разгорещени жестикулации, изразяващи неодобрение и смут, започна да се жалва на сънародниците си, които му се изсмяха.

Аз напредвам със сутрешните си занимания по арменски и участвувам в изготвянето на английската част на една англо-арменска граматика, която ще излезе в манастира «Св. Лазар».

Игуменът е епископ и е много приятен старец, с брада като опашка на комета. Моят духовен наставник, пастир и господар, брат Паскал е също тъй учена и набожна душа. Бил е две години в Англия.

Все още съм ужасно влюбен в адриатическата дама[7], за която говорих в едно предишно писмо (*а не в това*) — трябва да добавя, защото се страхувам от грешки. Единствената жена, която споменавам в настоящето писмо, е възрастна н много учена — две неща, на които съм престанал да се възхищавам, а любовта в тази част на света не е синекурна длъжност. Сега също така е сезонът, когато всеки планира любовните си интриги за новата година и търси партньори за следващото раздаване.

Ако и сега не ми пишете, не знам какво бих ви казал или написал, а още по-малко какво не бих. Изпратете ми някакви новини — добри новини.

Ваш предан и т.н. и т.н.

P.S. Поздравете най-чинно от мен господин Гифърд.

Чувам, че «Единбург Ривю» е скастрил поемата «Кристабел» на Колридж и мене самия, задето я похвалих, и това не предвещава нищо добро за предстоящата или пристигащата *Песен* и «Замъкът» (на Шильон[8]). Изглежда, че тази година късметът ми работи по-всички посоки. Нищо, накрая ще се оправя, ако ли пък не, ще се върна там, откъдето започнах. Междувременно не съм недоволен от това, че сега се намирам тук — искам да кажа — във Венеция. В момента до мен е моята адриатическа нимфа и затуй ще трябва да си отдъхна от това писмо, «люшкан от ударите на сърцето й»[9].“

---

[1] През ноември 1816 г. било дадено разпореждане да се спре издаването от някой си Джеймс Джонстън на произведенията на Байрон. ↑

[2] Виргинал — клавирен инструмент, ранна форма на клавесина. ↑

[3] «Макбет», второ действие, втора сцена. — Б.пр. ↑

[4] Ужасяваща гибел (лат.). — Б.пр. ↑

[5] Ликтор — служител-телохранител на римските консули и други висши чиновници. ↑

[6] «Отело», пето действие, втора сцена. — Б.пр. ↑

[7] Мариана Сегати. — Б.пр. ↑

[8] Става дума за третата песен на „Чайлд Харолд“ и поемата „Шильонският затворник“ ↑

[9] „Венера и Адонис“ от У. Шекспир, II, 1185. — Б.пр. ↑

ДО ГОСПОДИН МЪРИ

Венеция, 2 януари 1817 г.

„Писмото ви пристигна. Моля ви, кажете ми *махнали* ли сте някои пасажи при публикуването на Третата песен? Надявам се, че *не сте*. Всъщност аз ви писах на път през Алпите, за да предотвратя подобен инцидент. Пишете ми в следващото си писмо дали сте публикували *цялата* песен (така както ви я изпратих). Писах ви пак оня ден (мисля, че *два пъти*) и ще се радвам да чуя дали сте получили писмата ми.

Днес е втори януари. На този ден преди *три* години излезе «Корсар», както споменах в писмо до Мур. На този ден преди *две* години се ожених (бог наказва тези, които обича — този ден няма току-тъй да забравя) и е доста чудно, че именно на същия този ден получих писмо от вас, в което ми съобщавате, че е излязъл «Чайлд Харолд», и пр. и пр., т.е. на същата дата като «Корсар». Днес получих писмо и от сестра си, писано на 10 декември, т.е. на рождения ден на дъщеря ми (това е свързано главно с нея), а се получи в годишнината на моята сватба, втори януари тази година, т.е. през месеца, когато съм се родил и прочие астрологически съвпадения, които нямам време да изброявам.

Впрочем най-добре пишете на моя женевски банкер Хенч и се заинтересувайте дали *двата пакета*, които му бяха поверени са изпратени на господин Сейнт Обин, или още стоят у него. Единият съдържа книжа, писма и целия оригинал на Третата песен, тъй както беше замислена в първия си вариант. В другия има кости от бойното поле при Морат[1]. Много благодаря за новините и доброто настроение, което лъха от писмото ви.

С Венеция много се погаждаме, но не знам дали ще мога да ви кажа нещо ново освен за последната опера, която описах в предишното си писмо. Карнавалът започва и наред с работата тук-таме се отварят възможности и за забавления, защото всички се готвят за сезона с разни нови историйки, сменят партньорите си или подновяват стари любовни «договори». Аз съм си много добре с Мариана, тъй като тя не е от типа жени, които могат да ме отегчават. Първо, защото аз не се отегчавам от *отделната* жена: жените ме отегчават като цяло, защото са досадни по природа; второ, тя е мила и притежава такт, който не се среща толкова често у красивия пол. Трето, много е хубава и четвърто — всъщност няма нужда от повече уточнения. Досега отношенията ни вървят много добре: колкото до бъдещето, никога не му мисля предварително — carpe diem[2], поне миналото на човека със сигурност му принадлежи, ето защо настоящето трябва да се подсигурява. Толкова за личните ми *връзки*.

Общото състояние на нравите тук е като по времето на дожите, според нормите добродетелна е онази жена, която се задоволява със съпруга си и само с един любовник. Онези които имат по двама, трима или повече, се считат малко буйнички. Единствено такива, които се хвърлят безразборно и се въвличат в разни долнопробни истории като например Уелската принцеса с нейния куриер (който между другото е получил рицарско звание в Малта), се считат за нарушители на брачното приличие. Във Венеция благородниците са се изхитрили да се женят за певици и танцьорки; честно казано, жените от тяхното съсловие изобщо не са хубави. Виж, жените от второто и другите съсловия, съпругите на разни търговци и собственици, както и тия от заможните слоеве без титли, са предимно с bel’ sangue[3] и повечето любовни връзки се създават с тях. Разбира се, има и случаи на изумителна вярност и постоянство. Познавам една жена на петдесет години, която е имала само един любовник и понеже той умрял рано, тя станала набожна и се отрекла от всичко с

изключение на съпруга си. Както може да се очаква, тя много се гордее с тази си невероятна вярност и от време на време говори за нея с една неуместна нравоучителност, която е много забавна. Не е възможно да убедиш някоя от тукашните жени, че ако има един amoroso[4], тя се отклонява по някакъв начин от нормите на благоприличие. За тях е много по-греховно да го скриеш или пък да имаш повече от един любовник, т.е. в случай че злоупотребата с въпросната привилегия се разбере или не се одобри от главния правоимащ.

В друго писмо ви изпратих няколко страници от една английска граматика за арменци, за която съдействувах да се публикува. Струва ми само хиляда франка — френски ливри. Все още продължавам да вземам уроци по този език и макар да нямам особено бърз успех, всеки ден напредвам по крачка. Падре Паскал, с малко помощ от моя страна за превода от италиански на английски, работи върху една граматика за англичани, изучаващи арменски, която също ще бъде издадена, като я завърши.

Искаме да знаем дали в Англия, в Оксфорд, Кеймбридж или някъде другаде има арменски шрифт и печатарска преса? Сигурно ви е известно, че преди много години двамата Уистън издадоха в Англия оригиналния текст на една история на Армения заедно със своя превод на латински. Дали шрифтът още съществува? И къде се намира? Моля ви, разпитайте вашите високообразовани познати.

Когато граматиката е готова (имам предвид тази, която в момента се печати), бихте ли имали нещо против да вземете четиридесет-петдесет екземпляра, които общо няма да струват повече от пет до десет гвинеи, и да пробвате любознателността на учените люде, като им ги предложите за продажба? Можете да се съгласите или да откажете, ваша работа. Трябва да ви уверя, че арменците имат някои много любопитни книги и ръкописи — повечето преводи на изгубени гръцки оригинали. Освен това са една много образована и уважавана общност и

няколко френски литератори от времето на Бонапарт се заели с голям ентусиазъм да изучават езика им.

Не съм написал нито ред, откакто напуснах Швейцария, и в момента нямам estro[5]. Истината е, че ви е страх да не би да получите четвърта песен преди септември и да трябва да изплатите още едно авторско право, но сега засега нямам никакви намерения да продължа тази поема, нито пък да започвам нещо ново. Ако пропиша пак, смятам да пробвам в проза, но не смея да се занимавам с живи хора или пък с неща, които се отнасят до живи хора. Може би някой ден ще се опитам да напиша нещо в проза за италианските нрави и за човешките страсти. В момента обаче съм много зает. Що се отнася до поезията, моят блян са дремещите страсти. Когато се събудят, аз не мога да говоря на техния език; мога само докато сомнамбулстват, а точно сега те са будни.

Ако господин Гифърд иска carte blanche[6] за «Обсадата на Коринт», може да смята, че я има, и да постъпва, както намери за добре с нея.

Завчера ви изпратих писмо в опровержение на оня мошеник от Чийпсайд (който е съчинил историята, за която споменахте)[7]. Предайте моите почитания на господин Гифърд и към всички мои приятели, които ви посетят. Пожелавам ви благоденствие и всичко най-хубаво за Новата година.

Ваш и пр.“

---

[1] Битката при Морат станала през 1476 г. между швейцарците и Шарл Смели Бургундски и завършила с голяма победа на швейцарците. ↑

[2] Разграбвай деня (лат.). — Б.пр. ↑

[3] Добра кръв (добра порода) (фр.). — Б.пр. ↑

[4] Любовник (ит.). — Б.пр. ↑

[5] Вдъхновение (ит.). — Б.пр. ↑

[6] Карт бланш (фр.). — Б.пр. ↑

[7] Вж. бел. 1 към писмо до Дж. Мъри от 22 декември. 1816г. — Б.пр. ↑

ДО ЛЕЙДИ БАЙРОН

Венеция, 5 март 1817 г.

„Едно писмо от господин Хансън ме осведоми за резултата от кореспонденцията му със сър Ралф Ноел (от която той ми изпрати копие) и разговорите му с д-р Лъшингтън по въпроса за нашата дъщеря. Също така ме информираха и за един иск във Върховния съд, отправен към мен от сър Ралф Ноел[1], за който чувам за първи път и чието основание ми е неизвестно.

Независимо от резултата на тия спорове и отношенията, които са довели до тях и до които могат да доведат, помнете, че не аз започнах пръв. Но след като веднъж се е започнало, аз няма първи да отстъпя. Най-накрая се убедих, че чувството, което бях хранил през цялото време и независимо от всичко, по-точно надеждата за помирение и възстановяване на брачния съюз — колкото и слаба да беше тя, — е несъмнено безпредметна. Разбира се, при създадените обстоятелства това чувство не е могло да бъде оптимистично, но затова пък е било искрено и аз го таих в себе си като някакво болезнено увлечение. Сега се разделям с него със съжаление, може би по-горчиво от това, което изпитах, когато се разделях с вас.

Мисля, че най-общо се разбрахме, макар и негласно, че всички съдебни процедури ще приключат с нашия развод. Как тогава да тълкувам този иск, за който неотдавна научих? Наистина недоумявам. Целта обаче е очевидна. Искате да ме лишите от бащински права върху собственото ми дете, нещо, което не съм заслужил, защото нито съм злоупотребил с тях, нито съм имал намерение да злоупотребявам. Не сте ли доволна, вие и вашите близки, че понесох толкова оскърбления, ако не замислени, то поне

подпомогнати от вас? Знам с какво ще се защитите и извините — чувство за дълг и справедливост. Но Qui n'est que juste, est dur.[2] Ако този френски афоризъм не е достатъчно убедителен, бих могъл да се позова на един още по-стар език, и един още по-висок авторитет, който осъжда подобно поведение, и аз силно се надявам, че вие ще доживеете момента, когато сама ще го осъдите в собственото си сърце.

През цялото времетраене на тази нещастна история аз правих всичко възможно да предотвратя озлоблението, което обаче все още витае над нас. Няма да е зле от време на време да си спомняте, че човекът, който пожертвува славата си, чувствата си — всичко за угода на вашето семейство, беше онзи, когото, някога обичахте и който — каквото и да си мислите — също някога ви е обичал. Ако си въобразявате, че ще ме предизвикате към отмъщение, грешите. Не съм чак толкова жалък, че да бъда отмъстителен. Може да съм бил и все още да съм раздразнен — толкова ли е чудно? Но при това раздразнение, извън моментните му проявления, аз не предприех никакви действия от часа, в които вие ме напуснахте, до момента, когато научавам, че нашата дъщеря ще бъде отчуждена от мен в резултат на нашия разрив, ще се превърне в наследница на нашето озлобление. Ако мислите, че ще се помирите със самата себе си, като натрупвате злоба срещу мен, пак грешите. Вие не сте щастлива, дори не сте спокойна, нито пък някога ще бъдете, дори в най-умерената степен, отредена на обикновените люде. Колкото се отнася до мен, аз вярвам в собствената си съдба, която все някак ще ме подкрепи. Ταύτόματον ἡμῶν χάλλιον βουλειεται.[3] Обратите, които настъпиха, са нещо, което трябваше да очаквам, и като си мисля за вас и вашите близки чисто и просто като за инструменти на злата ми съдба напоследък, трудно бих могъл да ви обвиня в нещо, ако всичките тия неща не издаваха една предумишлена и толкова упорита злоба от ваша страна, която трудно може да се преглътне. Както и да

е, времето и Немезис ще направят онова, което аз не искам да направя, дори и да имам власт — сега или когато и да било. Сигурно ще се изсмеете на това пророчество — изсмейте се, но го запомнете. То се потвърждава от целия ни житейски опит. Никой, причинил даже неволно голямо зло на друг, не се е отървал от възмездието. Аз платих и продължавам да плащам — вие също ще платите.“

---

[1] По силата на този иск дъщерята на Байрон станала повереник под съдебна опека. ↑

[2] Това, което е само вярно, е жестоко (фр.). — Б.пр. ↑

[3] Случайността подрежда нещата по-добре от нас (гр.). — Б.пр. ↑

ДО ГОСПОДИН МЪРИ

Венеция, 2 април 1817 г

„Изпратих ви цялата драма на *три пъти*, действие по действие, в различни папки. Надявам се, че сте получили или ще получите части от нея, а може и цялата.

Значи, Лав[1] имал съвест! Кълна се в Диана! Аз ще го накарам да си вземе обратно кутията, та дори и да е на самата Пандора![2] Разбрахме, че е от позлатено сребро, когато я занесохме да пригодят капака й за портрета на Мариана. Естествено, аз се разпоредих да ми я изпратят in stato quo[3] и миниатюрата бе поставена на кутия, която много й подхожда (на миниатюрата). Фалшивата кутия не е пипана и не е престояла повече от час в ръцете на тукашния златар.

Знам какво ви е мнението за *Отуей* и съм голям почитател на всичките му творения с изключение на онази сълзлива к…а Белвидера[4], която е смесица от целомъдрена похот и циврещо любопитство. Напълно я презирам, ненавиждам и мразя. Историята на Марино Фалиеро[5] е съвсем друга и според мен много по-хубава и просто ми се иска Отуей да я беше използувал вместо мен. Главата, която съзаклятничи срещу тялото, загдето то отказва да потърси удовлетворение заради едно истинско оскърбление; ревността, измяната и другите по-постоянни и дълбоки страсти (примесени с разум) на един стар или по-скоро възрастен човек — самият дявол не би могъл да измисли по-хубав сюжет, а той е единственият автор на трагически драми.

В двореца на дожа все още стои черният воал, изрисуван върху портрета на Фалиеро, и стълбището,

където най-напред е бил провъзгласен за дож и впоследствие обезглавен. Именно това възбуди най-силно въображението ми във Венеция — даже повече от Риалто, където отидох, заради Шайлок[6]; повече дори и от *«Арменецът»*[7] на Шилер — един роман, който ме бе поразил като момче. Той се казва още «Човекът който виждаше духове» и всеки път, когато минавах покрай Сан Марко на лунна светлина, се сещах за него и «и в девет той умря». Аз обаче мразя нещата, които са *напълно измислени*, и затуй *«Търговецът»* и *«Отело»* не ми действуват много. Виж, *Пиер*[8] да. И най-летливите фантазии трябва винаги да имат някаква фактическа основа, а чистата измислица доказва единствено наличието на дарба за лъжа.

Трагедията на *Матюрин*. От това, което разказахте за него миналата година, той ми се стори един самодоволен глупак. Горкият човечец! Наистина доста дълго време е търпял злополучия, но те са по-леснопоносими от другото. Надявам се, че няма пак да затъне в «блатото на отчаянието».[9]

Говорите за женитба — след моето собствено погребение. От тая дума ми се завива свят и ме облива студена пот. Моля ви, не я повтаряйте.

Трябва да завършите с *Мадам дьо Стал.* Това е най-хубавото й произведение и ще «остане в историята»[10]. То е за баща й, за революцията и Бонапарт. Бонщетен ми каза в Швейцария, че било забележително. Книгата не съм виждал, но авторката доста често. Тя се държа много любезно с мен в Копе.

Във венецианските вестници се появиха две статии — един отзив за «Гленарвън»[11] и още един за «Чайлд Харолд», в който ме обявяват за най-размирния и нагъл жив почитател на Бонапарт в Европа. И двете статии са преводи от литературния журнал на немската Йена[12].

Кажете ми, че Скот е по-добре. За нищо на света не искам да е болен. Сигурно от симпатия по същото време и аз хванах треска.

Радвам се на успеха на вашия «Преглед», но трябва да остана верен на «Единбург». Джефри ми е бил верен всякога и във всичко и това е повече, отколкото заслужавам. Няколко пъти в писма ви писах, че съм получил *статията* (и другите статии). Кажете дали сте получили тези писма, защото иначе не знам кои от писмата ми пристигат. И двете статии дойдоха, но нищо повече. Пиесата на М.[13] и откъсът още ги няма.

Пишете ми дали сте получили моя *Магьосник*[14] с всичките му сцени, магии и пр. Ваш…“

---

[1] Лав бил лондонски златар и бижутер, от когото Байрон бил закупил няколко кутии за енфие. При опит да се постави миниатюра на капака на една от кутиите, се оказало, че тя не била златна, за каквато я продал Лав. ↑

[2] Пандора (гр. мит.) — първата жена, направена от пръст от боговете като отмъщение на човеците, задето Прометей им дал огъня. Зевс й дал кутия, която не трябвало да се отваря. Пандора не се подчинила и отворила кутията, откъдето излезли всички човешки злини. Вътре останала само надеждата. ↑

[3] В това състояние (лат.). — Б.пр. ↑

[4] Белвидера — героиня от трагедията «Спасяването на Венеция» от Т. Отуей (1652–1685). ↑

[5] Марино Фалиеро — четиридесет и деветият дож на Венеция, избран през 1354 г. Участвува в заговор срещу републиката, но става жертва на предателство и бива обезглавен. ↑

[6] Герой от драмата «Венецианският търговец» на Шекспир. Риалто бил търговският център на Венеция, който често се споменава от Шайлок. ↑

[7] «Арменецът» или «Духовидецът» — роман от Ф. Шилер, публикуван през 1787 г. ↑

[8] Пиер — персонаж от драмата на Отуей «Спасението на Венеция». ↑

[9] Цитат от «Пътят на поклонника», Джон Бъниан, първа книга. — Б.пр. ↑

[10] Вероятно става дума за «За Германия» (1813 г.). ↑

[11] Вж. бел. 1 към писмото до Каролайн Лам от април 1812 г. — Б.пр. ↑

[12] Става дума за школата на йенските романтици (братята Шлегел, Вакенродер, Тик, Новалис и др.), възникнала в края на XVIII и началото на XIX в. ↑

[13] Вероятно «Мануел» на Матюрин. ↑

[14] Поемата „Манфред“, публикувана през, 1817 г. ↑

ДО НЕЙНА СВЕТЛОСТ ОГЪСТА ЛИЙ

Флоренция, 27 Май 1817 г.

„Моя най-скъпа Огъста,

На път съм от Рим за Венеция. От Рим ти писах няколко реда. Хобхаус отиде за малко в Неапол.

По времена престоя си получих две писма от теб — едно от по-отдавна и едно наскоро. Здравето ми се укрепи от топлото време, ездата, излетите в планината и катеренето. Защото, откакто съм пристигнал, живея все на открито.

Ще се радвам да чуя новини от теб, за теб, за твоите и моите деца. Между другото, чувам, че май ми се е родила друга дъщеря[1] — от дамата, която ще познаеш по това, което ти писах за нея в миналите си писма — имам предвид онази, която се върна в Англия, за да стане Mamma incognito[2] и за която се моля богу да си остане там. Малко съм смутен и се чудя как да се отърва от това ново творение (което е вече на два-три месеца, макар че получих новините едва в Рим); най-вероятно ще поискам да го изпратят и ще го настаня в някой венециански манастир, за да направя от него добра католичка и (може би) *монахиня*, тъй като подобни същества са рядкост в нашата фамилия.

Казват, че била много хубава — със сини очи и тъмна коса. И въпреки че никога не съм се преструвал на привързан към майка й, при очертаващата се вечна война и отчуждение със законната ми дъщеря Ада може би не е толкова зле да имам нещо, върху което да положа надеждите си. Трябва все пак да обичам нещо на стари години и нищо чудно обстоятелствата да превърнат това

нещастно малко създание в моята голяма и може би единствена утеха.“

---

[1] Това е Алегра, дъщерята на Клер Клермонт. ↑
[2] Неизвестна майка (лат.) — Б.пр. ↑

ДО ГОСПОДИН МЪРИ

Венеция, 30 май 1817 г.

„Преди два дни се върнах от Рим и получих писмото ви. Но ни знак, ни следа от пакета, изпратен по сър Стюарт, за който споменавате. Месеци минаха, докато до мен в Рим достигна пратката с *“Приказките"*, но нищо друго не съм получил и може изобщо да не получа. Пощата, изглежда, е най-сигурното средство, и то *само за писмата*. От Флоренция ви изпратих една поема за *Тасо*[1], а от Рим — третото действие на „Манфред“ и два портрета по д-р *Полидори* за сестра ми. Напуснах Рим и бързо се прибрах у дома. Пращайте писмата си тук, както обикновено. Господин Хобхаус отиде в Неапол. И аз щях да прескоча нататък за една седмица, ако не бях чул, че там бъка от англичани. Предпочитам да ги мразя от разстояние. Единствено някое земетресение или едно яко изригване на Везувия могат да ме принудят да се помиря с близостта им.

В деня преди да напусна Рим, видях как обезглавиха трима крадци. Церемонията — включително „маскираните“ свещеници, полуголите палачи, вързаните престъпници, черният Христос и неговата хоругва, ешафодът, войниците, бавното шествие, ситният барабанен бой и тежкото стоварване на брадвата, рукналата кръв и зловещата гледка на главите — всичко това е, общо взето, по-внушително от грубиянското и унизително мръсно „ново бесило“ и кучешките мъки на жертвите на английското правосъдие. Двама от тях се държаха доста спокойно, но първият умря в голям ужас и упорито се съпротивяваше. Особено потресаващо беше, че не искаше да легне. После пък вратът му се оказа прекалено дебел за отверстието и свещеникът се принуди да заглушава

възклицанията му с още по-шумни призиви. Главата му отхвръкна, преди погледът да успее да проследи удара. И понеже се опита да отдръпне главата си, макар че я държаха напред за косата, тя бе отрязана близо до ушите. Другите две глави бяха отсечени по-добре. Този начин е за предпочитане пред ориенталския и (според мене) пред топора на нашите прадеди. Болката, изглежда, не се усеща много, а подготвянето на престъпника и ефектът върху зрителя са поразяващи и смразяващи. При първата гледка ми стана горещо, усетих жажда и започнах тъй силно да треперя, че едва можех да държа театралния бинокъл (стоях наблизо, но исках да видя всичко, защото поне веднъж човек трябва да види всяко нещо внимателно). Трябва със срам да си призная, че втората и третата екзекуция не ме разтърсиха така, което показва колко ужасяващо скоро претръпваме, макар че, ако можех, щях да ги спра.

Ваш и т.н.

Б."

---

[1] „Жалбата на Тасо“ (The Lament of Tasso) — поема от Байрон за любовта на Тасо към Леонора. ↑

ДО ГОСПОДИН МЪРИ

Ла Мира, недалеч от Венеция, 1 юли 1817 г.

„Откакто ви писах последния път, съм се захванал да обработя впечатленията си в една четвърта песен на «Чайлд Харолд», от която съм направил в груб вид повече от трийсет строфи и имам намерение да продължа. Вероятно с този «напев» ще сложа край на поемата, тъй че можете да предложите да изпратят моята дан за 1818 г. срещу приходите от есента. Трябва да осигурите средства, защото това възобновление предвещава известни разходи за вас. Предлагам да ме пуснете (сиреч под печат) някъде около края на септември или октомври. Все още нямам представа за евентуалния обем или мащаб на Песента, нито какво изобщо ще излезе от нея. Имам намерение обаче тоя път да бъда крайно користолюбив — това е примерът (нямам предвид конкретни личности и още по-малко наши общи познати), който трябваше да последвам още като млад, и може би сега щях да бъда преуспяващ джентълмен.

Не съм получил нито прах за зъби, нито писма, нито пресни новини от вас.

Господин *Луис* е във Венеция и ще прекарам една седмица при него, тъй като и той е голям почитател на този град.

«На Моста на въздишките стоях» и пр. и пр.

«Мостът на въздишките» (i.e. Ponte de’i Sospiri) е мястото, което разделя или по-точно свързва двореца на

дожите и държавния затвор. Има два входа: от единия престъпниците са влизали, за да получат присъдата си, а от другия са излизали, за да намерят смъртта си: удушвали са ги в едно съседно помещение, където са се извършвали съответните Механични операции. Това е първата строфа на новата ни Песен, а сега един-два стиха от втората:

«Днес песните на Тасо са замрели,
лодкарят плува тих край тоя бряг.»[1]

Едно време гондолиерите винаги са пеели, а баладата им е била «Ерусалим» на *Тасо*. Венеция е построена върху седемдесет и два острова.

Така, ето ви една тухла от новото вавилонско стълпотворение! Е, господине? Какво ще кажете за мострата?

Ваш и пр.

P.S. Ще ви пиша скоро пак.“

---

[1] Четвърта песен, строфа 3. — Б.пр. ↑

ДО ГОСПОДИН МЪРИ

Ла Мира, близо до Венеция, 15 юли 1817 г.

„Свърших (т.е. написах — после идва пиленето и лъскането) деветдесет и осем строфи от четвъртата Песен, която смятам да бъде заключителна. Вероятно ще излезе колкото *третата*, защото вече достигна размерите на първата и втората. Според мен някои части от нея са много добри, т.е. ако приемем, че предишните три са добри, но ще видим. Във всеки случай, добри или лоши, стилът им е доста различен от предишния — не е толкова метафизичен, което, така или иначе, ще внесе някакво разнообразие. Оня ден ви изпратих «тялото на колоната» като образец, т.е. първата строфа. Може да очаквате да пристигне към есента, ако е речено да стане до това време, когато ще духат не само есенни ветрове.

Дадох на *Луис*, който е във Венеция (във или по Канале Гранде), откъсите от «Лала Рох»[1] и «Мануел»[2] и може би от опърничавост той харесва второто и не е особено прехласнат по първото творение. Според мен *«Мануел»*, с изключение на две-три закачки, е тежък като кошмар, предизвикан от лошо храносмилане.

За откъсите мога да съдя само като откъси, но предпочитам, *«Пери»* пред *«Сребърното було»*. Стиховете в «Сребърното було» малко му са се опрели, а ужасите са го позатруднили. Характерът на измамника обаче е предаден прекрасно, а замисълът дава широк размах на таланта му — не се съмнявам, че като цяло ще се получи красиво и съвсем арабескно.

Последното ви писмо не изобилствува с информация и поне досега не е последвано от друго. Затова не знам нищо за вашите грижи или за нечии други грижи, тъй като

никой освен вас не ми пише, без да казва неприятни неща, та няма да съжалявам, ако получа известие от вас. Едва ли има някаква вероятност — в случай че успея по някакъв начин да уредя личните си дела — скоро да се върна или да заживея пак в Англия, тъй че онова, което ми кажете, ще е всичко, което ще мога да узная или което ще ме интересува за любимото царство на Гръб Стрийт[3], за черните братя и обществото на учените сестри в онова обширно предградие на Вавилон[4]. Не се ли е пръкнало някое ново литературно бебче на мястото на починалото, на заминалото, на умореното и усамотеното? Няма ли проза, няма ли стих, няма ли *нищо*?“

---

[1] «Лала Рох» — поема от Томас Мур (1817 г.). ↑

[2] «Мануел» — трагедия от Ч. Матюрин. ↑

[3] Вж. бел. 3 към писмо до лейди Мелбърн от 10 септември, 1812 г. — Б.пр. ↑

[4] Байрон намеква за литературното общество „Сините чорапи“, обединено, около салона на лейди Шарлемон в Лондон. ↑

ДО ГОСПОДИН МЪРИ

Венеция, 20 юли 1817 г.

„Пиша ви, за да ви известя, че завърших *четвъртата и последната* песен на *Чайлд Харолд*. Състои се от 126 строфи и следователно е най-дългата от четирите. Остава да се препише и изглади. Освен това трябва да се направят бележките, които ще са нужни повече тук, отколкото в третата *Песен*, защото естествено тя се занимава повече с творенията на изкуството, отколкото с творенията на природата. Ще я изпратя някъде през есента. А сега за нашата сделка. Какво давате вие, а? Ще ви предоставя мостри, щом така ви е угодно, но искам да знам какво мога да очаквам (както се казва) в тия тежки времена, когато поезията върви на половин цена. Ако сте склонен да се отнесете щедро с мен, както казва госпожа Уинифред Дженкинс[1], може и да додам някои дреболии към цялото — преводи или някое друго оригиналче. Не мога да кажа какво ще изчукам между сегашния и книжарския сезон. Спомнете си, че това е последната Песен, с която завършва цялото произведение. Дали е добра колкото другите, естествено не мога да преценя — най-малко в момента, но ще гледам да стане поне не по-лоша. Може би в бележките ще поклюкарствувам за сегашното състояние на италианските литератори и литература, защото познавам някои от техните capi[2] — автори, както и книги. Всичко зависи обаче от настроението ми в момента. И така, произнесете се: аз не казвам нищо.

Когато получите и *четирите песни*, може да предприемете едно цялостно издание на поемата в кварто и с отделни екземпляри на двете последни песни за ония,

които вече са си купили първите две. И така, подшушнах ви ценни сведения. Мислете и се произнасяйте.

Нищо не сте ми писали за съдбата на «Манфред» и «Тасо», което ме озадачава, независимо дали са се провалили, или са имали успех.

Тъй като това са делови драскулки, а напоследък ви писах по-пространно и по-често на други теми, остава само да добавя, че съм ваш и пр. и пр.“

---

[1] Вж. пояснение към писмо до Томас Мур от 22 август 1813 г. — Б.пр. ↑

[2] Водачи (ит.). — Б.пр. ↑

ДО ДЖОН МЪРИ

15 септември 1817 г.

„Уважаеми господине,

Изпращам ви една страница за поправки, в случай че някога решите да преиздадете поемата. Ще забележите, че заради печатната грешка изглежда като че ли замъкът е *над* Св. Гинго[1], а всъщност той е на срещуположния бряг на езерото, над Кларанс. И така, отделете абзаците, иначе моята топография ще изглежда също тъй неточна, както в случая вашата типография.

Онзи ден ви писах във връзка с идеята си за четвъртата и последна песен. Преработих я, и я разширих и сега тя съдържа 140 строфи, което е почти толкова, колкото първоначалния обем на двете песни, а сама по себе си е по-дълга от всички кратки поеми с изключение на «Корсар». Господин Хобхаус написа някои много ценни, точни и доста подробни бележки и аз ви уверявам, че ще направя всичко, за да дам на текста един приличен завършек. Считам «Чайлд Харолд» за най-хубавата си творба. И тъй както започнах с нея, смятам да приключа с нея. Разбира се, не съм взел никакви окончателни решения, защото преди промених намеренията си по отношение на «Корсар». Все пак боя се, че няма да мога да постигна нищо по-добро от това. Действително още нямам трийсет години, остават ми няколко луни, а човек трябва да се развива, имам предвид интелектуално, в продължение на доста години. Но при мен се получи едно дяволско износване — и физическо, и духовно, а освен това вече много неща съм публикувал, и то доста начесто. Дано бог ми помогне да отсъдя кое е най-подходящо за мен в тази

област, както и във всяка друга, защото много се съмнявам в собствената си преценка.

Четох «Лала Рох», но не с достатъчно внимание, защото скитам нагоре-надолу с коне, мотая се, размишлявам и се занимавам с още две-три неща. С една дума, чета много откъслечно и не така внимателно, както преди. Драго ми е, че е станала популярна, защото Мур е много благороден човек във всяко едно отношение и ще се радва без онези лоши чувства, които успехът — за добро или зло — понякога поражда у римотворците. Мнението ми за поемата ще ви кажа, след като я прочета основно. Казвам *«поемата»*, защото *прозата* никак не ми харесва — ама никак. Между другото, «Огнепоклонниците» е най-доброто стихотворение, а «Ал Могана» — най-лошото в целия сборник.

Що се отнася до поезията изобщо, колкото повече мисля толкова повече се убеждавам, че той и всички ние — *Скот*, *Сауди*, *Уърдсуърт*, *Мур*, *Камбъл*, аз самият — всички грешим по един и същ начин. Хванали сме се с една погрешна революционна поетическа система или системи, които сами по себе си нищо не струват, но на които всички робуват освен *Роджърс и Краб*. В края на краищата сегашното и следващите поколения ще стигнат до това мнение. То напоследък се подсилва у мен, след като прегледах отново някои от нашите класици, най-вече *Поуп*, с когото направих следния опит: взех стиховете на Мур и моите собствени творения и ги прочетох едновременно с тези на Поуп. Наистина бях изненадан (а не трябваше да бъда) и покрусен от неизразимата разлика в усета, хармонията, ефекта, дори *въображението*, в страстта и *инвенцията* между онова малко човече от периода на кралица Ана и нас от Долната Империя. Повярвайте, всичко се дължи на това, че тогава са следвали *Хораций*, а сега — *Клавдиан*. И ако трябваше да започна отново, щях съответно да си избера образците за подражание. *Краб* е истински поет, но той пък се занимава с груби и отвлечени

теми, а *Роджърс*, дядото на съвременната ни поезия, се е оттеглил на половин пенсия (нямам предвид като банкер):

«Откакто мис Жаклин дойде
с орловото носле.»[2]

Той обаче направи достатъчно, освен ако не реши да прави пак това, което правеше преди.“

---

[1] Вж. «Шильонският затворник», строфа VI, 1.9. ↑

[2] Става дума за поемата «Жаклин» от С. Роджърс, публикувана заедно с «Лара» през август 1814 г. ↑

ДО ГОСПОДИН МЪРИ

12 октомври 1817 г.

„Тук бяха господин Кинърд и брат му лорд Кинърд, но вече си отидоха. Всичките ви пратки пристигнаха с изключение на праха за зъби, от който ви моля при удобен случай да ми изпратите още. Пратете също така магнезиев карбонат и содени прахове, които тук са голям лукс и при местните търговци се намират трудно или съвсем никак.

В «Животът на…» долових нападки срещу тогавашния Съвет на «Друри Лейн», задето са поставили «Бертрам», както и нападки срещу самия «Бертрам» на *Матюрин*, че е бил поставен. В края на краищата това е и неблагодарно, и некрасиво от страна на достопочтения биограф. Щях да му отговоря, ако сам не се бях опитал да му направя услуга. Като оставим настрана усилията ми да прокарам възгледите му, Подсъветът имаше най-доброто желание да пусне всяка негова пиеса, стига да е подходяща за поставяне. Пиесата, която той предложи, макар и поетична, не беше сценично изпълнима, а «Бертрам» беше. Оттук и дългата тирада, която съставлява последната глава на неговия безделнически живот.

Колкото до «Бертрам», Матюрин може и сам да защити своето отроче, ако си го харесва достатъчно. Оставям ирландският свещеник и новият оратор Хенли[1] да решат въпроса в единоборство, доволен, че направих и за двамата най-доброто, което можах. Казвам го на вас, защото го знаете.

Нека господин… да се утешава с възторга, с почти религиозния възторг на своите последователи и последователи на У… както ги нарича. Ако това според него е доказателство за техните достойнства, аз мога да му

посоча точно толкова «възторжени излияния» във възхвала на Ричард Брадърс и Джоана Сауткът, колкото са били изричани над неговите страници или около домашната му камина.

Сигурно вече сте получили отговора ми относно вашето предложение за Четвъртата песен. Очаквам вашия. Може би няма да се договорим. Оттогава съм написал една поема (от 84 октави)[2], хумористична, *във* или по подобие на прекрасния стил на господин Уисълкрафт[3] (който мисля, че е Фрер[4]); тя използва един венециански анекдот, който много ми хареса. Но докато не получа вашия отговор, не мога нищо повече да ви кажа.

Господин Хобхаус няма да се връща в Англия през ноември, както възнамеряваше, а ще презимува тук и тъй като той ще донесе поемата или поемите — може да станат повече от споменатите две (впрочем вероятно няма да ги включа в същото издание или към същото споразумение), няма да мога да ги издам толкова скоро. Надявам се, че това забавяне няма да навреди кой знае колко.

Подписах и изпратих предишното *авторско право* по господин Кинърд, но без *разписката*, защото парите още не са платени. Господин Кинърд е упълномощен да се подписва вместо мен и ще се подпише, когато е нужно.

Благодарности за *«Единбург Ривю»*, който се отзовава много ласкаво за «Манфред» и защищава неговата оригиналност: не знаех, че е била подложена на нападки. Никога *не съм чул* и даже не съм сигурен, че изобщо ми е попадал Марлоувия Фауст,[5] не съм имал и нямам тук драматически произведения на английски, ако не се смятат нещата, които наскоро ми изпратихте. Единствено миналото лято чух някои сцени на Гьотевия Фауст от господин *Луис*, който ги превеждаше устно (едни бяха добри, други лоши), и това е всичко, което знам за историята на тази магическа личност. Що се отнася до кълновете на Манфред, те могат да се намерят в *Дневника*, който изпратих на госпожа Лий (части от него видяхте), когато за първи път посетих Дан дьо Жаман, после Венген

или Венгенбергските Алпи и Шайдек и обиколих Юнгфрау, Щрекхорн и т.н., малко преди да напусна Швейцария. Виждам пред себе си цялата обстановка в «Манфред», сякаш че беше вчера, и мога да я покажа местенце по местенце, с водопадите му и т.н.

Есхиловият Прометей обичах страстно като момче (а това беше една от пиесите, която четяхме три пъти годишно в Хароу). Всъщност с изключение на «Седем срещу Тива»[6], тя и «Медея»[7] бяха единствените, които ми доставяха удоволствие. Що се отнася до Марлоувия «Фауст», нито съм го чел, нито съм го чул, нито съм го видял — а още по-малко пък съм мислил за него. Само, струва ми се, господин Гифърд бе споменал нещо за връзката в своята бележка, която вие ми изпратихте, без обаче да твърди, че има нещо общо с моята, която може и да прилича, може да не прилича — знам ли?

Прометей Винаги е бил, ако не в конкретния замисъл, то в главата ми и мога лесно да си представя, че е оказал влияние върху всичко, което съм написал, но за Марлоу и неговото отроче отричам и ви моля и вие да направите същото.

Ако ви е възможно, изпратете ми статията, за която споменава «Единбург Ривю». Казвате, че отзивът в списанието е от Уилсън? В него веднага се усеща поетът и много ми хареса. Рецензията в «Единбург Ривю» трябва да е от Джефри, защото е много любезна. Чудя се, че са сметнали за необходимо да напишат още една статия, толкова скоро след първата. По всичко изглежда обаче, че е било с добри намерения.

Оня ден видях Хопнър[8], чиято къща на Есте съм наел за две години. Ако решите да дойдете следващото лято, моля ви, известете ме навреме. Поздрави на Гифърд.

Винаги ваш…“

---

[1] Джон Хенли (1692–1756) — известен като «ораторът Хенли», автор на осмивани от Поуп трудове по реторика, теология, граматика. ↑

[2] Вероятно става дума за поемата «Бепо». ↑

[3] Уисълкрафт — псевдоним на Джон Фрер, чиято псевдоромантична поема за крал Артур послужва за модел на «Дон Жуан» и «Бепо». ↑

[4] Джон Фрер (1769–1846) — английски поет, критик, дипломат и един от основателите на сп. «Куортърли Ривю». ↑

[5] Героят на трагедията К. Марлоу «Доктор Фаустус». ↑

[6] «Седем срещу Тива» — трагедия от Есхил. ↑

[7] «Медея» — трагедия от Еврипид. ↑

[8] Ричард Хопнър — английски генерален консул във Венеция. ↑

ДО ГОСПОДИН МЪРИ

Венеция, 23 октомври 1817 г.

„Двете ви писма са пред мен и сега засега пазарлъкът между нас приключва. Много съжалявам, че Гифърд не е добре! Моля ви, кажете, че се оправя! Надявам се, че не е нещо сериозно, а просто някаква настинка. Както сам казвате, заболяването му е започнало с настинка и аз вярвам, че няма да се задълбочи.

Едва ли господин Уисълкрафт[1] ще си намери по-възторжен поклонник от мен. Подражавайки му, написах една история в 89 строфи и я озаглавих «Бепо» (галено от Джузепе, т.е. италианския вариант на Джо за Джоузеф): ще ви я дам в добавка към 4-та песен, та да закръглим по-лесно сумата. Може би ще е по-добре да я издадете. Може анонимно. Всъщност по-нататък ще видим.

В бележките на четвъртата песен господин Хобхаус забеляза няколко грешки на *Гибън*. Може да разчитате на ерудицията и точността на Хобхаус. Печатайте я в какъвто искате формат.

С оглед на бъдещо голямо издание може да публикувате всичко с изключение на «Английски барди», за чието повторно издаване никога няма да се съглася. Няма да го отпечатам наново при никакви обстоятелства. Не го смятам за кой знае колко добро произведение даже от поетическа гледна точка. Що се отнася до другите съображения, сигурно си спомняте, че се отказах от публикуване заради семейство *Холанд* и не вярвам времето или обстоятелствата да могат да ми повлияят на решението. Още повече в момента поддържам отношения с почти всички «барди и критици» и би било диващина, особено сега, да възкресявам този глупашки пасквил.

Отзивът за *«Манфред»* пристигна благополучно и аз съм много доволен от него. Странно е, че твърдят (сигурно от списание, с което «Единбург» спори), че съм го взел от Марлоувия Фауст, който никога не съм чел, нито виждал. Един американец, който дойде оня ден от Германия, казал на господин Хобхаус, че «Манфред» е взет от Гьотевия «Фауст». Дяволите да ги вземат тия немски или английски Фаустовци — аз лично не съм заемал нито от единия, нито от другия.

Ще се обадите ли на Хансън да му кажете, че не ми е писал от 9 септември? Поне оттогава не съм получавал нищо от него, за голяма моя изненада.

Бихте ли помолили господата Морлънд да ми изпратят всички добавъчни суми, които незабавно могат да се платят в кредит, и както обикновено на техните кореспонденти във Венеция? Преди два месеца те ми изпратиха допълнителен кредит от *хиляда лири*. Много му се зарадвах, но, дявол да го вземе, така и не можах да разбера откъде дойде: знам само, че 500 са от Хансън, другите 500 мислех, че са от вас, но, изглежда, не са, защото, ако се съди по писмото ви от седми т.н., вие сте платили дължимия остатък от 1230 лири едва тогава!

Господин Кинърд е на път за дома с поръчките. Не мога да определя времето за пристигането на четвъртата песен, което зависи от заминаването на господин Хобхаус, но не вярвам, че той ще тръгне веднага.

Пишейки набързо тия редове, оставам ваш:

Б.

P.S. Морлъндови още не са писали до моите банкери, за да ги уведомят, че сте платили баланса. Моля ви, накарайте ги да го направят.

Попитайте за *предишните* хиляда лири — за които знам, че 500 са от Хансън. Разберете за другите 500 — т.е. откъде са дошли.“

[1] Вж. бел. 4 към писмо до Мъри от 12 октомври 1817 г. — Б.пр. ↑

ДО ГОСПОДИН МУР

Венеция, 2 февруари 1818 г.

„Писмото ти от осми декември пристигна едва днес с известно закъснение, което е нещо обикновено, макар и необяснимо. Бедата, която те е сполетяла вкъщи, е много тежка и аз ти съчувствувам, доколкото се *осмелявам* да чувствувам изобщо. През целия ми живот твоите загуби ще бъдат и мои загуби и твоите успехи — мои успехи и дори сърцето ми да пресъхне, в него винаги ще има капчица за тебе.

Знам как да ти съчувствувам, защото (егоизмът е в основата на проклетата човешка глина) самият аз съм много свързан с децата си. Освен малката ми законна дъщеричка се сдобих и с незаконна такава (да не говорим за един по-раншен случай) и очаквам някоя от двете да ми стане опора на старини, ако изобщо достигна — надявам се да не стане — този самотен, период. Обичам много малката Ада, макар че тя сигурно ще ме тормози като…

Адресът, който си написал, е съвсем приемлив. Хич не ме интересува какво си мислят разни нещастници за мен — всичко *това* е вече минало. Много ме интересува обаче какво *ти* мислиш за мен и затуй кажи, каквото искаш. *Знаеш*, че не съм докачлив, а колкото до *свирепостта* ми, това зависи от обстоятелствата. Всъщност не е кой знае какво достойнство човек да е благодушно настроен в твоята компания, защото да не е, би било за него голямо усилие или чиста лудост.

Не знам какво е разправял или цитирал Мъри. Нарекох Краб и Сам отците на съвременната поезия[1]. Казах също и си го мисля, че с изключение на тях *всички ние младоците*, сме взели погрешен курс. Не съм казвал

обаче, че не умеем да плаваме. Нашата слава ще бъде накърнена от *възхищения и подражания*. Когато, казвам *“нашата"*, имам предвид на *всички* (включително и Езерната школа[2]), с изключение на постскриптума от класици. Следващото поколение (от много и успешни подражателства) ще си счупи врата, прекатурвайки се от Пегаса, който се опитва да изскубне юздите от ръцете ни, но ние се държим яко на седлото, защото сами сме обяздили този вагабонтин, а освен това сме добри ездачи. Той лесно се възсяда, но трудно се управлява. Приятелчетата след нас трябва да се върнат в училището за езда и на манежа, за да се научат да яхат „славния кон“.

Понеже стана дума за коне, между другото изпратих своите, четири на брой, в Лидо (това значи „плаж“) — пясъчна ивица от около десет мили покрай Адриатика на една-две мили от града. Така мога не само да се разхождам в гондолата си, но и да яздя няколко мили на ден по един самотен бряг от крепостта до Маламоко, което се отразява доста добре на здравето и настроението ми.

Миналата седмица изобщо не съм, мигвал. В момента изживяваме и последните дни на карнавала и довечера пак трябва да будувам цяла нощ, както и утре. През този карнавал имах някои любопитни приключения с маска. Но понеже още не са свършили, повече няма да ти разправям. Ще изтръгна и последните златоносни жилки от мината на моята младост и после — лека нощ. Поживях си и съм доволен.

Хобхаус си отиде преди началото на карнавала, така че не можа да се позабавлява. Освен това, за да станеш истински венецианец, е необходимо време. Но за това пак в друго писмо.

Трябва да се облека за довечера. Има някаква ridotto[3] и какво ли не още, да не говорим за баловете. И така, оставам твой и вечно твой:

Б.

P.S. Изпращам ти настоящето, без да съм го прегледал, така че ме извини за грешките. Много се радвам

на славата и щастливата съдба на „Лала“[4] и пак те поздравявам с този заслужен успех."

---

[1] Вж. писмо до Мъри от 15 септември 1817 г. — Б.пр. ↑

[2] Езерната школа — английските поети-романтици У. Уърдсуърт, С. Т. Колридж и Р. Сауди, които живели във Езерната област (Северозападна Англия) и черпели вдъхновение от природните и красоти. ↑

[3] Малък театър (ит.). — Б.пр. ↑

[4] Поемата „Лала Рох“. — Б.пр. ↑

ДО ГОСПОДИН МЪРИ

23 април 1818 г.

„Мина времето, когато можех да страдам за мъртвите — иначе бих страдал за смъртта на лейди Мелбърн: най-добрата, най-милата, най-способната жена, сред младите и по-възрастните, която някога съм познавал. Но «аз съм се нагълтал с ужаси»[1] и подобни събития предизвикват у мен някакво вцепенение, което е по-лошо от болката — нещо като силен удар по лакътя или главата. Изгубих още една връзка с Англия.

А сега по работа. Дадох ви *«Бепо»* като добавка към договора за Четвърта песен, защото взех предвид цената, която ще платите за последната, и реших да ви дам нещо допълнително, в случай че четците проявят каприз или аз се проваля като поет. Ако решите да го махнете изцяло, по внушение на господин… можете да постъпите както ви е угодно. Помнете обаче, че поемата няма да излезе в *осакатен* или тенденциозно изопачен вид. Запазвам си правото и правото на приятелите си за поправки в печатния текст. Ако изданието продължи, ще продължи в настоящата форма.

Тъй като господин… казва, че не е писал това, писмо и пр. и пр., аз съм готов да му повярвам. Що се отнася до предишното ми убеждение, позовавам се нас господин… който може да ви осведоми колко искрено беше заблуждението ми относно този въпрос. У него също така е и бележката — поне беше, защото му я дадох с устния си коментар. Относно *«Бепо»* — няма да променя или махна нито сричка за ничие удоволствие освен за свое собствено.

Можете да им кажете това. Добавете също, че нищо освен силата и нуждата не може да ме накара да мръдна

дори крачка към мястото, където искат да ме завлекат.

Ако вашата литературна деятелност процъфтява, моля ви, дръжте ме в течение. Ако «Бепо» се хареса, след година-две ще получите още подобни творения. И така, «на добър час, добри ми лейтенанте».[2]

Ваш и т.н.“

---

[1] «Макбет» пето действие, пета сцена, II. — Б.пр. ↑

[2] «Хенри VI», трета част, четвърто действие, шеста сцена. — Б.пр. ↑

ДО ГОСПОДИН МЪРИ

Венеция, 26 август 1818 г.

„Продължете с изданието, но не разчитайте на *Мемоара*, който няма да публикувам в момента. Почти съм го свършил, но ще стане много дълъг. Освен това има толкова работи, които не могат да се кажат заради живите, че съм се впускал в големи подробности за неща, които най-малко ме интересуват. Затуй автобиографичното ми есе ще заприлича на онази провинциална постановка на «Хамлет», в която Хамлетовата роля била премахната по специално усмотрение.

Ще го запазя в архива си. В случай че умра, ще служи като пътепоказател — ще предотврати разни лъжи, които иначе биха се разпространили, и ще унищожи други, които вече са плъзнали.

«Приказките» също са в незавършен вид и не мога с точност да определя кога ще ги приключа. Освен това и те не са в най-добрия ми стил. Тъй че не трябва да разчитате на нищо повече, което да дойде навреме за сегашното издание. Мемоарът вече става над 44 големи листа и ще достигне някъде към 50–60. Иска ми се да го продължа да си го пиша спокойно, а когато го приключа — не съм сигурен дали в края на краищата от него ще има полза, макар че тогава може да ви свърши добра работа, защото е пълен с много страсти и предразсъдъци, които ми беше невъзможно да отбягна. Липсва ми търпение за това.

Прилагам един списък от книги, които д-р Алиети ще се радва да получи срещу цената на неговите писма, стига да сте склонен да ги купите по петдесет лири едното. Той с удоволствие ще получи част от сумата в книги, а останалата ще му бъде изплатена от мене в пари, които вие

ще нанесете в моята сметка за книги и съответно ще ги приспаднете. Тъй че писмата са ваши, ако сте съгласен да ги вземете на тая цена. И той, и аз ще потърсим още писма на лейди *Монтагю*. Пиша набързо. Благодаря ви за статията.

Ваш и т.н.“

ДО ГОСПОДИН МУР

Венеция, 19 септември 1818 г.

„Тук един английски вестник ще бъде чудо невиждано, а пък ако е опозиционен — направо истинско чудовище. С изключение на някои откъси *от* откъси в гадните и тенденциозни Парижки газети, подобно нещо изобщо не достига до венецианско-ломбардската публика, която е може би най-потиснатата в Европа. Кореспонденцията ми с Англия е предимно делова и е главно с моя… който няма особено високо мнение — или широка представа за качествата на писателя. Един път взе един брой на «Единбург Ривю», погледна го за минута и ми каза: «Я виж ти, значи, за тебе пишат по вестниците!» Това са единствените слова, които съм го чул да произнася за литературата и нейните труженици.

Първите новини за твоя ирландски апотеоз получих следователно от самия теб. И тъй като подобно нещо не ще се забрави бързо нито от приятелите, нито от враговете ти, надявам се да получа подробности от първите, а междувременно ти желая радост с цялото си сърце. Такова събитие сигурно е много по-приятно от място в Уестминстърското абатство, да не говорим, че то съдържа и уверение, че един ден (надявам се след много години) ще получиш и *него*.

Със съжаление разбрах от края на писмото ти, че дори *ти* не си успял да избегнеш «surgit amari»[1] и пр. и твоят проклет помощник събира «роса от непрестанно битите от бури Бермудски острови»[2]. Моля ти се, пиши ми някои подробности за тази история, защото, както сам казваш, тя изглежда сериозна. Ако стане още по-сериозна, трябва да дойдеш насам за няколко месеца да видиш какво

ще излезе от цялата работа. Сигурно си страстен почитател на Англия, щом толкова дълго се задържа в нея. Що се отнася до мен, аз прекарах вън от нея половината от времето между двайсет и една и тридесет години, без да съжалявам за нищо, освен че изобщо се върнах там и че май се очертава мрачна перспектива отново да се върна заради делата си и родителските си задължения — най-малкото за да сключа разни сделки, да подпиша разни документи и за да видя децата си.

Тук с мен е извънбрачната ми дъщеря на име Алегра — едно доста хубаво момиче, което, казват, прилича на баща си. Майка й е англичанка — но това беше дълга история, която свърши. Тя е на около двайсет месеца.

Завърших първата песен (много е дълга, около 180 октави) от една поема в стила и маниера на «Бепо». Окуражи ме успехът на последната. Нарича се «Дон Жуан»[3] и в нея имам намерение да се пошегувам лекичко с всичко. Опасявам се обаче — поне досега, — че ще звучи малко свободно за тия срамежливи времена. Въпреки това ще направя експеримента анонимно и ако не тръгне, ще го прекъсна. Посветена е на С… и в хубав, прост и *свиреп* стих описва възгледите на… и как ги е получил. Преписът обаче е ужасна досада. Дори да си взема преписвач, от него няма да има полза, защото почеркът ми е труден за разчитане:

«Епичен е трудът ми и побрани
в дванайсетте му книги ще ви дам
любов, война, крале и капитани
и морски ураган; ще има там
герои нови, и т.н.»[4]

Горните стихове ти изпращам като един вид тухла от вавилонската ми кула, по която можеш да съдиш за самата постройка.

Като пишеш биографията на *Шеридан*, не обръщай внимание на лъжите на ония шарлатани вигите. Спомни си, че той е бил ирландец и много умен човек и че *ние* сме прекарали много приятни дни с него. Не забравяй, че е учил в Хароу, където по мое време показвахме името му — «Р. Б. Шеридан, р. 1765 г.» — като голяма чест за училищните стени. Спомни си за… Бъди сигурен, че сред оная пасмина е имало далеч по-лоши хора от Шеридан.

Какво искаше да каже Пар с думите «надменност и студенина»? Слушах го с прехласнато невежество и в почтително мълчание. Какво повече може да иска човек, който говори, за да спечели слава? Такива не обичат да им отговаряш. Срещнах го у Пейн Найт, където той ме заля и омаломощи с гръцкия си. Въпреки това аз наистина имах намерение да се държа (и се държах) с най-почтително уважение.

Пожелавам ти лека нощ с една венецианска благословия. Benedetto te, e la terra che ti fara! «Бъди благословен, ти и пръстта, на която ще се превърнеш.» Нали е сладка? Щеше да ти се стори още по-сладка, ако можеше да я чуеш преди два часа от устата на едно венецианско момиче с големи черни очи, с лице като на Фаустина и снага като на Юнона — висока и енергична като пророчица, с бляскащи очи и с коси, разпилени на лунната светлина. Една от тия жени, които могат да направят всичко, което ги накараш. Сигурен съм, че ако сложа кама в ръката й, тя ще я забие, където й кажа — дори и в моите гърди, в случай че нещо я обидя. Харесва ми тази порода животни и съм убеден, че щях да предпочета Медея пред всяка друга жена. Може би се чудиш защо не го направя в моя случай. Бих могъл да простя кинжала и бокала с отрова, всичко освен хладнокръвното опустошение, което стовариха върху ми, когато останах сам пред своето огнище и неговите божества-пазители лежаха разбити край мен. Мислиш, че съм забравил или простил? То погълна почти всички други чувства у мен и сега аз съм само един зрител на тоя свят, докато не ми се

предостави друга, десеторно по-голяма възможност. Може и да дойде. Има други хора, които са по-виновни от… И тях не изпускам от очи.“

---

[1] Изплува горчилка (лат.). — Б.пр. ↑

[2] Цитат от «Буря» на Шекспир, първо действие, втора сцена. — Б.пр ↑

[3] «Дон Жуан» — епическа сатира на европейските нрави в ottava rima, състояща се от 16 песни. Публикувана през 1819–1824 г. ↑

[4] Стиховете от «Дон Жуан» преведе Любен Любенов. — Б.пр. ↑

ДО ГОСПОДИН МЪРИ

Венеция, 25 януари 1819 г.

„Ще ми направите услуга, ако напечатате частно (за частно разпространение) петдесет екземпляра от «Дон Жуан». После ще ви изпратя списъка на хората, на които искам да го подаря. Другите две поеми най-добре да се добавят към сборното издание: не съм съгласен да се издават поотделно. Публикувайте «Дон Жуан» изцяло, като, разбира се, махнете стиховете за *Касълрей*, защото не съм там, за да се срещна лично с него. Завърших и втората песен, която след време ще изпратя. По тази поща пращам на вашия адрес писмо за господин Хобхаус.

Ваш и т.н.

Отстъпих на молбата ви и възраженията. И понеже го направих, безсмислено е да се задълбочавам с подробни аргументи в защита на собственото си самолюбие и творчество. Въпреки това *протестирам*. Ако в тази поема има поезия, тя ще издържи — ако ли не, ще рухне. Всичко останало е вятър работа[1] и досега не е оказвало никакво влияние върху човешките творения — нито за хубаво, нито за лошо. В подобни случаи скуката е единствената унищожителна сила. Що се отнася до съвременната лицемерна благочестивост, аз я презирам, както съм презирал и всичките й останали претенциозни разновидности, които ни подхождат толкова, колкото мазилата са подхождали на древните британци. Ако приемете целия този фалш, трябва да махнете половината от Ариосто, Лафонтен, Шекспир, *Бомънт*, *Флечър*, *Масингър*, *Форд*, всички писатели от времето на Чарлс II[2], с една реч, по нещичко от всички, които са писали преди Поуп и си струва да се четат, както и доста работи от самия

Поуп. *Прочетете го* — повечето от вас не го четат, — *прочетете го* и ще ви простя, макар че като неизбежна последица от това ще изгорите всичко, което съм написал, заедно с творенията на всички жалки Клавдианци (с изключение на *Скот и Краб*). Заедно с творенията на всички. Несправедлив съм към *Клавдиан който наистина е бил поет*, като го споменавам редом с такива люде. Той е бил «ultimus Romanorum»[3], опашката на кометата, докато тия хора са опашката на един стар фрак, преправен на жилетка за глупаците. Но понеже и единият, и другите са опашки, аз ги сравних, макар да са толкова различни(така е при всяко сравнение). Пиша тия редове, разлюлян от страст и сироко[4], а и тая нощ бях до шест часа на карнавал. И все пак протестирам, както в предишното си писмо.“

---

[1] „Опит върху човека“, послание IV, 203, А. Поуп. — Б.пр. ↑

[2] Писателите от времето на Чарлс II — Байрон има предвид литературата от времето на Реставрацията (1660–1685), която се свързва с английския класицизъм. Най-голямо развитие получава драмата (Драйдън и др.) и т.нар. комедия на нравите (Конгрийв, Уичърли, Фаркър. Ванбру). ↑

[3] Последният римлянин (лат). — Б.пр. ↑

[4] Сироко — горещ южен вятър ↑

ДО ГОСПОДИН МЪРИ

Венеция, 6 април 1819 г.

„Миналата събота изпратих по пощата втората песен на «Дон Жуан» в четири пакета. В два от тях има по четири, а в другите два по три листа, които общо съдържат 217 октави. Няма да позволя никакви съкращения, с изключение на стиховете за Касълрей и… Да не сте посмели да превърнете моите песни в Църковни песнопения! Поемата ще се хареса, ако е жива. Ако е глупава, ще се провали. Но, дявол да го вземе, няма да допусна да я окастрите и насечете. Ако искайте, издайте я *анонимно*. Може би даже ще е по-добре. Но аз ще се боря с тях с нокти и бодли, като таралеж.

Значи, вие, господин *Фосколо* и т.н. искате да се заловя с «нещо голямо»? Сигурно имате предвид епическа поема или друга подобна? Няма да се хващам с такава работа. Мразя да ми се възлагат задачи. И после, «за седем-осем години»! Дано бог да ни даде живот и здраве още три месеца, а вие години! Ако човек не може да си уплътни времето другояче, освен като се поти в писане на стихове, по-хубаво да стане изкопчия. И още творби, казвате! Та «Чайлд Харолд» нищо ли е? Имате си толкова много «божествени» поеми, а малко ли е човек да е написал едно *човешко* произведение, без вашите изтъркани образи? Че аз можех да разтегна четирите песни на тая поема в двайсет, стига да исках да произвеждам книги, а пък страстта, която вложих в нея, би стигнала, за да изкарам още толкова трагедии в модерния стил. Щом като искате *дължина*, ще имате «Жуан», защото ще ви съчиня 50 песни.

Ама и Фосколо си го бива! Защо *той* се задоволява с *«Поемата на Ортис»*, с единствената си трагедия и с

няколкото памфлета? Той е живял цели 15 години повече от мен! А какво е направил през това време? Несъмнено е доказал таланта си, но не е затвърдил славата си, нито е постигнал върха на възможностите си.

Освен това имам намерение да напиша най-хубавата си творба на италиански и ще ми трябват още девет години да науча по-добре езика. После, ако още имам фантазия и ако мен самия ме има, ще опитам *истинските* си възможности. Що се отнася до преценката на англичаните, за която говорите, нека най-напред сами да пресметнат колко струва и после да ме обиждат с нахалното си снизхождение.

Не съм писал за тяхно удоволствие. Ако са останали доволни, това е защото сами са решили да си направят удоволствието. Никога не съм гъделичкал тяхното мнение, нито гордостта им. Нито пък ще го правя за в бъдеще. А най-малко ще седна да пиша книга за дамички: «al dilettar le femine e la peble»[1]. Писал съм, защото съм имал какво да кажа, защото у мен е имало страсти, пориви и по много други причини, но не и заради «милите им гласчета»[2].

Знам точната цена на публичните овации, защото малцина писачи са ги имали повече от мен, и ако реша да кривна по техния път, сигурно ще ги запазя или отново ще си ги възвърна. Но аз ни ви обичам, ни се страхувам от вас, и макар да търгувам с вас, не бих ял, нито пил, нито се молил с вас.[3] Без да съм го търсил, те направиха от мен някакъв всеобщ идол. Без някаква причина или разумно основание, по някакъв каприз, те събориха идола от неговия пиедестал. Той не се счупи при падането и, изглежда, им се иска пак да го сложат на мястото му. Но няма да им се удаде.

Питате за здравето ми. В началото на годината бях много изтощен, а освен това стомахът ми беше толкова немощен, че нищо не можеше да задържа. Принуден бях съзнателно и бързо да променя начина си на живот, който ме тласкаше от «сухата и жълта шума»[4] към земята. Сега

съм добре и със здравето, и с настроението, и съм предано ваш и т.н.

Б

P.S. Прочетох «Приятели» на Ходжсън. Той с право защищава *Поуп* срещу копелетата-пеликани в днешната ни литературна зима, чието отцеубийство изглежда още по-гнусно, защото смучат кръвта на родителя на *истинска* английска *поезия* — поезия без недостатъци — и след това хулят гръдта, която ги е хранила.“

---

[1] За да забавлява жените и простолюдието (ит.). — Б.пр. ↑

[2] «Кориолан», първо действие, трета сцена. — Б.пр. ↑

[3] «Венецианският търговец», първо действие, трета сцена, 36. — Б.пр. ↑

[4] «Макбет», пето действие, трета сцена. — Б.пр. ↑

ДО ДЪГЛАС КИНЪРД

24 април 1819 г.

„Драги Дъглас,

По дяволите този «Вампир»[1]. Какво знам аз за вампирите? Сигурно е някакво книжарско мошеничество. Опровергай го в някой тържествен абзац.

На трети април изпратих втората песен на «Дон Жуан» на адреса на Мъри и се надявам, че е пристигнала. Кълна се, това е Capo d'Opera[2], пълно със «забавни приключения», но «недей ме унищожава или осакатява — не»; по-скоро «влей се в хора на критиците» и ме изкачи на най-високия връх!

Ти и този дебелокож носорог Мъри все още не сте ми казали, след като *петдесет* пъти съм ви питал, дали той е получил допълненията към първа песен, озаглавени «Писмото на Джулия», както и други четири строфи за началото.

В последния месец се влюбих в една романьолска графиня от Равена, съпруга от една година на граф Гуичоли, който е на шестдесет, а момичето на двайсет.

Тя е прекрасна като изгрева, топла като пладнето, млада е и не се задоволи с това, което извърши, докато не го превърна в публичен скандал. Затова около нея се вдигна шум, който изненада дори венецианците, наелектризира Converzazioni[3] на Бенцона, Албрици и Мишели и постави в неудобно положение мъжа й. Те отидоха в Равена за известно време, но ще се върнат през зимата. Тя е най-странната жена, която съм срещал, защото обикновено жените ти струват много в едно или друго отношение, докато в случая по особено стечение на обстоятелствата тя е принудена да плаща заради мен, което

не ми е присъщо — просто така се случи. Както и да е, няма значение.

Тя е нещо като италианска Каролайн Лам, но е много по-хубава И не е толкова дива. Иначе има същата буйна глава, същото благородно презрение към общественото мнение и в добавка всичко онова, което Италия може да даде на подобен характер. Тя принадлежи към равенската аристокрация; образована в манастир и пожертвувана заради богатство, от дъщерински дълг и т.н.

Ужасно съм влюбен, но те заминаха за много месеци — и само надеждата крепи истински живота у мене.

Твой

Б.“

---

[1] «Вампирът» — роман от д-р Полидори, приписван на Байрон. ↑

[2] Начало на произведение (ит.). — Б.пр. ↑

[3] Разговори; светски салони (ит.). — Б.пр. ↑

ДО ГОСПОДИН МЪРИ

15 май 1819 г.

„Получих откъса и «Вампирът». Не е нужно да ви казвам, че *не е от мен*. Има едно валидно правило: вие сте моят издател (докато не се скараме) и всичко, което не сте издали вие, не е писано от мен.

Следващата седмица тръгвам за Романя[1] — или поне е много вероятно. Най-добре продължете с издаването, без да чакате известия от мен, защото в главата ми се въртят други неща. «Мазепа»[2] и «Одата» отделно, а? Какво мислите? *Жуан анонимно, без посвещението*. Не искам да постъпвам подло и да нападам Сауди под прикритието на мрака.“

Ваш и т.н.

---

[1] Романя — област в Северна Италия и част от папските държави до 1860 г. ↑

[2] „Мазепа“ — поема от Байрон, публикувана през 1819 г. ↑

ДО ГОСПОДИН…

„Слухът за пристъпа на Шели е верен[1]. Не мога да си обясня какво му стана, защото инак не му липсва смелост. Един път бяхме заедно в една малка лодка, духаше силен вятър и попаднахме току под скалите между Мейлери и Св. Гинго. В лодката бяхме петима — един слуга, двама лодкари и ние с него. Изтърваха платното и лодката взе бързо да се пълни с вода. Той не може да плува. Свалих си палтото, накарах го и той да свали своето и да вземе едно гребло, като му казах, че може би ще мога да го спася (тъй като съм много добър плувец), ако не започне да се бори с мен — разбира се, при условие, че не се разбием о скалите, които бяха високи и назъбени и върху тях в момента връхлиташе опасен прибой. Тогава се намирахме на около сто метра от брега и лодката заплашваше да потъне. Той ми отговори с огромно самообладание, че изобщо не си въобразявал, че може да се спаси, а пък аз самият съм щял да имам доста работа около собственото си спасение, и ме помоли да не се безпокоя за него. За щастие лодката възстанови равновесието си и като изгребвахме водата, заобиколихме един нос и влязохме в Св. Гинго, където жителите слязоха на пристана и се хвърлиха да прегръщат лодкарите, задето се бяха спасили. Вятърът беше толкова силен, че, както видяхме на следващия ден, беше изскубнал огромни дървета от Алпите, които се издигаха над селището.

Въпреки всичко същият този Шели, който можеше да запази максимално спокойствие при подобни обстоятелства (за тях не мога да преценя, защото когато можеш да плуваш, близостта на брега естествено ти дава увереност), наистина получи този фантасмагоричен пристъп, който описва Полидори, макар че не стана точно както той го описва.

Вярно е, че се уговорихме да напишем книги за призраци, но дамите не са сестри. *Мери Годуин* (вече госпожа Шели) написа «Франкенщайн»[2], за която вие писахте отзив, мислейки, че авторът е Шели. Според мен това е чудесна книга за момиче на деветнадесет години — всъщност тогава тя нямаше и толкова. Пращам ви началото на моята, за да видите колко е далеч от публикацията на господин Келбърн. Ако решите да я издадете, можете да направите това, но изложете мотивите си и прибавете каквито искате обяснителни прелюдии. Повече не съм се занимавал с нея, както ще видите от датата. Започнах да я пиша в една стара сметководна книга на госпожица Милбанк, която запазих, защото съдържа думата «домакинство», написана собственоръчно един-два пъти откъм вътрешната празна страница на корицата. Това са единствените писмена, които имам с нейния почерк, ако не се смята името й върху бракоразводния акт. Върнах й писмата с изключение на онези, в които се караме, защото те са документи и са предоставени в ръцете на трето лице заедно с копия от няколко мои писма. Така че от нея нямам никакъв спомен освен тези две думи — разбира се, и поведението й. Откъснах страниците, които съдържат частта от Приказката, и сега ги пращам заедно с този лист.

Какво искате да кажете? Отначало, изглежда, сте се обидили от писмото ми, а после, в следващото си писмо, говорите за неговата «сила» и т.н. Това е пиянска История, момко! Нищо, карай. Може да бъдете сигурен, че не съм казвал нищо, за да ви раздразня умишлено. Но ако ме вбесите, никога повече няма да ви наричам «момко». В момента не си спомням нищо от писмото.

Какво имате предвид във връзка с *Дневника* на Полидори? Де да видим какво ще намери да каже против мен. Аз нямам причини да се упреквам за държанието си към него и съм сигурен, че такова е и собственото му мнение. Но защо трябва да се публикуват имената на двете момичета? И по такъв начин! Какъв левашки опит за самооправдание е това! *Той* беше човекът, който покани

Пиктет и т.н. на вечеря, И разбира се, го оставихме да ги забавлява. Аз се появих в светското общество *единствено* за да го представя (както му и казах), та да може да се върне отново в добрата среда, ако поиска. Така бе най-добре с оглед на младостта му и обстоятелствата. Що се отнася до мен, аз бях скъсал с обществото и след като го представих, се върнах към «собствения си начин на живот». Вярно е, че се върнах, без да се отбия у лейди Далримпл Хамилтън, защото видях, че у тях е пълно с народ. Вярно е, че госпожа Харви (тя пише романи) припадна, когато влязох у Копет, и после дойде на себе си. Когато припадна, херцогиня Дьо Броли възкликна: «Това вече е *прекалено* — на *шейсет и пет години!»* Никога не съм давал на «англичаните» възможността да ме отбягват, но вече съм сигурен, че ако им я дам, веднага ще се възползуват от нея. Колкото до «Мазепа» и «Одата», сложете ги заедно с двете песни или ги разделете — както ви е угодно.

Не мислете, че искам да ви разваля настроението. Високо уважавам вашите добри и благородни качества и споделям приятелските ви чувства към мен. И макар да смятам, че малко ви е поразвалила «компанията, лошата компания»[3] — разни салонни остроумници, светски благородници, писатели и хора от висшето общество, както и вашият: «Точно се канех да се отбия Карлтън Хаус, и вие ли сте натам», та независимо от «картините, изтънчения вкус, Шекспир и оперните бинокли» вие заслужавате и уважението на онези, чието уважение си струва да имате, и особено на оногова (колкото и да ви е ненужно), който е ваш предан и т.н.

P.S. Предайте почитанията ми на господин Гифърд. Прекрасно знам, че «Дон Жуан» ще ни изпокара с всички, но това си е моя работа и мое дело. «Единбург» и всички останали също ще ревнат срещу него, тъй че и на мен като на «Роб Рой»[4] ще ми се отвори доста работа.“

[1] Една вечер Байрон, Шели и д-р Полидори си разказвали истории за призраци, а Байрон прочел началото на поемата «Кристабел». Шели бил толкова поразен, че бързо изтичал от стаята. По-късно разказал, че му се привидяла някаква жена с очи на гърдите. ↑

[2] «Франкенщайн» — роман от Мери Шели, съпруга на Шели, написан през 1818 г. ↑

[3] «Хенри IV», I, трето действие, трета сцена, 10. — Б.пр. ↑

[4] Герой от едноименния роман на Уолтър Скот. ↑

ДО ГОСПОДИН МЪРИ

Равена, 29 юни 1819 г.

„Писмата бяха препратени от Венеция, но, надявам се, не сте чакали още поправки и промени. Такива няма да има.

Нямам време да връщам коректурите — печатайте без тях. Радвам се, че одобрявате поезията. Колкото до «грижите за ефекта», вие по-добре се погрижете за продажбата и оставете на мен да се разправям с таралежите, които може да ви се изежат.

Тук (в Равена) съм от четири седмици, след като преди месец напуснах Венеция. Дойдох да видя своята Amica[1], графиня Гуичоли[2], която беше и все още не е добре. Тя е само на двайсет години, но е с крехко здраве. Непрекъснато кашля и има периодична треска, макар че *безстрашно* понася несгодите във всяко едно отношение. Съпругът й (тя му е трета жена) е най-богатият благородник в Равена и почти в цяла Романя. Освен това той не е от най-младите; прехвърлил е шейсетте, но иначе е доста запазен. Сигурно всичко това ще се стори странно на човек като вас, който не познава средиземноморските нрави, нито пък нашите в това отношение, а в момента аз самият не бих могъл добре да обясня различията. Всъщност нещата доста си приличат. Лорд С… е във Фаенца с една оперна актриса; в странноприемницата на същия град живее един неаполитански принц, който служи на съпругата на Гонфалониера на града, аз също изпълнявам дълга си тук — както виждате «Cosu fan tutti e tutte»[3]. Тук са конете ми — и яздитните, и впрягът — тъй че всеки ден яздя или излизам с каретата в гората, Пинета — мястото на действие в романа на *Бокачо* и в баснята на

Драйдън за «Онория»[4] и пр. и пр. Виждам се със своята *Дата* всеки ден. Но съм сериозно разтревожен за здравето й, което е много нестабилно. Ако я загубя, ще загубя същество, което е поело големи рискове заради мен и което имам всички основания да обичам. Естествено, не трябва да допускам подобна възможност. Не знам какво бих правил, ако тя умре, сигурно ще си тегля куршума — надявам се, че ще го направя. Мъжът й е много изискана особа, но бих предпочел да не ме извежда с каретата си, запрегната с шест коня, както Уитингтън своята котка.

Питате ме дали имам намерение да продължавам Д. Ж. и т.н. Откъде да знам? Да не би случайно да сте ме насърчили, вие там, с цялото ви глупашко лицемерие? Издайте двете песни, пък ще видим. Помолих господин Кинърд да говори с вас по една малка работа. Или още не е говорил, или вие не сте отговорили. И двамцата си ви бива, ама ще ви го върна аз. Разбирам, че господин Хобхаус е бил предизвикан от майор Картрайт? Такъв майстор на шпагата ли е майорът? Защо не са се били? Трябвало е.

Ваш и пр.“

---

[1] Приятелка (ит.). — Б.пр. ↑

[2] Тереза Гуичоли — италианска аристократка, дъщеря на граф Гамба от Равена, омъжена за граф Гуичоли, богат земевладелец и четиридесет години по-възрастен от нея. ↑

[3] Така правят всички жени и всички мъже (ит.). — Б.пр. ↑

[4] Хонория — героиня от приказката на «Теодор и Хонория» от Джон Драйдън, който използува сюжет от «Декамерон». ↑

ДО ГРАФИНЯ ГУИЧОЛИ

Болоня, 25 август 1819 г.

„Мила Тереза,

Прочетох тази книга[1] в градината ти. Любов моя, тебе те нямаше, иначе как щях да я прочета? Тя е любимата ти книга, а писателката ми беше приятелка. Няма да можеш да разбереш тия английски думи, *другите* също няма да могат да ги разберат — затова не съм ги написал на италиански. Но ти ще познаеш почерка на онзи, който страстно те обича, и ще се досетиш, че над тази книга, която е твоя, той е могъл да мисли само за любов. В тази дума, красива на всички езици, но най-вече на твоя, Amor mio[2] — се съдържа цялото ми съществуване, — сега и за цял живот. Чувствувам, че тук съществувам, и се боя, че ще съществувам и за в бъдеще — с каква цел — това ще решиш ти. Моята съдба е в твои ръце, а ти си жена на седемнадесет години и от две години живееш извън стените на манастира. По-добре да беше останала там или поне да не те бях срещал като омъжена жена.

Но всичко това идва твърде късно. Обичам те и ти ме обичаш — поне така ми *казваш* и *действуваш*, като че ли *наистина* е така и това последното е доста голяма утеха. Но към теб аз питая повече от любов и не мога да престана да те обичам.

Спомняй си от време на време за мен, когато Алпите или океанът ни разделят — но те никога няма да ни разделят, освен ако ти *не пожелаеш* това.

Байрон“

[1] Книгата е «Корин» от Мадам дьо Стал, а писмото Байрон написал на последната страница. ↑

[2] Любов моя (ит.). — Б.пр. ↑

ДО ГОСПОДИН ХОПНЪР

28 октомври 1819 г.

„Благодаря ви за писмото и похвалите за «Дон Жуан». Не ви казах нищо за него, тъй като подразбрах, че той е станал болна тема на благопристойния читател и е предизвикал голяма разправия. Но се радвам, че ви харесва. Няма да казвам нищо за описанието на корабокрушението[1] освен това, че се надявам да го намерите *технически* и *навигационно* издържано, разбира се, доколкото позволява октавата.

Поемата *не се харчи*, тъй пише Мъри, но «най-добрите съдници казват, че и пр. и пр.» — а тъй продължава този достоен човек. Не съм я виждал напечатана. От третата песен съм написал около стотина строфи. Разбира се, провалът на първите две малко понамали моя estro и нито ще стане толкова добра, колкото предишните, нито ще бъде завършена, освен ако не стана малко по-riscaldato[2] в нейна защита. Разбирам, че са надали страхотен вой. Ама че лицемерие от страна на ония, които четат «Том Джоунс»[3] и «Родерик Рандъм»[4], «Пътеводителят за Бат»[5], Ариосто, Драйдън и Поуп — да не говорим за стиховете на Литъл[6]! Разбира се, имам предвид нравствеността на тия произведения, а не някаква претенция от моя страна да се състезавам с тях по нещо друго освен по приличие. Надявам се, че сте си взели парижкото издание и не сте платили цената на лондонското. Не съм виждал нито едното, нито другото освен във вестниците.

Моля ви, предайте моите почитания на госпожа Х. и пазете малкото си момченце. Всички у дома са болни от

треска с изключение на Флечър, Алегра и моя милост, конете, Муц и Морето. Надявам се, че ще имам удоволствие да ви видя в началото на ноември и даже по-скоро. Днес се измокрих до кости в една гръмотевична буря заедно с коня и слугата си. Неговият кон затъна до търбуха в калта на един кръстопът. На обяд беше лято, а в пет часа ни връхлетя истинска зима. Светкавиците бяха изпратени, за да ни уведомят, че лятото все още не си е отишло. Необичайно време за 27 октомври.

Ваш и т.н.“

---

[1] «Дванайсета нощ», трето действие, четвърта сцена, 314. — Б.пр. ↑

[2] Сгорещен (ит.). — Б.пр. ↑

[3] «Том Джоунс» — роман от Хенри Фийлдинг (1707–1754). ↑

[4] «Родерик Рандъм» — роман от Т. Смолет (1721–1771). ↑

[5] «Нов пътеводител на Бат» — произведение от Кристофър Ансти (1724–1805), състоящо се от шеговити писма в стихотворна форма за приключенията на едно семейство в Бат. ↑

[6] т.е. Томас Мур. — Б.пр. ↑

ДО ГОСПОДИН МЪРИ

Венеция, 29 октомври 1819 г.

„Писмото ви от петнадесети пристигна вчера. Жалко, че не споменавате нищо за дългото писмо до госпожа Байрон, което изпратих преди два месеца от Болоня на вашия адрес. Моля ви, кажете ми дали това писмо се е получило и дали е препратено? Не споменавате нищо за вицеконсулството на равенския патриций[1], откъдето заключавам, че работата няма да стане.

Бях написал около стотина строфи от третата песен на *Дон Жуан*, но начинът, по който са приеха първите две, не е никак окуражителен нито за вас, нито за мен, за да продължавам.

Също така бях написал около 600 стиха от една поема, «Видението на Данте»[2]. Темата е един поглед върху Италия от миналото до наши дни. Малко преди смъртта си Данте говори сам и засяга всички важни въпроси във формата на пророчество, подобно на Ликофроновата Касандра[3]. Но в момента и двете неща са в застой.

Дадох на Мур, който отиде в Рим, *Автобиографията* си, която стига до 1816 г., в ръкопис на 78 листа във *формат фолио*. Дадох му я *да я съхранява*, заедно с други мои ръкописи — един дневник от 1814 г. и др. И двете неща няма да се публикуват приживе. Когато се вкочаня, правете с тях каквото желаете. Ако междувременно искате, можете да ги прочетете или покажете на който вие угодно — не ме интересува.

Автобиографията е във формата на *Записки*, не *Изповеди*. Не съм включил *любовните си истории* (освен най-общо), както и много други важни неща (понеже не

трябва да компрометирам други хора), тъй че тя е като пиесата за Хамлет: «ролята на Хамлет е махната по специално усмотрение». Иначе там ще намерите разни идеи и други забавни неща, подробно описание на женитбата ми и нейните последствия, което отговаря на истината дотолкова, доколкото една засегната страна може да се придържа към нея, защото не се съмнявам, че всички си имаме предразсъдъци.

Не съм чел *Автобиографията повторно*, след като я написах, така че не знам дали някои неща не се повтарят или изобщо какво има в нея. Мур и аз прекарахме много весели дни заедно.

Вероятно ще трябва да се върна в Англия заради работите си или на път за Америка. Кажете ми, получихте ли едно писмо за Хобхаус, който сигурно ви е предал съдържанието му? Разбрах, че венецуелските губернатори имат заповед да оказват гостоприемство на емигранти. Искам да отида там. От мен ще излезе добър южноамерикански плантатор. Ще взема със себе си своята извънбрачна дъщеря Алегра и ще се заселя във Венецуела. И накрая писах доста дълго писмо на Хобхаус да се осведоми по въпроса от Пери, който, предполагам, е най-добрият топограф и глашатай на новите републиканци. Моля ви, пишете!

Ваш

P.S. Мур и аз само се смяхме. Той ще ви осведоми за моето «местонахождение» и всичките ми действия понастоящем. Те са както обикновено. Не трябва да позволявате на ония приятели да публикуват разни фалшиви «Дон Жуани», но не слагайте моето име, защото имам намерение да разцепя… като кратуна в предговора, ако реша да продължа поемата.“

---

[1] Става дума за граф Гуичоли, когото Байрон (в писмо до Мъри) предлага да бъде назначен за консул или вицеконсул на Равена,

тъй като граф Гуичоли искал да получи английска защита в случай на политически промени. ↑

[2] Т.е. «Пророчеството на Данте» (The Prophecy of Dante). ↑

[3] Касандра — пророчица, дъщеря на Приам и Хекуба, в чиито предсказания никой не вярвал по волята на Аполон. ↑

ДО ГОСПОДИН МЪРИ

Венеция, 8 ноември 1819 г.

„Господин Хопнър ми даде един екземпляр от парижкото, издание на «Дон Жуан», който, както сам ми каза, се четял в Швейцария от пастори и дами с голямо одобрение. Във втората песен променете 49-а строфа по следния начин:

«Усоен здрач като лилав воал
Се спусна над безкрайните талази.
Да бе се вдигнал, би се провидял
Ликът зловещ на злобата
(На тази, която тихо, с образ прежълтял
Към бедните нещастници прилази;
Дванайсет дни те бяха във пастта
На злия страх — сега дойде Смъртта).»

Последните осем дни боледувах от малария терциана, която хванах, когато яздих по време на гръмотевична буря. Вчера имах четвърти пристъп. Последните два бяха много остри, а преди първия и последния повръщах. Тази треска е от времето и от мястото. Чувствувам се слаб, но не съм зле, когато нямам пристъпи, освен че съм общо отпаднал и имам главоболие.

Граф Гуичоли пристигна във Венеция и връчи на своята съпруга (която е тук отпреди два месеца заради здравето си и според предписанията на д-р Алиети) един документ с условия, режим по часове, правила за

порядъчно поведение и пр. и пр., настоявайки да го приеме, но тя упорито отказва. Този договор изрично изключва мен от играта като необходимо предварително условие. Изобщо те имат големи разногласия и не знам какъв ще бъде резултатът накрая, още повече, че се съветват с разни техни приятели.

Снощи, докато графиня Гуичоли ме наблюдаваше как си вадя очите с «Дон Жуан», случайно се натъкна на 137-ата строфа от първата песен и ме попита какво означава. Рекох й: «Нищо, просто „съпругът ви пристига“.» Понеже го казах малко натъртено на италиански, тя се сепна уплашено и рече: *«Боже господи, наистина ли идва»*, мислейки, че става дума за собствения й мъж, който беше или поне трябваше да бъде на театър. Както можете да си представите, ние се смяхме, когато тя разбра грешката си. Сигурно ще ви се стори забавно, както и на мен. Това се случи преди три часа.

Писах ви миналата седмица, но не съм добавил нито ред към третата песен, откакто ме хвана треската. Същото се отнася и за «Пророчеството на Данте». От първата творба са готови 100 октави, от втората — около 500 стиха, а може би и повече. Мур видя третата песен на «Жуан» във вида, в който беше тогава. Не зная дали треската ще ми позволи да продължа работата си върху двете неща, защото, казват, терцианата траела дълго. Прекарах я в Малта на път за вкъщи, а от маларична треска боледувах в Гърция предишната година. Венецианската не е много силна, но една от нощите изпаднах в делириум за един-два часа и когато дойдох на себе си, видях Флечър, който хлипаше от едната страна на леглото ми, а графиня Гуичоли плачеше от другата. Тъй че не ми липсваше внимание. Още не съм викал лекар, защото смятам, че лекарите могат да се справят само с хронични смущения — подагра и други подобни (макар че не могат да ги излекуват), тъй както хирурзите могат да наместват кокали и да церят рани — но според мен треските са извън

възможностите им и се оправят само с диета и от самия организъм.

Мразя вкуса на хинина, но май скоро ще се наложи да го взема.

Кажете на Роуз, че някой в Милано (според господин Хопнър някакъв австриец) се е заел да отговори на книгата му. Уилям Банкс е под карантина в Триест. Скоро не съм получавал известия от вас. Прощавайте за лошата хартия. Нарязал съм я за случая. Каква е тази глупост със съда на Карлайл[1]? Защо му дават възможност да се покрие с лаврите на мъченик? Така книгите му ще станат още по-популярни.

Ваш

P.S. Както ви казах, историята с Гуичоли всеки момент ще гръмне по един или друг начин, но искам само да добавя, че без да се опитвам да влияя върху решението на графинята, от него зависят много неща. Ако тя се помири с мъжа си, ще ме видите в Англия по-скоро, отколкото очаквате. Ако ли пък не, ще се оттегля с нея във Франция или Америка, ще си сменя името и ще заживея тих и спокоен провинциален живот. Всичко това може да изглежда чудно, но аз забърках горкото момиче в голяма каша и понеже нито произходът, нито рангът, нито връзките й по линия на семейството и мъжа й не са по-нископоставени от моите, аз съм морално задължен да я поддържам изцяло. Освен това тя е много хубава жена — питайте Мур — и още няма двайсет и една години.

Ако тя се справи с тази история, а аз с терцианата, вероятно в някой от следващите дни ще намина към Албъмарл Стрийт, en passant за страната на *Боливар*.“

---

[1] Карлайл бил лондонски издател, съден, задето публикувал и разпространявал деистически памфлети, произведенията на Томас Пейн и други радикални произведения. ↑

ДО ДЖОН ХОБХАУС

Венеция, 20 ноември 1819 г.

„Драги ми Хобхаус,

Преди няколко дни писах на Дъглас К., за да го осведомя — него и приятелите, за скорошното ми приближаване към бреговете на Англия. За причината писах някои подробности в писмото си до Дъглас.

Граф Гуичоли накрая усети, че жена му се е отчуждила от него, и ни даде възможност (като Кроукър в «Добрият човек»[1]) за взаимен избор, т.е. или съпругът, или любовникът — него или мене, но само единият. Дамата искаше да го напусне, да избяга с мен и да се раздели с него. Тъй щях да предпочета и аз, ако бях на двайсет години, а не на трийсет и една, защото я обичам. Но прекрасно съзнавам, че за нея това ще бъде непоправимо и цялото й семейство — особено сестрите и баща й — ще изпаднат в отчаяние заради репутацията на другите момичета. Затова с голяма трудност я накарах да се върне с мъжа си в Равена, който обеща да забрави случката, ако тя се откаже от мен.

Всъщност той дойде при мене, плачейки, и аз му казах: «Ако вие напуснете жена си, аз естествено ще я взема. Това е мое задължение, това е и мое желание при такава изострена ситуация. Но ако, както казвате, сте наистина склонен да живеете с нея и да я обичате както преди, аз не само ще престана да внасям смут в семейството ви, но и ще замина отвъд Алпите. Защото без колебание трябва да кажа, че тогава Италия ще стане непоносима за мен.»

След десет дни при подобни обстоятелства, през което време се разболях и от треска (и още не съм

оздравял), тя се съгласи да се върне при него. Аз обаче се чувствувам толкова нещастен, отчаян и самотен, че ще напусна страната, неохотно разбира се, но ще го направя. Защото, ако остана и се забъркам в нова история, тя ще изпадне в положение на зарязана жена, а аз никога няма умишлено да накърня честолюбието й.

Нямам никакви други причини да бягам, защото тук никой не се дуелира, а колкото до убийство, вече много пъти рискувах да бъда убит заради нея в Равена, тъй че едва ли бих се уплашил от подобно нещо сега. Повече няма да говоря за това, освен че тази история ми нанесе дълбока рана, подобна на онази, която изстрадах, когато напусках Англия.

Повелителят на Гуичоли хвана едно писмо от баща й, граф Руджеро Гамба Гизели (това е цялото му име), в което последният благоразумно я съветва да заглади нещата със съпруга си. Това предизвика експлозия, заедно с някои неудобни доказателства, че сме спали заедно, че сме заключвали врати — които по най-глупашки начин бяхме заключили, а след това забравихме да отключим. Така че той си удари рогата във вратите на собствената си гостна.

Аз си стягам багажа и се готвя за път. Смятам да тръгна през Тирол с моята малка Алегрина, която обаче не е много добре. Половината къща се е изтръшкала от треската. По време на един пристъп изпаднах в делириум.

Един немец на име Симон — получих препоръки за него от брат ти в Триест — ме помоли да го взема със себе си в Англия и ако бог е рекъл, ще го взема. Уилям Банкс е в Триест и ми се обади оттам.

21 ноември

Неразположен съм и имам някои неприятности у дома, където пет души, включително и аз самият, страдаме от периодична треска.

В момента д-р Алиети ми каза, че Алегра има doppia terzana[2] фебрилен вариант, което прави отпътуването ми доста несигурно (няма и не мога да тръгна без нея). По-точно горкото дете получава пристъпи на треска всеки ден,

бавачката й също е болна, заедно с cameriere[3] и barcolo[4]. Моята малко понамаля. Отначало беше много силна, до степен на временен делириум, през третата седмица отслабна, но умът ми е много размътен и притъпен.

Всичките тия неща накуп ми пречат да осъществя намеренията си и ме принуждават всеки ден да отлагам пътуването. Докторът не може да каже нищо определено за дъщеря ми и аз не смея да я преместя, докато пътуването не стане безопасно за нея.

Имах да казвам разни неща на Скроуп. Имах да казвам неща и на теб, и на Дъглас, но уви, стоя в този мрачен венециански палат, никога толкова самотен в самотата си — с нещастно минало и също тъй нещастно бъдеще. В момента, когато реших да отпътувам, тази болест сполетя детето ми, която, слава богу, доколкото разбирам, не е опасна, но много изтощителна и упорита.

Сега засега всичките ми планове — първо за отмъщение и после за емиграция — в случай че доживея да се добера до вашите брегове, са заспали върху трескавата възглавница на едно болно дете.

Започнах това писмо вчера и едва в последните двадесет и четири часа осъзнах цялата сериозност на болестта на Алегра. Предишното ми писмо до Кинърд отпада поради случилото се, освен ако тя не се оправи бързо. Няма да остана в Италия нито миг повече, когато съм в състояние да я напусна.

Смятам, или поне смятах, да мина през Тирол и т.н. и т.н. и да ти пиша, когато пристигна в Кале.

Не ми отговори на писмото, в което ти пиша за южноамериканските си планове. Трябва да отида там — или на нос Добра Надежда — където и да било, но не искам да оставам близо до Англия. Искам да кажа, ако успея да направя това, което трябва да направя, когато се доближа до нея; ако ли не успея, няма да има нужда да правя каквото и да било.

Намеквам ти за разни лични проблеми, но нямам свободно време или по-скоро имам твърде много, но ми

липсва настроение, за да ти обясня нещо повече в момента.

Твой предан:

Б.“

---

[1] Кроукър — персонаж от комедията «Добрият човек» от Голдсмит. ↑

[2] Маларична треска (ит.). — Б.пр. ↑

[3] Камериер (ит). — Б.пр. ↑

[4] Лодкар (ит.). — Б.пр. ↑

ДО ГОСПОДИН МЪРИ

Равена, 29 март 1820 г.

„Към настоящото прилагам една бележка за Поуп, която ще забележите, че съответствува на част от текста в миналото писмо. Повече не мога да понасям отвратително лицемерните нападки и глупости, които се бълват по адрес на Поуп от днешните ни… и съм твърдо решил да се боря срещу това, доколкото мога, в проза или стих. Поне ще го направя с добро желание. Повече не може да се търпи. Ако продължава така, ще се унищожи и малкото добра литература и вкус, които са ни останали. Надявам се, че все пак има поне няколко души, които разбират и които ще ме подкрепят. Ако ли пък не, ще водя борбата сам с убеждението, че това е за доброто на английската литература.

Напоследък ви изпратих толкова много пакети със стихове и проза, че ако не вие дотегнало четенето, положително вие омръзнал наложният платеж. Искам да отговоря на някои пасажи от последното ви писмо, но нямам време, защото — «на конете!»; капитан Крейгенгелт (офицер от старата италианска армия на Наполеон) ме чака, а конярят и добичетата са вече готови за път.

Прочетох безкрайните ви филипики и какво ли не за *Пулчи*, за обноските, за «ходенето без дрехи, като саксонските ни предци». Вижте какво, *саксонците не са ходили голи*, освен това те не са мои прадеди, нито пък ваши. Моите са били нормани, а вашите, съдейки по името ви, са били гаелски. Трето, аз съм на друго мнение относно «изтънчеността», която е свалила комедиите на *Конгрийв*. Да не би комедиите на *Шеридан* да не се играят на полупразни салони? *Знам* (като *бивш член* на Съвета), че

«Училище за сплетни» е *най-лошата пиеса* в целия репертоар на театъра. Също така знам, че Конгрийв е престанал да пише, защото бълвочите на госпожа *Сентливър* са прогонили неговите комедии. Така че не благоприличието, а глупостта прави всичко това. Защото Шеридан е съвсем приличен автор, а Конгрийв не е по-лош от госпожа Сентливър, за която актьорът Уилкс казал: «Не само пиесата й, но и тя самата ще отиде в пъкъла.» Той е имал предвид «Доста *смело* за съпруга». Накрая и най-важното е, че *Пулчи* не е неприличен писател — поне в първата си песен, както може би вече сте забелязали.

Говорите за изтънченост — да не би всички вие да сте по-нравствени. Наистина ли сте нравствени, а? Няма такова нещо. Знам добре какво представлява обществото в Англия от собствения си опит с най-добрите му представители — поне най-възвишените. Описал съм го навсякъде, защото се среща навред.

Да се върнем към въпроса. Искам да видя коректурите, защото ще има неща за махане и поправки. Но, моля ви, нека да ги напечатат внимателно. Отговорете ми, когато ви е угодно.

Ваш“

ДО ГОСПОДИН МЪРИ

Равена, 16 април 1820 г.

„Пристига поща след поща без никакви известия от вас дали сте получили няколкото пакета (освен първия), които изпратих през последните два месеца и които трябва отдавна да се пристигнали. И понеже се споменават и в други писма, поне трябва да ми кажете дали са дошли, или не. Не очаквам от вас да пишете често и дълги писма, защото времето ви е много заето, но когато ви се изпращат пратки, които са стрували доста усилия да се напишат и големи главоболия, докато се препишат, поне трябва да ме освободите от напрежението, като незабавно ме известите с обратната поща на адрес *направо в Равена*. Естествено, като се има предвид какви са континенталните пощи аз с нетърпение очаквам да чуя, че са пристигнали. Особено ненавиждам преписването в такива размери и ако имаше някой, който може да преписва омацаните ми ръкописи, щях да му дам всичко, което получа от тях, заради труда му. Единственото нещо, което искам, са два реда, че в еди-кой си ден сте получили еди-кой си, пакет. Поне за шест от тях не сте ми съобщили. Това не е нито любезно, нито учтиво.

Освен това имам друга причина да ви карам да побързате и това е, че нещо се готви в Италия, което скоро ще прекъсне всички сигурни съобщения и ще разпилее по разни посоки английските пътешественици, известни с обичайната си издръжливост при неразбории в чужбина. Събитията в Испания и Франция размърдаха италианците и нищо чудно: достатъчно дълго ги тъпкаха. Това може би ще бъде покъртителна гледка за чувствителния пътешественик, но не и за мен, живеещия тук, който,

естествено, желае този народ да получи своето право. Ако местните хора ми позволят, ще остана да видя какво ще излезе от цялата работа и вероятно ще се присъединя към тях като Дъгалд Далгъти[1] и неговия кон в случай на нужда. Защото за мен ще бъде най-интересното събитие и гледка да видя как италианците натикват варварите от всички страни обратно в бърлогите им. Достатъчно дълго живях сред тях и ги обичам тъй, както не обичам никой друг народ на света. Но им липсва единение, нямат принципи. Затова се съмнявам в успеха им. Въпреки всичко те сигурно ще се опитат и ако го направят, каузата им ще е добра. Едва ли има италианец, който да мрази австрийците повече от мен. С изключение на англичаните, австрийците са най-гадното племе, което някога е живяло под небосклона.

Ако нещо стане обаче, много се съмнявам, че ще мине тъй спокойно, както в Испания. Революциите, естествено, не се правят с розова вода там, където господарите са чужденци.

Пишете, докато е възможно, защото вероятността да станат разни безредици е почти ези-тура и това ще забавя пощата в бъдеще.

Ваш и т.н.“

---

[1] Дъгалд Далгъти — персонаж от романа «Легендата на Монтроуз» от У. Скот, публикуван през 1819 г. в третата серия «Разкази на моя ханджия». ↑

ДО ГОСПОДИН МЪРИ

Равена, 20 май 1820 г.

„Най-напред препратете на *Мур* писмото ми от 22 *януари*, което казах, че можете да отворите, но ви помолих да *препратите*. Моля ви, не забравяйте тия дребни неща, защото те създават неприятности между приятелите. Вие сте прекрасен човек, голям човек и живеете сред големи хора, но ви умолявам да си спомняте и за отсъствуващите си приятели и писатели.

Най-напред *пакетите*, после едно писмо от Кинърд по много спешна работа, още едно от Мур, което съдържа много важно съобщение за лейди Байрон, четвърто от майката на Алегра и пето, в Равена графиня Г. е пред развод. Италианската общественост е на наша страна, особено жените — мъжете също, защото казват, че той не бивало чак сега да се захваща с тая работа, след като е търпял цяла година. Всичките й роднини (които са многобройни, високопоставени и могъщи) беснеят срещу него заради поведението му. Предупредиха ме да внимавам, защото бил способен да наеме sicarii[1] — така е и на латински, и ще може да го разберете. Аз съм въоръжен и не ме е страх от тях, тъй като смятам, че ще мога да направя на сол и пипер неговите дрипльовци, стига да не ме изненадат; ако ли пък успеят, човек по-добре да свърши по този начин. Освен това *за вас* това ще е добра реклама:

«Въжето можеш отърва,
но хванеш ли се със жена, жена, жена…»

Ваш

P.S. Прегледах коректурите, но съвсем отгоре-отгоре. Познайте какво имам подръка и имайте предвид, че пощата тръгва утре заран. Спомняте ли си епитафа за Волтер:

«Тук лежи изпортеното чедо
на света, изпортил се от него.»

Оригиналът е у Грим и Дидро и т.н. и т.н.“

---

[1] Убийци, разбойници (ит.). — Б.пр. ↑

ДО ГОСПОДИН МЪРИ

Равена, 7 юни 1820 г.

„Приложено ви изпращам нещо, което ще ви заинтересува, а именно мнението на най-великия мъж на Германия — а може би и на цяла Европа — за един от великите мъже според вашите реклами (всичките все «прочути глави», както казваше Джейкъб Тонсън за своите дрипльовци) — с една дума, *Гьотевата* критика на «*Манфред*» Тук е оригиналът, английският и италианският превод — запазете ги и трите в архивите си, защото мнението на човек като Гьоте, независимо дали е положително, или не, е винаги интересно още повече, че в случая е положително. Неговия «Фауст» не съм чел, защото не знам немски, но през 1816 г. в Колини *Матю Мънк Луис* ми преведе viva voce[1] голяма част от него и естествено ми направи силно впечатление. Но това, което ме накара да напиша «Манфред», беше *Щайнбах* и *Юнгфрау* и нещо друго, по-голямо от «Фауст». Все пак първата сцена е подобна на същата сцена във «Фауст». Потвърдете получаването на това писмо.

Ваш…

P.S. Получих «*Айвънхоу*»[2] — добра книга. Моля ви, изпратете ми по Уейт малко прах за зъби и тинктура от смирна. «Ричиардето»[3] е трябвало да се преведе буквално или изобщо да не се превежда. Колкото за рекламата на Уисълкрафт, няма да я бъде. Някой ден ще ви кажа защо. Корноул[4] е поет, но са го развалили тия омразни модни школи. Госпожа Хемънс също е поетеса, но е твърде надута и използва прекалено много апострофи, а освен това греши. Хората са мрели спокойно и преди християнската ера и продължават да мрат тихо и мирно без

християнството и след това. Вижте римляните и по-наскоро Тисълуд[5], Санд[6] и Лъвъл[7] — хора, *които е трябвало да бъдат смазани* от престъпленията си, дори и да са били вярващи. Поведението на смъртното ложе е въпрос на нерви и организъм, не на религия. Волтер се е страхувал, но Фредерик Пруски — не. С християните е същото — всичко зависи от силата на характера, не от вярата им. Какво иска да каже Хърбърт[8] с тая строфа в «Хелга»? Това е някаква пияна или полудяла октава. Трябвало е да го фраснат по главата с чука на Тор[9] за тия фантасмагорични рими.“

---

[1] В момента (ит.). — Б.пр. ↑

[2] „Айвънхоу“ — роман от У. Скот, публикуван през 1819 г. ↑

[3] „Ричиардето“ — произведение от кардинал Фортегери (1674–1735). ↑

[4] Бари Корнуол — псевдоним на поета Брайн Уолтър Проктър. ↑

[5] Конспиратор, обесен през 1820 г. ↑

[6] Убиецът на немския писател Август Фридрих Коцебу, екзекутиран през 1820 г. ↑

[7] Лъвъл — убиецът на херцог Дьо Бери през 1820 г. ↑

[8] Уилям Хърбърт — поет и духовник, автор на поемата „Хелга“, „Хедин“ и др. ↑

[9] „Чукът на Тор“ е образ, които Байрон използува В „Английски барди…“, за да осмее Хърбърт. ↑

ДО ГОСПОДИН МУР

Равена, 13 юли 1820 г.

„За да успокоя или увелича ирландската ти тревога по повод на «блатото», в което съм затънал, веднага отговарям на писмото ти, като предварително заявявам, че понеже съм блуждаещ огън, може и да се измъкна от него. Първо, една-две думи за Мемоара. Нямам нищо против, даже настоявам едно добро копие да бъде направено и предадено в достойни ръце, в случай че нещо непредвидено се случи с оригинала, защото аз нямам нито едно и никога не съм препрочитал, даже изобщо не съм чел онова, което е написано там. Знам само, че го написах с твърдото намерение да бъда «верен и истинен» в разказа си, но не и безпристрастен — не, боже мой! Нямам никакви претенции, че ще бъда такъв, докато все още имам чувства. Искам обаче да дам възможност на всички засегнати да ме оспорят или поправят.

Нямам нищо против всеки, който заслужава, да види какво съм написал, да види, че както всяко друго нещо Мемоарът е написан, за да се чете, независимо че толкова много писания са все провалили в стремежа си към същата цел.

Що се отнася до «блатото», папата обяви развода им. Указът дойде вчера от *Вавилон*. Тя и *нейните приятели* го поискаха поради необичайното поведение на съпруга й (благородния граф). *Той* се възпротиви с цялата си мощ заради издръжката, която й е определена и според която трябва да възстанови всичките й вещи, движими имоти, карети и др. В Италия не могат да се развеждат. Той настоя тя да ме остави и после щял да й прости всичко — дори прелюбодейството, което се кълне, че можел да докаже с

помощта на «известни свидетели». Но в тази страна самите съдилища мразят тоя род доказателства, тъй като италианците, за разлика от англичаните, са толкова по-деликатни пред обществото, колкото са по-страстни в частния си живот.

Приятелите и родните, които са многобройни и силни, му отговориха: «Вие, вие самият сте или глупак, или негодник — глупак, ако не сте могли да видите последствията от сближаването на тези двама млади хора, и негодник, ако сте си затваряли очите пред това. Направете своя избор — но не се разделяйте със скандал (след дванайсет месеца най-интимна връзка под носа ви и под благосклонния ви поглед), защото той ще ви направи смешен, а нея нещастна».

Той се закле, че смятал нашата връзка за чисто приятелска и че аз съм бил по-привързан към него, отколкото към нея, но някои тъжни свидетелства доказали обратното. На това те отговориха, че блуждаещият огън е небезизвестна личност и че нейната «clamosa Fama»[1] не гарантира неопетнеността на морала й. Преди година брат й му писал от Рим, за да го предупреди, че този ignis fatuus неизбежно ще отклони жена му от правия път, в случай че не вземе съответни мерки, които обаче той не взел и т.н.

Сега казва, че насърчил връщането ми в Равена, за да види «in quanti piedi di acqua siamo»[2], и намерил достатъчно количество, за да се удави в него. С една дума:

«Ce ne fut pas le tout; sa femme se plaignit —
Proc?s — La parent? se jo?nt en excuse et dit
Que du Docteur venoit tout le mauva?s m?nage;
Que cet homme ?toit fou, que sa femme ?toit sage,
On fit casser le marriade.»[3]

При конфликт жените трябва да се оставят на мира, защото те непременно ще спечелят битката на бойното поле. Тя ще се върне в къщата на баща си и аз ще мога да я виждам при големи ограничения. Такива са порядките в тази страна. Роднините се държат много добре. Аз предложих да й прехвърля известна сума, но те отказаха да я приемат и се кълнат, че тя *нямало* да живее с Г. (защото той се опитал да я изкара невярна), но че трябвало да я издържа. Всъщност такава е и присъдата, която пристигна вчера. Аз естествено съм в много неловко положение.

Не съм чул нищо повече за карабинерите, които протестираха срещу ливреите на моите слуги[4]. Тия войници не ги обичат много и миналата нощ при някаква незначителна кавга един бил убит, друг ранен, останалите се разбягали, подгонени от някакви романьолски младежи, които добре владеят и доста често посягат към кинжала. Извършителите не са открити, но се надявам и вярвам, че моите дрипльовци не са били вътре, макар че те са доста свирепички и тайно носят оръжие, както повечето тукашни обитатели. Тук се действува по този начин, който понякога спестява доста тъжби и жалби.

В Неапол имало революция. Ако наистина е така, тя сигурно ще си остави визитната картичка в Равена на път за Ломбардия.

Твоите издатели, изглежда, се отнасят с тебе, както моят с мене. М. нещо го усуква и почти намекнал, че последните ми неща са скучни. Скучни, сър. По дяволите, скучни! Според мен е прав. Той ме моли да завърша трагедията за Марино Фалиеро, от която още нищо не е пристигнало в Англия. Петото действие е почти готово, но е ужасно дълго — 40 листа дълга хартия и всеки лист е от четири страници — около 150 печатни! Но е пълно с «толкова развлекателства и разточителства», че, смятам, ще се хареса.

Моля ти се, изпрати ми и публикувай своето стихотворение за мен и не се страхувай, че ще ме прехвалиш. Ще се червя само скришом.

Неподсъден! Chantre d’enfer[5] По…! Ама че приказки, но аз няма да ги търпя. Хубав етикет за човек, който не вярва, че това място съществува.

И тъй, моята Гейл[6] си отиде и отказа да вземе пари. Много се радвам, обичам да съм щедър, когато е безплатно. Но я помоли да не ме превежда.

О, моля ти се, кажи на Галиняни, че ще му изпратя едно дълго конско евангелие, ако не е по-акуратен. Някой непрекъснато задържа двамата, а понякога и четиримата му агенти. Моля ти се, кажи му да бъде по-точен. Новините струват пари в това далечно царство на Остроготите.

Моля те, пиши. Много ми се иска да споделя малко от твоето *Шампанско* и *Лафит*, но съм вече прекалено италианец за Париж. Накарай Мъри да ти изпрати писмото ми до теб. Пълно е с епиграми.

Твой и т.н.“

---

[1] Шумна слава (ит.). — Б.пр. ↑

[2] Колко е дълбока водата (ит.). — Б.пр. ↑

[3] Това не беше всичко, оплака се жената. Процес — роднините в защита веднага се събраха. Че Докторът виновен бил за лошото семейство. Че той бил луд, тя благородна. Накратко, бракът се разтрогна (фр.). — Б.пр. ↑

[4] Папските карабинери протестирали пред кардинала, че ливрите на Байроновите слуги приличали много на техните униформи. ↑

[5] «Певец на ада» — така Ла Мартин нарича Байрон в едно свое стихотворение. — Б.пр. ↑

[6] Софи Гейл — англичанка, живуща в Париж, която искала да превежда Байрон на френски. ↑

ДО РИЧАРД БЕЛГРЕЙВ ХОПНЪР

Равена, 10 септември 1820 г.

„Драги Хопнър,

Ессо[1] писмото на адвоката Фосати. Не съм подписвал и няма да подпиша никакъв документ. Моля ти се, изтегли наполеоните вместо мене, защото нямам никакъв друг начин да ги преведа. Мисиалия ще упълномощи някой тук да ги получи вместо теб, тъй като това не е piazza bancale[2].

Съжалявам, че имаш такова ниско мнение за Шайлох[3]. По-рано имаше добро. Той наистина притежава талант и достойнство, но побеснява, щом чуе за религия и морал. Трагедията му е много слаба[4], но такава я прави сюжетът й. В «Ислям»[5] имаше много поетичност. Изглежда, че напоследък нещо си се настроил срещу него.

Клер[6] ми пише най-нахални писма във връзка с Алегра. Ето какво става, когато човек се грижи за незаконни деца. Нали всичко беше за доброто на горкото дете; просто се изкушавам да я изпратя на безбожната й майка, но това би било много лошо. Не можеш да си представиш докъде й стига нахалството и не мога да си обясня защо, след като положих толкова грижи и влязох в такива разноски — наех къща в провинцията специално за нея. Има две прислужнички и е обградена с всякакво внимание. Ако Клер си мисли, че някога ще може да се меси в образованието и възпитанието на детето, много греши. Това никога няма да стане. Момичето ще бъде християнка и омъжена жена, ако е възможно. Колкото за виждането, може да я вижда — при съответните ограничения. Но няма да позволя с налудничавото си

държание да превръща всичко в хаос. Казано с по-изискан език, мадам Клер е една проклета кучка. Какво мислиш ти?“

---

[1] Ето (ит.). — Б.пр. ↑
[2] Разменна борса (ит.). — Б.пр. ↑
[3] Шайлох — прякорът на Шели. ↑
[4] Става дума за трагедията на Шели «Ченчи» (1819) ↑
[5] Поемата «Бунтът на исляма» или «Лаон и Цитна» (1818) ↑
[6] Клер Клермонт, майката на Алегра. ↑

ДО ГОСПОДИН МЪРИ

Равена, 7 октомври 1820 г.

„Тук прилагам Посвещението към *Гьоте* в «Марино Фалиеро». Да се провери: титлата му барон ли е? Мисля, че да. Искам да знам вашето мнение и пр.

Уведомете ме какво сте решили с Хобхаус за двете писма в проза и публикуването им.

Изпращам ви и извадка от немския превод на допълнението към «Манфред», в която ще видите цитирано мнението на Гьоте за *цялата* английска поезия (не само *моята*). Върху това се основава и Посвещението, както сам ще забележите, макар че го съчиних по-рано, но за мен Гьоте винаги е бил велик.“

ПОСВЕЩЕНИЕ НА БАРОН ГЪОТЕ

„Сър,

В допълнението към едно английско произведение, преведено наскоро на немски език и публикувано в Лайпциг, се цитира една ваша оценка за английската поезия: «В английската поезия се съдържа велик гений, всемирна мощ и дълбочина, съчетана с тънка чувствителност и сила. Но, *общо взето, това не е присъща на отделните поети*» и пр. и пр.

Съжалявам, че велик човек като вас е изпаднал в такава голяма заблуда. Мнението ви доказва единствено, че «Речник на десет хиляди живи английски писатели» все още не е преведен на немски език. Сигурно сте чели диалога в «Макбет» в превод на вашия приятел *Шлегел*:

«Там има… десет хиляди!
Макбет: Гъсоци?
Отговор: Писачи, сър!»[1]

Та от тия «десет хиляди писатели» има хиляда деветстотин осемдесет и седем поети, всичките живи, независимо какво са сътворили, което е добре известно на издателите им. Сред тях има неколцина, чиято репутация е далеч по-добра от моята, макар и много по-незначителна от вашата. Именно поради небрежността на немските преводачи вие не познавате творби като…

Има още един на име…

Споменавам тия поети като пример, за да ви дам представа. Те са само две тухли от нашето вавилонско стълпотворение (*уиндзорски* тухли впрочем), но могат да послужат за илюстрация на цялата постройка.

Освен това твърдите, че «преобладаващият дух в сегашната английска поезия е *отвращение* от и презрение към живота». Имам чувството обаче, че чрез едно-единствено произведение в проза самият вие сте предизвикали по-голямо презрение към живота от всичките томове английска поезия, взети заедно. *Мадам дьо Стал* казва, че «Вертер е причинил повече самоубийства от най-красивата жена». Аз също смятам, че той е объркал живота на повече люде от самия Наполеон, освен що се отнася до професията му. Може би, знаменити господине, острата критика срещу вас в едно известно северно списание ви е настроила срещу английската поезия и критика. Но вие не трябва да обръщате внимание на нашите критици — по своята същност те са добродушни люде, особено като се имат предвид двете им занятия — да пледират според закона в съда и да го отричат извън него. Едва ли има някой, който да съжалява повече за тяхната прибързана и несправедлива оценка спрямо вас от мен. Същото казах и на вашия приятел Шлегел през 1816 г. в Копе.

От името на моите «десет хиляди» живи събратя и от мое име аз обърнах внимание на едно мнение относно «английската поезия» изобщо, което заслужаваше внимание, защото е ваше.

Главната цел, заради която се обърнах към вас обаче, беше да засвидетелствувам искреното си уважение и възхищение към човека, който в продължение на половин век стои начело на литературата на своя велик народ и ще остане за идните поколения като най-забележителната фигура в литературата на своята епоха.

Вие, господине, имате щастие не само с творбите си, които представят вашето име, но и със самото си име, което е достатъчно благозвучно, за да се произнася от потомството. В това отношение имате предимство пред мнозина от вашите сънародници, чиито имена сигурно също биха се обезсмъртили, ако някой можеше да ги изрече.

Може би ще си помислите от очевидно несериозния ми тон, че не изпитвам достатъчно уважение към вас. Това ще бъде грешка. Аз просто винаги се шегувам, когато пиша в проза. Тъй като наистина и от сърце ви смятам, заедно с целия ваш народ и повечето други народи, за безспорно най-забележителната фигура в европейската литература след Волтер, изпитах и изпитвам желание да ви посветя моята творба — не защото е трагедия или поема (нямам никакви претенции, че е едното или другото), а като знак на уважение и възхищение от един чужденец към човека, когото в Германия наричат «Великият Гьоте».

Имам чест да бъда

с най-искрено уважение

ваш най-покорен слуга

P.S. Разбирам, че в Германия, както и в Италия, се е разразил голям спор за това, което се нарича «класическо» и «романтично» — думи, които не са обект на класификация в Англия, поне когато я напуснах преди четири-пет години. Вярно е, че някои от английските писачи нападаха Поуп и Суифт, но причината за това беше, че самите те не знаеха как се пише поезия или проза. Но никой не ги смяташе способни да образуват някаква отделна група. Може би напоследък и там са се появили подобни неща, но не съм чул и бих съжалявал, ако чуя, защото това би било проява на много лош вкус.“

---

[1] «Макбет», пето действие, трета сцена, 18–21. Вместо «писачи» в оригинала е «войници». — Б.пр. ↑

ДО ПЪРСИ БИШ ШЕЛИ

Равена, 26 април 1821 г.

„Детето е все така добре, получавам редовни сведения, и то благоприятни[1]. Радвам се, че ти и госпожа Шели не ме укорявате за мярката, която предприех — само временно, разбира се.

Много съжалявам за това, което чувам от теб за Кийтс — вярно ли е наистина? Макар че аз и ти имаме съвсем различни мнения за него, предпочитам да го бяха поставили на най-високия връх на Парнас, отколкото да загине по такъв начин. Горкият човек! Макар че с такова прекомерно самолюбие едва ли е бил много щастлив. Прочетох отзива за «Ендимион»[2] в «Куортърли». Беше доста жесток — но все пак не чак толкова жесток, колкото много други в други списания и за други автори.

Спомням си как ми подействува критиката на «Единбург Ривю» върху първото ми стихотворение: усещах бяс, бунт и желание за удовлетворение, но никакво униние или отчаяние. Приемам, че това не са много красиви чувства, но в този свят на суетни и свади, и особено в писателското поприще, човек трябва добре да е преценил своята издръжливост, преди да излезе на тепиха.

«Недей очаква радост в свойте дни.
Кат всички люде си обречен ти.»[3]

Знаеш моето мнение за тази *вехтошарска*[4] школа поети. Също така ти е известно високото ми мнение за твоята поезия — защото не принадлежи към никакви

школи. Прочетох «Ченчи», но освен че по моему сюжетът не е *драматичен*, аз не съм почитател на нашите стари драматурзи като образци за подражание. Не съм съгласен, че англичаните досега са създали истинска драма. В твоята «Ченчи» обаче има сила, има поезия. Колкото до моята драма, моля те, отмъсти си, като изкажеш мнението си точно толкова свободно, колкото и аз се изразих за твоята.

Още не съм се сдобил с «Прометей»[5], който копнея да видя. Не съм чул нищо за моя и не знам дали вече е излязъл. Публикувах един памфлет по повод спора върху Поуп[6], който няма да ти се понрави. Ако знаех, че Кийтс е мъртъв или пък че е жив, но толкова чувствителен, щях да махна някои забележки върху неговата поезия, за които бях предизвикан от нападките му срещу Поуп[7] и от собственото си неодобрение към неговия маниер на писане.

Искаш да се захвана с голяма поема — нямам нито желание, нито сили. Колкото повече остарявам, толкова повече се увеличава това безразличие — *не* към живота, защото ние го обичаме инстинктивно, а към житейските стимули. Освен това последният провал на италианците напоследък ме изпълни с голямо разочарование по много причини — някои са обществени, някои лични. Моите почитания към госпожа Ш.

Винаги твой

Б.

P.S. Защо да не измислим нещо и да се видим това лято? Не можеш ли да се отскубнеш за малко и да дойдеш тук сам?“

---

[1] Байрон настанил дъщеря си Алегра в манастир недалеч от Равена. ↑

[2] Една от ранните поеми на Джон Кийтс (1818 г.), която е остро разкритикувана в «Куортърли Ривю». Байрон има предвид слуха, че Кийтс изживял тежко критиката и от това починал. ↑

[3] С. Джонсън, «Суетата на човешките желания», II, с. 155. — Б.пр. ↑

[4] Байрон има предвид (както споменава и другаде) митологическите образи и някои подражателства на по-стари поети у Кийтс. ↑

[5] Лирическата драма на Шели «Освободеният Прометей» (1820). ↑

[6] Писмо по повод критиката на Поуп от преп. У. Л. Баулс, публикувано през март 1821 г. ↑

[7] Кийтс критикува Поуп в стихотворенията си «Поезия и сън», II, 193–206. ↑

ДО ГОСПОДИН МЪРИ

Равена, 6 юли 1821 г.

„В съгласие с желанието на господин Хобхаус реших да махна строфата за коня на *Семирамида* в петата песен на «Дон Жуан». Споменавам това в случай че издадете или възнамерявате да издадете останалите песни.

По нарочна молба на графиня Г. поех обещание да не продължавам «Дон Жуан». Поради тази причина гледайте на трите песни като на последни в тази поема. Тя прочете двете най-напред във френски превод и оттогава непрестанно ме умолява да не пиша повече. Причината за това може да убегне на повърхностния наблюдател на *чуждоземните* нрави. Тя произлиза от желанието на всички жени да извисят човешките чувства и страсти и да поддържат илюзията, която е тяхно владение. А Дон Жуан разрушава тази илюзия и се изсмива над нея, както и над много други неща. Не съм срещал жена, която да не защищава Русо и да не мрази Дьо Грамон[1], Жил Блас[2] и всички комедии на страстите, когато са предадени правдиво. Но, както казва сержант Ботуел[3], «кралската дума на две не става».“

---

[1] Граф Филибер дьо Грамон — френски благородник от двора на Луи XIV. Животът му е описан в „Животът на граф Дьо Грамон“ от А. Хамилтън (1646–1720). ↑

[2] Жил Блас — герой от едноименния роман-пикареска на Льосаж (1668–1747). ↑

[3] Сержант Ботуел — персонаж от романа „Старият“ на У. Скот (1816). ↑

ДО ГОСПОДИН МЪРИ

14 юли 1821 г.

„Надявам се, че «Сарданапал»[1] няма да се изтълкува като политическа пиеса, защото това изобщо не е влизало в намеренията ми и единствено ме е интересувала историята на Азия. Венецианската пиеса също е строго историческа. Моята цел беше да драматизирам, подобно на гърците (много скромно сравнение) някои забележителни епизоди в историята, както те са правели със своята история и митология. Ще ви направи впечатление, че тези неща са много различни от Шекспир, и в известен смисъл още по-добре, защото за мен той е най-лошият образец за подражание, макар и удивителен като писател. Моята цел беше да бъда максимално прост и пестелив като Алфиери и затова поезията съм свел почти до обикновения език. Лошото е, че в тия времена човек не може да говори за крале и кралици, без да го заподозрат в разни политически и лични пристрастия. Не съм имал никакви подобни намерения нито за едното, нито за другото.

Не съм много добре и ви пиша сред доста неприятна атмосфера: няколко градски първенци са изпратени в изгнание без съд и съдебен процес — тук и в другите романски държави. Сред тях са много мои лични приятели, тъй че всичко е объркано и тъжно. Това е нещо, което е еднакво мъчително и за перото, и за окото.

Много сте пестелив на писма.

Ваш“

---

[1] «Сарданапал» — поетическа драма от Байрон (1821 г.) ↑

ДО ГОСПОДИН ХОПНЪР

Равена, 23 юли 1821 г.

„Тъй като тази страна се намира в състояние на проскрипция и всичките ми приятели са или арестувани, или заточени — цялото семейство на Гамба засега е принудено да отиде във Флоренция: бащата и синът по политически причини (а графиня Гуичоли, защото иначе я заплашва манастир, тъй като баща й не е тук), реших да се преместя в Швейцария, те също. Наистина животът ми тук не е особено безопасен, но така е от дванайсет месеца, затуй това не е най-главното съображение.

С тази поща изпращам писмо на господин Хенч младши, женевския банкер, да осигури (ако е възможно) една къща за мен и още една за семейство Гамба (бащата, синът и дъщерята) на Женевското езеро откъм Юра[1], обзаведена и с ясли (поне моята) за осем коня. Ще взема Алегра със себе си. Бихте ли помогнали — на мен или на Хенч в тази работа? Семейство Гамба са във Флоренция, но ме упълномощиха да се уговарям от тяхно име. Може би не знаете, но и двамата, бащата и синът, са големи патриоти и прекрасни хора. Знам го със сигурност, защото напоследък ги видях в много трудни ситуации — не финансово, а лични проблеми. Държаха се като герои — не се предадоха, не отстъпиха.

Не можете да си представите какво се върши в тази страна — арестуваха около хиляда души благородници и обикновени люде от цяла Романя. Едни изпратиха в изгнание, други затвориха без съд, без процес, дори без обвинение! Всеки казва, че с мен са щели да постъпят по същия начин, ако са се осмелили да действуват открито. Моето съображение да остана тук е, понеже всички мои

познати, които възлизат на стотици, са изпратени в изгнание.

Бихте ли направили нещо, за да се намерят две обзаведени къщи, като поговорите за това с Хенч? Обкръжението изобщо не ни интересува, нужно ни е на първо време да намерим спокойно убежище и лична свобода.

Ваш

P.S. Бихте ли ми дали представа за съотношението на цените в Швейцария и Италия? Забравил съм го. Имам предвид разходите за едно прилично съществуване, коне и пр., не за удоволствия и разкош. Все пак няма да вземам окончателно решение, преди да получа вашия отговор, защото така ще мога да обмисля по-добре въпроса за своето преселване и пр. и пр.“

---

[1] Юра — планинска верига в Централна Европа между реките Рейн и Рона. Част от нея се намира в Западна Швейцария. ↑

ДО ЛЕЙДИ БАЙРОН
(ДО НЕЙНА СВЕТЛОСТ ГОСПОЖА ЛИЙ, ЛОНДОН)

Пиза, 17 ноември 1821 г

„Уведомявам ви, че получих кичур от косата на Ейда, която е много мека и хубава и почти толкова тъмна, колкото беше моята на дванадесетгодишна възраст, доколкото мога да съдя от някои къдрици, запазени от Огъста. Нейната обаче не се къдри — може би защото е била оставена да порасне по-дълга.

Също така ви благодаря за надписа с датата и името и ще ви кажа защо. Мисля, че тези думи са единствените, написани с вашия почерк, които имам в себе си. Писмата ви върнах обратно. С изключение на две думи или по-скоро на думата «домакинство», написана два пъти в една стара счетоводна книга, аз не разполагам с нищо друго. Изгорих последната ви бележка по две причини: първо, беше написана с много неприятен тон, и второ, исках да имам само вашата дума, а не документи, които са житейските оръжия на съмнителните люде.

Предполагам, че тази бележка ще стигне до вас около рождения ден на Ейда — доколкото знам, десети декември. Тогава тя ще стане на шест години, така че след около още дванайсет аз вероятно ще получа възможност да я видя, а може би и по-скоро, ако се наложи да се върна в Англия служебно или по друг повод. Помнете обаче едно нещо с оглед на настоящето или бъдещето: всеки ден, който ни разделя, би следвало след толкова дълго време да смекчава чувствата ни един към друг, за да може в тях винаги да има допирни точки, докато съществува нашето дете, което, надявам се, и двамата искаме далеч да надживее родителите си.

Времето, което измина, откакто се разделихме, е значително по-дълго от целия кратък период на нашето съжителство и не по-продължителния период на нашето запознанство. И двамата направихме мъчителна грешка. Но сега всичко е свършено, и то невъзвратимо. На тридесет и три години (от моя страна и малко по-малко от ваша, макар че това не е много дълъг житейски път) навиците и мисленето са вече тъй оформени, че трудно се поддават на промяна. Щом като не можахме да се разберем, когато бяхме по-млади, сега ще ни е доста трудно.

Казвам ви всичко това, защото, трябва да ви призная, независимо от всичко почти година след развода смятах нашето помирение за възможно. После обаче изгубих всякаква надежда, и то завинаги. Но тъкмо тази невъзможност за помирение е според мен една причина, поради която трябва да запазим учтивостта в отношенията си по всички спорни въпроси, любезността между хора, които никога повече няма да се срещнат и точно заради това могат да я запазят по-добре от близките роднини. Що се отнася до мен, аз съм избухлив, но не съм злобен. Само нахалните провокации могат да предизвикат моето негодуване. На вас, която сте хладнокръвна и по-съсредоточена, искам само да намекна, че понякога може погрешно а изтълкувате студения гняв като достойнство и някое още по-лошо чувство като въпрос на дълг. Уверявам ви (каквото и да съм направил), *вече* не изпитвам неприязън към вас. Помнете, че *ако по някакъв начин сте ме оскърбили*, тази прошка от моя страна е все пак нещо. Ако пък *аз съм ви оскърбил*, това даже е повече, особено ако се вярва на моралистите, които казват, че ония, които най-тежко обиждат, най-малко прощават.

Дали обидата е била само от моя страна или взаимна, или главно от ваша страна, аз съм престанал да мисля — размишлявам само върху две други неща: а именно, че вие сте майка на моето дете и че с вас повече никога няма да се видим. Мисля, че ще бъде най-добре и за трима ни, ако и вие разсъждавате така спрямо мен.

Ваш:

Ноел Байрон“

ДО ГОСПОДИН ШЕЛИ

23 април 1822 г.

„Ударът беше неочакван и съкрушаващ[1]. Мислех, че опасността е отминала, защото между момента, когато получих известието за нейното подобрение, и бързото писмо, измина доста време. Но аз понасям твърдо загубата и продължавам да върша обичайните си работи със същото самообладание, дори с по-голямо. Няма никакви пречки за твоето идване утре, но днес или може би снощи не трябваше да се виждаме. Мисля, че няма за какво да се укорявам, що се отнася до поведението ми и особено до чувствата и намеренията ми към мъртвите. Но това е момент, когато сме склонни да мислим, че ако това или онова е било направено, бедата е могла да се предотврати, макар всеки ден и час да ни показва, че всичко е естествено и неизбежно. Предполагам, че времето ще свърши обичайната си работа — както смъртта вече свърши своята.

Твой

Н. Б.“

---

[1] Смъртта на Алегра. — Б.пр. ↑

ДО ДЖОН МЪРИ

Пиза, 3 август 1822 г.

„Уважаеми господине,

Получих изрезката с писмото на Х. Друри. Това е точно в неговия стил — винаги любезен и готов да услужи на старите си приятели.

Бихте ли имали добрината *веднага да уведомите* господин Дъглас Кинърд, че *не съм* получил сумите, които трябваше да дойдат преди месец и повече и които *той беше обещал да изпраща с всяка поща*. Този пропуск ми създава големи неудобства и е едновременно изненадващ и непростим. Тъй като неколкократно му писах, предполагам, че или *неговите*, или *моите* писма са се загубили.

Сигурно сте чули за господин Шели и капитан Уилямс, които изчезнаха на 7 юли на път от Ливорно за Специя на борда на собствената им яхта. Можете да си представите състоянието на техните близки. Никога не съм бил свидетел на подобни сцени, нито пък искам да виждам други такива.

Вие всички бяхте грубо несправедливи към Шели, който беше без преувеличение *най-добрият* и най-безкористният човек, когото познавам. Всеки в сравнение с него изглеждаше звяр.

Ваш:

Н. Б.“

ДО ГОСПОЖА ШЕЛИ

6 октомври 1822 г.

„Диванът — съжалявам, че не е от вашите мебели — купих в Пиза, след като вие напуснахте.

Удобен е за стаята ми, макар и без особена стойност (около 12 пола[1]), и предложих да изпратят (вече е изпратен) друг на негово място. Предпочетох да задържа закупения мебел, но твърдо исках да получите в замяна същия или даже по-хубав. Особено неприятна ми е мисълта, че нещо, свързано с духа на Шели, ще продължи да съществува под един покрив с децата на госпожа Хънт. Те са по-мръсни и по-злосторни от самите Яху[2]. Всичко, което не могат да унищожат с мръсотията си, разрушават с пръсти. Предполагам, че сте получили около деветдесет крони за останките на «Дон Жуан», както и цената на яхтата, която купи капитан Р.[3] Ако не сте, ще получите и двете. *Хънт* има парите в наличност.

Що се отнася до евентуални парични трудности, мога само да повторя, че аз ще ви бъда банкер до момента, когато нещата се изяснят, и вие ще сте в състояние да решите какво да правите. Тъй че няма да имате никакви пречки по този въпрос. Бях прикован четири дни на легло в Леричи. Горките Хънтови с шестте си малки негодяйчета лека-полека се оправят, но както обикновено той веднъж поддаде. Такава хотентотска фамилия не съм виждал!“

---

[1] Пол — стара италианска сребърна монета, равняваща се на около пет пенса. ↑

[2] Яху — подобен на животно човек от «Пътешествията на Гъливър». ↑

[3] Капитан Даниел Робъртс, който построил на Шели яхтата «Ариел». ↑

ПИСМА
1823–1824

ДО ГОСПОДИН БЛАКИЕР[1]

Албаро, 5 април 1823 г.

„Уважаеми господине,

Ще ми бъде особено приятно да ви видя заедно с вашия приятел грък И колкото по-скоро, толкова по-добре. От известно време ви очаквам — ще ме намерите вкъщи. Не можете да си представите колко ми е скъпо делото и единствено моите надежди да видя освобождението на Италия дълго време ме възпираха да се върна и да направя малкото, на което е способен отделният човек в една страна, която е чест дори само да си посетил.

Ваш предан

Ноел Байрон“

---

[1] Капитан Блакиер — член на Гръцкия комитет, изпратен в Гърция, за да събере информация за положението. ↑

ДО ДЖОН ХОБХАУС

Генуа, 7 април 1823 г.

„Мили Хобхаус,

Видях в събота капитан Блакиер и гръцкия представител в неговата мисия. Разбира се, говорих най-открито за целта на тяхното пътуване и дори предложих да отида в Левант през юли, стига гръцкото временно правителство да сметне, че мога да бъда полезен с нещо. Не че имам някакви претенции за военни способности. Липсва ми дързостта на ефеския философ, който изнесъл пред Анибал лекция за военното изкуство[1]. Нито пък мисля, че един чужденец може да помогне с нещо, освен като осведомява за истинското положение на нещата там или като пренася кореспонденцията между тях и техните приятели на запад. Във всеки случай ще се опитам. Капитан Блакиер (който ще ти пише) иска да стана член на комитета в Англия. Казах му откровено, че при сегашната ми непопулярност там името ми ще принесе повече вреда, отколкото полза. Но за това сам можеш да преценишь, без да се страхуваш, че ще ме обидиш, защото нямам желание да блесна, нито пък да се натрапвам. Между впрочем с него ще поддържам писмена връзка. Дадох му писмо до лорд Сидни Осбърн[2] в Корфу, но то е само препоръчително, защото поради длъжността си Осбърн ще бъде затруднен да заема някаква политическа позиция. Има някои пречки и за моето заминаване за Левант, които лесно можеш да си представиш.

Здравето ми, макар и доста добро, вече не е същото като през 1810 г., когато надвих Олимпийската малария. Освен това неуреденото положение около делото с

Диърдън[3] и работите, които все още са в ръцете на Хансън, ме задържат по-близо до дома.

Също така, както можеш да си представиш, «безподобното женско племе», както ги нарича Монкбарнс[4], съвсем не е настроено благоприятно към подобно начинание. Мадам Гуичоли естествено е против това да я напусна, макар и за няколко месеца. И тъй като тя успя да се наложи и да осуети връщането ми в Англия през 1819 г., нищо чудно да успее да ме удържи от отиване в Гърция и през 1823 г. Брат й, граф Гамба младши, който е един много приятен и пламенен младеж, както ще ти разкаже и самият Блакиер, има съвсем друго мнение по въпроса и откак през 1820 г. надеждите на италианците рухнаха, той много иска да отиде в Испания или в Гърция и гори от желание да ме придружи в едната или другата страна, или пък да тръгне сам. Иска ми се да можеше да го видиш — в негово лице щеше да се запознаеш с един човек много различен от обикновения тип италианци.

Относно финансите ми. Доста съм добре материално. От миналогодишния доход ми останаха три хиляди лири и хиляда лири в облигации, а сега пък очаквам, както и през юли, още пари, които трябва да постъпят на моя сметка в банката на Кинърд.

Не знам дали ще изкарам нещо от литературните си писания, но дори и да нямам лични пари, Кинърд, предполагам, ще ми даде още кредит, ако се нуждая, тъй като всичките ми доходи минават през ръцете му.

Разбираш, че не мога да тръгна без пари в една страна, която така се нуждае от средства, и че не ми се ще да бъда в тежест на някого, независимо къде отивам. Сега искам да разбера дали *там* или (ако това не стане) *тук* бих могъл да направя нещо, чрез писма или по друг начин, с което да подпомогна целите на доброжелателите на гръцката свобода. Би ли им казал това и би ли поискал от тях да ми дадат разпореждания, ако, разбира се, решат, че от това ще имат някаква полза? Естествено в никакъв случай не трябва да се меся на Блакиер и да го обиждам —

него или когото и да било друг. Доста се съмнявам — не поради липса на желание, а поради стеклите се обстоятелства, — че ще мога да отида там, както ми се иска. Но, изглежда, Блакиер смята, че мога да върша работа дори и *тук*, макар че *каква* точно, не каза. Ако има нещо, което би искал да се изпрати на гърците — лекарства, барут, леки оръдия и т.н. — неща, от които разбирам, че имат нужда, — аз съм готов да изпълня всякакви разпоредби и което е по-важно за целта, да дам и своя дял в разноските.

Ще те моля да ми пишеш поне твоето лично мнение по въпроса.

Твой

Н. Б.

P.S. Можеш да покажеш това писмо на Дъглас Кинърд или на когото искаш, включително и на ония членове на Комитета, които смяташ за подходящи, и да им обясниш, че аз ще се съобразявам строго с техните нареждания, ако решат да ми възложат нещо. Тъй като не съм сигурен дали ще успея да ида там, въздържам се от по-голяма конкретност (чувам, че поради своята подозрителност гърците не приемат много радушно чужденци) освен по отношение на това, което бих могъл да върша *тук* — да събирам достоверни сведения или да оказвам материална помощ.“

---

[1] Вж. пояснение в края на писмо до У. Харнес от 6 декември, 1811 г. Б.пр. ↑

[2] Сидни Осбърн — ковчежник и секретар на сената в Корфу. ↑

[3] Джеймс Диърдън държал под наем Рочдейлските мини. ↑

[4] Монкбарнс — персонаж от романа «Събирачът на антики» от У. Скот (1816 г.). ↑

ДО ГРАФ Д’ОРСЕ[1]

22 април 1823 г.

„Скъпи граф Д’Орсе (ако ми позволите да се обърна към вас тъй фамилиарно),

Трябваше да се задоволите с родния си език като Грамон[2] и с успеха си в Лондон, който не е постигал никой друг от времето на Чарлс Втори и мемоарите на Антонио Хамилтън, без да преминавате на нашия варварски език — който вие разбирате и на който пишете много по-добре, отколкото той заслужава.

Моето «одобрение»[3], както ви е угодно да го наричате, беше съвсем искрено, макар и недотам безпристрастно. Защото, въпреки че обичам страната си, не обичам сънародниците си, поне такива, каквито те са сега. И освен привлекателността на вашия талант и остроумие онова, което ме увлече в творбата ви, беше съблазънта на отмъщението. *Видял* съм и съм *преживял* много от нещата, които така хубаво описвате. Познавам хората и техните събирания (с мнозина от тях) — портретите тъй си приличат, че не мога да не се възхитя едновременно и на художника, и на неговата картина.

И все пак ви съжалявам. Защото, ако вие познавате така добре живота на тази възраст[4], какво ще стане с вас, когато илюзията угасне съвсем? Всъщност няма значение, en avant[5]! Живей, докато можеш! Дано да се насладите най-пълно на всички възможности, които вашата младост, талант и външност ви предоставят — това е пожелание от един — е, добре, англичанин, — но думите ми не са измяна, защото майка ми беше шотландка, пък и името, и семейството ми са от нормандски произход. Колкото до

мен самия, аз нямам родина. Що се отнася до произведенията ми, които вие любезно споменавате, нека да вървят по дяволите, откъдето (според мнението на мнозина) са дошли.

Имам чест да бъда ваш покорен и т.н.“

---

[1] Граф Алфред Гийом Д’Орсе (1801–1852) — френски благородник, ползуващ се с голяма популярност в светските кръгове в Лондон. ↑

[2] Вж. бел. 1 към писмо до Мъри от 6 юли 1821 г. ↑

[3] Байрон има предвид «Дневник» на граф Д’Орсе. ↑

[4] Тогава граф Д’Орсе бил на двадесет и две години. ↑

[5] Напред (фр.). — Б.пр. ↑

ДО ГОСПОДИН БОУРИНГ[1]

Генуа, 12 май 1823 г.

„Сър,

Имам удоволствието да ви съобщя, че получих вашето писмо, от което узнах за голямата чест, оказана ми от Комитета. Ще направя всичко, което е по силите и възможностите ми, за да заслужа доверието му. Първото ми желание е да отида лично в Левант, където бих могъл да направя нещо ако не за делото, то поне за събирането на сведения, с които Комитетът сигурно би желал да съобрази действията си. Предишният ми престой в тази страна, познанията ми по италиански език (който там се говори навсякъде или поне колкото френския в по-културните части на континента), *несъвсем* безнадеждният ми новогръцки ще ми дадат някои преимущества в смисъл на опит. Единствената пречка за това начинание е от домашно естество, но ще се опитам да я преодолея. Ако не успея, ще трябва да направя, каквото мога, оттук. Но винаги ще съжалявам при мисълта, че на това място вероятно бих допринесъл повече за делото.

Последните сведения за капитан Блакиер бяха от Анкона, откъдето на 15-и миналия месец той е отплавал за Корфу при попътен вятър. Вероятно вече е пристигнал на местоназначението си. Последното писмо, което получих *лично от него*, беше от Рим; отказали му паспорт през неаполитанската територия и той се върнал, за да отиде в Анкона през Романя. По всичко изглежда обаче, че това не го е забавило много.

Гърците се нуждаят най-вече от следното: първо — лека артилерия, пригодна за планински условия; второ, барут; трето, болнично оборудване и медикаменти. Най-

бързият начин за препращането им според мен е през Идра на адреса на господин министъра Негри[2]. Аз също имах намерение да изпратя известно количество от последните две неща — не кой знае колко, но достатъчно за човек, който иска да изрази добри пожелания за успеха на гръцката кауза — още се въздържам обаче, защото в случай че самият аз отида там, мога да ги взема със себе си. Няма да ограничa помощта си с това и стига да се добера до Гърция, ще предоставя всичките си средства, които успея да събера, за подпомагане на голямата цел. Поддържам писмена връзка със сеньор Николас Карелас (господин Хобхаус го познава добре), който в момента е в Пиза; в последното му известие просто се казва, че понастоящем гърците са заети с организиране на *вътрешното* си правителство и управление. Това като че ли означава, че са уверени в победата си, но войната далеч още не е приключила.

Турците са упорито племе — доказват го всичките им предишни войни — и даже и да бъдат победени, на което всички се надяваме, години наред ще подновяват нападенията си. Във всеки случай усилията на Комитета по никой начин не са напразни, защото дори ако гърците бъдат сломени и разпръснати, тези средства биха се използували, за да се съберат оцелелите, да се облекчат частично страданията им и да им се помогне да си намерят или създадат нова родина (както мнозина емигранти от други народи са бивали принудени да сторят); те са «благодат, за който взема и за който дава»[3] като дар на справедливостта и милосърдието.

Колкото до сформирането на бойна бригада (за което господин Хобхаус намеква в краткото си писмо, получено днес и съдържащ вашето, на което имам честта да отговоря), бих се осмелил да предложа — просто като мое лично мнение, породено по-скоро от горчивия опит на бригадите, изпратени за Колумбия[4], отколкото от подобен експеримент в Гърция — че е по-добре Комитетът да насочи вниманието си към привличане на опитни *офицери*,

а не *необучени британски* войници, които са склонни към непокорство и не вършат много работа в нередовна войска редом с чужденци. Една малка група от добри офицери, особено артилеристи, един военен инженер плюс известни количества припаси (колкото прецени Комитетът) от рода на онези, които според капитан Блакиер са най-належащи, биха били по моему една много полезна прибавка. Освен това за предпочитане са офицери, които по-рано са служили в Средиземноморието, защото все пак е необходимо да се знае и малко италиански.

Не е излишно също така да им се каже, че там няма «да търпят несгоди с пържола и бутилка порт за обяд», а че в момента Гърция, която от години насам не се радва на изобилна трапеза, е страна, в която се понасят всевъзможни *лишения*. Тази забележка може да се стори излишна, но бях принуден да я направя, защото знам, че мнозина чуждестранни офицери, италианци, французи и дори германци (последните по-малко) са се върнали у дома си възмутени, защото са си въобразявали, че отиват там за удоволствие, да спечелят пари или да получат бързо повишение срещу съвсем скромна воинска служба. Също така се оплакват, че правителството и жителите ги посрещали зле; голяма част от тези недоволници са обикновени авантюристи, привлечени от надеждата за кариера и грабеж, а впоследствие разочаровани и от двете. Гърците, с които съм се срещал, упорито отричат обвиненията в негостоприемство и твърдят, че са разделяли и последната си троха с чуждестранните доброволци.

Не е необходимо да споменавам на Комитета и извънредно голямата изгода за Великобритания от успеха на гърците и евентуалните търговски връзки с Англия след това, защото съм убеден, че главната цел на Комитета е тяхното **ОСВОБОЖДЕНИЕ** без всякакви користни интереси. Все пак това съображение може да повлияе на обикновените англичани, които в момента толкова се интересуват от търговски спекулации. Не е нужно да прекосяват американските морета, защото Средиземното е

много по-благодатно и е по-близо до дома им. Дори само възможностите за емиграция в гръцките острови са несравними. Мирновременните цени на всички стоки, не само на *необходимите*, но и на *луксозните* (т.е. лакомствата на природата) — плодове, вина, зехтин и т.н. — са много по-ниски от тези на нос Добра Надежда или в Земята Ван Димен[5], както и на другите презморски места, където англичаните търсят прибежище.

Умолявам Комитета да ми възлага задачи от всякакъв характер. Ако благосклонно ми бъдат дадени някакви указания, ще се опитам да ги спазя най-точно независимо дали съвпадат със собственото ми мнение. Искам в допълнение лично да изкажа своите почитания на господина, към когото имам честта да адресирам това писмо.

Оставам, сър, ваш предан и т.н.

P.S. Най-доброто опровержение на Гел[6] ще бъдат активните действия на Комитета; аз твърде много се разпалвам в спор и смятам, че щом господин Хобхаус се е заел с това, едва ли ще има нужда да го «обременявам с помощта си»[7]. Ако отида на място, ще се постарая да направя най-точното и безпристрастно описание, което обстоятелствата ми позволят.

Ще пиша на господин Карелас. Очаквам сведения от капитан Блакиер, който ми е обещал скорошно известие от седалището на Временното правителство. Дадох му препоръчително писмо до лорд Сидни Осбърн в Корфу. Тъй като лорд С. Заема правителствен пост, приемът, който ще му окаже, би могъл да бъде единствено *предпазлив*.“

---

[1] Джон Боуринг — писател, пътешественик и секретар на Гръцкия комитет. ↑

[2] Теодор Негри — турски шарже д’афер в Париж, който по-късно се присъединява към бунтовниците. ↑

[3] «Венецианският търговец», четвърто действие, първа сцена, с. 240. — Б.пр. ↑

[4] През 1819 г. Нова Гренада и Венецуела се обединили като Република Колумбия. ↑

[5] Старото име на о-в Тасмания. — Б.пр. ↑

[6] В «Разказ за едно пътуване в Морея» У. Гел подчертава изгодите за Гърция, ако последната преминела под властта на Русия. ↑

[7] Израз от писмото на д-р Джонсън до лорд Честърфийлд. — Б.пр. ↑

ДО ДЪГЛАС КИНЪРД

Генуа, 21 май 1832 г.

„Драги Дъглас,

Правя всичко възможно да се измъкна, но пред мен има всевъзможни пречки, които ми създава това «безподобно женско племе»[1]. Тя е решена да жертвува себе си и да ми попречи да направя нещо добро, и всичко това без никаква причина. Родните й, мъжът й (той действува пред папата и правителството да я накарат да се върне при него), всички настояват да се върне в Равена. Тя обаче иска да дойде с мен в Гърция. Без съмнение незаменимо място за посещение в момента. Разбира се, цялата идея е смешна, защото там всичко трябва да се пожертвува в името на нейната безопасност. Освен това в случая не става и дума за користни подбуди и затова всичко е много трудно, защото аз нямам контрол над нея и ако тя направи сцена (впрочем това доста добре й се удава) — ето ти още един романс, още една приказка за подведената и изоставена жена и изобщо още една Каролайн, и още една госпожа Байрон, и още една Гленарвън — всичко като преди. Няма друг мъж като мен, който толкова да е дал на жените, а всичко, което съм спечелил, е репутацията на човек, който се отнася жестоко с тях. Все пак ще направя, каквото мога и още не съм загубил надежда. На баща й разрешиха да се върне от политическо изгнание, но при условие, че доведе и дъщеря си. Ако я напусках заради друга жена, щеше да има някакво основание да се оплаква, но когато един мъж чисто и просто иска да се захване със сериозна работа в името на добра кауза, този женски егоизъм е наистина непоносим.

Твой Н.Б.“

[1] Вж. писмо до Джон Хобхаус от 7 април 1823 г. и бел. 3 към същото. — Б.пр. ↑

ДО АНРИ БЕЙЛ

Генуа, 29 май 1823 г.

„Сър,

Сега, когато вече знам на кого дължа онзи ласкателен отзив в *“Рим, Неапол и Флоренция"* от 1817 г., подписан от господин Стендал, мисля, че подобава да върна своите благодарности (колкото и да са нежелани или нежелателни) на мосю Бейл, с когото имах честта да се, запозная в Милано през 1816 г. Вие ми оказахте твърде голяма чест с нещата, които имахте любезността да кажете в това произведение. Но удоволствието, което получих от похвалите, не е по-голямо от чувството, което, изпитах, когато впоследствие разбрах (съвсем случайно), че всичко това дължа на човек, чието добро мнение беше наистина цел на моите амбиции. Толкова много неща се промениха оттогава в миланското общество, че не смея да ги припомням. Някои са мъртви, други в изгнание, трети — в австрийските тъмници. Бедният Пелико.[1] Надявам се, че зад железните решетки на самотата му неговата муза ще го утешава донякъде — тя пак ще ни носи наслада, когато на нея и на поета бъде върната свободата.

От вашите творби познавам само *„Рим“* и пр., биографиите на Хайдн и Моцарт и *брошурката* върху Расин и Шекспир. Досега не съм имал щастливата възможност да се сдобия с *„История на живописта“*.

Ще си позволя да се спра на един пасаж от вашите наблюдения в памфлета — отнася се за Уолтър Скот. Вие казвате, че „неговият характер не е достоен за възхищение“, но заедно с това говорите за творбите му по начин, който те наистина заслужават. Познавам Уолтър Скот отдавна и добре, а освен това съм го виждал в

ситуации, които показват *истинския* характер. Уверявам ви, че неговият характер наистина заслужава възхищение — от всички хора той е *най-откритият, най-достойният и най-милият*. Нямам нищо общо с политическите му възгледи. Те се различават от моите, което ме затруднява да се изказвам върху тях. Но и в политиката той е *напълно искрен*. Искреността може да е непретенциозна, но никога не може да бъде сервилна. Затова ви моля да поправите или омекотите този пасаж. Може би ще изтълкувате моята натрапчивост като желание да блесна с престорена *искреност*, понеже и аз самият съм писател. Отдайте го на каквото искате, но моля ви, *повярвайте на истината*. Аз твърдя, че Уолтър Скот е пределно добър човек за човешките възможности, защото го *познавам* лично.

Ако ми окажете честта да отговорите на писмото ми, мога ли да ви помоля да го направите бързо? Тъй като е възможно (макар и не още окончателно решено) обстоятелствата да ме отведат отново в Гърция. Сегашният ми адрес е в Генуа, където бих могъл да получа бърз отговор или пък да ми бъде препратен оттам, където и да се намирам.

Моля ви, смятайте ме с един жив спомен от краткото ни запознанство и надежда някой ден да го възобновим

за ваш задължен и покорен слуга

Ноел Байрон"

---

[1] Силвио Пелико — автор на „Франческа да Римини“ и други творби. При избухването на неаполитанската революция бил арестуван и хвърлен в затвора, където прекарал девет години. ↑

ДО ЕДУАРД ДЖОН ТРЕЛЪНИ[1]

15 юни 1823 г.

„Драги ми Т.,

Сигурно си чул, че отивам в Гърция. Защо не дойдеш с мен? Нуждая се от твоята помощ и много искам да те видя. Моля те, ела, защото най-накрая реших да отида в Гърция. Това е единственото място, където съм се чувствувал удовлетворен. Намеренията ми са сериозни и не ти писах по-рано, защото не исках да те разкарвам напразно. Всички казват, че мога да бъда полезен в Гърция. Не знам точно как, нито пък някой друг знае. Но при всички случаи хайде да отидем.

Твой:

Н. Байрон“

---

[1] Едуард Трелъни — бивш моряк и авантюрист, приятел на Байрон и семейство Шели. Автор на „Спомени за последните дни на Байрон и Шели“. ↑

ДО ГОСПОДИН БОУРИНГ

7 юли 1823 г.

„На дванайсети ще отплуваме за Гърция — получих писмо от господин Блакиер, твърде дълго, за да ви го предавам сега, но с две думи, много приятно. Гръцкото правителство ме очаква да пристигна без протакане.

Съобразно с желанията на господин Б. и другите ми кореспонденти от Гърция трябва да ви уведомя с всичките си уважения към Комитета, че преводът дори и *“само на десет хиляди лири"* (по думите на господин Б.) ще окаже огромна услуга на гръцкото правителство в момента. Препоръчвам силно да се направи опит за заем — за него ще бъдат дадени достатъчни гаранции чрез пълномощници, които са вече на път за Англия. Междувременно се надявам, че Комитетът ще може да направи нещо конкретно в това отношение.

Що се отнася до мен, имам намерение да занеса, в брой или в кредити, над осем или почти девет хиляди лири стерлинги, които мога да осигуря от наличните си средства в Италия и чрез кредити в Англия. От тази сума ще бъда принуден да задържа част за себе си и моите придружители; останалите охотно ще използувам така, че да бъдат най-полезни за делото, разбира се, ако имам уверения или гаранции, че няма да бъдат присвоени за частни спекулации.

Остана ли в Гърция, което най-вече ще зависи от това доколко моето присъствие там ще е от полза, както и от мнението на гърците по този въпрос — с една дума, ако ме приемат, ще продължа, поне по време на престоя си, да използувам толкова от доходите си, колкото е необходимо за съответните цели, т.е. толкова, колкото мога да отделя за

тях. Лишения мога да понасям или поне можех някога, свикнал съм на въздържание; що се отнася до умората, едно време не бях лош пътешественик. Какъв съм сега, не мога да кажа, но ще опитам.

Очаквам заповедите на Комитета — изпращайте ги на адреса в Генуа — писмата ще ми бъдат препращани, където и да се намирам, от моите банкери господата Уеб и Бари. Щеше да ми бъде приятно, ако можех да получа *по-определени*, указания, преди да тръгна, но това, разбира се, е по усмотрение на Комитета.

Имам чест да бъда ваш покорен…

P.S. Тук имат голяма нужда от печатарска преса, букви и т.н. Нямам време да им ги осигуря, но го довеждам до знанието на Комитета. Предполагам, че поне част от буквите трябва да са *гръцки*. Искат да печатат вестници, а може би и списание, вероятно на новогръцки с превод на италиански."

ДО ЙОХАН ВОЛФГАНГ ФОН ГЪОТЕ

Ливорно, 24 юли 1823 г.

„Знаменити господине,

Не съм способен да изразя благодарността си за вашите стихове[1], които моят млад приятел господин Стърлинг ми изпрати. Не ми подобава да разменям стихове с оногова, който вече цели петдесет години е безусловният монарх на европейската литература. Затова моля да приемете моите най-искрени почитания в проза, и то нахвърляни доста набързо, защото в момента съм отново на път към Гърция, наоколо цари суетня и не остава минутка дори за гласа на възхищението и благодарността.

Преди няколко дни отплувах от Генуа, но се върнах поради силен вятър. Впоследствие тръгнах отново и тази сутрин пристигнах тук, в Ливорно, за да приема на борда няколко гърци, пътуващи за своята размирна страна.

Тук намерих и вашите стихове и писмото на господин Стърлинг. Не мога да си представя по-щастливо знамение, по-приятна изненада от няколко думи на Гьоте, написани със собствената му ръка.

Отивам в Гърция, за да видя дали с нещо мога да й помогна, ако се завърна, ще посетя Ваймар, за да поднеса искреното си уважение като един от многомилионните ви почитатели. Имам чест да бъда ваш предан:

Ноел Байрон“

---

[1] Гьоте написал три строфи на Байрон, който му посветил трагедията си «Вернер» (Werner, 1822 г.). ↑

ДО ДЖОН ХОБХАУС

Метаксата, 11 септември 1823 г.

„Драги ми Хобхаус,

Това писмо ще бъде предадено от капитана на «Херкулес» Скот, който ме доведе тук и се държа много добре с мене. Той е един чудесен морски вълк и през цялото пътуване страшно ни забавляваше. Освен това е брат на двама от избирателите ти и затова си длъжен да му поднесеш почитания и, разбира се, малко грог, с който той най-редовно услажда повечето от часовете на денонощието. Голям чешит е, уверявам те, но ти ще разбереш това от пръв поглед.

Получих твоето писмо и писмата на Комитета, на които отговарям с настоящото. Ще се опитам да изпълня задълженията си към него и към каузата.

Когато пристигнахме тук в началото на август, отсрещният бряг беше блокиран от турската флота. Носят се най-различни слухове за разцепление сред самите гърци и понеже гръцката флота не е излязла (и доколкото знам, още я няма), Блакиер се върна пак у дома си или поне е тръгнал за натам. Нямам никакви съобщения от Морея и другаде. При тия обстоятелства, към които се прибавя и нежеланието на капитан Скот (естествено) да рискува своя кораб в района на блокадата без застраховка за цялата му стойност, аз реших да остана тук и да чакам удобен момент за прехвърляне. Разбира се, и за да посъбера, ако е възможно, някакви по-определени сведения. Междувременно направих една обиколка из хълмовете както едно време, после се прехвърлих в Итака, която, като добавка към Троада, всеки бивш пътешественик в Гърция би искал да види. Много съм доволен и от двете места.

Освен това бяхме посрещнати извънредно любезно от всички власти, военни и граждански, от резидента полковник Напиър (чието име и слава ти е известна) и офицерите от осми полк — с една реч, от всички наши сънародници.

Гостоприемството им тук и в Итака беше наистина много впечатляващо: обедите са убийствено нещо за човек със слаб стомах. Те също така настояваха да ни настанят, но аз не исках да злоупотребявам с любезността им, затова сега съм тук в едно много хубаво селце — между планините и морето, в очакване на това, което Наполеон нарича «марша на събитията». Събитията обаче нещо държат в тайна своя марш, но по всичко изглежда, че има разцепление и че *Маврокордатос* не е на власт (други казват, че отново *е*), което би било жалко, тъй като той е единственият цивилизован човек (on dit)[1] сред освободителите.

Турската флота отплува и постави петнадесет алжирски кораба да патрулират в Залива.

Тогава Браун и Трелъни заминаха с кораб към един район на брега, който е извън блокадата, с писма от мен до гръцкото правителство, за да го уведомя за евентуалното пристигане на кораба, посочен от Комитета, и да го подготвя да приеме неговия товар. Скоро след като пристигнах тук, писах писмо и на Маркос Боцарис в Акарнания и платих доста пари, за да го изпратя по една малка лодка, която се промъкна през блокадата. Той отговори и поиска да отида при него, като каза, че на следващия ден (след датата на писмото си) щял да влезе в сражение с турците. Наистина го направи и беше убит, но хората му спечелиха битката. Всички казват, че се държал много храбро, докато не бил смъртно ранен. Това е много неприятно във всяко отношение, да не говорим за загубата на човека, защото именно на него (вожда на сулиотите[2]) ме бяха препоръчали и не мога да имам същото доверие на неговия наследник, който е неизвестен.

Тук наех четиридесет сулиоти. Снабдих ги с оръжие (чрез полковник Напиър, който, ми ходатайствува пред генерал Адам), и преди няколко дена ги изпратих при техните сънародници, когато блокадата частично беше разбита. Те ми струваха, както и прехвърлянето им, значителна сума, но беше преценено, че е най-разумно да чакам разпореждания от Триполица, преди да определя мястото, където ще се насоча с одобрението на гръцкото правителство.

Освен това похарчих около сто долара в помощ на гръцките бежанци в Итака и за едно мориотско семейство, което беше в окаяно положение.

Турците са струпали военна сила в Акарнания, но човек изобщо не може да разчита на сведенията. Информацията от единия ден се опровергава от новините на следващия Съществуват големи разцепления и трудности. Няколко чужденци са си отишли отвратени, но това се случва. В момента намерението ми е да остана *тук* или *там*, докато все още виждам смисъл и възможност да допринеса с нещо за каузата. Не мога да скрия обаче нито от тебе, нито от Комитета, че гърците са повече застрашени от собствените си разногласия, отколкото от вражеските нападения. Непрекъснато се говори за измяна и за най-различни фракции. Подозират чужденците и искат единствено и *само* пари. Не приемат никакви тактически предложения и както чувам, не са много любезни към чуждите офицери, които са на тяхна служба.

Предавам това като сведение от втора ръка, но и сам не бих могъл да кажа много хубави работи за хората, които виждам тук. Сатурналиите[3] все още не са възвисили роба. Понеже знаеш какво представляваха по-рано, няма нужда да говоря, много по този въпрос.

Моля те, пиши как си. Аз съм в добра форма за пътуването и издържах на горещото слънце по хълмовете на този остров и в Итака като един слънчев часовник.

Твой предан:

Н. Б.

P.S. Изпратих лекарства за ранените в Месолонги; Матакса (комендантът на града) настоява много да отида там. Но първо трябва да получа отговор от правителството в Триполица и да следя за пристигането на комитетския кораб. Когато тия неща се уредят, няма да има значение къде ще бъде, още повече, че толкова разбирам от укрепяване на обсаден град, колкото «честта е от полза в хирургията».[4]

Вчера полковник Напиър ми каза, че на остров Корфу се разправяло, че двамата с него сме се скарали за някакво оръжие на борда на моя кораб, че последният бил превзет след известна съпротива и т.н. и т.н., с една дума, проклета лъжа. Просто я споменавам, за да я опровергаеш и да се изсмееш, ако случайно стигне и до твоите уши. Напиър каза, че ако го освободят (временно) от длъжност, той ще дойде също. Сигурно знаеш, че е прочут войник, един от ония, на които Джон Мур казва: «Браво, мои майори»[5] Помислили, че е мъртъв, и го изоставили в Коруна, а той е все още жив и в най-добра бойна форма. Освен това е чудесен човек, много го обичат и е заклет либерал. Помоли ме да кажа на Комитета, запомни, без много шум, че иска да влезе във връзка с тях. Той е точно човек за водач, стига това да може да се уреди.“

---

[1] Казват (фр.). — Б.пр. ↑

[2] Сулиоти — военно съсловие в Албания. ↑

[3] Сатурналии — римски празник през декември в чест на Сатурн. Траел една седмица, през която царяло пълно безредие, разюзданост, съдилищата били затворени, не можело да се започне война и нарушителите на закона не можели да бъдат наказвани. ↑

[4] «Хенри IV», първа част, пето действие, първа сцена. — Б.пр. ↑

[5] „Хенри IV“, първа част, пето действие, първа сцена, с. 158. — Б.пр. ↑

ДО ГОСПОДИН БОУРИНГ

29 септември 1823 г.

„Това писмо ще ви бъде предадено от господин Хамилтън Браун, който пристига преди или заедно с гръцките пълномощници. Той желае и е в състояние да окаже всякаква помощ на делото и да предостави сведения за Комитета. Доколкото ми е известно, господин Браун е бил в голяма услуга и на двете. Лорд Арчибълд Хамилтън, комуто той е роднина, ще даде за него още по-авторитетна препоръка от моята собствена.

Коринт е завзет и според съобщенията един турски ескадрон е бил разбит на Архипелага. Видимият напредък на гърците е значителен, но вътрешните им разногласия все още продължават. Като пристигна в щаба на правителството, ще се опитам да ги смекча или изгладя, макар че това не е лека задача. Останах досега тук отчасти в очакване на ескадрона от Месолонги, отчасти на отряда на господин Пари, както и за да получа от Малта или Занте сумата четири хиляди лири стерлинги, които ще им заема, за да платят на очаквания ескадрон. Полиците се шконтират и ще бъдат изплатени скоро — другаде това отдавна да е станало, но нещастните йонийски търговци имат малко пари и малко кредити и освен това точно в този случай проявяват *политическа страхливост*. Въпреки че получих писма от господата Уеб (това е една от най-солидните банкови къщи в Средиземноморието) и от Рансън, споразумения при справедливи условия могат да се постигнат единствено чрез английските търговци. Те имат възможности и желание и както винаги са добросъвестни.

Пристигна полковник Станхоуп[1] и веднага ще се заеме със задачите си. Той ще има подкрепата ми във всяко

начинание. Въпреки всичко сформирането на бригада при сегашните обстоятелства, доколкото съм ориентиран в обстановката, ще бъде най-малкото извънредно трудна работа. Що се отнася до приемането на чужденци — поне чуждестранни офицери, — ще се позова на един пасаж от писмото на принц *Маврокордатос*, което се получи наскоро и копие от което съм приложил в пратката за пълномощниците. Възнамерявам да продължа по море за Наполи ди Романя веднага щом уредя тази работа за гърците. Смятам да им авансирам двеста хиляди пиастра за флотата.

Тук не си губя времето съвсем напразно — както може би ще забележите от разни предишни документи, ползата от едно мое отиване в Морея тогава щеше да бъде много съмнителна. Сега най-после размърдаха пълномощниците и аз отправих към *Маврокордатос* остро възражение по повод техните разпри, което, както разбирам, му е било предадено чрез Законодателното тяло. С един заем те *биха могли* да свършат много работа и това е всичко, което по известни причини аз мога да кажа по въпроса.

Със съжаление узнах от полковник Станхоуп, че Комитетът е изчерпал средствата си. Да не би да смятат, че при това положение е възможно да се сформира бригада? Или че три хиляди лири ще стигнат? Истина е, че в Гърция животът е по-евтин, отколкото в много други страни, но редовната войска трябва да бъде *поддържана от целия народ* и да й се заплаща от националния фонд и нито отделни индивиди, нито комитети, поне с наличните си средства, не могат да осъществят подобен експеримент.

Позволявам си отново да препоръчам моя приятел господин Хамилтън Браун, към който също така съм лично задължен заради неговите усилия в името на общото дело. Имам честта да бъда ваш предан…“

[1] Полковник Станхоуп — по-късно лорд Харингтън се поставя в услуга на Гръцкия комитет, основан в Лондон през 1823 г. за подпомагане на гръцката кауза. ↑

ДО ГЕНЕРАЛНОТО ПРАВИТЕЛСТВО НА ГЪРЦИЯ

Кефалония, 30 ноември 1823 г.

„Въпросът със заема, дългото и напразно очакване на гръцката флота и опасността, на която Месолонги е все още изложен, ме задържат тук и ще продължат да ме задържат, докато поне някои от тези надежди не се оправдаят. След като парите за флотата бъдат авансирани, аз ще тръгна към Морея, макар и да не знам каква е ползата моето присъствие при сегашното положение на нещата. До нас достигнаха слухове за нови разногласия, даже за избухване на гражданска война. Моля се с цялото си сърце тези сведения да са фалшиви или силно преувеличени, защото не бих могъл да си представя по-голяма беда от това; трябва съвсем откровено да ви призная, че ако не се установи ред и единство, няма никаква надежда да се получи заем и всякаква помощ, която гърците могат да очакват отвън — помощ, съвсем не маловажна и незначителна, ще бъде прекъсната или унищожена; и което е още по-лошо, Великите европейски, сили, които не бяха враждебно настроени към Гърция и дори одобряваха установяването в нея на независимо управление, сега лесно ще се убедят, че гърците не са в състояние сами, да се управляват, и не е изключено да предприемат нещо, за да усмирят вашите безредия, и то по начин, който ще угаси най-светлите надежди на вас и вашите приятели.

Позволете ми да добавя веднъж завинаги — аз желая доброто на Гърция и нищо повече; ще направя всичко, което е по силите ми, за да го постигна; но няма да се съглася, никога и на никаква цена, да се заблуждава английската общественост или отделният англичанин по отношение на истинското положение на нещата в Гърция.

Останалото, господа, зависи от вас. Вие се биете славно — постъпете достойно към вашите сънародници и света и повече няма да се казва, както вече две хиляди години повтарят казаното от римските историци, че Филопемен[1] бил последният елин. Не позволявайте на клеветата (признавам, че в тази борба е трудно да се опазите от нея) да сравнява гръцкия патриот, който почива след подвизите си, с турския паша, когото победите му са унищожили.

Моля ви, приемете чувствата ми като искрено доказателство за моята привързаност към истинските ви интереси.

Оставам винаги ваш и т.н.“

---

[1] Филопемен (123–182 г.пр.н.е.) — бележит ахейски пълководец и патриот, наречен «последният елин» от Плутарх. ↑

ДО ПРИНЦ МАВРОКОРДАТОС

Кефалония, 2 декември 1823 г.

„Принце,

Настоящото ще ви бъде връчено от полковник Станхоуп, син на генерал-майор граф Харингтън и пр. и пр. Той пристигна тук петдесет дни след потеглянето си от Лондон, като междувременно е посетил всички Комитети в Германия. Натоварен е от нашия Комитет да действува съвместно с мен за освобождението на Гърция. Мисля, че неговото име и мисия сами по себе си представляват достатъчна препоръка и не е нужна друга от чужденец, макар последният, ведно с цяла Европа, да уважава и да се възхищава на смелостта, способностите и най-вече почтеността на принц Маврокордатос.

Разтревожен съм от слуховете, че раздорите в Гърция все още продължават, и то в момент, когато тя може да възтържествува напълно, както вече отчасти възтържествува. Понастоящем Гърция е изправена пред тройния избор: или да възвърне свободата си, или да изпадне в зависимост от европейските владетели, или отново да стане турска провинция. Тя може да избира само между тия възможности. Гражданската война е пътят, който води към последните две. Ако иска да сподели съдбата на Влашко и Крим, може да го постигне още утре. Ако й харесва участта на Италия, може да стане като нея вдругиден. Но ако иска да бъде истинска Гърция, свободна и независима, трябва да реши това още днес или повече никога няма да й се удаде такъв случай.

Оставам, с най-дълбоките си уважения, предан слуга на ваше височество,

Н. Б.

P.S. Ваше височество сигурно сте научили, че направих опити да удовлетворя исканията на гръцкото правителство, доколкото беше по силите ми. Иска ми е обаче флотата, която толкова дълго и напразно очакваме, да беше вече тук или да е поне на път за тук. Също така би било от особена важност, ако ваше височество можеше да посети тези области на борда на кораб от флотата, с някаква обществена мисия, или по някакъв друг повод.“

ДО ДЪГЛАС КИНЪРД

Кефалония, 23 декември 1823 г.

„Скъпи Дъглас,

Ще пестя средства и сили, както ми препоръчваш, но нали знаеш, по-добре човек да е готов и с двете, в случай че потрябват.

Предполагам, че се е стигнало до някакво споразумение с Мъри за *“Вернер"*. Въпреки че авторското право няма да струва повече от двеста-триста лири, с тях може да се направи доста нещо. С триста лири в Гърция мога да наема сто души за *три месеца* и да им плащам повече от *пълната заплата* на Временното правителство, включително порционите. Сам ще се убедиш, като ти кажа, че четирите хиляди лири, които дадох на гърците, може да поддържат в действие цяла флота и армия за няколко месеца.

Пристигна един гръцки кораб от ескадрата, за да ме отведе в Месолонги, където в момента се намира Маврокордатос и е поел командуването, така че очаквам всеки момент да отплувам. Обаче писмата си изпращай пак в Кефалония, чрез господата Уеб и Бари от Генуа, както обикновено. Моля те, събери всички мои средства и възможни кредити, за да посрещнем военното положение — ако ще е гарга, да е рошава. Ще направя всичко възможно за древните.

Правих усилия да помиря фракциите и в момента храня някакви надежди за успех. Обществените им дела вървят добре. Турците се оттеглиха от Акарнания без бой след няколко безплодни опита срещу Анатолико. Коринт е превзет, а гърците спечелиха сражение в Архипелага. Тукашната ескадра също превзе една турска корвета с

малко пари и товар на борда. Накратко, ако те успеят да вземат заем, нещата по моему трайно и благоприятно ще се променят в полза на независимостта им.

В момента аз съм им ковчежник и какво ли още не. За щастие поради начина на военните действия тук и самата страна средствата дори на един отделен човек могат да принесат временна и частична полза.

Полковник Станхоуп е в Месолонги. Вероятно следващата цел ще бъде Патра. Сулиотите, които са ми приятели, настояват да бъда с тях, Маврокордатос също. Ако само успея да примиря двете фракции (какво ли не опитах), това ще бъде нещо. Ако не, ще се прехвърлим в Морея при западните гърци — те са най-смели и в момента най-силни, защото отблъснаха турците — и ще се опитам да им въздействувам с „физически“ съвети, в случай че нищо не постигна по пътя на *моралното* убеждение.

Още един път ти препоръчвам да заредиш касата ми и да вземеш кредити от всички възможни законни източници, защото в края на краищата по-добре е да залагаме на народи, отколкото на коне. Моля те също така да ми пишеш често, ако е възможно.

Оставам твой Б."

ДО ГОСПОДИН МУР

Кефалония, 27 декември 1823 г.

„Получих писмо от теб преди известно време. Напоследък съм много зает и не мога да пиша писма, тъй както бих искал; дори и сега трябва да ти отговоря набързо.

Тръгвам за Месолонги, за да се срещна с Маврокордатос след двадесет и четири часа. Състоянието на групировките (това е дълга история) ме задържа тук чак досега. Сега обаче, след като Маврокордатос (техният *Вашингтон* или *Косцюшко*) отново се е заел с делото, мога да действувам със *спокойна съвест*. Нося пари, за да платя на ескадрона и пр. и пр. Имам влияние сред сулиотите, *предполагам* достатъчно, за да поддържам мира между тях и някой от противниците им. Наистина има много разногласия, но са дребни.

Смята се, че ще се опитаме да нападнем Патра или замъците в Проливите. По всичко изглежда също така, че гърците или поне сулиотите, с които ме свързват «хлябът и солта», очакват, че аз ще тръгна с тях — и нека тъй да бъде! Ако нещо от рода на треска, изтощение, глад и т.н. прекъсне средната възраст на твоя събрат-песнопеец — подобно на *Гациласо де ла Вега, Клайст, Корнер, Жуковски* (руски славей — виж в *Антологията*[1] на Боуринг) или *Терсандър*, или… или някой друг… Както и да е, моля те, спомняй ме в «песните и наздравиците си»…[2]

Надявам се, че делото ще възтържествува; но независимо дали това ще стане, или не, «честта трябва да се спазва строго като млечна диета». Мисля, че спазвам и двете.

Твой…“

[1] Боуринг издал «Образци на руската поезия», където превел «Менестрел» на Жуковски. ↑

[2] Цитат от стихотворението «Наследство» от Мур. — Б.пр. ↑

ДО НЕГОВА СВЕТЛОСТ ПОЛКОВНИК СТАНХОУП

Скрофер (или някакво подобно име) на борда на кефалонски мистико[1], 31 декември 1823 г.

„Драги Станхоуп,

Току-що пристигнахме тук, т.е. част от хората ми и аз плюс някои неща, които по-добре да не уточнявам в писмо (има известен риск писмото да бъде заловено). Гамба и конете ми, негърът, стюардът, пресата и всички комитетски неща, освен това около осем хиляди долара мои пари (все едно,имаме още, нали разбирате) са пленени от турските фрегати, а моята група и аз самият попаднахме в доста опасна ситуация с друг кораб снощи (бяхме доближили кърмата им и те нададоха викове, но ние не отговорихме и се отдалечихме), както и тая сутрин. И ето ни сега тук, в едно хубаво малко пристанище, слънцето грее и времето се прояснява. Дали обаче нашите турски приятели няма да изпратят корабите си и да ни измъкнат оттук (защото нямаме никакво оръжие освен двете карабини и няколко пищова и според мен не повече от четирима боеспособни мъже), това вече е друг въпрос, особено ако се заседим по-дълго, тъй като прекият вход към Месолонги е блокиран.

Най-добре изпратете моя приятел Джордж Дрейк (Дракона) и една група сулиоти, за да ни придружат по суша или по каналите, и то възможно най-бързо. Предполагам, че Гамба и бойният кораб са откарани в Патра и трябва да нападнем турците, за да ги освободим; но къде, по дяволите, изчезна тая флота? Имам предвид гръцката. Оставиха ни да влезем, без изобщо да ни предупредят, че мюсюлманите пак са в открито море.

Предайте моите почитания на Маврокордатос и му кажете, че съм на негово разположение. Не съм спокоен

тук. Не толкова заради себе си, а по-скоро заради едно гърче, което е с мен, защото знаете каква би била съдбата му. По-скоро бих го насякъл на парчета, себе си също, отколкото да позволя да го отведат онези варвари. Всички сме много добре.

Н. Б.

P.S. Бойният кораб беше на дванадесет мили в открито море, когато го завзеха. Поне така изглеждаше (ако действително са го завзели, което не е съвсем сигурно). Трябваше да избягаме от един друг кораб, който стоеше точно между нас и пристанището.“

---

[1] Мистико — гръцки плоскодънен кораб. ↑

ДО ГОСПОДИН МЮЪР[1]

Драгоместри, 2 януари 1824 г.

„Скъпи Мюър,

За много години и пожелания за щастие. Гамба и бойният кораб са откарани в Патра (има основание да се смята, че е така) от една турска фрегата, която видяхме да ги преследва на разсъмване на 31-ви. Смятайки, че е гръцка, ние се бяхме доближили до кърмата й през нощта, на един пистолетен изстрел разстояние — и успяхме да избягаме по някакво чудо, извършено съвместно от всички светии (така казва капитанът), и наистина аз съм на същото мнение, защото никога нямаше да можем сами да се измъкнем. Те сигнализираха на техния кораб-придружител с фенери, бяха запалили светлини между палубите и крещяха като някаква тълпа. Но защо ли не стреляха? Може би ни взеха за гръцки brûlot[2] и се страхуваха да не ни възпламенят. Нямаха знамена нито на разсъмване, нито по-късно.

На заранта корабът ми приближи брега, но вятърът не беше благоприятен за пристанището. Между нас и залива се движеше с попътен вятър един голям кораб, а друг преследваше бойния кораб на Гамба на около дванайсет мили навътре. Скоро те (т.е. бойният кораб и фрегатата) се обърнаха към Патра и една лодка от Занте започна да ни праща сигнали от брега да се махаме. Тръгнахме с попътен вятър и попаднахме в едно заливче на име Скофес, където оставих на сушата Лукас и още един човек (тъй като животът на Лукас беше в най-голяма опасност); дадох им малко пари и едно писмо за Станхоуп и ги изпратих нагоре към Месолонги, където ще бъдат в безопасност. Мястото, където бяхме, можеше всеки момент

да бъде нападнато от въоръжени лодки, а у Гамба бяха всичките ни оръжия с изключение на две карабини, една ловджийска пушка и няколко пищова.

След по-малко от час корабът-преследвач се приближи до нас и ние отново побягнахме, показвайки му кърмата си (корабът ни се движи много бързо); преди да настъпи нощта, се добрахме до Драгоместри, където сме и сега. Но къде е гръцката флота? Аз не знам — вие знаете ли? Казах на капитана на нашия кораб, че съм склонен да смятам двата големи съда (други нямаше на хоризонта) за гръцки. Той обаче отговори: «Много са големи — и защо не си покажат знамената?» Неговите думи (верни, или не) бяха подкрепени от няколкото кораба, които срещнахме или покрай които минахме, тъй като при този вятър не можехме в никакъв случай да влезем в заливчето направо, без заобикаляне, и тъй като щяхме да изложим на риск доста имущество и няколко живота (особено на момчето), без да имаме средства за защита, наложи се да оставим моряците да постъпят, както те намерят за добре.

Вчера пак изпратих куриер в Месолонги, за да иска охрана, но досега още нямаме отговор. Тук сме (хората от моя кораб) от пет дни, без да сме се съблекли нито веднъж и спим на палубата при всякакво време. Иначе сме много добре и в бодро настроение. Предполага се, че правителството ще изпрати охрана поне за собствена изгода, тъй като у мен на борда има 16 хиляди долара, по-голямата част от които е за тях. Имах (освен лични вещи на стойност 500) още 8000 долара в звонк, плюс припасите на Комитета, тъй че за турците такъв трофей ще бъде добре дошъл.

Съжалявам за задържането на Гамба, останалите неща могат да се възстановят. Затова кажете на Ханкок да осребри полиците колкото се може по-скоро, а Корджиаленьо да уреди остатъкът от кредита ми при господата Уеб да бъде превърнат в парични средства. Ще остана тук, освен ако не се случи нещо извънредно, докато получа известие от Маврокордатос, а после ще продължа и

ще действувам според обстоятелствата. Моите почитания към двамата полковници и много поздрави на всички приятели. Кажете на Ultima Analise[3], че приятелят му Райди не се появи с брига, макар че според мен той можеше да ни се обади в Занте или на тръгване от него и да ни понамекне за онуй, което трябваше да очакваме.

Сърдечно ваш

Б.Н.

P.S. Извинете ме за лошия почерк, който се дължи на писалката и мразовитата утрин. Пиша набързо, защото един кораб тръгва за Каламо. Не зная дали задържането на бойния ни кораб (ако наистина е задържан, защото не мога да се закълна, че е вярно, мога само да съдя по някои външни признаци и по това, което тия приятели казват тук) не е въпрос от компетентността на правителството във връзка с неутралитета и пр. и пр. Но корабът бе *спрян най-малко на дванайсет* мили разстояние от всякакво пристанище и всичките му документи бяха редовни за маршрута Занте-_Каламо_ както и *нашите*. Не слязох в Занте, защото исках да не губя време и пр., но сър Ф. С. дойде да ме покани и пр. и всички бяха страшно любезни, дори в една Кефалония.“

---

[1] Мюър — санитарен инспектор в Аргостоли. ↑

[2] Малък кораб, носещ на борда си взрив (фр.). — Б.пр. ↑

[3] В последна сметка (ит.). Това е прякор на граф Дуодецима, измислен от Байрон, защото често използувал този израз в разговор. — Б.пр. ↑

ДО ГОСПОДИН ЧАРЛС ХАНКОК[1]

Месолонги, 17 януари 1824 г.

„Отговорих доста надълго на вашето любезно писмо и се надявам, че сте получили отговора ми чрез господин Тиндал. Ще ви бъда също така благодарен, ако подсетите господин Тиндал, че ще му бъда задължен, ако прехвърли на моя сметка един запис от Комитета на стойност 100 долара — пари, които му отпуснах за тяхна сметка чрез агенцията на сеньор Корджиаленьо в Занте, когато той пристигна там през октомври. Смятам, че е справедливо упоменатият Комитет да плаща собствените си разходи. Записът ще бъде достатъчен, тъй като в момента господин Т. може да е затруднен да изплати сумата.

Също така заех на господин Блакет сумата петдесет долара и ще бъда благодарен на господин Стивънс, ако я внесе при вас на моя сметка от средствата на господин Блакет, с които в момента той разполага. Имам писмено съгласие за това от господин Блакет.

Тъй като все още има спешни нужди и, изглежда, нямат никакъв звонк освен моите пари, аз ще им стана ковчежник и пак ще помоля вас и господин Барф да изпратите по *сигурен* канал (ако е възможно) всичките долари, които може да съберете от всички шконтирани полици. Писах също така на Корджиаленьо за две хиляди долара, които съставляват в общи линии остатъка след писмото на господата Уеб и Компания — с което уредих полиците да могат да се изплатят и при Рансъм в Лондон.

Нещата вървят ако не добре, поне по-добре, внесе се някакъв ред и приготовленията доста напредват. Очаквам в най-скоро време да придружа войските в един поход, което ме кара още повече да се тревожа за банковия превод, тъй

като «парите са мускулите на войната»[2], а също и на мира, доколкото схващам, защото тук без пари мир няма да настъпи. Разбира се, и с малкото пари пак се върши добра работа, което е някаква утеха. Правителствата на Морея и Кандия ми писаха за още един аванс от собствените ми средства от около 20–30 хиляди долара, но засега се колебая (защото освен заема, който вече им дадох, се наех да плащам на сулиотите безвъзмездно, както и разни други неща) и ще почакам, докато получа писма от Англия.

Надявам се, че ще ми помогнете, когато кредитите пристигнат, иначе ще трябва да се обърна към Малта, а така ще се изгуби време и може да възникнат трудности. Разбира се, не искам да правите повече, отколкото е напълно угодно за вас и за господин Барф. Аз съм много добре и нямам причини да съм недоволен от отношението към мен или от състоянието на обществените дела — другите сами ще кажат за себе си.

Ваш…

P.S. Почитания към полковниците Райт и Дъфи, към офицерите и цивилните. Поздрави на приятелите ми Мюъри и Стивънс, както и на Деладецима.“

---

[1] Чарлс Ханкок — английски банкер в Занте и Аргостоли. ↑

[2] Рабле, «Гаргантюа и Пантагрюел», глава 46. Изразът се среща още у Плутарх в «Животът на Клеомен», и у Цицерон, «Филипики — V». — Б.пр. ↑

ДО НЕГОВО ВИСОЧЕСТВО ЮСУФ ПАША

Месолонги, 23 януари 1824 г.

„Височество!

Един кораб, на който пътуваха мой приятел и неколцина мои слуги, е бил задържан преди няколко дни и освободен по заповед на ваше височество. Трябва да ви благодаря: не загдето сте освободили кораба, който е плувал под неутрален флаг и под британска закрила, и който никой не е имал право да задържа, а защото сте се отнесли тъй любезно с моите приятели, докато са били във ваши ръце.

Затова с надеждата, че това няма да бъде неприятно на ваше височество, аз отправих молба към губернатора на тази област да освободи четирима турски затворници и той благородно даде съгласието си. Аз незабавно ги изпратих да се върнат, за да се отплатя веднага за вашата любезност, проявена при упоменатия случай. Тези затворници са освободени без никакви условия. Ако това обстоятелство остане в паметта на ваше височество, осмелявам се да ви помоля да се отнасяте със същата хуманност към гърците, които отсега нататък попаднат в ръцете ви. Още повече, че ужасите на войната сами по себе си са достатъчно страшни и не е нужно да се утежняват с прояви на невъздържана жестокост и от двете страни.

Ноел Байрон“

ДО ГОСПОДИН МАЙЕР[1]

Няма дата

„Сър,

Идвайки в Гърция, една от главните ми цели бе да облекча, доколкото е по силите ми, страданията, произтичащи от една толкова жестока война. Когато става дума за принципите на хуманността, аз не правя разлика между гърци и турци. Достатъчно е, че ония, които се нуждаят от помощ, са хора, за да имат право на съжаление и закрила дори от най-нищожната личност, която претендира, че притежава човешки чувства. Тук открих двадесет и четири турци, включително жени и деца, които отдавна търпят страдания и са изпаднали в злочестини, лишени от всякаква подкрепа и утехата на собствените си домове. Правителството ми ги повери. Ще ги прехвърля в Превеза, където искат да отидат. Надявам се, че няма да имате нищо против да се погрижите да бъдат върнати на безопасно място и че губернаторът на вашия град ще ги приеме. Най-добрата отплата, на която мога да се надявам, е да узная, че съм подтикнал отоманските военачалници към същите чувства по отношение на ония нещастни гърци, които отсега нататък ще попадат в техните ръце.

Ваш и. т.н.“

---

[1] Майер — английският консул в Превеза. ↑

ДО НЕГОВО БЛАГОРОДИЕ ДЪГЛАС КИНЪРД

Месолонги, 21 февруари 1824 г.

„Получих писмото ти от 2 ноември. Много е важно парите да се изплатят, тъй като съм изтеглил всичко, даже повече, за да помогна на гърците. Пари е тук и с него се погаждаме много добре; в момента нещата вървят обнадеждаващо, като се имат предвид обстоятелствата.

Тая година ще имаме работа, защото турците идват с многобройна войска. Що се отнася до мен самия, трябва да подкрепяме делото. Скоро ще настъпя (според заповедите) към Лепанто с две хиляди души. Тук съм от известно време, след като няколко пъти турците насмалко не ме заловиха и едва не претърпях корабокрушение. Два пъти морето ни хвърли към скалите. Но това сигурно си чул по други канали в достоверна или лъжлива форма и не искам да ти досаждам с дълги описания.

Досега успявах да оказвам подкрепа на Правителството на Западна Гърция, което иначе трябваше да бъде разпуснато. Ако си получил единайсетте и няколко хиляди фунта, то те, заедно с това, което имам в наличност, плюс дохода от текущата година, да не говорим за сумите за непредвидени разходи, ще ми позволят, или биха ми позволили, да напрегна «мускулите на войната»[1]. Ако пълномощниците излязат честни люде и ако получат заема, те ще върнат четирите хиляди лири според уговорените условия. Дори тогава обаче ще си възвърна малко, дори твърде малко, тъй като в момента поддържам на собствени разноски почти цялата им машина — поне на това място. Нека само гърците да успеят, никак не ме е грижа за мене.

Бях много зле, но вече се оправям и отново мога да се придвижвам на кон. Моля те, успокой приятелите ни по

този въпрос.

Не е вярно, че някога *съм* писал, *ще* пиша или *бих могъл* да напиша сатира срещу Гифърд или дори срещу някой косъм от главата му. Винаги съм го смятал за свой литературен баща, а себе си за неговия «блуден син» и ако позволих на «угоеното теле»[2] да стане вол, преди той да го заколи в чест на моето завръщане, това е само защото предпочитам говеждото пред телешкото.

Ваш и пр.“

---

[1] Вж. пояснение към писмо до Ханкок от 17 януари 1824 г. — Б.пр. ↑

[2] Шеговита алюзия с израза «The kill the fatted calf» (букв. «заколвам угоеното теле»), който означава «посрещам радостно и тържествено». ↑

ДО ГОСПОДИН МЪРИ

Месолонги, 25 февруари 1824 г.

„Чух от господин Дъглас Кинърд, че сте споменали за някакъв слух, че от Италия била пристигнала сатира срещу господин Гифърд, написана от мен! Но че *вие* не го вярвате. Надявам се, че не вярвате нито на него, нито на който и да било друг. Който твърди, че аз съм авторът или вдъхновителят на нещо от този род за Гифърд, лъже най-безсрамно. Ако изобщо такова произведение съществува, то няма нищо общо с мен. *Вие* знаете много добре *за кого* съм писал и за кого не съм писал. *Също така* знаете дали е било заслужено, или не. Достатъчно по тоя въпрос.

Сигурно с нетърпение очаквате да научите новини за тази част на Гърция (най-застрашената от нахлуване); ще чуете достатъчно по обществени и частни канали. Аз обаче ще ви опиша събитията от една седмица насам, смесвайки обществените с личните подробности, тъй като нещата в момента доста са се уплели.

В неделя (май беше петнайсети) получих силни и внезапни конвулсии, от които загубих говора си, но не и способността да се движа, защото няколко силни мъже едва са успели да ме удържат. Дали това е епилепсия, кахексия, каталепсия или апоплексия, или някаква друга «епсия», или «ексия», докторите още не могат да решат. Може да е бил просто нервен спазъм и пр. Във всеки случай беше много неприятно и за малко да ме отнесе и т.н. В понеделник ми сложиха пиявици на слепоочията, което не е трудно, но кръвта не можа да спре, до единайсет часа през нощта (били са се приближили твърде много до слепоочната артерия и за малко да склопя очи). Разните

кръвоспиращи и съсирващи средства можаха да обгорят раната едва при стотния опит.

Във вторник един турски военен бриг заседна на брега. В сряда се извършиха усилени приготовления да го нападнем, макар че корабите-придружители го охраняваха, но турците го изгориха и се оттеглиха в Патра. В четвъртък избухна разпра между сулиотите и чуждестранния караул в арсенала: убит беше един шведски офицер, а един сулиот беше тежко ранен. Очакваше се общ конфликт, който с голяма трудност бе предотвратен. В петък погребаха офицера. Техниците англичани на капитан Пари се разбунтуваха под предлог, че животът им бил в опасност, и искат да напуснат страната. Да си вървят.

В събота стана земетресение — това беше най-силният трус, който съм преживявал досега от общо тридесетина леки или силни, в различни периоди. Те са нещо обикновено в Средиземноморието, и всички войници изпразниха оръжията си по същата причина, по която диваците бият барабани или вият по време на лунно затъмнение. Изобщо беше невероятна гледка. Да можехте да видите нашите английски Джонита, които никога преди не са си подавали носа от лондонските работилници. И никога повече няма да поискат, ако зависи от тях. Освен това в неделя чухме, че везирът е дошъл в Лариса с около стохилядна войска.

На идване на два пъти едва отървах кожата: първия път ни заплашваха турците (*един* от корабите беше пленен, но след това го освободиха, а втория — корабокрушение). Два пъти бяхме хвърлени на скалите край Скрофес (крайбрежни острови).

Успях да издействувам от гърците освобождението на двайсет и осем турски затворници — мъже, жени и деца, и ги изпратих в Патра и Превеза на собствени разноски. Едно деветгодишно момиченце, което иска да остане при мен, ще изпратя (ако съм жив) заедно с майка му вероятно в Италия или в Англия. Името й е Хато или Хатидже. Тя е много хубаво и живо дете. Всичките й братчета са били

убити от гърците, а тя самата заедно с майка си е била пощадена със специално благоволение благодарение на невръстната й възраст — тогава е била само на пет-шест годинки.

Вече съм по-добре със здравето и отново се движа с кон. Работата ми тук не е синекурна — има толкова разправии и трудности от всякакво естество; ще направя обаче каквото мога. Принц Маврокордатос е прекрасен човек и прави всичко, което е по силите му, но неговото положение е крайно сложно. Въпреки това храним големи надежди за успеха на схватката. Ще чуете повече официални новини от много места, аз нямам време за писане.

Ваш и т.н.“

ДО ГОСПОДИН МУР

Месолонги, Западна Гърция, 4 март 1824 г.

„Скъпи Мур,

Твоите укори са неоснователни — получих две писма от теб и на две отговорих, преди да напусна Кефалония. Не съм се «усамотил» на някой йонийски остров, а съм затънал в работа, както могат да ти кажат гръцките пълномощници (ако са пристигнали). Не съм продължил да пиша «Дон Жуан», нито никакво друго стихотворение. Вероятно, както обикновено, ти съдиш от съобщения в разни вестници.

Когато дойде подходящият момент да принеса някаква полза, аз пристигнах тук. Казаха ми, че моето идване (заедно с някои други обстоятелства) е допринесло поне временно за делото. Едвам се отървах от турците един път и втори път от едно корабокрушение по време на пътуването за насам. На 15-и (или 16-и) имах апоплектичен или епилептичен пристъп — лекарите още не са установили точно, но и двете възможности са доста приятни. И тъй, моето здравословно състояние се крепи между двете мнения подобно на Мохамедовия саркофаг между магнитите[1]. Мога да ти кажа само, че едва не ме умориха при кръвопускането, понеже сложиха пиявиците прекалено близко до слепоочната артерия и кръвта много трудно можа да се спре, дори със стипцата. Май се оправям, макар и бавно. Но за вбъдеще моите проповеди ще бъдат като ония на архиепископа на Гренада — в случая «Нареждам на моя ковчежник да ви бъдат изплатени сто дуката и ви пожелавам малко повечко такт».

Колкото до събитията, препоръчвам ти да прегледаш донесенията на полковник Станхоуп и капитан Пари, както

всички останали донесения. Има много работа — отвън война, отвътре смут. «Всяка седмица убиват по човек», като Боб Ейкърз в провинцията[2]. Техниците на Пари си отидоха от страх заради една кавга, в която участвуваха чужденци и някои местни жители — беше убит един швед, а един сулиот — ранен. Към този им страх се прибави и един силен трус. Тъй че, притиснати между сабите и земетресението, те се измъкнаха на бърза ръка, независимо от всякакви увещания. Един турски бриг заседна на брега и пр.

Ти, предполагам, издаваш нещо или обмисляш какво да издадеш. Чакам писмо от и за теб.

Сърдечно твой

Н. Б.

P.S. Кажи на господин Мъри, че завчера му писах и се надявам, че е получил или ще получи писмото ми.“

---

[1] Според една легенда Мохамедовият саркофаг висял във въздуха между два магнита. ↑

[2] Цитат от комедията «Скъперниците» от Р. Б. Шеридан. — Б.пр. ↑

ДО ГОСПОДИН БАРФ

26 март 1824 г.

„След вашите сведения относно гръцкия заем принц Маврокордатос ми показа едно негово писмо, от което изглежда, че ще бъдат назовани трима пълномощници, които да следят сумата да попадне в подходящи ръце и да се използува в служба на страната, и че моето име е сред тях. Това, разбира се, е още само слух.

Тази комисия очевидно е определена от Комитета или договарящите страни в Англия. Според мен тя е необходима, но работата й ще бъде и деликатна, и трудна. Времето, което напоследък беше като на Екватора, предизвика наводнения в цялата страна и вероятно ще забави за няколко дни предвижването ни в Салона, докато пътищата се оправят.

Вече сте уведомен, че принц Маврокордатос и аз бяхме поканени на една конференция от Одисей и водачите на Източна Гърция. Чувам (всъщност с мен се съветват по тоя въпрос), че ако преводът на първия аванс от заема не пристигне незабавно, Генералното гръцко правителство възнамерява междувременно да събере няколко хиляди долара от островите — парите ще бъдат върнати при пристигането на вноските. Какви са изгледите им за успех и при какви условия — това вие знаете по-добре. Предполагам, че ако заемът бъде потвърден, те биха могли да постигнат нещо, разбира се, при обичайните условия. Има върховна нужда от някакъв национален фонд, и то много бързо, иначе какво ще правят? Единствено помощният корпус от около двеста души, на който аз плащам, получава редовно заплата — войниците седмично, офицерите на месец. Истина е, че и гръцкото правителство

праща порциони, но досега сме имали три бунта за лош хляб, който нито местен, нито чужденец може да сдъвче (нито дори кучетата), и все още е много трудно да се доставят някакви провизии.

Сред германците има разправия във връзка с поведението на агентите на техния Комитет и ще има вътрешно дознание. Не може да се предвиди какъв ще бъде резултатът, освен че, както обикновено, сигурно ще свърши с бой. Доколкото ми е известно, англичаните са спокойни. С гърците се спогаждаме доста добре, като винаги се съобразяваме с обстоятелствата. Не се караме и с чужденците.“

ДО ЧАРЛС БАРИ[1]

9 април 1824 г.

„Скъпи Бари,

Сметката до 11 юли беше 40 541 и пр. генуезки ливри на мое име. Оттогава получих документ за кредит от господата Уеб за 60 000 генуезки ливри, които изтеглих. Но не ми казваш *точно* какво е положението със сметките ми. Балансът, разбира се, ще бъде възстановен от моя лондонски кореспондент, или по-точно от Дъглас Кинърд, който също така е мой агент, доверено лице, банкер и приятел, защото едно време бяхме заедно в колежа. Това е благоприятно за бизнеса, защото създава доверие или най-малкото трябва да бъде така.

Надявах се, че си получил парите за яхтата[2] от лорд Блесингтън Трябва непременно да му кажеш, че ще вдигна голям шум и ще взема и други мерки, които ще бъдат неприятни и за двете страни, в случай че не плати своевременно парите, които отдавна ми дължи според договора на покупката, за която толкова упорито настояваше. Ти *знаеш*, че в тая сделка аз се отнесох съвсем честно с него.

Можеш да разпродадеш всичко освен най-хубавото (т.е. зелената пътническа колесница), и то бързо, за да покрием разходите си. Гърците получиха заема и няма да е лошо да ми върнат моя, защото от него повече нямат нужда. Затова те моля да изпратиш копие от договора на господин Кинърд и да го накараш от мое име да изиска парите от представителите. Предоставих им го с най-голяма охота, когато имаха трудности в случай че не можеха да ги преодолеят, той щеше да бъде безвъзмезден. При сегашното положение обаче могат да си позволят да

ми го върнат, освен това, уверявам те, много пъти са бъркали «издълбоко и продължително» в кесията ми, която беше и все още е щедро развързана за тяхната кауза. Освен това аз пак ще трябва да похарча тия пари, защото имам около сто души под мое разпореждане и на мои разноски в помощ на гръцкото правителство и националната кауза. За всички останали събития тук — здравословно състояние, политика, планове, ходове, действия и пр. — благоприятни или не — ще те осведомят Гамба и другите — вярно, или не, според собствените им навици.

Твой:

Н. Б.“

---

[1] Това е последното известно писмо на лорд Байрон. — Б.пр. ↑
[2] Байрон продал яхтата си «Боливар». ↑

ВРЕМЕННО ПРАВИТЕЛСТВО НА ЗАПАДНА ГЪРЦИЯ ГЛ. 1185

„Днешният ден на празнична радост се превърна в ден на скръб и траур. Лорд Ноел Байрон напусна земните си дни в шест часа следобед след десетдневно боледуване. Смъртта му настъпи вследствие на възпалителна треска. Боледуването на Негова светлост тъй подействува на обществеността, че всички съсловия забравиха обичайните си празненства по Великден, преди още да се случи нещастието.

За загубата на този забележителен човек несъмнено трябва да скърби цяла Гърция, но особено Месолонги, където неговата щедрост и великодушие тъй ярко се проявяваха и той беше станал негов гражданин, решен да участвува във всички военни опасности.

Всеки знае полезните дела на Негова светлост и никой никога няма да престане да хвали неговото име като истински благодетел.

С оглед на гореказаното и докато стане известно решението на Националното правителство, по силата на пълномощията, дадени ми от него, нареждам:

1-во: Утре сутрин, на разсъмване, да бъдат дадени през минута тридесет и седем топовни гърмежа, чийто брой съответствува на възрастта на знаменития покойник.

2-ро: Всички обществени учреждения, дори съдилищата, да бъдат затворени за три последователни дни.

3-то: Всички магазини, с изключение на онези, в които се продават хранителни продукти и лекарства, също да бъдат затворени. Изрично заповядвам всякакви

публични веселия и други великденски празненства да бъдат отменени.

4-то: Обявява се всеобщ траур за двадесет и един дни.

5-то: Молитви и погребални церемонии да се извършват във всички църкви.

Подпис: А. Маврокордатос
Георгиос Праидис, секретар“

ДНЕВНИЦИ
1813–1824

ИЗ ДНЕВНИКА НА ЛОРД БАЙРОН, ЗАПОЧНАТ НА 14 НОЕМВРИ 1813 Г.

Да бях започнал този дневник преди десет години и внимателно да го бях водил!!! Да, ама има толкова много неща, които не искам да си спомням. Всъщност вече взех своя пай от онова, което наричат сладостите на живота, и видях доста много от европейския и азиатския свят, но това малко ме ползува. Казват, че „добродетелта сама по себе си е награда“[1]. Трябва наистина да се заплаща добре за нея, защото създава много неприятности. На двайсет и пет години, когато по-добрата част от живота си е отишла, човек трябва да представлява *нещо*. А какво съм аз? Едно нищо на двайсет и пет години и няколко месеца отгоре. Какво съм видял и разбрал? Че мъжете са еднакви навсякъде — да, жените също. Аз лично предпочитам мюсюлманите, които не задават въпроси, и мюсюлманките, които ти спестяват нуждата от тях. Ако не беше тази проклета болест — жълтата треска и забавянето на нещата около Нюстед, щях сега да съм за втори път край Черното море. Успея ли да уредя второто, чумата хич не ме плаши. Във всеки случай пролетта ще ме завари там — стига междувременно да не се оженя или не разженя някой друг. Иска ми се да можеше — и аз не знам какво искам. Странно е, че никога не пожелавам нещо, без да го постигна и без накрая да се разкая. Почвам като старите маги[2] да вярвам, че човек трябва да се моли за общността, не за отделния човек. Но при моите принципи това няма да е много патриотично.

Стига толкова размишления. Да видим сега: снощи свърших „Зулейка“[3] — втората от турските ми приказки. Мисля, че тя ме спаси, защото писах, за да пропъдя спомените за…

„Свещено име, почивай в тайна скрито.“

Дори тук не мога да го изпиша, защото ръката ми трепери.

Днес следобед изгорих няколко сцени от комедията, която бях започнал. Върти ми се идеята да избълвам някакъв романс или по-скоро приказка в проза. Но никакъв романс не може да се сравни със събитията…

„quaeque ipse… vidi,
Et quorum pars magna fui.“[4]

Днес ме посети Хенри Байрон с малката ми братовчедка Елайза. Ще стане хубавица, като порасне, но и голяма напаст. Сега обаче е изключително хубаво дете: тъмни очи с ресници, черни и дълги като гарванови крила. Мисля, че е дори по-хубава от племенницата ми Джорджина, макар че не ми се ще да е така. Макар и по-голяма, тя не е тъй умна.

Далас се отби, но аз още не бях станал и затуй не се видяхме. Дойде и Луис, на който му е крив целият свят. Защо ли? Той не е женен — дали пък не е изгубил любовницата си или нечия чужда съпруга? Пристигна и Ходжсън. Той ще се жени и е от онзи тип хора, които са по-щастливи като семейни. Талантлив е, весел е и притежава всички качества на един добър партньор. Избраницата му е хубава, млада и изобщо всичко. Въпреки това досега не съм видял човек, когото бракът да е направил по-добър. Всичките ми чифтосани съвременници са недоволни и плешиви. У. и С. също изгубиха косата си и доброто си разположение. С. изгуби доста и от двете неща, защото ги имаше в повече. Всъщност има ли значение какво губи човек в това положение?

Трябва да се сетя утре да купя някаква играчка на Елайза и да изпратя емблемата за моите печати и тези на… Да не забравя също да се обадя на Дьо *Стал* и лейди Холанд утре, а също и на… който ме посъветва да не публикувам „Зулейка“ (впрочем, без да я е видял). Мисля, че е прав, макар че от собствен опит трябва да е разбрал, че да не печаташ, е просто физически невъзможно. Досега са я видели само Ходжсън и господин *Гифърд. Никога не чета* произведенията си пред публика освен пред Ходжсън, но и той ми го връща в натура. Ужасно е да го правиш прекалено често — по-добре печатай и който те харесва,

нека да чете, който не — поне знаеш за собствено удовлетворение, че си е купил правото да ти го каже.

Отказах да представя Петицията на длъжниците, защото ми дотегнаха тия парламентарни пантомими. Говорих три пъти. Съмнявам се обаче, че от мен ще излезе оратор. Първата ми реч се хареса. За втората и третата — не знам. Никога не съм се занимавал с това con amore[5]. Човек трябва да има някакво извинение за собствения си мързел, неспособност или и за двете и това е моето. „Компанията лошата компания, тя ме погуби!“[6], освен това „съм се напоил с билки“[7] не за да заобичам другите, а да намразя още повече себе си.

Преди две вечери видях как тигрите вечеряха в Екзетър Чейндж. Освен лъва на Вели паша в Морея, който следваше арабския си пазач като кученце, най-много се забавлявах от привързаността на хиената към дресьора й. Какво „общество“! Имаше хипопотам на лорд Л… Ленивата мечка пък по глас и маниери беше досущ като моя лакей. Тигърът говореше прекалено много. Слонът ми взе парите и после ги върна. Свали ми шапката, отвори една врата, взе с хобота си камшик и се държа толкова добре, че ми се прииска да ми стане иконом. Не съм виждал по-хубаво животно от една от пантерите. Горките аитилопи обаче бяха мъртви. Не бих искал да видя такова нещо тук. Камилата ме изпълни с копнеж по Мала Азия… „Oh, quando te aspiciam?“[8]

16 НОЕМВРИ

Снощи отидох с Луис на премиерата на „Антоний и Клеопатра“. Постановката беше възхитителна и играха добре — нещо като салата от Шекспир и Драйдън[9]. Клеопатра е олицетворение на своя пол — мила, жива, тъжна, нежна, предизвикателна,смирена, надменна, красива, самият дявол! Кокетка до последния си дъх — колкото с Антоний, толкова и със змията. След като направи всичко, за да го убеди в… — но защо толкова го хулят, че отрязал главата на онзи низък страхливец *Цицерон*? Та нали Тулий казва на Брут, че било жалко, задето пощадили Антоний? Нали той произнася Филипиките? [10] Не са ли думите неща?[11] А точно тия пък „думи“ са особено зловредни „неща“! Ако той имаше сто глави, всяка поотделно заслужаваше (от Антоний) трибуна (неговата беше набучена там), макар че в края на краищата той трябваше да му прости заради

престижа. Но да се върнем на Клеопатра — след като го уплете в мрежите си, тя му каза: „И все пак върви — това е в твой интерес“ — и т.н. Точно така постъпват всички жени! Ами въпросите за Октавия? Абсолютна жена!

Днес приех поканата на лорд Джърси да отида в Мидълтън. Ще измина шестдесет мили, за да се срещна с мадам… Някога изминах три хиляди мили само и само да попадна сред мълчаливи хора. А въпросната дама пише октави и се изказва във „фолио“[12]. Чел съм книгите й. Повечето ми харесват, особено последната. Но не ми се ще хем да ги чета, хем да ги слушам.

Днес четох *Бърнс*. Какъв ли щеше да бъде, ако се беше родил аристократ? Щеше да е по-изфинен, но с по-малко сила. Пак щеше да напише толкова стихове, но нямаше да се обезсмърти с тях; някой развод, един-два дуела и ако беше оцелял, тъй като запоите му нямаше да бъдат толкова буйни, сигурно щеше да живее колкото Шеридан и да преживее много неща като горкия Бринсли. Какво крушение е претърпял този човек! И всичко поради лоша навигация! Защото никой не е имал по-добри ветрове, макар и от време на време доста бурни! Милият Шери! Няма да забравя деня, когато той, *Роджърс*, *Мур* и аз се бяхме събрали. Когато той говореше, ние слушахме от шест до един през нощта без нито една прозявка!

Получих печатите… Пак забравих играчка за ma petite cousine[13] Елайза. Утре трябва да пратя човек да купи. Надявам се, че Хари ще я доведе. Изпратих коректурите на „Гяур“ и „Абидоската невеста“ на лорд Холанд. Последната няма да му хареса; мен също едва ли ще ме държи дълго. Написах я за четири нощи, за да разсея сънищата си за… Ако не беше това никога нямаше да я измисля, но ако не бях направил нещо подобно, тогава сигурно щях да полудея и да си изгриза сърцето — доста горчива храна!

Ходжсън я харесва повече от „Гяур“, но никой друг няма да я хареса. Но фрагмента не одобри. Сигурен съм, че ако не беше Мъри, той никога нямаше да излезе, макар обстоятелствата, които лежат в основата му, да го правят… Уф!

Днес видях и двете сестри на… Господи! Най-малката толкова прилича на нея! За малко да се втурна през залата — добре, че в ложата на лейди Х. нямаше никой друг. Мразя тези прилики — като между славея и присмехулника: хем ти напомня, хем е толкова

различен, че боли. Човек, се дразни както от приликата, така и от разликата.

17 НОЕМВРИ

Нямам писмо от… но не трябва да се оплаквам. Достопочтеният Йов казва: „Бива ли живият човек да се оплаква?“ Наистина не знам, може би защото умрелият не може. А той, споменатият патриарх, даже доста се е оплаквал и накрая на приятелите му им дотегнало, а жена му препоръчала следния благочестив пролог: „Прокълни и умри!“ Това, мисля, е случай, при който проклятието би донесло твърде малко облекчение. Получих извънредно любезно писмо от лорд Холанд за „Абидоската невеста“. Той я харесва, лейди Х. също. Много великодушно от тяхна страна, защото аз не заслужавам и четвъртината от това. Като си помисля как навремето смятах, че семейство Холанд е причината за враждата към мен. Радвам се, че съм сгрешил, и сега ми се ще да не съм бил толкова прибързан с оная проклета сатира — ако можех, бих заличил и спомена за нея; но сега, като я няма, хората почнаха да вдигат шум около нея, според мен просто напук.

Джордж Елис и Мъри нещо са говорили за *Скот* и моя милост, Джордж pro[14] Скот — напълно основателно. Като искат да го детронират, само да не ме слагат за негов съперник. Ако можех да избирам бих предпочел да съм граф Уорик[15], отколкото всичките крале, които той е създал! Излиза, че Джефри и Гифърд са крале — създатели в поезията и прозата. Статията в „Роукби Ривю“ предполага едно сравнение, което съм сигурен, че приятелите ми не са имали наум. Коментарът за сюжетите на Скот е неуместен. Аз харесвам Скот като човек и горещо се възхищавам от произведенията му. Тия работи могат само да го раздразнят, а пък аз не ще спечеля нищо. Мнозина мразят политическите му убеждения (аз мразя всякаква политика), а тук политическите убеждения на дадена личност са като гръцката душа — εἴδωλου[16] заедно с бог знае каква *друга душа*. Но в преценката им двете неща обикновено вървят заедно.

Хари не доведе ma petite cousine. Искам да отидем на театър заедно. Тя е била само един път досега. Още една кратка бележка от Джърси, в която Роджърс и аз имаме покана за 23-ти. Трябва довечера да се видя с моя агент. Кой знае кога ще свърши тая работа с Нюстед.

Раздялата с него — предстояща и *окончателна* ми струва повече, отколкото мога да изразя с думи. Има ли значение какво правя? Или какво ще стане с мен? Добре е да си спомням думите на Йов и да се утеша, че поне съм „жив човек“.

Ще ми се пак да почна да чета редовно — животът ми е монотонен и въпреки това разпилян. Хващам някоя книга, после я захвърлям. Започнах една комедия и я изгорих, защото сцената, която написах, твърде много заприлича на реалност — направих го и с един роман по същата причина. В поезията мога повече да се отдалеча от фактите, но онази мисъл пак продължава да се промъква, навсякъде, да… навсякъде. Получих писмо от лейди Мелбърн — най-добрата приятелка, която съм имал, и най-умната жена, която познавам.

Нито ред от… Дали са заминали от…? Да не би пък последното ми драгоценно послание да е попаднало в устата на лъва? Ако е така — а това мълчание е подозрително, аз трябва да нахлупя „потъмнелия си шлем“ и да извадя меча. Загубил съм форма — но няма да започвам отново при Мантън. Освен това няма да отвърна на изстрела му. Едно време бях известен стрелец. Но тогава се налагаше заради светските побойници. Откакто започнах да усещам, че каузата ми е лоша, престанах да се упражнявам.

Какви странни новини за този Анаким[17] на анархията Бонапарт! Откакто при избухването на войната през 1803 г. защитих бюста му в Хароу от ония долни приспособенци, той винаги е бил моят „Héros de Roman“[18] — но само там, на континента; тук не го искам. Във всеки случай не ми харесват бягствата му, дето изостави армията си и пр. и пр. Когато се бих заради бюста му в училище, не мислех, че той ще избяга от самия себе си. Няма да се учудя обаче, ако пак ги сдруса. Да бъде бит от мъже, това разбирам, но да се остави на трима тъпи бунаци, законни издънки на разни извехтели династии! Уви! У-ви! Както казва Кобет, сигурно е от брака му с дебелобърнестата и дебелоглава австрийска порода. По-добре да беше останал при бившата държанка на Бара[19]. Не съм чул някой да е прокопсал с млада съпруга в законен брак с изключение на онова „трезвоглаво момче“, което „яде риба“ и не пие херес. Не превзе ли той цялата опера? Цял Париж? Цяла Франция? Но и любовницата създава много усложнения, когато е *една* — с две или повече човек може по-лесно да се справи чрез разделяне.

Започнах или по-точно бях започнал една песен, но я хвърлих в огъня. Беше в памет на Мери Дъф, първата ми изгора, много преди повечето хора да започнат да горят в любовен пламък. Дявол да го вземе, не знам какво става с мен! Не мога да правя нищо и слава богу, че няма нищо за правене! Наскоро ми се удаде възможност да улесня двама души (и техните роднини) pro tempore[20] и един да направя щастлив ex tempore[21]. Особено се радвам за последния защото той е прекрасен човек. Щеше да бъде още по-достойно, ако бях срещнал повече трудности и ако самолюбието ми не беше тъй поласкано. Ние всички сме егоисти и аз вярвам, о, богове на *Епикур*! Вярвам в това, което Рошфуко казва за хората[22], и *Лукреций* (не в превода на Бъсби) — за самите вас[23]. Вашият поет ви изкарва много безгрижни и блажени. Но тъй като ни е освободил от проклятие, не ви завиждам много заради вашето блаженство — е, мъничко да. Спомням си миналата година… ми каза в… Нали прекарахме последния си месец като боговете на Лукреций? Да, така беше. Тя добре се справя с оригиналния текст (мен също ми харесва). И когато онзи бунак Б. изпрати проспект за превода, тя се записа. Но понеже сатаната го накара да приложи и копие от него, тя веднага му изпрати отговор, в който казваше, че „след като го прегледала, съвестта й не позволила да остави името си в списъка на желаещите да го получат“. Снощи у лорд Х. бяха Макинтош, Осълстоунови, Пийзегир и пр. — се опитвах да си спомня един цитат за архитектурата у Стал (така мисля), принадлежащ на един тевтонски софист. Архитектурата, казва този шваба, ми напомня замръзнала музика. Там е някъде, но къде ли? Демонът на бъркотията трябва да знае, но не ще да каже. Попитах М., но той каза, че цитатът не е от нея. П---р обаче рече, че е от *нея*, бил в нейния стил. Х. се засмя, както се смее на цялата „De l’Alemagne“[24]. Според мен обаче малко се увлича. Чувам, че и Б. я охулил. В книгата има много хубави пасажи. В края на краищата какво представлява художественото произведение — което и да било, — не е ли то една пустиня тук-таме с бистри извори и горички, които се появяват при ежедневното ни пътуване през нея? Разбира се, у Мадам много често „прохладният поток“, към който прималели се стремим, се оказва „мираж“ (казано с езика на критиката — многословие). Накрая обаче все пак стигаме до нещо като храма на Зевс Амон и тогава споменът за пустошта, която сме преминали, подчертава благоприятно контраста.

Отбих се у К., за да обясня. Тя е много красива, поне по мой вкус. Като се върнах от чужбина, спомням си, не можех да погледна друга жена — всичките бяха толкова светли, безцветни и *руси*. Правилните и мургави черти ми напомниха моята Джанат ал Аден. Разбира се, това впечатление избледня и сега вече мога спокойно да гледам една руса, без да копнея за някоя хурия[25]. Беше много кротка и всичко си обяснихме.

Днес има голяма новина[26] — холандците превзеха Холандия, което, предполагам, ще бъде последвано от истинска експлозия на Темза. Пет провинции са се обявили за младата държава и ще има кой знае какви конфузии, конфронтации, конфлаграции и други „-ации“ и нации, които ще се бият, затънали до колене в ужасните блата на това пълно с блуждаещи огньове обиталище на бурите. Говори се, че сред тях е Бернадот[27] и понеже и Орански[28] ще пристигне скоро, кронпринц Щъркел и крал Търтел[29] ще се съберат в едно гнездо. Две на едно за новата династия!

Господин Мъри ми предложи хиляда гвинеи за „Гяур“ и „Абидоската невеста“. Не ги искам — много са, макар че силно се изкушавам просто заради самото предложение. Не е лоша цена за едно двуседмично (по седмица за всяко) бог знае какво — намерението ми беше да е поезия.

Днес се наобядвах прилично, за пръв път от миналата неделя — днес също е неделя. През останалото време бях на чай и сухи бисквити — шест per diem[30] Господи, как можах да се натъпча така! Чувствувам убийствена тежест след това, изпадам в ступор и сънувам кошмари. Всъщност беше само пайнт… и риба. Месо не вкусвам, нито много зеленчуци. Ще ми се да бях в провинцията и да се разхождах на чист въздух, вместо да охлаждам кръвта си чрез въздържание. Не трябва чак толкова да се страхувам, че ще наддам някое и друго килце, достатъчно съм висок, за да не изглеждам зле. Най-лошото е обаче, че тогава ме хващат дяволите и не си отиват, докато не ги уморя от глад. Не, няма да ставам роб на никакви апетити. Ако съгреша, нека сърцето ми да ме води! Ох, главата ми, как ме боли! Ужасите на храносмилането! Чудя се как ли Бонапарт понася обедите?

… Трябва утре да пиша на господин Плиткоу[31], който ми дължи хиляда лири и от писмото му личи, че го е страх да не му ги поискам.

Като че ли ще взема да му ги искам! Макар често да съм се нуждаел от подобна сума, никога не съм искал от приятел да ми върне 10 лири.

18 ФЕВРУАРИ

Вече месец не съм списвал дневника. Повечето време бях извън Лондон и в Нотингамшир; имах много работа, но и забавления, поне през три от седмиците. Като се върнах, заварих всичките вестници в истерия, градът надал вой заради признаване на авторството и повторното публикуване на двете строфи за принцеса Шарлот, която се разплака по време на речта на Регента в Лодърдейл през 1812 г. Всеки божи ден пишат за това. Някои от ругатните си ги бива и всичките са обилни. Говори се, че въпросът ще стигне до Парламента. Да става каквото ще.

Станах; прочетох „Морнинг Поуст“: пишат за войната с Бонапарт, за разрушаването на митницата, а има и един абзац за мен, дълъг, колкото родословното ми дърво и както обикновено пълен с хули.

Хобхаус се върна в Англия. Той е най-добрият ми приятел — най-жизнерадостният; човек с истински дарби.

Откакто за последен път писах дневника, у мен се зароди идеята за „Корсар“, написах го и вече е публикуван. Казват, че имал голям успех — написах го con amore и до голяма степен е взет от *реалния живот*. Мъри е доволен от начина, по който върви; ако и читателите останат също толкова доволни, когато го прочетат, въпросът е приключен.

Девет часът

Бях у Хансън по работа. Видях се с Роджърс и получих бележка от лейди Мелбърн, в която ми казва, че се говорело, че съм „бил много потиснат“. Чудя се дали е така. Истина е, че получих доста от „онуй, което гръдта стяга“[32], и е много по-добре хората да смятат, че това е резултат от нападките, отколкото от истинската причина. Но — да, да, винаги има едно „но“ на края на главата.

Хобхаус ми разказа десет хиляди анекдота за Наполеон, всичките добри. Приятелят ми Х. е най-забавният компаньон и освен това прекрасен човек.

Почетох малко; написах няколко бележки и писма и сега съм сам със себе си, което, както казва *Лок*, е лоша компания. „Не стой сам и не

бездействувай“ Хм! Бездействието е неприятно нещо. Но не виждам какво лошо има в самотата. Колкото повече хора опознавам, толкова по-малко ми харесват. Ако можех да кажа същото и за жените, всичко щеше да бъде наред. А защо да не мога? Вече съм на двайсет и шест, страстите ми трябва вече да са охладнели след толкова много преживявания; чувствата ми също са изтлели след толкова много страдания и все пак винаги има и *„все пак“* и *„но“*… „Много добре, вие сте продавач на риба — иди в манастир.“[33] Те ме баламосват, а аз се забавлявам до насита.

Полунощ

Започнах едно писмо, но го хвърлих в огъня. Почетох, но нямаше никакъв смисъл. Не отидох у Хобхаус, както му бях обещал и както трябваше да сторя. Няма значение, загубата си е моя. Пуших пури.

Наполеон! Тази седмица ще реши съдбата му. Всичко изглежда срещу него. Но аз вярвам и се надявам, че той ще спечели, поне ще отблъсне нашествениците. Какво право имаме ние да натрапваме владетели на Франция? Ех, да можеше да стане република! „Бруте, ти спиш!“[34] Хобхаус е пълен с анекдоти от континента за този необикновен човек! Всичките разкриват неговия интелект и смелост, но и липсата му на bonhommie[35]. Нищо чудно! Как, може човек, който познава хората толкова добре, да не ги презира и ненавижда!

Колкото по-голямо е равенството, толкова по-безпристрастно се разпределя злото и се понася по-леко, защото е разделено между мнозина. Затова искаме Република!

Събраха се още бележки от Мад. дьо Стал, на които не съм отговорил. Няма и да отговоря. Възхищавам се на нейните способности, но присъствието й е потискащо — като лавина, която затрупва човек с блестящи глупости — сняг и софизми.

Да отида ли у Макинтош във вторник? Хм! Не отидох у маркиз Лансдаун, нито у госпожица Бери, макар че и двамата са приятни. И сър Джеймс е приятен, ама не знам. Според мен човек не се чувствува по-добре в компании, освен ако там не се появи някоя regnante[36].

Чудя се за какъв дявол тоя свят е бил направен именно така? Например с каква цел сред избраните да живеят са попаднали разни контета, крале, учени, жени на „известна възраст“ и толкова много мъже на всякаква възраст, а най-вече моя милост?

Дали има нещо отвъд? Кой знае? *Онзи*, който не може да каже. А кой казва, че *има*? Онзи, който не знае. Кога ще узнае? Сигурно когато най-малко очаква и най-вече когато не му се иска. Това последното не се отнася за всички. Зависи много от образованието, малко от нервите и навиците, но най вече от храносмилането.

20 ФЕВРУАРИ

Станах и откъснах два листа от този дневник — и аз не знам защо. Ходжсън току-що мина и си отиде. У него има много bonhommie заедно с другите му положителни качества и талант, който не е достатъчно признат извън неговия кръг.

Получих покана да обядвам в Холанд Хаус и да се запозная с *Кийн*. Струва си човек да се запознае с него. Надявам се, че ако бъде въведен в доброто общество, няма да пропадне като Кук. Сега той е по-голям от него на сцената, но не бива да остане по-назад и в частния си живот. В един от вестниците за него се появи глупава критика, която го подценява. Според мен снощи той игра под възможностите си в сравнение с първия път, макар че пак беше забележителен. Това може да е резултат от заяжданията. Надявам се обаче, че има достатъчно ум в главата си, за да не им обръща внимание. Не трябва да очаква, че ще може да запази сегашната си слава или дори да я надмине, без да предизвика завистта на колегите си от гримьорната или хапливостта на техните почитатели. Ако обаче не успее да им се наложи, тогава, значи, достойнството изобщо не се зачита в тия „зарзаватчийски времена“.

Да имах малко талант за драма, още сега щях да напиша трагедия. Но не — свърши то; Ходжсън разправя, че искал да пише драма — той ще се справи добре. Според мен М. също трябва да се опита. Той има изключителни способности и разнообразни идеи; освен това много е видял и преживял. За да напишеш нещо, което да достигне до сърцето, сърцето ти трябва да е преминало през изпитания, но може би и при писането трябва да е престанало да се вълнува. Докато човек е под въздействието на страстите, той може само да чувствува, но не може да описва — също както докато вършиш нещо, не можеш да се обърнеш и да разкажеш на съседа си какво точно правиш! Когато всичко свърши — всичко, всичко, и то невъзвратимо, тогава се довери на паметта си — тя го е съхранила, дори прекалено съвестно.

Излизах, отговорих на няколко писма, прозях се два-три пъти и четох „Разбойници“. Хубаво нещо, но „Фиеско“ е по-добре, а *Алфиери* и „Аристодемо“ на Монти са най-добрите. Те са по-достойни от немските драматурзи.

Отговорих, или по-точно съобщих, че съм получил поемата „Сафи“ на младия Ренолдс.[37] Момчето е умно, но повечето мисли е взаимствувал — откъде, това критиците ще открият. Не обичам да обезсърчавам младите. Според мен макар да е представил нещата по-фантастично и по-ориенталски, отколкото ако наистина беше видял местата, където се развива действието на неговата приказка, той има голям талант и вдъхновение в достатъчно количество.

Получих много странно писмо. Начинът, по който ми бе предадено, чрез лорд Холанд, беше не по-малко любопитен. Иначе беше хубаво и приятно.

НЕДЕЛЯ, 27 ФЕВРУАРИ

Ето ме пак самичък, вместо да обядвам у лорд Холанд, където бях поканен — не ми се ходи никъде. Хобхаус казва, че се превръщам в loup garou — един самотен таласъм. Истина е. „Аз самият съм самотен.“ Последната седмица премина в четене, ходих на театър, имах гости от време на време; ту се прозявах, ту въздишах, но не написах нищо освен няколко писма. Ако можех непрестанно да чета, не бих почувствувал нужда от общество. Дали съжалявам? Ами! „Човекът не ме радва.“[38]

Чувствувам се особено развълнуван в присъствието на жени — те имат странно въздействие дори когато човек не е влюбен, — не мога да си го обясня, още повече, че изобщо нямам високо мнение за този пол. И въпреки това винаги се чувствувам в добро настроение, ако наоколо има жена. Дори госпожа Мюл, дето пали камината — възможно най-старата и най-съсухрената представителка на тоя пол, освен това (като се изключи отношението й към моя милост) не и от най-добродушните, винаги ме разсмива. Разбира се, това не е трудна задача, когато съм в настроение.

Ех, защо си нямах свой собствен остров! Не съм добре, а изглеждам в отлично здраве. Понякога се страхувам, че не съм съвсем наред. Въпреки това сърцето и главата ми понесоха доста удари и

точно сега няма от какво да боледуват. Те се самоизяждат и затова се чувствувам зле — зле. „Моля те, разкопчай това копче — защо една котка, един плъх, едно куче да са пълни с живот, а в тебе да няма нито капка?“ Двайсет и шест години, както се казва, та досега аз можех и трябваше да стана паша. „Започва да ми тегне тоя живот.“

Бонапарте още не е победен. Отблъснал е *Блюхер* и пак е дръпнал *Шварценберг* за опашката.[39] Това значи да имаш глава. Ако пак спечели, „Vae victis“[40]

НЕДЕЛЯ, 6 МАРТ

Миналия вторник обядвах с Роджърс — там бяха Мадам дьо Стал, Макинтош, Шеридан, Ърскин и Пейн Найт, лейди Дангъл и госпожица Р. Шеридан разказа много забавна историйка за себе си и кърпичката на мадам Дьо *Рекамие*. Ърскин — няколко анекдота само за се беси. *Тя* има намерение да напише голяма книга за Англия, така казва. Вярвам й. Когато ме попита дали ми харесва работата на госпожица… която се нарича… аз отговорих (съвсем искрено), че като *нейна* я смятам за много лоша и по-лоша от другите й неща. После си помислих, че лейди Дангъл, бидейки ирландка, може би покровителствува… и доста съжалих за мнението си, защото мразя да създавам безпокойства у хората било във връзка с тях самите, било относно техните любимци. Може да излезе, че съм го направил нарочно. Приемът мина много добре и рибата беше точно по мой вкус. Но ние, мъжете, станахме от масата твърде скоро след жените. Госпожа Корин се заседява винаги толкова дълго след вечерята, че на всички ни иде да… я отпратим в гостната.

Днес мина К. и докато седеше тук, влезе Меривейл. По време на разговора на К. (който не знаеше, че М. е авторът) охули „блудкавата сантиментална рецензия в «Куортърли» за кореспонденцията на *Грим*“. Аз (знаейки тайната) смених темата веднага щом стана възможно. К. си отиде с твърдото убеждение, че е направил най-благоприятно впечатление на новия си познат. За щастие Меривейл е много добър човек, иначе бог знае какво можеше да последва от тази неуместна тирада. Не смеех да го погледна, докато говореха за това, но се чувствувах като на тръни — защото Меривейл ми допада, както и въпросната статия.

Поканен съм у лейди Кейт утре вечер. Смятам да отида, но това е първата покана, която приемам през този „сезон“, както казваше ученият Флечър, когато най-малкото дете на лейди… ми нарани бузата и окото, хвърляйки напосоки един камък. Нищо, милорд, белегът ще изчезне преди началото на *„сезона“*, като че ли през другото време човек не се нуждае от окото си.

Отби се и лорд Ърскин и ми връчи своя нашумял памфлет с бележка в полето и саморъчни поправки. Изпратих да го подвържат много изящно и ще го съхранявам като съкровище.

Изпратих прекрасния портрет на Наполеон да му сложат рамка. Вече е в рамка. Мантията тъй приляга на императора, сякаш с нея се е родил.

7 МАРТ

Станах в седем; приготвих се към осем и половина и отидох у господин Хансън на Бъркли Скуеър. Отидох на църква с най-голямата му дъщеря Мари Ан (добро момиче) и после дадох ръката й на младия граф Портсмут. Вече я виждам като истинска графиня. Поздравих семейството и младоженеца, изпих чаша вино (хубаво Шери) за тяхното щастие и пр. и пр. и се върнах вкъщи. Покани ха ме да остана на обяд, но не можах. В три часа позирах на Филипс. Отбих се у лейди М. Тя толкова ми харесва, че винаги се заседявам у тях. (Отбелязвам си, че не трябва повече да го правя).

Прекарах вечерта с Хобхаус, той е започнал една поема, която е многообещаваща. Дано да продължи да работи върху нея. Чух някои любопитни неща за живота на Морозини, един злополучен венецианец, който вдигнал във въздуха Акропола в Атина с бомба, дяволите да го вземат! Доспа ми се. Току-що се прибрах вкъщи. Трябва да си лягам. Утре ще се видя с Шеридан у Роджърс.

Особена работа е това брачната церемония — виждал съм много в чужбина — гръцки и католически — и една *тук*, в Англия, преди много години. Имаше е разни странни изречения в пролога (т.е. увещанието), които ме накараха да се извърна, за да не се изсмея в лицето на човека в бялата дреха. Когато съединяваха ръцете на щастливците, взех, че направих грешка и им натиках левите ръце една в друга. После се поправих, върнах се в суматохата при олтара и казах

„Амин“. Портсмут отговаряше, като че ли всичко беше научил наизуст. Даже изпреварваше въпросите на свещеника. Вече е полунощ и…

10 МАРТ, ЧЕТВЪРТЪК

Във вторник обядвах с Роджърс — бяха Макинтош, Шеридан, Шарп — много приказки и всичките приятни, с изключение на моите брътвежи. Говорихме много за едно време — Хорн Тук[41], съдебните процеси, показанията на Шеридан, вицове за ония времена, когато аз, уви, съм бил бебе. Ако тогава бях мъж, щях да стана английския лорд Едуард Фицджералд[42].

Замъкнах Шеридан в „Брук“, където между другото той нямаше да може сам да се замъкне, защото двамата с него бяхме единствените пиещи. Шери възнамерява да постави кандидатурата си за Уестминстър, защото Кохрейн (борсовият спекулант и мошеник) трябва да освободи мястото; Броуъм също е кандидат. Много се страхувам за горкичкия Шери. И двамата имат таланти от най-високо качество, но по-младият освен това притежава и характер. Ако доживее до възрастта на Шери, ще видим как ще понесе нажежените палешници на обществения живот. Не знам защо, но не обичам, когато *старите* губят. Особено пък Шеридан, независимо от неговата méchancéte[43].

Получих много и най-сърдечни благодарности от лейди Портсмут, от бащата и майката, за моето сватовство. Не съжалявам, защото на младоженката й подхожда да бъде графиня и е добро момиче. Чудно, но тя наистина много добре се справя с новия си ранг. Изглежда съвсем друга жена, и то от благородно потекло. Не предполагах, че мога да избера такава достойна съпруга на пер.

Ходих на Представлението с Хобхаус. Госпожа Джордън е превъзходна Хойдън[44], Джоунс също е много добър Фопингтън[45]. *Какви пиеси*! Какво остроумие! Уви! *Конгрейв и Ванбру* са единствените комедиографи. Днешното ни общество е твърде безцветно, за да създаде техни подобия. Няма да ходя у лейди Кийт. Това се стори странно на Хобхаус. Аз пък се чудя как той обича да ходи на гости. Ако човек е влюбен, ако иска да наруши някоя от десетте заповеди и пожелае нещо, което те забраняват, тогава да. Но да се мотаеш сред тълпата ей така, без причина, без да изпитваш

удоволствие или без да имаш някакъв конкретен обект-по дяволите! Никога! Той ми съобщи един странен слух — че *аз* съм бил истинският Конрад, самият Корсар и че тази част от моите пътувания вероятно била преминала без свидетели. Хм. Понякога хората доста налучкват истината, но никога цялата истина. Х. не знае какво съм правил през годината, когато той напусна Левант, това не знае и никой друг — нито… нито… нито… и все пак това е лъжа, но „съмнявам се в двусмислиците на злия дух, чиито лъжи звучат като истината“.

Утре ще получа важни писма. Коя да бъде… или… ах! … е в сърцето ми, ххх е в главата ми, хх — в очите, а *единствената*, бог знае тя пък къде е. Всички ми пишат и на всички ще отговоря „щом сам спечелих свойта благосклонност, сега ще трябва да я задържа“; но пък аз никога не съм се „сбърквал с друг“ за разлика от някои.

Днес се отби… много отчаян от любовницата си, която хвърлила око на… Започна да й пише писмо, но беше принуден да го прекъсне. Аз му го завърших, той го преписа и изпрати. Ако удържи и ако спазва моите указания да се преструва на безразличен, тя ще сведе знамената. Ако ли пък не стане така, поне ще се е отървал от нея, защото тя много-много не заслужава да бъде запазена. Горкият младеж обаче е влюбен — ако наистина е тъй, тя ще спечели. Веднага щом открият властта си…

Спи ми се и ще си лягам.

ВТОРНИК, 16 МАРТ

Вчера обядвах с Макинтош и Шарп. Шеридан не можа да дойде. Шарп разправи няколко много забавни историйки за актьора Хендерсън. Стояхме до късно и като се прибрах вкъщи, бях изпил толкова чай, че не заспах до шест часа сутринта. Р. казва, че в този брой на „Преглед“ ще пишат за мен — предполагам, ще ме хулят, защото „нас младите ни мразят“. N’importe[46]. Когато Шарп, отивайки на обяд, минавал покрай вратата на някакво дружество за дискусии („Уестминстърски форум“), видял в програмата името на Скот и моето „Кой от двамата е по-добър поет“? Това бил въпросът за обсъждане същата вечер. Предполагам, че всички тия *темпелари*[47] и разни *псевдоинтелектуалци* напразно са се препирали за стиховете ни. Кой от двамата е получил повече гласове, нито знам, нито искам да знам,

но фактът, че са ни свързали имената, е вече комплимент, въпреки че според мен Скот заслужава по-добър партньор.

Отбиха се У. У. и лорд Ърскин, лорд Холанд и пр. и пр. Писах на… относно слуха за „Корсар“. Тя казва, че не е изненадана, тъй като „Конрад толкова *прилича* на мен“. Странно, че човек, който ме знае тъй добре, ми казва това в лицето. Във всеки случай ако и тя не ме познава, значи, никой друг не ме познава.

Изглежда, че Макинтош е авторът на защитното писмо в „Морнинг Кроникъл“. Ако е така, много любезно от негова страна и е повече, отколкото аз самият направих за себе си.

Казах на Мъри да ми осигури италианските романи на Бандело на утрешната разпродажба. За мен те сигурно ще бъдат *налудничави*. Четох една сатира, озаглавена „Анти-Байрон“ и казах на Мъри, ако иска, да я публикува. Целта на автора е да докаже, че съм атеист и последователен противник на държавата и закона. Някои стихове са хубави. Прозата много не я разбирам. Той твърди, че моите „зловредни писания“ са повлияли на „обществото, което изисква“ и пр. и пр., както и на неговата собствена поезия. Това е едно дълго стихотворение с дълго предисловие и подходяща заглавна страница. Подобно на мухата от баснята, аз съм кацнал на колело, което вдига много прах, но за разлика от гореспоменатата муха не смятам, че то се върти единствено за да ме издигне.

Получих писмо от *Бела*, на което отговорих. Ако не внимавам, ще взема пак да се влюбя в нея.

Скоро ще започна да чета по-редовно.

ВТОРНИК, 17 МАРТ

Тази сутрин се боксирах с Джаксън за разгрявка; смятам да възобновя и продължа познанството си с боксовите ръкавици. Гърдите, ръцете и дишането ми са в доста добра форма и не съм пълен. Едно време имах силен удар, а ръцете ми са много дълги за ръста (пет фута и осем и половина инча). Във всеки случай упражненията са хубаво нещо, а точно тези пък са най-изтощителните от всички. Фехтовката и сабята никога не са ме изморявали толкова.

Прочетох „Приятелски свади“ (друг вид разгрявка) — ново произведение от Израели, който е един извънредно забавен и проницателен писател. Писателите, изглежда, са много раздразнително

племе и ми се иска да нямам нищо общо с тях. „Няма да мина през Ковънтри в техния строй, това е сигурно.“ Какво общо имам, по дяволите, с писателствуването? Вече е късно да му мисля и всякакви съжаления са безполезни. Но ако всичко започваше отначало, предполагам, че пак щях да пропиша. Такава е човешката природа, поне моят дял от нея, макар че ще се издигна в собствените си очи, ако разумно се откажа сега. Ако някога имам съпруга и тая съпруга добие син от който и да било, аз ще възпитам своя наследник в антилитературен дух — ще го направя адвокат, пират каквото и да е. Но ако и той пропише, ще се погрижа да не ми е никакъв и ще съм сигурен, че не е мой син, и ще го лиша от наследство. Трябва да напиша едно писмо — три часът.

НЕДЕЛЯ, 20 МАРТ

Имах намерение да посетя лейди Хардуик, но няма да го направя. Винаги започвам деня с желание да отида на гости, но когато дойде вечерта, подтикът ми намалява и рядко излизам; изляза ли обаче, винаги след това съжалявам. Този прием може би щеше да е приятен — поне домакинята е много забележителна жена. Утре у лейди Лансдаун, в сряда у лейди Хийткът! Трябва да се насиля и да отида на едно-две места, защото иначе ще се изтълкува като невъзпитание. По-добре е да правиш онова, което и другите правят, да ги вземат дяволите!

Четох Макиавели, малко *Шарден, Сисмонди, Бандело* — на откъслеци. Четох и „Единбург“, 44-ти брой, който току-що е излязъл. В началото на статията, озаглавена „Покровителството на Еджърт“, ми правят голям комплимент. Дали това е похвала за мен, не знам, но положително прави чест на издателя, който някога ме руга. Мнозина се отричат от собствените си похвали, но само смелият дух е в състояние да се отрече от порицанието си и да похвали онзи, когото някога е хулил. Откакто се върнах в Англия, често чувам да се отзовават най-ласкателно за Джефри, и то за неща, които нямат нищо общо със способностите му. Аз му се възхищавам не защото ме е *хвалил* (мен са ме хвалили и други по същия начин, след което са ме ругали, тъй че навикът ме е направил толкова безразличен и към двете, колкото един човек на двайсет и шест години може да бъде безразличен към нещо), а понеже той може би е *единственият* човек, който при създалите се

между нас отношения има великодушието да постъпи така. Само една благородна душа би се осмелила да го направи. Висотата, която е достигнал, не го е главозамаяла. Дребният драскач би продължил да се заяжда докрай. Що се отнася до основателността на неговите възхвали, това вече е въпрос на вкус. Мнозина ще го оспорят и с радост ще се възползуват от предоставената им възможност.

Днес се отби лорд Ърскин. Той има намерение да продължи размислите си върху войната или по-точно войните до наши дни. Вярвам, че ще успее. Трябва да се обадя на господин Мъри за подвързията на моя екземпляр на памфлета му, защото лорд Ъ. обеща да го поправи и да добави някои бележки в полетата. Всяка думичка с неговия почерк е съкровище, което в бъдеще ще носи двойна лихва. Ърскин очаква много от историята, която Макинтош е обещал. Когато я завърши, тя несъмнено ще стане класическа творба.

Вчера сутринта отново се боксирахме с Джаксън, утре пак. Чувствувам се много добре духом, макар че раменете и ръцете ми са схванати. Да не забравя да отида на боксьорския обяд. Ще председателствува маркиз Хънтли.

Лорд Ърскин смята, че има опасност кабинетът да се смени. Още по-добре за Ърскин. За мен е все едно кои са на власт и кои не са. На М. трябва нещо повече от смяна на кабинета и някой ден ще го добием.

Спомням си, че веднъж, когато яздех от Крисо към Кастри (Делфи) по склоновете на Парнас, видях шест орли във въздуха. Рядкост е да се видят толкова много заедно. Не това, че бяха орли, защото тия птици се срещат често, а именно броят им привлече вниманието ми.

Последната птица, по която стрелях, беше едно орле на брега на залива Лепанто, недалеч от Востица. Бях го ранил и се опитах да го спася — очите му тъй блестяха! Но то отпадаше и след няколко дена умря. Никога повече не съм се опитвал, нито ще се опитам, да убия птица. Чудя се откъде ми дойдоха тия неща на ума точно сега? В момента чета *Сисмонди*, но там няма нищо, което да може да извика тия спомени.

Страшно съм се увлякъл в Брачо ди Монтоне, Джовани Галеацо и Ецелино. Последният обаче не е Брачаферо (със същото име), равенският граф, чиято история искам да проследя. *Лаватер* има една

прекрасна гравюра по картина от *Фюзели* на този Езелин, надвесен над тялото на Медуна, която наказал, защото верността и не издържала, дордето той бил на кръстоносен поход. Имал е право, но аз искам да узная каква точно е била историята.

ВТОРНИК, 22 МАРТ

Снощи прием — Лансдаун. Довечера — прием у лейди Шарлот Гревил — ужасно губене на време и нерви. Нищо не даваш — нищо не получаваш — приказваш напусто. Ако изобщо в ума ми имаше някакви *мисли*, те не бяха свързани с темите, върху които бръщолевихме. *Господи*! По този начин половината Лондон прекарва онова, което се нарича живот. Утре е у лейди Хийткот. Дали да отида? Да, за да се самонакажа, задето с нищо не се занимавам.

Чакай сега да помисля, кого видях там? Единственото лице, което ми направи доста силно впечатление, беше най-голямата дъщеря на лейди С., лейди К. Л. Казват, че не била хубава. Не знам — всичко онова, което е приятно, е и хубаво. У нея обаче има една одухотвореност и тя лесно се изчервява, има нещо от плахостта на антилопата (която много ми харесва) в държанието й и затова я наблюдавах най-много от всички жени, които присъствуваха, като си отмествах погледа единствено когато се сещах, че тя може да забележи и да се смути. В края на краищата може да е просто по асоциация: К. е приятелка на Огъста и всичко, което тя обича, аз не мога да не харесам.

Майка й, маркизата, поговори малко с мене. Двайсет пъти се канех да я помоля да ме запознае с sa fille, но се отказах. Заради това спречкване с Карлайлови.

Граф Грей ми разказа шеговито за един абзац в последния „Moniteur“, където между другите симптоми на бунт се споменавали и някои подробности около сензацията в нашите правителствени вестници по повод „сълзливите“ стихчета, само че в своята версия са разтегнали епиграмата (впрочем това е епиграма само в *гръцкия* смисъл на тази дума) в *роман*. Чудя се как тия от „Куриер“ още не са го превели от „Moniteur“ с допълнителен коментар.

Уелската принцеса е поискала от Фюзели да нарисува картина по „Корсар“, като е оставила на него да си избере епизод за сюжет. Така

поне ми казва господин Лок. Чувствувам се уморен, преситен, себелюбив и ленив — трябва да си лягам.

„Роман“ или поне *„романс“* понякога означава песен както е на испански. Предполагам, че това е искал да каже „Moniteur“, освен ако не е объркал, стихотворението с „Корсар“.

ОЛБЪНИ, 28 МАРТ

Тази вечер се нанесох в новото жилище, което наех за седем години от лорд Алторп. Просторно е, има много място за книгите и сабите ми. При това в самата къща, което е още едно предимство. Последните няколко дни или цялата седмица бях много въздържан, редовно спортувах, но все още, се чувствувам зле.

Вчера вечерях tête-a-tête в „Какао“ със Скроуп Дейвис от шест часа до полунощ. Поделихме си една бутилка шампанско и шест бордо. И двата вида вино изобщо не ми действуват. Предложих на Скроуп да го заведа вкъщи с каретата си. Той обаче беше пийнал и изпадна в набожност и аз бях принуден да го оставя да се моли на колене не знам с каква цел и на кой идол. Нямам помен от главоболие или гадене. Дори станах по-рано от обикновено — боксирах се с Джаксън ad sudorem[48] и не съм се чувствувал толкова добре от сума време. Повече не съм се чувал със Скроуп. Вчера му платих четири хиляди и осемстотин лири — дължах му ги от доста време и трябваше отдавна да му ги върна. Чувствувам голямо облекчение, след като ликвидирах с този *дебит*.

Огъста иска да се сдобря с Карлайл. Отказал съм на всички досега, но на нея не мога да откажа нищо. Значи ще трябва да го направя, макар че предпочитам „да изпия чаша отрова или да изям един крокодил“. Чакай да видя — Уорд, Холандови, Ламб, Роджърс и пр. и пр.; горе-долу всички са се опитвали в последните две години да потушат напразно нашата стихоплетска кавга. Ще умра от смях, ако Огъста успее. Четох по малко оттук-оттам. Утре ще получа всичките си книги. Слава богу, тая стая ще ги побере — „място ще стигне и остане дори за демоните адски“[49]. Трябва скоро да се хвана с някаква работа — сърцето ми пак започна да се *саморазяжда*.

8 АПРИЛ

Бях извън града шест дни. Когато се върнах, намерих моя малък езически идол Наполеон катурнат от пиедестала си. Крадците са в Париж. Сам си е виновен. Като Милон[50], той се опита да разцепи дъба, но последният се затвори, притисна ръцете му и сега зверовете — от лъва и мечката до най-мръсния чакал могат спокойно да го разкъсат. Тази Московска зима му смаза ръцете — оттогава той се бие с ритници и зъби. Последните още могат да му служат и според мен той пак ще им погоди някой трик. Той е в техния тил — помежду тях и домовете им. Питам се дали някога ще се върнат там?

СЪБОТА, ДЕВЕТИ АПРИЛ 1814 Г.

Отбелязвам този ден!

Наполеон Бонапарт абдикира от световния си трон! Прекрасно! Чини ми се, че *Сула* се представи по-добре. Защото той отмъсти и се оттегли на върха на властта си, опръскан с кървите на своите врагове — най-забележителният пример, на величествено презрение към негодниците, който историята познава. *Диоклетиан* също се справи добре — *Мурат* не съвсем лошо, само дето стана дервиш, *Шарл V* — горе-долу, но Наполеон — най-зле от всички. Какво? Да чака, докато дойдат в столицата му, и после да разправя, че бил готов да предаде онова, което вече е отишло? „Какъв завайкал се монах, какъв измамник божи!“[51] По дяволите! В сравнение с него *Дионисий* се държа като цар в Коринт. Да се оттеглиш на остров Елба! Ако поне беше Капри, щях по-малко да се чудя. „Изглежда че умът на човека е част от неговата участ.“[52] Напълно съм смаян и объркан.

Не знам, но си мисля, че *аз*, дори *аз* (едно насекомо в сравнение с това двуного животно) бих заложил живота си на карта милион пъти по-слаба от неговата. Всъщност може би не си струва да се умре заради една корона. И все пак да оцелееш при *Лоди*[53], за да стигнеш дотук! Ох, защо Ювенал или Джонсън не можеха да се вдигнат от гроба! „Expende — quod libras induce summo invenies?“[54] Знаех, че великите не могат да наклонят везните на смъртта в своя полза, но си мислех, че вечно живият им прах тежи повече *карати*! Уви! Този императорски диамант има някакъв дефект и сега не става даже и за стъкларски нож! Перото на историка няма да го оцени и на един дукат!

Тфу! „Но толкоз.“[55] Аз все пак няма да се откажа от него дори сега. Макар че всичките му почитатели вече го изоставиха подобно на „велможите, които се разбягаха“.[56]

10 АПРИЛ

Не знам дали съм най-щастлив, когато съм сам, но в едно съм сигурен — прекарам ли по-дълго в обществото дори на *тази*, която обичам (бог ми е свидетел или може би дяволът), започвам да копнея за компанията на своята лампа и напълно обърканата си и разхвърляна библиотека[57]. Дори денем отпращам каретата по-често, отколкото я употребявам или злоупотребявам с нея. Per esempio, в последните четири дена не съм си показвал носа навън, макар че всеки ден се боксираме с Джаксън по един час (при отворени прозорци), за да успокоявам и поддържам „безплътните си части“. Колкото съм по-уморен, толкова съм по-добре духом през останалото време на деня. След това вечерите ми минават в блажена празнота и леност, която обожавам. Днес се боксирах един час, написах ода за Наполеон Бонапарт, преписах я, изядох шест бисквита, изпих четири бутилки сода, през останалото време четох и дадох сума съвети на горкия Уебстър относно тая негова любовница, която го тормози и го превръща в непоносим охтичав досадник. А и на мен много ми прилича да проповядвам срещу „сектата“. Все едно, всичките ми съвети така и така се отхвърлят.

19 АПРИЛ 1814 Г.

И на двата полюса има лед — и на южния, и на северния: всички крайности са едни и същи. Истинското нещастие сполетява само най-високопоставените и най-нисшите — императора и просяка; първия като изгуби трона, а втория — шестте си пенса. Разбира се, помежду им има една проклета блудкава среда, една линия на равноденствието, която никой не може да проследи освен по картите или след разни измервания.

„А всички наши «вчера»
са светели по пътя на глупци

към мухъла на гроба.“[58]

Повече няма да си водя дневник за това „вчерашно светило“, за да не взема да се върна като куче към повърнатото от паметта, скъсвам останалите страници на тази тетрадка и написвам в Ipecacuanha, че „Бурбоните са върнати на власт!“ Дръж си за теб философията![59] Наистина, отдавна презирам себе си и човека изобщо, но никога преди не съм плюл в лицето на целия човешки род. „Шуте, полудявам!“[60]

18 СЕПТЕМВРИ 1816 Г.

Вчера, 17 септември, тръгнах с господин Хобхаус на няколкодневна екскурзия из планината.

17 СЕПТЕМВРИ

Станах в пет. Напуснах Диодати около седем с една от тукашните коли (открити и с напречни пейки), а слугите на коне. Времето беше много хубаво. Езерото спокойно и бистро. Много добра видимост към Монблан и Егюù на Аржантиер. Бреговете на езерото са много красиви. Стигнахме Лозана преди залез. Спряхме и преспахме в… Легнахме си в девет. Спахме до пет часа.

18 СЕПТЕМВРИ

Извика ме водачът. Станах. Хобхаус тръгна преди мен. На една миля от Лозана пътят беше залян от водите на езерото. Качих се на коня и яздих почти до Вевей. Жребецът беше млад, но се движеше много добре. На около миля от селището настигнах Хобхаус и се качих в колата. Спряхме за два часа във Верей (посетих го за втори път). Отидох до църквата. Изгледът от църковния двор е превъзходен. Вътре има паметник на генерал Лъдлоу[61] (цареубиеца) — черен мрамор с дълъг, но простичък надпис на латински. Той е прекарал в изгнание тридесет и две години — бил е един от съдиите на краля. Близо до него е погребан Броутън, който прочел присъдата над крал Чарлс и на сина му Чарлс Стюарт. Надписът — доста странен и доста демагогски, но все пак републикански. Видях къщата на Лъдлоу. Надписът й още стои: Omne solum forti partia[62]. Разходих се до езерото. Слугите,

колата и яздитните коне — всички потеглиха и по някакво недоразумение ни оставиха plantés lá[63] и трябваше да ги гоним пеша до Кларанс. Хобхаус беше се затичал преди мен и успя да ги догони. Пристигнах за втори път (първият беше по вода) в Кларанс. Отидох в Шильон, разположен сред природа, която е достойна за перото и аз не знам на кого. На връщане срещнах едни англичани в карета. Дамата спеше дълбоко — спеше дълбоко на едно от най-вълнуващите места на света, няма що, прекрасно! Спомням си, как един път в Шамони, срещу самия Монблан, чух една жена, също англичанка, да възкликва пред своя партньор: „Виждали ли сте някога по-хубав *селски* пейзаж?“ Сякаш че беше Хайгейт или Хампстед, или Бромтън, или Хайс. *Селски*, моля ви се! Скали, борове, водопади, ледници, облаци и върхове, покрити с вечен сняг — и това ми било селски пейзаж!

След един лек и кратък обяд посетихме Шато дьо Кларанс. Неотдавна го била наела някаква англичанка (първия път, когато го видях, не беше даден под наем). Розите са си отишли заедно с лятото, обитателите ги нямаше, но слугите ни поканиха да влезем вътре. На масата в салона видях проповедите на Блеър[64] и на един друг, (забравих кой беше), както и куп шумни дечурлига. Видях всичко, което си заслужаваше да се види, и после преминах на Bosquet de Julie[65] и пр. и пр. Водачът ни непрекъснато споменаваше Русо и непрекъснато го бъркаше със Сен-Прьо[66] — обърквaше автора с книгата. Отново отидохме до Шильон, за да зърнем пак малкия водопад на хълма зад него. Залезът се отразяваше в езерото. Утре трябва да стана в пет, за да прекося планината на кон. Колата ще бъде изпратена по околния път. Настаних се в старата си къщурка — гостоприемна и удобна. Уморих се от дългото яздене на жребеца, от друсането на каретата и дето се катерих по слънцето.

Бележка

Ефрейторът, който ни показа чудесата на Шильон беше пиян като Блюхер и (според мен) също толкова забележителен. Беше още и глух и понеже смяташе, че всички останали хора са глухи като него, така гръмогласно и страховито разказваше легендите за замъка, че на Хобхаус му се развали настроението. Все пак видяхме доста неща — от бесилката до тъмницата (potence et cachots)[67] и се върнахме в Кларанс с чувството, че сме по-свободни, отколкото са били хората през петнадесети век.

Станах в пет. Прекосих планината на кон до Монбовон, после на мулета и пеша чрез катерене. Целият път беше красив като сън, а сега споменът за него е неясен, като че наистина е било сън. Толкова съм уморен — макар и да съм здрав, вече не съм тъй силен, както преди няколко години. В Монбовон закусихме; после на един стръмен склон слязох от коня, преметнах се и си разрязах пръста; багажът също се развърза и се търкулна в дерето, но спря до едно дърво; извлякохме го горе. Конят се умори и заклюма; качих се на мулето. Като наближихме връх Дан Жаман, отново тръгнах пеша с Хобхаус и останалата компания. Стигнахме до едно езеро в самото сърце на планината; оставихме четириногите при един овчар и се закатерихме нагоре; стигнахме до снежни места; потта се лееше от челото ми като дъжд и оставаше следи в снега като решето. Мразовитият вятър и сняг ме замаяха, но аз продължих да се катеря нагоре. Хобхаус се изкачи до най-високия връх. Аз не можах и спрях на няколко ярда под него (до една скална цепнатина). На слизане водачът ни се претърколи няколко пъти; аз започнах да се смея и също се търкулнах — за щастие склонът беше мек, макар стръмен и хлъзгав; Хобхаус също падна, но никой не се удари. Планините са великолепни навсякъде. На една много стръмна и висока скала някакъв овчар надуваше свирката си; много различно е от Аркадия, където пастирите носят дълъг мускет вместо кривак, а в поясите им са затъкнати пищови. Швейцарският овчар свиреше сладко и песента му беше приятна. Видях една заблудила се крава; казаха ми, че те често си чупят вратовете по скалите. Слязох в Монбовон: доста схлупено селце край буйна река с дървен мост. Хобхаус отиде да лови риба — хвана една. Колата ни още не е дошла; на конете и мулетата душа не им остана; ние също сме уморени. Впрочем още по-добре — тъкмо ще спя.

Гледката от най-високото място в днешния ни излет включваше от едната страна почти цялото езеро Леман. От другата долините и планината на кантона Фрибург и една огромна равнина с езерата Нюшател и Мора, както и всичко останало покрай бреговете на Женевското езеро. От едно място видяхме и двете страни на планината Юра, както и доста от Алпите. Когато минавахме през един пролом, водачът енергично препоръча да ускорим крачката, защото там падали

камъни с голяма скорост и понякога правели бели. Съветът беше прекрасен, но като повечето добри съвети труден за изпълнение, тъй като пътят беше толкова неравен, че нито мулетата, нито човеците, нито конете можеха да се разбързат. Минахме без фрактури и без премеждия.

Музиката и кравешките звънци (защото богатство са стадата, както при библейските патриарси) по пасищата, разположени на височина, която далеч надминава и най-високите планини в Англия; овчарите, които ни викаха от канара на канара и надуваха свирките си по места, където стръмнините изглеждаха непристъпни, както и целият заобикаляш ни пейзаж, въплъщаваха всичко онова, което бях чувал или си бях представял за пасторалния живот — и то в много по-голяма степен, отколкото в Гърция или в Мала Азия, защото онези приятели имат твърде голяма слабост към сабите и мускетите и ако в едната ръка държат кривак, в другата непременно ще видите пушка. А това тук беше чисто и неподправено — усамотено, диво и патриархално. Докато вървяхме, те свиреха „Ranz des Vaches“[68] и други песни за изпроводяк. Напоследък главата ми е пълна само с природни гледки.

20 СЕПТЕМВРИ

Станах в шест; тръгнах в осем. Днешният излет мина изцяло на височина между 2700 и 3000 фута над морското равнище. Тази долина, най-дългата, най-тясната и смятана за най-красивата в Алпите, рядко се посещава от пътешественици. Видях моста на Ларош. Реката тече ниско долу, между огромни скали и водите й са бързи като гнева. Казват, че някакъв човек се подхлъзнал и паднал в нея заедно с мулето си, но останал невредим. Хората изглеждат свободни, щастливи и богати (това последното не предполага предишните две); кравите са великолепни; един бик едва не скочи върху колата — „приятен спътник в дилижанса“; козите и овцете са много охранени. Една планина с огромни ледници отдясно — казва се Клицберг; по-нататък е Хоктхорн — все хубави имена галят ухото… След това идва Стокхорн, струва ми се — много висок и каменист, тук-таме покрит само със сняг. Той си няма ледници, но затова пък има големи еполети от облаци.

Преминахме границата на кантона Вод и влязохме в кантона Берн; хубавият френски език отстъпи на развалення немски. Областта е известна със сиренето си, свободата, богатството и липсата на

данъци. Хобхаус отиде да лови риба — не хвана нищо. Разходих се до реката; видях едно момче и едно козле; козлето го следваше като куче; козлето не можеше да прескочи една ограда и жално блееше; опитах се да помогна на козлето, но едва не паднахме заедно с него в реката. Тук пристигнахме около шест следобед. Девет часът — лягам си; днес не съм уморен, но въпреки това се надявам да заспя.

21 СЕПТЕМВРИ

Тръгнахме рано. През долината на Симентал, както преди. Входът към Тинската равнина е много тесен; високи скали, обрасли догоре; река; още планини с красиви ледници. Езерото Тун, обширна равнина, опасана от Алпите; слязохме до Шато дьо Шадау; изглед към езерото; прекосихме реката с лодка, която караха жени. Тун е много хубав град. Целия ден пътувахме през Алпите — величествени гледки.

22 СЕПТЕМВРИ

Напуснахме Тун с една лодка, която измина цялото протежение на езерото за три часа. Езерото е малко, но бреговете са красиви. Скалите се спускат чак до водата. Слязохме при Нюхаузе; минахме край Интерлакен; озовахме се сред невиждана природа, която не се поддава на описание; минахме покрай една скала; на нея надпис — двама братя, единият убил другия; тъкмо място за такава работа. След разни криволици приближихме огромна скала. Стигнахме до полите на планината (Юнгфрау, т.е. Девицата); ледници; водопади; един от тия водопади е висок *деветстотин фута*. Настанихме се у местния курат. Излязохме да разгледаме долината; чухме как падна една лавина, като гръм; ледниците са огромни; изви се буря — гръмотевици, светкавици, град; всичко е съвършено и прекрасно. Аз бях на кон; водачът искаше да ми носи бастуна; тъкмо щях да му го дам, когато се сетих, че в него е скрита сабя и може да привлече светкавицата; затова го задържах в себе си; доста ми пречеше, понеже беше твърде тежичък за камшик, а конят беше глупав и спираше след всяка гръмотевица. Стигнах немного мокър, защото дрехата ми не пропускаше. Хобхаус се измокри до кости; подслони се в колибата; изпратих му човек, чадър и дреха (взех я от курата, когато пристигнах). Къщата на швейцарския курат е много хубава — много по-хубава от повечето къщи на английските

викарии. Разположена е точно срещу водопада, който споменах. Водопадът се извива връз скалата като опашката на бял кон, която се развява от вятъра; така си представям опашката на „бледния кон“, който е възседнала смъртта в Апокалипсиса. Нито е вода, нито е мъгла, а нещо помежду двете; шеметната височина (деветстотин фута) му, придава една вълнообразна форма или извивка, на места се разширява, на места се сгъстява, чудно и неописуемо. Според мен днешният ден като цяло беше по-добър от всички досегашни през това пътешествие.

23 СЕПТЕМВРИ

Преди да започнем изкачването в планината, пак отидох на водопада (в седем сутринта): слънцето грееше отгоре му и образуваше в долната част многоцветна *дъга*, но преобладаваха златисто и пурпурночервено; дъгата се движеше заедно с мене; никога не съм виждал подобно нещо. Получава се само на слънчева светлина. Качихме се на планината Венген. По пладне стигнахме до една долина под върха. Оставих конете, съблякох си палтото и се изкачих на върха, седем хиляди (английски) фута над морското равнище и около пет хиляди над долината, откъдето тръгнахме сутринта. От едната страна пред погледа се откриваше Юнгфрау с всичките му ледници; после Дан д’Аржан, сияен като истината; сетне Малкият великан (Kleine Eigher), Големият великан (Grosse Eigher) и не на последно място Ветерхорн. Юнгфрау е на 13 000 фута над морското равнище и на 11 000 над долината. Той е най-високият връх в този дял. Чувах как почти всеки пет минути падаха лавини. От мястото, където бяхме, на Венгенските Алпи, виждахме всички тези върхове от едната страна. От долината насреща се издигаха облаци, кълбяха се по отвесните чукари — бели и серножълти, подобно на пяна от адския океан по време на пролетен прилив. Долината изглеждаше неимоверно дълбока. Склонът, по който се изкачвахме (естествено), не беше чак толкова стръмен; когато обаче стигнахме върха, погледнахме надолу от другата страна към едно врящо море от облаци, което се блъскаше о канарите под краката ни (от едната си страна тия канари са съвсем отвесни). Останахме там около четвърт час; започнахме да слизаме; от другата страна на планината нямаше облаци. Когато минавахме през дебелия сняг, направих снежна топка и замерих Хобхаус.

Слязохме пак при конете; хапнахме по нещо; и отново ги възседнахме; продължаваха да се чуват лавини; стигнахме до едно тресавище. Хобхаус слезе, за да мине по-успешно; аз се опитах да го премина с коня си; конят затъна до муцуната и разбира се, и аз се озовах с него в калта. Измърсихме се, но не се наранихме; посмяхме се и продължихме нататък. Пристигнахме в Гринделвалд; обядвахме; пак яхнахме конете и поехме; яздихме към по-високия ледник — подобен на *замръзнал ураган*. Звезди, красота, но пътеката е дяволски опасна. Във всеки случай прибрахме се благополучно; имаше малко светкавици; общо взето обаче, целия ден имахме чудесно време както в деня, когато е бил създаден Раят. Минахме през цели гори с изсъхнали борове, съвсем изсъхнали; стъблата обелени, без кора, клоните безжизнени; и всичко това само за една зима. Видът им ми напомни мене самия и семейството ми.

24 СЕПТЕМВРИ

Тръгнахме в седем; станах в пет. Минахме край черния ледник; отдясно планината Ветерхорн; прекосихме планината Шайдек; приближихме Розовия ледник, който се смята за най-големият и най-красивият в цяла Швейцария. Според мен ледникът Босон при Шамони не му отстъпва по красота; Хобхаус е на друго мнение. Стигнахме до Райхенбанския водопад, висок двеста фута; спряхме да починат конете. Стигнахме долината Оверланд; заваля дъжд; малко се поизмокрихме; само четири часа дъжд за цели осем дни. Стигнахме езерото Бриенц, после град Бриенц; преоблякохме се. Вечерта четири швейцарски девойки от Оберхасли дойдоха и ни пяха швейцарски песни; две от тях имаха красиви гласове — мелодиите също бяха хубави; толкова самобитни и оригинални и същевременно много приятни. Пеенето свърши, но отдолу чувам звуците на цигулка, което не предвещава нищо добро за нощния ми покой; ще сляза да погледам танците.

25 СЕПТЕМВРИ

Очевидно долу се беше събрал целият град Бриенц; хубава музика и превъзходни валсове; само селяни; танцуват много по-добре, отколкото в Англия; англичаните не могат да танцуват валс, никога не

са могли, няма и да могат — един мъж имаше лула в устата си, но танцуваше не по-зле от другите; показаха и други танци по двойки и четворки, всичките много хубави. Аз си легнах, но веселбата продължи до късни нощи и ранни зори. Бриенц е само едно селце. Станах рано. Потеглихме по езерото при Бриенц в една дълга лодка, карана от жени; скоро се доближихме до брега и в лодката скочи още една жена. Изглежда, тук обичаят е лодките да се карат от жени. Защото от петимата мъже и трите жени в лодката всичките жени взеха по едно гребло, а от мъжете само един.

След три часа стигнахме Интерлакен; красиво езеро, но не толкова голямо като Тун. Обядвах в Интерлакен. Едно момиче ми даде цветя и се обърна към мен на немски, който не разбирам; не знам дали словото й беше хубаво, но ако се съди по жената, надявам се, че да. Качихме се пак на лодка на езерото Тун. Част от пътя спах. Изпратих конете. На брега някакви хора взривяваха скала с барут. Тя избухна недалеч от лодката ни, а ни предупредиха едва минута преди това; чиста глупост, заради която можеха да ни хвръкнат тиквите. В Тун стигнахме вечерта. Времето беше поносимо през целия ден. След като по-опасната част от пътуването ни вече свърши, това няма особено значение; когато беше желателно, имахме голям късмет, защото се задържа топло и ясно.

26 СЕПТЕМВРИ

Вече излязохме от планините и дневникът ми сигурно ще бъде безинтересен като самото пътуване. От Тун до Берн пътят е хубав; огради от жив плет, села, индустрия, имоти и всички признаци на една безцветна цивилизация. От Берн отидохме във Фрибург. Друг кантон; католици; минахме през бойно поле; швейцарците биха французите в една от последните воини срещу френската република. Купих си куче. По-голямата част от тази обиколка мина на кон, пеша и на муле.

28 СЕПТЕМВРИ

Видях дървото, засадено в памет на битката при Морат[69]; то е на триста и четиридесет години; доста е изгнило. Напуснахме Фрибург, но най-напред видяхме катедралата; висока камбанария. Настигнахме багажа на монахините от Латрап, които се местят в

Нормандия; после минахме покрай дилижанс, пълен с монахини! Продължихме покрай езерото Нюшател — пейзажът е много приятен и мек, но не така планински — поне планината Юра не изглежда тъй внушителна след Бернските Алпи. По здрач стигнахме в Ивердюн. Покрай езерото дълга редица дървета; красиво и мрачно; хотелът е почти пълен — една немска принцеса със свитата си; получихме стаи.

29 СЕПТЕМВРИ

Минахме през една красива и цветуща област, но не планинска. Вечерта стигнахме в Обон (подстъпите и мостът напомнят на Дърьм[70]), откъдето се открива определено най-красивият изглед към Женевското езеро; здрач; луната изгря над езерото; на хълма горичка с много величествени дървета. Таверние (пътешественикът по Ориента) купил (или построил) замъка на това място, понеже му напомняло и не отстъпвало на *Ериван*, граничен град в Персия; тук той приключил пътешествията, а аз пък тази малка екскурзия, защото се намирам на няколко часа път от Диодати и вече нямам какво повече да видя или да кажа.

През тази обиколка (13 дена) случих много с времето и със спътника си (господин Х.). Случих също и с пейзажа, при това ми бяха спестени и най-малките произшествия и закъснения, които често правят пътуванията даже в най-цивилизовани места доста разочароващи. Бях склонен да харесвам всичко. Аз обичам природата и красотата. Понасям умората и нямам нищо против неудобствата, а тук видях едни от най-величествените гледки в света. При все това горчивите спомени от неотдавнашната разруха вкъщи, които сигурно ще ме преследват до края на живота ми, ме гнетяха и тук; и нито песента на овчаря, нито грохотът на лавините, нито водопадът, планината, ледниците, горите и облаците не можаха дори за миг да облекчат бремето на моето сърце, да ме накарат да забравя своята несрета сред това величие, мощ и слава — наоколо, над мен и в краката ми.

РАВЕНА, 4 ЯНУАРИ 1821 Г.

Внезапно ме овладя една мисъл. Ще започна пак да си водя дневник. Последния път си водих в Швейцария за обиколката на

Бернските Алпи, през 1816 г. — за да го изпратя на сестра си и предполагам, че още е у нея, защото тя ми писа, че й било приятно да го чете. Водих и един друг, по-дълъг дневник за периода 1813–1814 г., който дадох на Томас Мур през същата година.

Тая сутрин се надигнах късно, както обикновено — лошо време, лошо като в Англия — даже по-лошо. Снегът от миналата седмица се стопи от сирокото, който задуха днес, тъй че се събраха две гадости наведнъж. Не можах дори да пояздя в гората. Стоях си вкъщи цялата сутрин. Гледах огъня и се чудех кога ли ще дойде пощата. Пощата дойде за Аве Мария, вместо в един часа, както трябваше. Появиха се пратениците на Галиняни — шест души: едно писмо от Фаенца, но нито едно от Англия. В резултат на това настроението ми се развали (трябваше да получа писма), вследствие на което пък се натъпках на обяд; когато съм раздразнен гълтам по-бързо. Пих много малко обаче.

Нямах настроение; прочетох вестниците; мислих си какво нещо е славата, докато четох за едно убийство: „Господин Уич, бакалин от Тънбридж, продал малко бекон, брашно, сирене и вероятно сливи на обвиняемата циганка. На тезгяха (цитирам точно) имало една *книга*, «Животът на *Памела*»[71], която той късал, за да увива продуктите, и т.н. В сиренето било намерено и т.н. *плюс* една страница от *«Памела»*, с която бил загънат беконът. Какво ли би казал *Ричардсън* — най-суетният и най-щастливият приживе писател, който заедно с Арон Хил[72] пророкувал с насмешка провала на *Фийлдинг* (този *Омир* в проза на човешката природа) и на Поуп (най-красивият поет), какво ли би казал той, ако можеше да проследи пътя на книгата си от тоалетната на френския принц (вж. «Животът на Джонсън» от *Бозуел*) до тезгяха на бакалина и бекона на циганката убийца!“

Какво ли би казал? Какво ли може да каже някой освен това, което отдавна е казал Соломон. В края на краищата работата се свежда до преминаване от едни ръце в други — от тези на книжаря в онези на бакалина или сладкаря. Що се отнася до мене, най-често съм се сблъсквал с поезията върху дървените сандъци. Тъй че съм склонен да считам майстора на дървени сандъци за гробаря на литературата.

Написах пет писма за около половин час, къси и свирепи до всичките си подли кореспонденти. Чух за три убийства във Фаенца и Фарли — на един карабинер, един контрабандист и един съдия —

всичките убити снощи. Първите двама в някаква кавга, третият — предумишлено.

Преди три седмици, почти месец (беше седми), прибрах от улицата смъртноранения комендант; умря в къщата ми; убийците са неизвестни, но вероятно е на политическа основа. Братята му ми писаха оня ден от Рим, за да ми благодарят, задето съм облекчил последните му минути. Горкият човек! Жалко! Беше добър войник, но неблагоразумен. Убиха го в осем вечерта. Чухме изстрелите; слугите и аз изскочихме навън и го намерихме в агония, с пет рани, две от които смъртоносни. Изглежда, бяха куршуми. Аз го прегледах, но не отидох на аутопсията на другата сутрин.

Каретата дойде някъде в осем — посетих госпожа графинята Г. Заварих я да свири на пиано; говорихме до десет, когато баща й, графът, и не по-малко достойният граф, брат й, се върнаха от театър. Както казаха, пиесата „Филипо“ на *Алфиери* имала успех.

Преди два дена кралят на Неапол мина през Болоня на път за Общото събрание. Слугата ми Луиджи донесе новината. Бях го изпратил в Болоня за лампа. Как ли ще свърши това? Времето ще покаже.

Върнах се вкъщи в единадесет, а може би и по-рано. Ако времето и пътищата са добри, утре смятам да пояздя. Крайно време — почти от седмица не съм го правил — сняг, сироко, един ден студ, на другия сняг — ужасно време за една Италия. Но двата сезона, този и миналият, са необичайни за тук. Четох биографията на Леонардо да Винчи от Роси; поразмишлявах, написах това и ще си лягам.

5 ЯНУАРИ 1821

Станах късно — оклюмал и кисел, — времето е мокро и мъгливо. На земята сняг, във въздуха сироко — също като вчера. Конете затъват до корем по пътищата, тъй че яздене (поне за удоволствие) не се очертава. Добавих постскриптум в писмото до Мъри. За петдесети път прочетох края на третия цикъл на „Разкази на моя ханджия“. (Чел, съм всичките романи на *Скот* поне петдесет пъти). Прекрасна творба. Той е шотландският *Фийлдинг* и голям английски поет — също чудесен човек! Копнея да се напия заедно с него!

Вечерях около шест часа. Забравих, че има сливов пудинг (напоследък към моя букет от пороци прибавих и яденето), и се

навечерях, преди да се сетя за него. Изпих половин бутилка някакъв алкохол, вероятно винен. Защото това, което тук се нарича бренди, ром и т.н., не е нищо друго освен винен спирт, съответно обагрен. Не изядох двете ябълки, които бяха сложени за десерт. Нахраних двете котки, сокола и кротката (но неопитомена) гарга. Четох „История на Гърция“ от Митфърд и „Анабазис“ на *Ксенофон*. Досега писах, осем без шест минути френско, а не италианско време.

Чувам каретата — поръчах както обикновено да ми донесат пистолетите, палтото — необходими вещи. Времето е студено, каретата открита, а тукашните обитатели са малко диви — доста коварни и много силно се възбуждат от политиката. Иначе са много свестни хора — добър материал за нация. Господ създаде света от хаоса, а нацията се ражда от силните страсти.

Часовникът бие. Отивам да се любя. Малко е опасно, но е приятно. *Бележка:* днес сложиха ново перде. Малко е старомодно, но като се пооправи, ще върши работа.

Снегът продължава да се топи — да се надяваме, че утре ще може да се язди. Изпратих документите на А. Назряват големи събития.

Единайсет часът и девет минути. Бях у графиня Г., родена Г. Г. Заварих я, когато започваше да пише писмото в отговор на благодарственото послание от Алесио дел Пинто в Рим, задето облекчих последните минути на брат му, покойния комендант. Бях я помолил да напише отговора на по-чист италиански, тъй като аз съм „варварин“ и не владея добре тосканските изрази. Прекъснах я — ще го довърши друг ден. Говорихме за Италия, за патриотизма, за *Алфиери*, мадам Олбъни и за други области на познанието. Също за „Заговорът на Каталина“ от *Салустий* и „Войните на Югурта“. В девет дойде брат й граф Пиетро, а в десет — баща й, граф Руджеро.

Говорихме за различните видове бой — за унгарския, шотландския, за бой с кавалерийска сабя, която и аз едно време владеех в прилична степен. Било вече уговорено Б[унтът] да избухне на седми или осми март и аз щях да повярвам, ако нямаше друга уговорка за през октомври 1820 г. Но тия болонци пак оставиха романьолците насред път.

„На скитника му е все едно.“ Човек не бива много да придирва, а има ли въстание, да се включва в него. Върнах се вкъщи. Четох пак

„Анабазис“ и сега ще си лягам.

Накарах Флечър (в четири часа днес следобед) да препише седем-осем сентенции от *Бейкън*, в които открих такива грешки, че един ученик по-скоро би ги намерил, отколкото сам да ги направи. Това ми било мъдреци! Щом човек като мен може да ги хване в грешка! Ще си лягам, защото усещам, че почвам да ставам циничен.

6 ЯНУАРИ 1821

Мъгла-киша-дъжд, Никаква езда. Четох Анекдотите на Спенс[73]. *Поуп* е чудесен — винаги съм смятал така. Поправих грешките в девет сентенции на *Бейкън* — всичките са исторически. После четох „Гърция“ на Митфърд. Написах епиграма. Прочетох един пасаж в Гуингене — същият лорд Холандовия „Лопе де Вега“. Отбелязах си нещо за „Дон Жуан“.

В осем отидох на гости. Послушах малко музика — обичам музиката. Говорих с граф Пиетро Г. за италианския комик Вестрис, който сега е в Рим — често съм го гледал във Венеция, — добър актьор, много добър. Малко маниерничи, но в грубата комедия е чудесен, също и в по-сантименталния и патетичен жанр. Често ме е карал да се смея и да плача, но и двете неща вече трудно ми се удават, поне когато, актьор се опитва да ги предизвика.

Мислих си за положението на жените в древна Гърция — доста удобно. Сегашното положение е останка от варварщината на рицарството и средните векове — изкуствено и противоестествено. Те трябва да се занимават с дома, да се хранят и обличат добре, но да не водят светски живот. Да бъдат образовани, да се запознати с религията, но да не четат поезия и политически съчинения — само набожни и готварски книги. Музика, рисуване, танци, малко градинарство и от време на време оране. Виждал съм да поправят пътища в Епир доста успешно. Може също да събират сено и да доят животни, защо не?

Върнах се вкъщи, четох пак Митфърд и си поиграх с кучето — дадох му да вечеря. Промених епиграмата, но края оставих същия. Тая вечер на театъра в последната сцена на комедията имаше принц, седнал на трон. Публиката се разсмя и му поискаха *конституция*. Това показва общественото настроение тук, освен това обяснява и покушенията. Така няма да стане. Трябва непременно да има единна република — справедливо е да има.

Гаргата куца с единия крак. Чудя се как е станало — предполагам, някой глупак я е настъпил по пръстите. Соколът е много жив, котките са шумни и много големи. Не съм виждал маймуните, откакто времето застудя, защото, когато ги изнасят навън, не им понася. Конете сигурно едва ги сдържа вече. Ще изляза на езда веднага щом времето се оправи. Все още е дяволски задушно — италианската зима е мрачна работа, но виж, другите сезони са прелест.

Защо през целия ми живот винаги съм изпитвал някаква *досада*? И защо все пак сега не се чувствувам тъй отегчен, както на двайсет години, доколкото мога да си спомня? Не знам как да си отговоря на този въпрос, но предполагам, че причината е в организма ми. Същото се отнася и за унилото настроение, с което неизменно се събуждам вече години наред. Въздържанието и спортът, които дълго, усилено и енергично практикувам, почти или изобщо нямат ефект. Виж, силните страсти, да. Странно, но винаги когато съм под непосредственото им въздействие, се чувствувам възбуден, но не и потиснат.

Една доза очистително ми действува като временно опиянение — например с леко шампанско. Виното и алкохолът ме правят мрачен и свиреп като звяр, но ако някой не ме заговори, съм мълчалив, затворен, и не търся кавга. Плуването също ме освежава, но общо взето, настроението ми е мрачно и с всеки изминал ден става все по-мрачно. Това е безнадеждно, защото сега не се чувствувам толкова отегчен, както на деветнадесет години. Доказателство за това е, че тогава трябваше да играя комар, да пия или изобщо да действувам, за да не се чувствувам нещастен. Сега мога спокойно да потъвам в мрачни мисли и предпочитам самотата пред всякаква компания — освен тази на дамата, на която служа. Обаче усещам нещо, което ме кара да мисля, че ако изобщо доживея старини, „ще започна да умирам от главата“, като Суифт. Само дето не ме е чак толкова страх от лудост и идиотизъм както него. Напротив, според мен някои по-кротки форми на това състояние са за предпочитане пред онова, което повечето люде наричат „да си с ума си“.

7 ЯНУАРИ 1821, НЕДЕЛЯ

Все още дъжд, мъгла, сняг, влага и всички останали неизброими съчетания, при които студът и топлината се борят за надмощие. Четох Спенс, прелистих Роскоу[74], за да намеря един пасаж, който така и не

намерих. Четох четвъртия том от втората част на „Разкази на моя ханджия“ от Скот. Обядвах. Четох „Лугано Газет“. Пак четох — забравих какво. В осем отидох на прием. Там беше графиня Гелтруда, Бети В. със съпруга си и разни други. Хубава е тази черноока жена и само на двадесет и две години! Колкото Тереза, но все пак Тереза е по-хубава.

Граф Пиетро Г. ме дръпна настрани и ми каза, че патриотите са получили съобщение от Форли (на двадесет мили оттук) — довечера правителството и неговата партия възнамерявали да нанесат удар и тукашният кардинал е получил заповед да арестува незабавно няколко души, в резултат на което либералите се въоръжават и поставят патрули по улиците, които ще обявят тревогата и ще дадат сигнал за бой.

Той ме попита какво трябва да се прави. Аз отговорих: „По-добре се бийте, отколкото да ви хванат един по един.“ Предложих, ако някой от тях се намира в непосредствена опасност от арест, да го приема в къщата си (която може да се отбранява) и с общи усилия, техни и мои, и на слугите ми (ние имаме оръжие и припаси) да ги защитаваме, докато можем, или да се опитаме да ги отведем под прикритието на нощта. Като си тръгвах за вкъщи, предложих да му дам пистолетите, които имах у себе си, но той отказа и рече, че в случай на инцидент ще дойде при мене.

До полунощ има половин час и вали. Както казва Гибет, прекрасна нощ за делото им — адски мрак и „дяволски вятър“. Дори схватката да не се разрази сега, няма да мине много и ще дойде. Знаех си, че това избиване на хора рано или късно ще предизвика реакция — и изглежда, че точно това става. Ще направя каквото мога, що се отнася до боя, макар че съм поизгубил форма. Каузата е добра.

Преобърнах половин дузина книги за въпросния пасаж, но не мога да го намеря. Всеки момент очаквам да чуя барабан и мускети (защото те се заклеха да дадат отпор и са прави), но засега не чувам нищо освен плясъка на дъжда И от време на време напорите на вятъра. Не искам да си лягам; защото мразя да ме събуждат, и предпочитам да стоя до късно и да дочакам метежа, ако изобщо има такъв.

Хвърлих дърва в огъня, донесох оръжията и една две-книги, които ще прегледам. Не знам почти нищо за техния брой, но според мен карбонарите са достатъчно силни, за да надвият войниците, дори

тук. С двайсет души тази къща може да се отбранява в продължение на двадесет и четири часа срещу всякаква войска, която биха могли да докарат тук *сега*, а дотогава областта ще бъде известена и ще се вдигне — ако *изобщо* се вдигне, което впрочем е малко съмнително. Междувременно по-добре да прочета нещо, защото и без това съм сам.

8 ЯНУАРИ, ПОНЕДЕЛНИК

Станах и открих, че граф П. Г. е у дома. Освободих слугата. Каза ми, че според достоверни сведения правителството не е издало заповеди за арестите, от които са се опасявали, че във Форли не е имало нападение от страна на санфедистите, както се е очаквало — враговете на карбонарите или либералите, — и засега те имат само опасения. Помоли ме да му дам по-добро оръжие и аз му дадох. Уговорихме се, че в случай на сблъсък либералите ще се съберат *тук* (при мен) и че той е говорил вече за това с Винченцо Г. и с други водачи. Самият той с баща си щял да ходи на лов в гората. В. Г. щял да дойде при мене и ако нещо се случи, щял веднага да му съобщи. Съвместни операции. Те трябва да завземат… — но както и да е.

Посъветвах ги да атакуват от различни *места* (но по *едно и също време*), за да раздвоят вниманието на войниците, които, макар и малко на брой, са дисциплинирани и в редовна битка биха се справили с всякакъв брой неприятели (които не са обучени); единственият начин е да ги разделят на малки групички и да разсеят вниманието им с отделни атаки. Предложих им, ако искат, да се съберат тук. Позицията е доста силна — тясна улица, която се вижда отвътре, и стените са яки.

Обядвах. Пробвах едно ново палто. Писмо до Мъри с поправки на сентенциите на Бейкън и една епиграма — тя не е за публикуване. В осем отидох у Тереза, графиня Г. В девет и половина дойдоха граф. П. и граф П. Г. Говориха за някаква прокламация, която била издадена неотдавна. Граф Р. Г. се видял с… за да разбере от него за арестите. Той… е приспособенец и в момента раздава карти и с двете си ръце. Ако не внимава, току-виж, го ударили през пръстите … се кълне (*аз* не му вярвам, *те* обаче — да, ще видим), че такава заповед няма, и изглежда смаян от неимоверните приготовления на неаполитанците и яростния дух на либералите. Истината е, че… не го интересува нищо друго освен собственото му място (което не е лошо) и му се ще да бъде добре и с двете страни. Доколкото ми е известно, защото ние

поддържаме писмена връзка, през последните три месеца той си промени възгледите тридесет пъти. Но не е мерзавец — просто е алчен.

По всичко изглежда, че засега на птичките не им се налага да хвръкнат (както казва Лидия Лангуиш[75]). Ако снощи, или по-точно тая сутрин, знаех толкова, колкото знам сега, щях да си легна с два часа по-рано. И все пак не трябва да се оплаквам, защото макар да духа сироко и да вали силно, през тия два дни *не съм се прозявал*.

Върнах се вкъщи — четох „История на Гърция“, преди обяд четох „Роб Рой“ на *Уолтър Скот*. Написах адреса на писмото до Алесио дел Пинто, който ми благодари, задето облекчих последните минути на брат му (покойния комендант, убит тук миналия месец). Казах му, че просто съм изпълнил човешкия си дълг, и това е вярно. Братът на коменданта живее в Рим.

Разпалих огъня с няколко „sqobole“ (романьолска дума) и дадох малко вода на сокола. Пих сода NB. Днес получих гравюра или офорт от някакъв италиански художник, изобразяващ историята на Уголино[76]. Разбира се, доста е различен от сър *Джошуа Ренолдс* и според мен (доколкото мога да си спомня) *не е по-лош*, защото Ренолдс не е добър в историческите сюжети. Скъсах си копче от новото палто.

Чудя се какво ще представляват тия италианци в един истински сблъсък. Понякога си мисля, че като пушката на оня ирландец (някой му продал крива), те могат да стрелят, само иззад ъгъла. Поне напоследък се проявяват по този начин. Въпреки това този народ има качества, благородна енергия, стига да се насочи както трябва. Но кой ли ще ги насочи? Все едно. Такива времена раждат герои. Трудностите са разсадник на смелостта, а Свободата е майка на малкото добродетели, присъщи на човешката природа.

ВТОРНИК, 9 ЯНУАРИ 1821

Станах. Денят е чудесен. Поръчах да приготвят конете, но моят „лега“ (т.е. секретар — италианизъм за *стюард* или главен прислужник) дойде да ми каже, че художникът е завършил стенописите в стаята, където напоследък работеше, затова, преди да тръгна, отидох да ги видя. В края на краищата художникът е направил нелоши копия на картините на Тициан.

Обядвах. Четох „Суетата на човешките желания“ на *Джонсън*. Всички примери са възхитителни, както и начинът, по който са дадени. Същото се отнася и до втората част с изключение тук и там на някой куплет. Началото не ми харесва много. Спомням си една забележка на Шарп (*Събеседника*, както го наричаха в Лондон — много умен човек), че първият стих на тази поема е излишен и че Поуп (според мен най-добрият поет) би започнал направо, само като промени пунктуацията:

„Човека проследи от Перу до Китай.“[77]

Предишният стих „Нека взорът…“ и пр. е определено тежък и ненужен. Но, общо взето, това е величествена поема и *толкова истинна*! Истинска като десетата сатира на самия Ювенал. Ходът на вековете променя всичко — времето, езика, земята, морските предели, звездите в небето, всичко, „около и под, и над“ човека, но не и *самия човек*, който винаги е бил и ще си остане един нещастен негодник. Безкрайното разнообразие от човешки съдби в последна сметка води до смъртта, а безбройните желания водят само до разочарование. Всички досегашни открития само малко са удължили живота. Една болест се ликвидира и веднага след нея идва нова напаст. Новият свят, който беше открит, донесе много малко неща на стария, ако не смятаме… и след това свободата. Свободата е прекрасно нещо още повече, че я дадоха на Европа срещу робството. Не се знае обаче дали суверените не смятат, че първото е по-добър подарък за техните поданици.

В осем излязох — чух разни новини. Казват, че кралят на Неапол обявил на Силите (както сега се наричат ония нещастници с коронитe) чрез пратениците от Флоренция, че неговата конституция била насилствена и пр. и пр., и че австрийските варвари отново са в бойна готовност и се готвят да нахлуят. Нека — „те идват като на хекатомби бойни“, тия адски псета! Дано да видим костите им струпани като кокалите на ония кучета в човешки образ при Мора, Швейцария, които видях с очите си.

Послушах малко музика. В девет часа обичайните посетители — новини, война или слухове за война. Съветвах се с П. Г. и т.н. Те имат намерение да вдигнат бунт тук, при което аз ще имам честта да бъда

повикан под знамената. Няма да се отдръпна, макар да не мисля, че са достатъчно силни и смели, за да извършат нещо голямо. Но *напред*! Сега е времето да се действува и какво значи собствената личност, щом една-единствена искрица от това, което е достойно за миналото, може да се предаде неугасена на бъдещето? Не един човек, не и милиони, а *духът* на свободата трябва да се пази и разпространява. Вълните, които се блъскат о брега, се разбиват една подир друга, но при все това *океанът* побеждава. Той поглъща Армадата, разяжда скалата и ако трябва да се вярва на Нептунианците[78], не само е разрушил света, но го, е и съградил. По същия начин, независимо от отделните жертви, великата кауза ще добие сила, ще помете уродливото и ще оплоди (защото водораслите са тор) онова, което е достойно за култивиране. Тъй че в подобни случаи не трябва се правят дребнави сметки. Нито пък аз имам намерение да пресмятам каквото и да било. Никога не съм бил добър в изчисленията на възможностите си и нямам намерение да правя това сега.

10 ЯНУАРИ, 1821

Денят е хубав — валя само сутринта. Прегледах някои сметки. Четох от „Поетите“ на Камбъл. Отбелязах някои грешки на Том (автора) за корекция. Обядвах — излязох — музика — тиролски мелодии с вариации. Подкрепих каузата на самобитната и проста песничка срещу разработките на италианската школа.

Политиката става буреносна и всеки ден все по-мътна. Утре е ден за получаване на чуждестранната поща и вероятно ще науча още неща.

Върнах се вкъщи. Четох. Поправих грешките на Том Камбъл. Въпреки това работата му е добра. Стилът е предвзет, но защитата на Поуп е великолепна. Разбира се, това е и негова собствена кауза и все пак я бива, и говори много добре за него.

Прелиствах биографиите на „Поетите“. Рядко чета собствените им творби освен от време на време някой от класиците — *Поуп Драйдън, Джонсън, Грей* и онези, които най-много се доближават до тях (останалите надути празнодумци оставям на днешните лъжекритици). Стигнах до някои изводи, но ми се спи и най-добре да си лягам.

Прочетох писмата. Нанесох поправки в трагедията и „Хрумвания по Хораций“. Обядвах и настроението ми се подобри. Излязох, върнах се, довърших писмата, пет на брой. Четох „Поетите“ и един анекдоти в Спенс.

А. ми пише, че папата, тосканският херцог и кралят на Сардиния също били поканени на Конгреса[79]. Папата обаче щял да изпрати пълномощник. Тъй че интересите на милиони хора сега са в ръцете на двайсетина фукльовци, събрани в т.нар. Лайбах.

Почти съжалявам, че собствените ми работи се поуредиха, когато делата на народите са в опасност. Ако положението на човечеството можеше радикално да се подобри (особено на тия потиснати италианци), нямаше много да ме е грижа за моите специални проблеми. Дано бог да ни даде по-добри времена или пък повечко философия!

Докато четях, случайно се натъкнах на един израз на Том Камбъл: говорейки за *Колинс*, той казва, че „читателят се интересува толкова малко от *специфичния стил* на неговите «Еклоги», колкото и от достоверността на историята за Троя“. Това е погрешно: ние се интересуваме от достоверността на историята на Троя. В продължение на повече от месец аз съм стоял *всеки ден* сред тази равнина и ако нещо намали насладата ми, това беше онзи мошеник Байънт, който се усъмни в истинността на историята. Наистина чел съм „Пародизираният Омир“ (първите дванадесет книги), защото Хобхаус и другите ме отегчаваха със своите познания по география, а аз пък обичам да се подигравам. Но въпреки това оригинала почитам като истина както по отношение на историческите факти, така и по отношение на *мястото*. Иначе нямаше да мога да изпитам същото удоволствие. Кой може да ме разубеди, когато се облегна на някоя могъща гробница, че в нея не лежи герой? Доказателство за това е самата й големина. Хората не полагат толкова труд за недостойни или дребнави мъртъвци — а защо тези мъртъвци да не са именно мъртъвците на *Омир*? Тайната на Камбъловата защита на твърдението за неверните описания и костюми е, че в неговата Гертруда[80] и т.н. има толкова общо с Пенсилвания, колкото и с Пентимор. Там е пълно с очевидно неточни описания на природата — така казват всички

американци, макар да хвалят някои части на поемата. И тъй, навред самолюбието изпълзява като змия, за да клъвне всяко нещо, което попадне на пътя й дори съвсем случайно.

12 ЯНУАРИ 1821 Г.

Времето е все още толкова влажно и неподходящо за излизане, че Лондон с най-гъстите си мъгли изглежда като слънчева беседка в сравнение с тази мъгла и сирокото, който духа от 30 декември 1820 г. (с един ден прекъсване) и сегиз-тогиз се сменя със сняг или силен дъжд. Засега ми се струва, че имам късмет, дето съм се родил с литературни наклонности, и все пак е много досадно толкова дълго време да не можеш да си покажеш носа на воля и да яхнеш някой истински жребец, а не само Пегас. Пътищата са дори по-лоши от времето заради локвите, разкаляната земя и наводненията.

Четох „Поетите“, по-точно английските, от изданието на Камбъл. В предговора му има доста финтифлюшки, но като цяло работата е добра. Все пак аз го харесвам най-много, когато пише собствени стихове.

Мъри пише, че искали да поставят „Трагедията на Марино Фалиеро“. Какви глупаци, тя е писана за четене! Аз протестирах срещу това посегателство (което, както изглежда, влизало в законните права на режисьорите по отношение на нещо публикувано, независимо че може да е против волята на автора) и се надявам, че няма да посмеят. Защо не вземат някой от безбройните кандидати за театрална слава, които пълнят лавиците им, а са решили тъкмо мене да измъкнат от библиотеката? Написах яростен протест срещу подобни опити, но все още се надявам, че той няма да е необходим и че те сами ще видят скоро, че пиесата не става за сцена. Тя е съвсем по правилата — действието се развива в двайсет и четири часа, мястото рядко се сменя, няма нищо мелодраматично, няма изненади, обрати, сценични трапове, няма възможности за „тръскане на кълри и хвърляне на кучове“, няма и любов — най важната съставка на една съвременна пиеса.

Открих какъв е печатът върху писмото на Мъри. Той изобразява Уолтър Скот или *сър* Уолтър. Скот е първият поет, получил благородническа титла след сър Ричард Блакмор[81]. Но не са го направили добре. Лицето на Скот, особено когато разказва нещо, е много одухотворено, докато този печат не изразява нищо…

Скот е определено най-възхитителният писател на нашето време. Романите му сами по себе си са нова литература, поезията му е не по-лоша от всяка друга, да не кажа по-добра (само дето използва погрешна система) и престана да бъде популярна само защото на учените простаци им омръзна да слушат, че „Аристид наричат Справедливия“, а Скот — Най-Добрия, и затова го отлъчиха.

Освен това той ми харесва, понеже има мъжествен характер, като събеседник е извънредно приятен и освен това има добри чувства към мене. Дано успее! Той го заслужава. Няма друг автор, чиито произведения чета с такава охота. Ще дам печата на мадам графинята Г. тази вечер; ще й бъде интересно да притежава лика на един толкова знаменит човек.

Прочетох италианския превод от Гвидо Сорели на немеца *Грилпарцер* — потомците има да се потят с това име, но *ще трябва* да се научат да го произнасят. Като се има предвид, че е превод, още повече *италиански* (италианците са възможно най-лошите преводачи, освен на класиците — например Анибале Каро. Тук техният незоконороден език им помага, защото, като се стараят да изглеждат „законни“, те имитират бащиния си език). Та като се вземе предвид това неблагоприятно положение, трагедията на Сафо е възвишена и великолепна! Не може да се отрече. Този човек е извършил нещо голямо, написвайки тая пиеса. А всъщност *кой е той*? Не го знам, но потомците ще узнаят за него. Голям ум.

Трябва предварително да кажа, че не съм чел *нищо* от Адолф Мюлнер (авторът на „Вина“) и много по-малко неща от Гьоте, Шилер и *Виланд*, отколкото бих искал. Познавам ги единствено от английски, френски и италиански преводи. От истинския им език не знам нищичко освен няколко псувни, които съм научил от кочияша и от кавги между офицери. Мога мощно да псувам на немски „Sacrament-Verfluchter-Hudsfott“ и т.н., но с по-малко енергичен разговор трудно бих се справил.

Виж, жените им ми харесват (някога бях тъй *отчаяно* влюбен в една германка, Констанс), както и всичко, което съм чел в превод от тях; всичко, което съм видял в Рейнската област, хората — всички с изключение на австрийците, които ненавиждам, презирам и… не мога да намеря думи, за да изразя омразата си; бих съжалявал, ако прибягна до действия, съответствуващи на ненавистта ми, защото ненавиждам

жестокостта повече, отколкото австрийците — някой път импулсивно ставам свиреп, но никога умишлено.

Грилпарцер е величествен — старинен, не така непринуден като древните, но все пак безизкуствен за съвременен писател; а понякога у него има твърде много от Мадам дьо Стал, но като цяло е голям и достоен автор.

13 ЯНУАРИ 1821, СЪБОТА

Нахвърлих сюжета и действуващите лица на една трагедия за Сарданапал, която от някое време насам обмислям. Имената взех от *Диодор Сицилийски*, (зная историята на Сарданапал от дванайсетгодишна възраст) и прочетох един пасаж в деветия том на „Гърция“ от Митфърд, където той в известен смисъл оправдава този последен асириец.

Обядвах; дойдоха новини; *Силите* възнамеряват да водят война срещу народите. Сведенията, изглежда, са достоверни. Така да е. Те ще бъдат победени накрая. Царските времена бързо си отиват. Ще се лее кръв като вода и сълзи като дъжд. Накрая народите ще победят. Не ще доживея да го видя, но го предвиждам.

Занесох на Тереза италианския превод на „Сапфо“ от Грилпарцер, който тя обеща да прочете. Скара се с мен, защото й казах, че любовта не е най-възвишената тема за една истинска трагедия; и с предимството, което й дава родният й език, плюс естественото си женско красноречие, в края на краищата обори моите няколко аргумента. Сигурно е права. Трябва да сложа повечко любов в „Сарданапал“. Разбира се, *ако* времената ми позволят да разполагам със свободно време. Това „ако“ едва ли ще донесе покой[82] …

14 ЯНУАРИ 1821

Прелистих трагедиите на *Сенека*. Написах уводните стихове из гората. Мъгливо и дъждовно. Върнах се — обядвах — написах още от трагедията.

Четох *Диодор Сицилийски* — прелистих Сенека и някои други книги. Написах още от трагедията. Изпих чаша грог. След като съм яздил здравата в дъжда, а после писал ли писал, духът (поне моят) се нуждае от малко ободряване, а сега вече не обичам лауданум[83], както

едно време. Така че смесих в една чаша „огнена“ вода и обикновена вода и в момента се тъкмя да я опразня. С това завършвам описанието на днешния си ден.

Вината и алкохолите ми действуват особено. Успокоявам се, но ставам мрачен в момента, когато ми подействуват, но в никой момента не ме развеселяват. Наистина за известно време ме отпускат, макар че ми става криво.

15 ЯНУАРИ 1821 Г.

Времето е прекрасно. Имах посещение. Яздих в гората — стрелях с пистолети. Върнах се — обядвах и се потопих в един том от Митфордовата „Гърция“. Написах част от сцена за „Сарданапал“. Излязох. Послушах малко музика и приказки за политика. Още министри от другите италиански Сили са отишли на Събранието. Войната, изглежда, е сигурна, но в случая ще бъде жестока. Говорих по важни въпроси с един от посветените. В десет и половина се върнах вкъщи.

Току-що ми дойде наум нещо странно. През 1814 г. Мур („поетът“ par excellence, и то заслужено) и аз отивахме с карета на обяд у граф Грей, capo politico[84] на останалите виги. Мъри Великолепния (именитият издател) току-що ми беше изпратил „Ява Газет“ — не знам защо и за какво. Разгърнахме го от любопитство и намерихме в споменатия вестник спор за достойнствата на Мур и моите. Мисля, че ако бях там, щях да им спестя труда по разискването на този въпрос. Но — това е то *славата* на двайсет и шест годишна възраст! Александър е завладял Индия на толкова години. Съмнявам се обаче, че в Ява така са го обсъждали или че са сравнявали победите му с тези на индийския Бакхус.

Какво голямо признание да ме споменат редом с Мур, още по-голямо да ме сравняват с него, а най-голямото *удоволствие* пък бе, че бях заедно с него. Наистина странно съвпадение, че сме обядвали заедно, докато те са се карали заради нас отвъд екватора.

Същата вечер срещнах художника Лорънс и чух една от дъщерите на лорд Грей (хубаво, високо, сърцато момиче, у което има доста от благородническата осанка на баща й, която обожавам). Тя свири на арфа тъй скромно и естествено, че самата изглеждаше като музика. Хм, предпочитам разговора си с Лорънс (който говори много

забавно) и изпълнението на момичето пред славата на Мур и собствената ми, взета заедно.

Единственото удоволствие от славата е, че тя прокарва път към удоволствията, и колкото е по-духовно удоволствието ни, толкоз по-добре за удоволствието и за самите нас. Във всеки случай беше приятно да чуем за своята слава преди обяда и арфата на момичето след това.

Четох — яздих — стрелях с пистолети — върнах се — обядвах; писах; ходих на гости; слушах музика; говорих глупости — и се върнах вкъщи.

Написах част от една трагедия. Навлязох в първо действие с „цялата нарочна бързина“. Купих си одеяло. Времето все още е прогизнало като през лондонски май — мъгла, ръмеж, въздухът гъмжи от Шотландски изрази, които, макар и да прилягат на описанията на Осиан, са малко отегчителни в една действителна и доста прозаична обстановка. Политиката все още е тайнствена.

17 ЯНУАРИ 1821

Яздих в гората — стрелях с пистолети — обядвах. Дойде един пакет с книги от Англия и Ломбардия — английски, италиански, френски и латински. Четох до осем — излязох.

18 ЯНУАРИ 1821

Днес не ходих на езда, защото пощата дойде късно. Четох писма, получих само два вестника, вместо очакваните дванадесет. Накарах Лега да пише на онзи небрежник Галиняни и добавих постскриптум. Обядвах.

В осем реших да изляза. Лега дойде с едно писмо за някаква *неплатена* сметка във Венеция, която мислех, че съм платил преди месеци. Изпаднах в страшна ярост и едва не припаднах. Оттогава не се чувствувам добре. Пада ми се, щом съм такъв глупак. Но ме предизвикаха — банда негодници! Става въпрос обаче за някакви си двадесет и пет лири.

19 ЯНУАРИ 1821

Яздих. Зимният вятър е по-неприветлив от самата неблагодарност, макар че Шекспир казва друго[85]. Поне лично аз съм много повече свикнал да се срещам с неблагодарността, отколкото със северния вятър, и затова си помислих, че последният е по-остър от неблагодарността. През изтеклите двадесет и четири часа се сблъсках и с двете, тъй че мога да преценя.

Мислих за образованието на дъщеря ми Алегра, която трябва скоро да започне училище. Написах писмо — после постскриптум. В доста лошо настроение съм — лека меланхолия, — нещо се обажда черният ми дроб — ще взема очистително.

Чета биографията на господин Р. Л. Еджуърт, бащата на госпожица *Еджуърт*, от самия него и дъщеря му. Общо взето — голямо име. Спомням си, че в 1813 г. се запознах с тях в лондонското висше общество (тогава бях част от него — една дроб, сегмент от кръг, една милионна, нищо от нещото) по време на една от редовните му сбирки, а след това пак ги видях на закуска у сър Хъмфри и лейди Дейви, където бях специално поканен за случая. Аз бях светският лов за 1812 г. Госпожица Еджуърт и Мадам дьо Стал; заедно с „Казак“, който се появи към края на 1813 г., бяха сензациите за следващата година.

Еджуърт ми се стори много симпатичен старец, лицето му имаше малко винен цвят, позастаряло и червено, но иначе беше енергичен, жив и много приказлив. Беше на седемдесет години, но не изглеждаше и на петдесет, не — дори четиридесет и осем не можеха да му се дадат. Бях видял горкия Фицпатрик немного преди това — човек на живота, остроумен, красноречив, всичко. Той едвам креташе, но все още говореше като джентълмен, макар и немощно. Еджуърт подскачаше и говореше много и на висок глас, но не изглеждаше нито слаб, нито грохнал, нито стар.

Започна с това, че „бил натрил носа“ на д-р Пар, задето го взел за ирландец, и пр. и пр. Аз познавам д-р Пар и понеже знам (*не* от личен опит — защото не съм и помислял да меря сили с него, а от негови реплики към други и за други), че не е много лесна работа да „му натриеш носа“, помислих си, че господин Еджуърт твърди нещо, което не е вярно. Той не би могъл да удържи фронта нито миг. Иначе изглеждаше интелигентен, енергичен, буен и пълен с живот. Може да доживее до сто години.

В Лондон не му се възхищаваха много и си спомням една „тъй весела“ и своенравна шега, която се носеше сред тогавашните модни франтове, а именно, че било изготвено някакво прошение за връщането на госпожа *Сидънс на сцената* (тя се бе оттеглила наскоро — една епохална загуба, защото нищо не можеше, нито може, нито ще може да се сравни с нея), под който били приканени да се подпишат всички мъже. При което Томас Мур, човек с кощунствен поетически нрав, предложил да се изготви, подпише и надпише подобен документ „за връщането на господин Еджърт в Ирландия“.

Истината е, че всички се интересуваха повече от нея. Тя беше една малка приятна и скромна Джийни Дийнс[86], както казваме ние, шотландците. И макар да не беше красавица, в никакъв случай не изглеждаше зле. Словата й бяха тихи като самата нея. Човек даже не би повярвал, че може да си изпише името. А баща й дърдореше, като чели не би могъл да напише нищо друго освен името си, а сякаш нищо друго не заслужаваше да бъде написано.

Що се отнася до госпожа Еджърт, не си спомням нищо за нея с изключение на това, че беше най-младата от компанията. Като цяло те бяха превъзходна групичка и имаха успех в продължение на два месеца, докато не се появи Мадам дьо Стал.

Сега да се обърнем към творенията им: възхищавам им се. Но те не будят чувства и трайна любов — освен към някой кочияш или ирландски прислужник. И все пак впечатлението за присъствие на интелект и благоразумие е дълбоко — и може да е от полза.

20 ЯНУАРИ 1821 Г.

Яздих — стрелях с пищови. Четох от „Кореспонденцията“ на Грим. Обядвах — излязох — послушах музика — върнах се — написах писмо на Лорд Камериера с молба да забрани на театрите да поставят „Дожа“, който според италианските вестници щял да се играе. Хубава работа! Без да вземат моето съгласие и против волята ми.

21 ЯНУАРИ. 1821 Г.

Хубав, ясен и мразовит ден, т.е. мразовит по италиански, защото техните зими рядко надхвърлят снеговалежа, поради което тук никой не може да кара кънки — това явно е специалност на холандците и

англичаните. Излязох да поязтдя, както обикновено, и стрелях с пистолети. Добра стрелба — улучих четири обикновени и доста малки бутилки с четири изстрела от четиринадесет крачки с чифт обикновени пищови и лош барут. Бях почти толкова добър — като се има предвид разликата в барута и пищовите — колкото през 1809, 1810, 1811, 1812, 1813 и 1814 г., когато имах щастието да разцепвам бастуни, вафли, половин крони, шилинги, та дори и дръжката на един бастун от дванадесет крачки с един-единствен куршум — и всичко това благодарение на орловото ми око и някои пресмятания. Ръката ми сега не е много сигурна и се влияе дори от промяната на вятъра. За постиженията ми може да свидетелствува Джо Мантън и други! Джо ме научи, а другите са виждали моите подвизи.

Обядвах — ходих на гости — върнах се вкъщи — четох. Написах бележки върху следния анекдот в „кореспонденцията“ на Грим: „Реняр[87] и болшинството комически поети са били заядливи и меланхолични люде. А господин Дьо Волтер, който бил много весел, е писал само трагедии. Веселата комедия е единственият жанр, в която не е могъл да постигне съвършенство. Този, който се смее, и онзи, който кара другите да се смеят, са много различни хора.“ Том шести.

В момента се чувствувам жлъчен като най-добрия писател-комик (като самия Реняр, който отстъпва само на Молиер, автора на може би най-добрите комедии изобщо, за който се предполага, че се самоубил) и нямам никакво настроение да продължавам замислената трагедия за Сарданапал, която от няколко дена съм престанал да пиша.

Утре е рожденият ми ден, сиреч в дванадесет часа, в полунощ, т.е. след дванадесет минути. Ще навърша тридесет и три години!!! Лягам си с една тежест в душата, че съм живял толкова дълго без значителна цел.

Сега е дванадесет и три минути. „Часовникът на замъка удари полунощ“[88] и аз съм вече на тридесет и три години! Eheu, fugaces, Posthume, Posthume, labuntur anni.[89] Съжалявам не толкова за това, което съм направил, колкото за онова, което съм могъл да направя.

„По пътя свой, сред локви и мъгли,
дотътрих се до тридесет и три.
Какво остана в мен сега?

Нищо. Само възрастта.“

22 ЯНУАРИ 1821 Г.

1821

„Тук лежи
погребана във Вечността
на миналото;
откъдето няма
Възкресение
за светлите дни — за
тления прах не знам —
тридесет и третата година
от един прахосан живот,
която след
продължително боледуване
изпадна в летаргия
и издъхна на
22 януари 1821 г. от н.е.
като остави след себе си
един човек
безутешен
по загубата, която
породи нейното съществуване.“

Хубав ден. Четох — яздих — стрелях с пищови и се върнах. Обядвах — четох. Излязох в осем — направих обичайната визита. Слушах само за война. „Развейте знамената до стените! И нека викат: Идат!“[90]: Карбонарите, изглежда, нямат определен план е не са уговорили нищо, как, кога и какво да правят. При това положение нищо няма да излезе от начинанието, толкова пъти отлагано и досега неосъществено.

Върнах се вкъщи, дадох някои необходими разпоредби, в случай че се наложи да се преместваме. Ще действувам, когато получа

категорични сведения за намеренията на варварите. В момента те строят мост от лодки на По, което изглежда доста войнствено. Следващите няколко дни ще покажат. Мисля да се оттегля към Анкона, по-близо до северната граница; тоест, ако Тереза и баща й са принудени да се оттеглят, което е много вероятно, тъй като цялото семейство са либерали. Ако ли пък не, ще остана. Моите действия ще зависят от желанията на дамата ми — за мен самия е все едно.

Чудя се какво да правя с малката си дъщеричка и вещите си, които са доста и имат известна стойност — не върви да взема нито нея, нито тях в огнището на военните действия, където възнамерявам да ида. Има обаче една възрастна дама, която ще се погрижи за *нея*, а Т. казва, че маркиз К. ще прибере имуществото на сигурно място. Половината град вече е на бойна нога. Хубав карнавал ще бъде! Негодниците можеха да почакат до Великите пости!

24 ЯНУАРИ 1821 Г.

Върнах се — на Корзото видях маскарад — viva la bagatelle[91] — германците са на По, варварите са на прага, а господарите им са на конгреса в Лайбах (или какъвто там е членоразделният звук, съответствуващ на оригване) и ето: те танцуват, пеят и се веселят, понеже „утре може да умрат“. Кой знае, току-виж, Арлекините излезли прави? Както лейди Босиер и моя стар приятел Бъртън — „продължих да яздя нататък“.

Обядвах (дявол да го вземе това стило) — говеждото беше жилаво — в тая Италия говеждото дори не заслужава ругатня. Трябва да можеш да изядеш стар вол заедно с кожата, опърлена на слънцето.

Главните фигури в събитията, които може да се случат в следващите няколко дена, отидоха на лов. Ако това беше „лов по Шотландски“, т.е. претекст за ново голямо събрание на съветници и предводители, би било много хубаво. Става дума обаче за най-обикновено, лигаво, хлапашко, жалко хабене на барут, патрони и амуниции за водни кокошки, и то за тяхно лично удоволствие. Няма що, хубава компания, с която „си струва човек да рискува кожата си“, както казва маршал Уелс в „Черното джудже“.[92]

Ако се вдигнат, „което е съмнително“, няма да съберат и хиляда души. Причината е, че народът просто не го интересува —

заинтересовани са само висшето и средното съсловие. Да можеше и селяните да се вдигнат! Те са една възхитителна, свирепа раса от двукраки леопарди. Но болонците не искат, а романьолците не могат без тях. Ако ли пък се опитат — после какво? Ще се опитат, и толкоз, какво повече може да направи човек, но ако поне се опита да вложи всички сили, доста би могло да се постигне. Вземете например холандците срещу испанците — тогавашните тирани на Европа, след това — нейни роби, а напоследък — освободени роби.

Годината 1820 не беше щастлива за моя милост независимо каква е била за народите. Загубих дело след две решения в моя полза. Проектът за заем срещу една ирландска ипотека беше в края на краищата отхвърлен от довереното лице на съпругата ми след едногодишни разправии и надежди. Делото за Рочдейл се крепи цели петнайсет години и работите вървяха добре, докато се ожених; оттогава всичко тръгна зле — поне за мене…

Същата година, 1820-а, графиня Т. Г., родена Г-а и Г-и, противно на всичко, което казвах и направих, за да го предотвратя, реши да се раздели със съпруга си il Cavalier Commendatore G. и пр. и пр., и всичко това заради „преподобния свещеник в тази енория“. Имаше и други дребни досади — преобърнати карети, хора, застреляни пред вратата ми и издъхнали в леглото ми — схванати крайници по време на плуване — колики — разстройства — жлъчни пристъпи и пр. и пр.

„Много малки дреболии правят сбор голям,
Ай, ай — Кейлеб Куотъм, вай!“

25 ЯНУАРИ 1821 Г.

Получих писмо от лорд С. О., държавен секретар на Седемте острова — много свестен човек — умник. Измъкнали са му парите в Англия преди пет години и той дошъл в чужбина, за да намали разходите и да се съвземе. Писа ми от Анкона на път за Корфу по някои наши дела. Той е син на покойния херцог Л. от втория му брак. Иска да отида в Корфу. Защо пък не? Може и да го направя — следващата пролет.

Отговорих на писмото на Мъри — четох и се излежавах. Надрасках и тази допълнителна страница в бордовия дневник на своя живот. Изписах още един ден в него, още един ден отмина. Но кое е „по-добро — животът или смъртта, това само боговете знаят“, както Сократ е казал на своите съдии, след като съдът приключил. Две хиляди години, откакто този мъдрец е признал невежеството си, но повече нищо не сме научили по този важен въпрос; защото според християнската система никой не може да знае със сигурност дали ще получи спасение — дори най-праведният не го знае, тъй като едно-единствено прегрешение спрямо вярата може да го подхлъзне и да го събори по гръб подобно на кънкьор, които гладко се плъзга към рая. Тъй че човек може да вярва във фактите, но сигурността му по отношение на щастието или нещастието е тъй малка, както по времето на Юпитер.

Казано е, че безсмъртието на душата е едно „велико peutêtre“[93], но все пак е „велико“. Всеки се е вкопчил в него — и най-глупавият, най-тъпоумният, най-поквареният от, човешките двуноги вярва, че е безсмъртен.

26 ЯНУАРИ 1821

Хубав ден — опашките на няколко кобили вещаят промяна, но, общо взето, небето е ясно. Яздих — стрелях с пищови — добра стрелба. На връщане срещнах един старец. Малко благотворителност — купих си спасение за един шилинг. Ако то можеше да се купи, аз съм раздал повече на своите събратя през този живот, отколкото притежавам сега (понякога съм подпомагал пороци, но ако не *по-често*, то поне по-щедро съм давал за добродетели). Никога през живота си не съм давал на любовница толкова, колкото понякога ми се е случвало да дам на някой отчаян бедняк; нейсе. Мерзавците, които през цялото време ме преследваха (с помощта на… която увенча усилията им), ще тържествуват. Ще получа справедливост, когато ръката, пишеща тия редове, изстине като сърцата, които ме измъчваха.

Като се връщах, срещнах една старица на моста край мелницата. Попитах я на колко е години. Тя отговори: „Tre croci.“ Попитах кочияша (макар самият да знам доста прилично италиански) какво, по дяволите, значат три кръста. Той каза деветдесет години и добави, че имала и още пет отгоре! Повторих го три пъти, за да не сбъркам —

деветдесет и пет години! А тя беше още доста енергична — чу ми въпроса, защото отговори, видя ме, защото пристъпи към мене и изобщо не изглеждаше грохнала, макар явно годините й да се бяха отразили. Казах й да дойде утре и тогава да я разпитам сам. Обичам феномените. Щом е на деветдесет и пет години, значи, си спомня кардинал Арберони, който е бил тук *легат*.

Като слязох от коня, заварих Лейтенант Е., който току-що бе пристигнал от Фаенца. Поканих го на обяд утре. Не го поканих днес, защото имаше един малък *калкан* (в петък постя най-редовно и набожно), който исках сам да си изям. Изядох го.

Излязох — заварих Т. както обикновено — музика. Господата, които правят революциите, са на лов и още не са се върнали. Няма да се върнат преди неделя. С една реч, няма ги от пет дни, отишли са да се правят на палячовци, докато интересите на един цял народ са в опасност, а и те самите са компрометирани.

Трудно е да играеш ролята си сред такава пасмина убийци и тъпаци. И все пак като се обере пяната или се остави сама да изкипи, може да излезе нещо добро. Ако тази страна можеше да се освободи! Нищо не би било по-велико от стремежа да се изпълни това желание! Да се сподави тази въздишка на времето! Нека се надяваме. Те не са престанали да се надяват през последните хиляда години. Току-виж, късметът излязъл. Това е зар.

Ако неаполитанците имаха поне един Масаниело[94] сред тях, щяха да победят кървавите палачи на короната и военщината. Холандия успя да победи испанците и разните там филипиновци при по-тежки условия; Америка победи англичаните; Гърция победи Ксеркс; Франция побеждаваше Европа, докато го нямаше тиранина; Южна Америка пропъди лешоядите от гнездата им; ако тия мъже устоят вътрешно, нищо не може да ги разклати отвън.

28 ЯНУАРИ 1821 Г.

„Лугано Газет“ не пристигна. Писма от Венеция. Изглежда, австрийските говеда са ми взели няколко функа барут. Подлеци! Ще им платя с гюлета за тоя барут. Яздих до здрач.

Обмислях теми за четири трагедии, които смятам да напиша (стига житейските обстоятелства да ми позволят), а именно

„Сарданапал“, която вече е започната, „Каин“[95] — на философска тема, нещо в стила на „Манфред“, но в пет действия плюс хора; „Франческа ди Римини“ в пет действия; може да опитам и с Тиберий. Мисля, че ще мога да изкарам нещо трагическо от старините и мрачното уединение на този тиранин, та дори от престоя му в Капри — ще посмекча детайлите и ще покажа отчаянието, което може би го е довело до такива порочни удоволствия. Защото само един могъщ и мрачен ум[96], който е „разрушен“, би прибягнал до такива самотни ужаси — освен това той е стар и е господар на света.

Бележки

Какво е поезията? Усещане за един отминал и за един бъдещ свят.

Мисъл втора

Защо във върховния момент на човешките желания и наслади — светски, любовни, обществени, породени от амбиции и дори от алчност, се примесва някакво смътно съмнение и тъга? Страхът от туй, което предстои, съмнение за това, което е — поглед назад, който води до предвиждане на бъдещето? (Най-добрият пророк на бъдещето е миналото). Защо става така? Не знам нищо, освен че на върха най-лесно се замайва главата и че най ни е страх да не паднем от ръба на скалата — колкото по-висока, толкова по-страшна и по-величествена. Затова не знам дали страхът не е приятно усещане; във всеки случай надеждата е; а може ли да има надежда без дълбокото въздействие на страха? Има ли по-приятно усещане от надеждата? Ако я нямаше надеждата, къде би отишло бъдещето? В ада. Безполезно е да казваме *къде* се намира настоящето, повечето от нас си го знаят; а що се отнася до миналото, *кое* надделява в паметта? *Осуетената надежда*. Ergo, главното в човешките дела е надеждата, надеждата, надеждата. Давам най-много шестнайсет минути, макар никога да не съм ги броил, за едно обладание. Откъдето и да почнем, винаги знаем къде ще свършим. И каква полза, че го знаем? От това хората не стават по-мъдри или по-добри. Сред най-страхотните ужаси по време на най-големите чумни епидемии (в Атина и Флоренция например, според Тукидит и Макиавели) хората са проявявали най-голяма жестокост и безпътство. Това е една загадка. Усещам повечето неща, но не знам нищо, освен че (…)

Обмислях един монолог на Луфицер в „Трагедията на Каин“:

„Да беше зло смъртта, аз щях ли жив да те оставя?
Глупец! Живей, тъй както аз живея — или като баща си,
и твоите внуци ще живеят вечно.“

Един часът след полунощ

Досега четох В. Ф. Ш.[97], брат на другия със същото име, но нищо не мога да разбера. Очевидно владее словото, но няма нищо, което да те грабне. Той е като *Хазлит* на английски, чиито слова са подобни на упрек — червеникаво-белезникави издутини (малко като планинските възвишения по физическите карти), но в тях няма нищо и нищо не избликва освен собствената им течност.

Този ми е още по-неприятен (т.е. Ш.), защото винаги е на ръба на смисъла и о, чудо! — потъва като слънцето на залез, разтапя се като дъгата и оставя след себе си пищна бъркотия, на която горните сравнения между впрочем правят голяма чест.

Продължавам да чета господин Ф. Ш. Не е чак толкова голям глупак, колкото го мислех, по-точно когато говори за Севера. И все пак той говори за неща по целия свят с такава тежест, която философът би презрял, а обикновеният здравомислещ човек, който усеща и знае своето невежество, би се засрамил от нея. Очевидно човечецът иска да направи впечатление, подобно на брат си — или пък като Джордж от „Викарият от Уейкфийлд“[98], който открил, че всички интересни неща вече били казани откъм правдивата им страна, и затуй „стъкмил някои парадокси“ откъм другата страна — остроумни, но неверни, както той сам казва, „на които ученият свят не посмя да каже нищо, съвсем нищо, сър“ Ученият свят обаче отговори *нещичко* на братята „Ш“.

Крайно време е да се заема с нещо друго. Най-хубаво е онова, което пишат за античните останки на Севера.

29 ЯНУАРИ

Вчера при мен беше деветдесет и пет годишната бабичка. Каза ми, че най-големият й син (ако бил жив) щял да бъде на седемдесет години. Тя е слаба — дребна, но енергична. Чува, вижда, и непрекъснато приказва. Останали й са няколко зъба — всичките на

долната челюст и само един отпред. Тя е много набръчкана и по брадичката й са прораснали тук-таме сиви косми, дълги поне колкото моите мустаци? Всъщност главата й прилича на пастелните рисунки от Поуп на майка му, които се намират в някои негови издания.

Забравих да я питам дали си спомня Алберони (тук той е бил легат), но ще я попитам следващия път. Дадох й един луидор, поръчах й нова дреха и й дадох седмична пенсия. Досега тя е събирала съчки и шишарки в гората — няма що, хубава работа за деветдесет и пет годишна възраст! Има дузина деца, някои от които са живи. Казва се Мария Монтанари.

В гората срещнах една група от сектата, наречена „Американи“ (нещо като клуб на либералите): всичките бяха въоръжени и пееха, колкото им глас държи, на романьолско наречие „Sem tutti soldat’ per la liberta“ (Ний всинца сме на свободата войници). Поздравиха ме, когато минах покрай тях. Отговорих на поздрава им и отминах. Това е една илюстрация за състоянието на духовете в днешна Италия.

Днес записах в дневника си неща, които пропуснах вчера. Днес няма нищо особено. Мнението ми за писанията на двамата Шлегел се подобри в сравнение с предишното денонощие. Ако мога, ще се помъча да го направя още по-добро.

Казват че най-накрая пиемонтците са се вдигнали — ça ira![99]

Четох Ш. За Данте той казва: „Най-великият и най-народният италиански поет никога не е бил любимец на своите сънародници.“ Това не е вярно! Издателите и коментаторите на Данте (и най-паче имитаторите му) са повече от издателите и коментаторите на всичките им поети, взети заедно. Не бил любимец! Нищо подобно, точно сега (1821) те говорят за Данте, пишат за Данте, мислят и мечтаят за него даже прекалено много, което иначе би било смешно, но той го заслужава.

В същия този дух нашият германец говори за гондолите по Арно — гледай го ти хубостника какъв тон се осмелява да държи за Италия!

Също така казва, че основната слабост на Данте била липсата на нежни чувства. Нежни чувства ли? Ами Франческа да Римини, ами бащинските чувства на Уголино, ами Беатриче, ами Пия[100]? У Данте има една нежност, която надхвърля всички представи за нежността, когато се прояви. Вярно е, че когато говори за християнския Хадес или за Ада, няма много място за нежност — но кой освен Данте можа да

внесе някаква нежност в „Ад“. Да не би да има нежност у Милтън? Не, в Дантевият „Рай“ е само любов, величие и слава.

Един часът

Открих все пак къде германецът е прав. Става дума за „Викарият от Уейкфийлд“. „От всички миниатюрни романси (това между другото е най-хубавата форма на романса изобщо) «Викарият от Уейкфийлд» е според мен най-изящният.“ Според него! Може да бъде сигурен. Все пак това говори много добре за един Ш. Спи ми се и най-добре да взема да си легна. Утре ще имаме хубаво време. „Все вярват утре ще спечелят.“[101]

30 ЯНУАРИ 1821

Тази вечер граф П. Г. (по поръка на К.) ми предаде новата *парола* за следващите шест месеца… и… Новата свещена дума е… Отговорът — … и след това… Предишната дума (сега е друга) беше… Също и… Нещата стремглаво вървят към криза.

Говорихме за различни неща от голяма важност и обмисляхме действията. Тук ще ги пропусна — ако се стигне до нещо, те ще се видят. След това говорихме за *Косцюшко*. Граф Р. Г. ми каза, че е виждал полски офицери по време на италианската война да избухват в сълзи при споменаване на неговото име.

Нещо става в Пиемонт — спрени са всички писма и вестници. Никой не знае нищо, а германците струпват сили край Мантуа. Нищо не е известно за решението в Лайбах. Това състояние на нещата не може да трае дълго. Оживлението в душите на хората не може да се опише, трябва да се види.

31 ЯНУАРИ 1821 Г.

От няколко дни насам не съм написал нито ред, отговорих само на няколко писма. Когато всеки момент се очаква да избухне взрив, трудно е човек да седне спокойно на бюрото си и да пише на възвишени теми. Аз *бих могъл* да го направя, разбира се, защото миналото лято написах драмата в разгара на развода на госпожа графинята Г. с всичките добавки към него. По същото време получих и известие, че съм загубил важно дело в Англия. Но все пак тези неща бяха лични; сега е съвсем друго.

Предполагам, че е от това, но се опасявам, че може да е и от мързел, особено като си спомня мисълта на Ла Рошфуко „Мързелът побеждава всички тях“, имайки предвид *страстите*. Ако беше вярно, тогава едва ли би могло да се каже, че „мързелът е коренът на всички злини“, тъй като се смята, че злото произтича само от страстите; ergo, онова, което надмогва всички страсти (а именно, лености), в този смисъл би трябвало да е добро. Кой знае?

Полунощ

Чета кореспонденцията на Грим. Когато говори за някой поет или гений в някаква област, даже и в музиката (например Гретри), той често повтаря, че последният трябва да има „душа, която се измъчва, необуздан дух“. Не знам колко е вярно това, но ако е вярно, аз трябва да съм поет par excellance, защото душата ми винаги се е измъчвала и при това не е измъчвала само себе си, но и всички, които са влизали в допир с нея; имам и необуздан дух, който вече ми е извадил душата. Колкото до това какъв *трябва* да бъде поетът, не си струва да се мисли; защото какво струват *поетите*? Какво толкова са направили те?

Във всеки случай Грим е прекрасен критик и историк на литературата. Неговата „Кореспонденция“ е летопис на литературна Франция на тази епоха, както и на много от тогавашните политически събития и не по-малко на начина на живот. Той е ценен и много по-забавен от Муратори[102] и Тирабоски[103], щях почти да кажа и от Гингене, но тук трябва да спра. Все едно, той е голяма фигура в своята област.

Господин Сен-Ланбер[104] казва:

„И когато в очите му угасне светлината,
Умирайки, той губи само живота си.“

Това е досущ Томпсън: „Умирайки, само дъхът е туй, що губим“ без ни най-малкия намек, че го е взел от този *Лорен* на поетите. Днес господин Ланбер е мъртъв като човек и (доколкото знам) прокълнат като поет. Във всеки случай в неговите „Сезони“ има и хубави неща — някои може би са си от него самия.

2 ФЕВРУАРИ

Чудя се каква може да бъде причината, задето винаги се будя в точно определен час сутринта и винаги в лошо настроение, даже бих казал в отчаяние и униние във всяко едно отношение, дори от нещата, които са ме забавлявали предишния ден. След един-два часа ми минава, успокоявам се и пак заспивам или се укротявам. Преди пет години в Англия имах същия вид ипохондрия, но тогава тя се придружаваше и от много силна жажда и понякога за една нощ съм изпивал по петнайсет бутилки сода след лягане и пак чувствувах жажда. Разбира се, известно количество сода се губеше от изплакването на преливащата пяна при измъкване на тапите или когато чупех направо гърлата на бутилките от жажда и нетърпение. Сега жажда не *изпитвам*, но депресията ми е също тъй тежка.

В *Мемоарите* на Еджърт прочетох, че сър Ф. Б. Делавил страдал от нещо подобно с тая разлика, че той утолявал жаждата със слаба бира. Тогава обаче бил поне с двайсет години по-стар. На какво ли се дължи това? Може би на черния дроб. В Англия Ле Ман (аптекарят) ме излекува от жаждата за три дни, а тя беше траяла три години. Според мен всичко това е ипохондрия.

Усещам, че у мен се развива леност и една липса на увлечения, която е по-силна от безразличието. Ако се възбудя, то е от гняв. Предполагам, че ще свърша (ако не при нещастен случай или нещо подобно) като Суифт — „най-напред от главата“. Трябва да призная, че тази мисъл не ме изпълва с ужаса, който той е изживявал няколко години, преди да му се случи. Но тогава Суифт едва е *започвал* да живее (на трийсет и три години), докато аз се чувствувам *доста стар*.

Я, навън свири някаква латерна — валс! Трябва да прекъсна и да послушам. Свирят един валс, който съм чувал хиляди пъти по Лондонските балове между 1812 и 1815 г. Музиката е странно нещо.

5 ФЕВРУАРИ 1821Г.

Най-после *„пещта е разпалена“*. Германците получиха заповед за настъпление и Италия за десетохиляден път ще се превърне в бойно поле. Новината пристигна снощи.

Днес следобед при мен дойде граф П. Г., за да обсъдим разни неща. Излязохме заедно на езда. Изпратили са човек до К. за разпореждания. Утре решението трябва да пристигне и после нещо трябва да се предприеме. Върнах се — обядвах — четох — пак слязох

и разговаряхме по въпросите. Купих малко оръжие за новопостъпилите *американи*, които с най-голямо нетърпение очакват да тръгнат. Разпоредих се да доставят хамути и паласки за конете.

Четох малко от полемиката на *Баулс* за Поуп с всичките отговори и хапливи забележки. Усещам, че името ми е вмъкнато в разправията, но нямам време да кажа какво мисля по въпроса. В някой „ден на мирните фанфари“ може да се върна към това.

9 ФЕВРУАРИ 1821 Г.

Писах малко преди обяд. Освен това, преди да изляза на езда, при мен се отби граф П. Г., за да ме осведоми за резултата от срещата на карбонарите у Ф. и у Б. … се върнал късно снощи. Всички неща били съгласувани с оглед на предположението, че варварите ще преминат По на 15-и. Вместо това обаче от предишни сведения или по друга причина те са ускорили похода си и са преминали преди два дни. Тъй че това, което може *в момента* да се направи в Романя, е да се чака в бойна готовност настъплението на неаполитанците. Всичко е било готово, неаполитанците били изпратили своите указания и намерения, определили датите *десети* и *единадесети* когато е трябвало да избухне всеобщо въстание, предполагайки, че варварите няма да настъпят преди петнайсети.

Те имат само петдесет-шестдесет хиляди войници. При тази си численост могат да направят всичко друго, но не и да задържат Италия в сегашното и положение. Артилерията ще тръгне последна и има идея части от нея да бъдат откъснати. Всичко много ще зависи от първите стъпки на неаполитанците. Тук общественият дух е превъзходен, стига да се запази. Събитията ще покажат.

Възможно е Италия да се освободи от варварите, стига само неаполитанците да устоят и да останат сплотени. Тук те изглеждат такива.

10 ФЕВРУАРИ 1821

Прекарах деня както обикновено — нищо ново. Варварите продължават да се придвижват — не са добре въоръжени и естествено не се радват на добър прием по пътя. Говори се за безредици в Париж.

Яздих между четири и шест часа — написах писмото си до Мъри върху памфлета на Баулс — прибавих и постскриптум. Прекарах вечерта както обикновено — бях навън до единайсет и после вкъщи.

11 ФЕВРУАРИ 1821

Писах — накарах да ми направят копие на един откъс от писмата на Петрарка, където става дума за заговора на дожа М. Фалиеро и поетът изразява мнението си по този въпрос. Чух тежка артилерийска стрелба от Комачо: варварите празнуват рождения, ден на главната си свиня, който е утре, т.е. на св. не знам кой. Получих покана за първия бал, също за утре. На първия няма да отида, но ще отида на втория, както и на карнавала.

13 ФЕВРУАРИ 1821

Днес почетох малко от „Холандия“[105] на Луи Б., но не съм написал нищо след писмото върху полемиката за Поуп. В момента политическото положение е доста неясно. Варварите продължават да се придвижват. Трудно е да се догади какво ще предприемат сега италианците.

Вчера ме избраха за „Socio“[106] на дружествата на карнавалните балове. Това е петият ми карнавал. Предишните четири изкарах доста разгулно, но сега съм въздържан като самата лейди Грейс.

14 ФЕВРУАРИ 1821 Г.

Както обикновено. Преди да изляза, написах една сцена от „Сарданапал“. Първото действие е почти готово. Останалата част от деня и вечерта — както преди малко навън — на прием, малко у дома.

Чух подробности около последната разпра в Руси, град недалеч оттук. Също като в Ромио и Джулиета — а не Ромео, както го пише Варваринът. Две семейства в Контадини (селяни) враждуват помежду си. На една веселба младите от двете семейства забравят враждата и танцуват заедно. Един възрастен човек от единия род влиза и порицава младежите, които танцуват с девойките от другия род. Мъжете от рода на девойките се разгневяват. И двете страни изтичват в домовете си да вземат оръжие. Срещат се на лунна светлина на улицата и се сбиват. Трима са убити на място, шестима са ранени, повечето сериозно, което

според мен никак не е малко за две семейства. Всичко това е *чист факт* от миналата седмица. В Сесена е станало и друго убийство. През последните три месеца са около четиридесет в Романя. Тия люде още живеят в средните векове.

15 ФЕВРУАРИ 1821

Снощи свърших първото действие на „Сарданапал“. Довечера или утре трябва да отговарям на писма.

16 ФЕВРУАРИ 1821

Снощи граф П. Г. ми изпрати човек с чувал, пълен с байонети, мускети и няколкостотин патрона, без да ме уведоми, макар че с него се бях видял половин час преди това. Преди десетина дни, когато тук трябваше да избухне въстание, либералите и моите събратя карбонарите ме помолиха да купя оръжие за неколцина от нашите дрипльовци. Направих това незабавно, поръчах припаси и т.н. и те бяха надлежно въоръжени. Така. Въстанието беше осуетено, защото варварите тръгнаха една седмица по-рано. Правителството издаде заповед, според която „всички, които имат скрито оръжие и. пр. и пр., ще подлежат на и пр. и пр.“. Тя влезе в сила. И какво направиха моите приятели, патриотите, два дни по-късно? Ами просто ми хвърлиха обратно — в ръцете и в къщата ми — тия същите оръжия (без предварително предупреждение), с които ги бях снабдил по тяхна молба на свой риск и разноски.

Имали са късмет, че Лега си е бил вкъщи и ги е приел. Ако е бил някой от другите слуги (освен Тита, Ф. и Лега), моментално е щял да ги предаде. Междувременно, ако ги издадат или открият, аз ще си имам големи неприятности.

В девет излязох — в единайсет се върнах. Набих гаргата, задето беше откраднала храната на сокола. Четох „Разкази на моя ханджия“. Написах писмо и смесих една прилично голяма стъкленица вода с разни други съставки.

19 ФЕВРУАРИ 1821 Г.

Прибрах се вкъщи самин. Много силен вятър — светкавици — лунна светлина — самотни минувачи, загърнати в плащове — жените с

маски — белеещи къщи и облаци, бягащи по небето като мляко, разляно из ведро — изобщо много поетична гледка. Все още духа силно хвърчат керемиди, къщата се тресе и дъждът плющи — светкавицата лъщи: прекрасна нощ в швейцарско-алпийски стил, а в далечината морето реве.

Бях на гости — прием. Жените са наплашени от бурното време *не искат* да отидат на карнавала, защото се святкало — много благообразна причина!

Все още духа на поразия. Днес А. ми изпрати някои известия. Войната се приближава към нас. Ах, тия негодници монарси! Да можем да видим разгрома им! Ако само неаполитанците имат куража на старите холандци, на днешните испанци или пък на немските протестанти, на шотландските презвитерианци, на швейцарците на Тел или на гърците, поведени от *Темистокъл — всичките* малки и изолирани народи (с изключение на испанците и немските лютерани) и тогава Италия ще възкръсне и светът ще получи нова надежда.

20 ФЕВРУАРИ 1821 Г.

Според днешните новини неаполитанците са пълни с енергия. Общественият дух *тук* е определено висок: Американите (едно патриотично сдружение, подразделение на карбонарите) устройват обяд в Пинета след няколко дни, на който съм поканен като карбонар. Ще се състои в Пинета на Бокачо и на Драйдъновия „Призракът на ловеца“[107]. Дори да не споделих техните политически настроения (да не говорим за старите ми гуляйджийски наклонности, които сегиз-тогиз се възвръщат), пак щях да отида като поет или в най-лошия случай като любител на поезията. Очаквам да видя там призрака на Остазио дели Онести (Драйдън го е прекръстил на Гуидо Кавалканти — няма нищо общо с Дантевия герой[108]), който „ще пристигне с гръм за свойта жертва“ в разгара на пиршеството. Но независимо дали ще се появи, или не, ще гледам да се настроя колкото се може по-пиянски и по-патриотично.

През последните дни четох, но не написах нищо. Както обикновено яздих, ходих на гости и т.н. Работата започна да става дебела. Папата е отпечатал декларация срещу патриотите, които, казва той, подготвяли въстание. Като последица от всичко това след две

седмици цялата страна ще се вдигне. Прокламацията още не е обнародвана, но е отпечатана и е готова за разпространение … ми изпрати поверително копие, което значи, че самият той не знае какво да мисли. Когато иска да е добре с патриотите, ми изпраща някакво вежливо съобщение.

Що се отнася до мен, струва ми се, че само някакъв крайно решителен успех на варварите може да предотврати всенародното въстание, което ще избухне всеки момент.

23 ФЕВРУАРИ 1821

Почти същото като вчера — яздих и пр. — ходих на гости — не написах нищо — четох римска история.

Получих любопитно писмо от един човек, който ми известява, че варварите са зле настроени срещу мен. Вероятно е шпионин или мошеник. Нека да е както той казва. Те не могат да удостоят с враждебността си някой, който ги мрази и ненавижда повече от мен и който би се опълчил против тях с по-голяма страст, стига да му се удаде случай.

24 ФЕВРУАРИ 1821

Яздих и т.н., както обикновено. Секретните сведения за карбонарите, които пристигнаха тая сутрин от границата, са много лоши. Планът е пропаднал — водачите са предадени — и военните, и цивилните — неаполитанците не само че не са мръднали, ами са заявили на папското правителство и на варварите, че не знаят нищо за тая работа!

Тъй върви светът; и италианците винаги така се провалят, защото са разединени. Какво ще правят *тук* между двата огъня, откъснати от северната граница, още не е решено. Моето мнение беше — по-добре да се вдигнат, вместо да ги хванат един по един; но как ще действуват сега, не мога да кажа. Разпратени са куриери до делегатите в другите градове, за да узнаят техните решения.

Винаги съм имал чувството, че ще оплескат работата, но ми се искаше да вярвам и продължавам да се надявам. Ако мога нещо да направя с пари, средства, хора, ще рискувам смело за свободата им. Същото им повторих (някои от водачите са тук) преди половин час.

Имам подръка две хиляди и петстотин скудо, т.е. повече от петстотин лири, които им предложих като начало.

25 ФЕВРУАРИ 1821

Прибрах се вкъщи — главата ме боли — има много новини, но не съм в настроение да ги записвам. Нито съм чел, нито съм писал, цял ден водих животинско съществование. Имам намерение да драсна една-две странички преди лягане. Но както казва ескуайър Сълън[109]: „Главата ме боли неистово: Скръб, донеси ми една глътка!“ Пийнах малко имолско вино и малко пунш.

27 ФЕВРУАРИ 1821 Г.

Дневник-продължение

Прекъснах дневника за един ден, защото нямах свободна тетрадка. Накрая си спомних следното:

Яздих — обядвах — написах още една строфа за песента на „Дон-Жуан“, която съчиних тая сутрин в леглото. Посетих l’Amica[110]. Поканени сме в навечерието на Veglione[111] (следващата неделя) у маркиза Клелия Кавали и графиня Спинели Руспони. Обещах да отида. Снощи на бала, където бях „socio“, стана скандал. Вицелегатът има нахалството да пусне *трима* свои слуги с маски, и то *без билети* — въпреки протестите. В резултат на това младежите на бала се ядосаха и насмалко да изхвърлят вицелегата през прозореца. Като видяха какво става, слугите му се оттеглиха и той ги последва. Негово преосвещенство монсеньорът трябва да знае, че сега времената не са подходящи за свещеници, които нарушават приличието. Една минута още и една стъпка по-далеч, и целият град щеше да рипне на оръжие и да изгони правителството.

Ето такива са днешните настроения, а тия хора, изглежда, не го усещат. Що се отнася до самия факт, младежите бяха прави, защото на тия увеселения слуги не се допускат.

Вчера написах две бележки върху полемиката на Баулс за Поуп и ги изпратих по пощата на Мъри. Бабичката, на която помогнах в гората (тя е на деветдесет и четири години), ми донесе два букета теменужки. Много се зарадвах на подаръка. Някоя англичанка би ми подарила чифт камгарни чорапи, поне през месец февруари. И двете неща са

хубави, но теменужките са по-изящни. Подаръкът, поднесен в този сезон, ми напомня една строфа от *Елегията* на *Грей*, която липсва в текста:

„Тук често, щом се пукне пролетта,
ръка незрима ръсва теменужки.
Червеношийки свиват си гнезда
и припкат по земята с пойни дружки.“

Много хубава строфа, както всичките в тази елегия. Как ли е имал сърце да я махне.

Снощи много се измъчих — сигурно беше от лошото храносмилане. *Никога* не вечерям, т.е. никога вкъщи. Снощи обаче графиня Гамба успя да ме убеди и аз се подведох от усърдието на брат й и на вечеря погълнах доста голямо количество варени миди, а за да ги неутрализирам, пийнах не без охота, разбира се, и малко имолско винце. Като се върнах вкъщи, спасявайки се от последиците, изпих три-четири чаши алкохол, който тук наричат бренди, ром или холандски джин, но боговете биха го определили като винен спирт — оцветен и подсладен. Всичко беше наред, докато си легнах, и тогава изведнъж се подух и започна да ми се вие свят. Станах, смесих разни содени прахове и ги изпих. Това временно ме облекчи. Легнах си, но след малко пак ми стана лошо и криво. Изпих още сода. После потънах в мрачен сън. Събудих се и се чувствувах зле през целия ден, докато не пояздих в галоп няколко мили. Питам се: от какво получих смущението — дали от мидите? Или от това, което взех, за да се оправя от тях? Според мен и от двете. Усетих пълното бездействие и разруха на главните си умствени способности по време на болестното състояние. Опитах се да ги поразмърдам, но не можах — и това ми било *Душа*!!! Щях да повярвам, че е венчана за тялото, ако не му съчувствуваше тъй дълбоко. Ако душата се бе оживила, когато тялото ми грохна, това щеше да бъде знак, че и двете копнеят за естественото състояние на раздяла. По всичко изглежда обаче, че са впрегнати заедно като пощенски коне.

Да се надяваме на най-доброто — на великата неразделност!

Откъс от дневник в Кефалония

На 15 февруари (пиша на седемнадесети същия месец) получих силен пристъп с конвулсии, но дали беше епилептичен, паралитичен или апоплектичен удар, или се е дължал на други причини (ако има такива), това още не може да се определи от двамата лекари, които се грижат за мен. Беше много болезнен и ако бе траял още само минута, щеше да убие тленната ми плът — съдейки по това, което усещах. Не можех да говоря, чертите на лицето ми бяха изкривени, но казват, че съм нямал пяна на устата. Движенията ми са били тъй буйни, че няколко души, двама от които много силни — инженерът господин Пари и прислужникът Тита, — не са могли да ме удържат. Това трая около десет минути и започна веднага щом изпих чаша сайдер, разреден с вода, у полковник Станхоуп. Това е, доколкото мога да си спомня, първият пристъп от подобен род, който някога съм получавал. Не съм чувал някой в семейството ми да е страдал от подобно нещо, макар че майка ми имаше истерични изблици.

Вчера (16-и) ми сложиха пиявици на слепочията. Преди това доста се бях пооправил, но имах признаци на треска. Кървях обилно и тъй като се бяха приближили твърде много до слепоочната артерия, беше трудно да се спре кръвта дори със сребърен нитрат. Това стана около единайсет часа през нощта и днес (17-и) съм отпаднал, но чувствувам, че горе-долу се оправям.

Що се отнася до предполагаемите причини за пристъпа, доколкото мие известно, те могат да бъдат различни. Положението тук, както и времето, не позволяват движения на открито. Напоследък бях силно изнервен заради много неща, твърде съм зает с политически и лични работи и всичко това в една атмосфера на враждуващи групировки, политически игри и противоречиви обстоятелства. Освен това съм неспокоен и по отношение на неща, които засягат само личните ми чувства, а вече не съм така стабилен и уравновесен, както, мога най-общо да кажа, бях по-рано. Доколко всичко това е подействувало върху ума и тялото на човек, който е изживял много промени в обкръжението и чувствата си през тридесет и шестте години на своя живот, не мога да кажа, нито пък… В момента трябва да прекъсна поради пристигането на сведения от една група, която се

върна от разузнаване на един турски военен бриг, току-що заседнал край брега и който ще бъде нападнат веднага щом се сдобием с пушки. Ще видя какво ще каже Пари за това. Ето го и него…

---

[1] Цитатът се среща у Драйдън, Томас Браун (1605–1682) и др. Байрон най-вероятно го е взел от М. Прайър (1664–1721) в „Подражание на Хораций“, книга III, ода 2. — Б.пр. ↑

[2] Маги — трима източни мъдреци, които донасят дарове на новородения Христос: Мелхиор, Гаспар и Балтазар. ↑

[3] Т.е. поемата „Абидоската невеста“. Главната героиня в нея се нарича Зулейка. Вж. писмо до Мъри от 12 ноември 1813 г. ↑

[4] Неща, които сам… видях и от които бях голяма част (лат.). — Б.пр. ↑

[5] С любов (ит.). — Б.пр. ↑

[6] „Хенри IV“, втора част, трето действие, трета сцена. — Б.пр. ↑

[7] „Хенри IV“, второ действие, втора сцена, с.18. — Б.пр. ↑

[8] О, как те желая! (ит.) — Б.пр. ↑

[9] Шекспир и Драйдън са писали драми за Антоний и Клеопатра; първият „Антоний и Клеопатра“ (1606–7), вторият „Всичко от любов“ (1678). ↑

[10] Филипики — речи на Цицерон срещу Антоний от 44–43 г.пр.н.е. ↑

[11] Вж. „Дон Жуан“, трета песен, строфа 88. — Б.пр. ↑

[12] Фолио — формат на страница на книга (колата е получена от сгънат само на две печатарски лист). ↑

[13] Малката ми братовчедка (фр.). — Б.пр. ↑

[14] За (лат.). — Б.пр. ↑

[15] Граф Уорик, Ричард Невил (1428–1471) — наричан „кралесъздател“, защото когато подкрепил Хенри VI, последният станал крал, а когато преминал на страната на Едуард IV, Хенри бил детрониран, а Едуард — провъзгласен за крал. ↑

[16] Образ, привидение (гр.). — Б.пр. ↑

[17] Анаким (библ.) — племе от гиганти, известни със своето зверство и жестокост, обитавали Южна Палестина според Стария завет. ↑

[18] Герой от роман (фр.). — Б.пр. ↑

[19] Преди да стане съпруга на Наполеон, Жозефин дьо Боарне била любовница на Пол Франсоа Бара (1755–1829), френски политик, един от петимата Директори (1795 г.). ↑

[20] Според обстоятелствата (лат.). — Б.пр. ↑

[21] Без подготовка (лат.). — Б.пр. ↑

[22] Вероятно Байрон има предвид мисълта на Ларошфуко, че „Самолюбието е най-големият ласкател между всички ласкатели“. ↑

[23] Байрон има предвид мисълта на Лукреций Кар, че страхът от смъртта и природните стихии е създал боговете. Вж. „За природата на нещата“, книга V, 1161–1240. ↑

[24] „За Германия“ (фр.). Роман от Мадам дьо Стал. — Б.пр. ↑

[25] Хурия — райска нимфа според мюсюлманските представи и оттук име на прелъстителна жена. ↑

[26] Става дума за въстанието на холандците, които успяват да изгонят френските власти (15 ноември). ↑

[27] Жан-Батист Берандот (1764–1844) — френски маршал при Наполеон и кронпринц на Швеция. ↑

[28] Орански — щатхалтер (управител) на Холандия. ↑

[29] Байрон прави паралел с баснята „Жабите, които поискали крал“ на Лафонтен, където крал Щъркел е жесток тиранин, който поглъща своите поданици и ги държи в страх и сляпо подчинение, а крал Търтел е владетелят, който управлява в мир и спокойствие. ↑

[30] На ден (лат.). — Б.пр. ↑

[31] Плиткоу е персонаж от „Веселите уиндзорки“. ↑

[32] „Макбет“, пето действие, трета сцена, с.37. — Б.пр. ↑

[33] „Хамлет“, второ действие, втора сцена. — Б.пр. ↑

[34] „Юлий Цезар“, второ действие, първа сцена, с. 46. — Б.пр. ↑

[35] Добродушие (фр.). — Б.пр. ↑

[36] Владетелка, т.е. покровителка на сърцето му (фр.). — Б.пр. ↑

[37] Вж. писмо до Дж. Х. Ренолдс от 20 февруари 1814 г. ↑

[38] „Хамлет“, второ действие, втора сцена, с. 330. — Б.пр. ↑

[39] Вероятно Байрон има предвид оттеглянето на Блюхер в Етож и на Шварценберг в Троайе на 17–18 февруари. ↑

[40] Горко на победените (лат.). — Б.пр. ↑

[41] Хорн Тук (1736–1812) — английски филолог, публицист, който често влизал в конфликт с властите и бил арестуван, съден за държавна измяна и т.н. ↑

[42] Едуард Фицджералд (1809–1883) — английски литератор, известен с превода си на „Рибарят“ от О. Хаям. ↑

[43] Злоба (фр.). — Б.пр. ↑

[44] Госпожица Хойдън — персонаж от комедията „Пътуване до Скарбъро“ от Р. Б. Шеридан. ↑

[45] Лорд Фопингтън — персонаж от комедията „Връщането“ от Дж. Ванбру. ↑

[46] Няма значение (фр.). — Б.пр. ↑

[47] Темплари — (ист.), рицар от ордена на тамплиерите; студент по право, който живее в Темпл, бившата резиденция на темплиерите в Лондон. В случая Байрон иронично използва термина в смисъл на членове на някакво тайно общество. ↑

[48] До изпотяване (лат.). — Б.пр. ↑

[49] Цитат от драмата „Дон Себастиан“ от Джон Драйдън, първо действие, първа сцена. Част от него вж. у Т. Грей в „Бардът“, II, 1. — Б.пр. ↑

[50] Милон — знаменит гръцки атлет от VI в.пр.н.е. Той се опитал да разцепи един дъб, но ръцете му били притиснати и докато стоял така, бил нападнат от вълци и изяден. ↑

[51] Цитат от драмата „Спасението на Венеция“ от Т. Отуей. — Б.пр. ↑

[52] „Антоний и Клеопатра“, трето действие, единадесета сцена, с. 3. — Б.пр. ↑

[53] Лоди — град в Северна Италия, където през 1796 г. Наполеон бил разбит от австрийците. ↑

[54] Претегли — колко ливри ще намериш у великия вожд? (Ювенал, сатира X.) — Б.пр. ↑

[55] „Хамлет“ трето действие, трета сцена, с. 71. — Б.пр. ↑

[56] „Макбет“, пето действие, трета сцена, с. 49. — Б.пр. ↑

[57] У Поуп има много подобна мисъл. ↑

[58] „Макбет“, пето действие, пета сцена, с. 32–33. — Б.пр. ↑

[59] „Ромео и Жулиета“, трето действие, трета сцена, с. 56. — Б.пр. ↑

[60] „Крал Лир“, второ действие, четвърта сцена, с. 284. — Б.пр. ↑

[61] Едмънд Лъдлоу (1617–1692) — пуритански генерал, свързан с обезглавяването на крал Чарлс I (1649) и автор на известни мемоари.

↑

[62] За храбрия всяка земя е родина (лат.). — Б.пр. ↑

[63] Изоставени (фр.). — Б.пр. ↑

[64] Хю Блеър (1718–1800) — Шотландски теолог, професор по реторика. Известен със своите проповеди, издадени в пет тома. ↑

[65] Горичката на Жюли, героинята на Русо. — Б.пр. ↑

[66] Сен-Прьо — персонаж от „Новата Елоиза“ на Русо. ↑

[67] Бесилката и килиите (фр.). — Б.пр. ↑

[68] Пасторална швейцарска песен (фр.). — Б.пр. ↑

[69] Вж. бел. 1 към писмо до Мъри от 2 януари 1817 г. ↑

[70] Дърам — град в Североизточна Англия. ↑

[71] „Памела“ е роман от С. Ричардсън, публикуван през 1740 г. ↑

[72] Арон Хил (1685–1750) — английски драматург, обект на сатирата на Поуп. ↑

[73] Анекдотите на Спенс — спомените на Джоузеф Спенс (1699–1768) приятел на Поуп. Публикувани едва през 1820 г. ↑

[74] Уилям Роскоу (1753–1831) — автор на биография на Лоренцо ди Медичи, както и на стихотворения за деца. ↑

[75] Лидия Лангуиш — персонаж от комедията „Съперниците“ на Р. Б. Шеридан. ↑

[76] Граф Уголино — владетел на земи в Марема и Сардиния през XIII в., чийто живот е свързан с борбите между гвелфи и гибелини. Описан в песен XXXIII на Дантевия „Ад“. ↑

[77] „Суетата на човешките желания“, 2. — Б.пр. ↑

[78] Нептунианци — група теолози от XVIII в., които смятали, че всички скални образувания се намирали първоначално във воден разтвор и впоследствие се отложили като утайка. ↑

[79] Става дума за Конгреса на Свещения съюз. ↑

[80] Поемата „Гертруда от Уайоминг“ (1809 г.). ↑

[81] Ричард Блакмор (у. 1729) — лекар на кралица Ана и автор на епически, религиозни и философски поеми. ↑

[82] Алюзия за думи на Тъчстоун от „Както ви се харесва“, пето действие, втора сцена, с. 37. — Б.пр. ↑

[83] Лауданум — опиева тинктура. ↑

[84] Политически водач (ит.). — Б.пр. ↑

[85] Байрон има предвид песента на Амиен от „Както ви се харесва“, второ действие, седма сцена: „Щипи ни, ветре луд /по-малко

ти си лют/ от нашите подобни!“ — Б.пр. ↑

[86] Джийни Дийнс — героиня от романа „Сърцето на Милдоудиан“ от У. Скот. ↑

[87] Жан-Франсоа Реняр (1655–1709) — френски комически поет. ↑

[88] Цитат от поемата „Кристабел“ от Колридж, първа част, 1. — Б.пр. ↑

[89] Уви, Постуме, Постуме, бързо текат годините (Хораций, Оди, II,14). — Б.пр. ↑

[90] „Макбет“, пето действие, трета сцена, 1. — Б.пр. ↑

[91] Да живее глупостта! (фр.) — Б.пр. ↑

[92] „Черното джудже“ — роман от У. Скот, публикуван през 1816 г. ↑

[93] Може би (фр.). — Б.пр. ↑

[94] Масаниело — т.е. Томасо Аниело — неаполитански рибар, който оглавил бунт през 1674 г. и в продължение на девет дни управлявал Неапол. ↑

[95] „Трагедията на Каин“ — драматическа поема от Байрон, публикувана през1821 г. ↑

[96] Алюзия за думи на Офелия към Хамлет, трето действие, първа сцена, 159. — Б.пр. ↑

[97] Вилхелм Ф. Шлегел. — Б.пр. ↑

[98] „Викарият от Уейкфийлд“ — роман от О. Голдсмит, публикуван през 1766 г. ↑

[99] Ще мине! — възглас на якобинците по време на Френската революция. — Б.пр. ↑

[100] Пия деи Толомеи — образ от „Чистилище“ на Данте (песен V). Тя става жертва на ревността на съпруга си Паганело, който накарал слугата си да я блъсне в пропаст. ↑

[101] Цитат от драмата „Оренгзебе“ от Джон Драйдън, четвърто действие, първа сцена. — Б.пр. ↑

[102] Лодовико Антонио Муратори (1672–1750) — италиански критик, историк и публицист. ↑

[103] Джироламо Тирабоски (1731–1794) — учен, историк на литературата, автор на монументална история на италианската литература. ↑

[104] Жан-Франсоа Ламбер (1713–1803) — френски поет, автор на поемата „Сезони“ (1763), която доста наподобява поемата „Сезони“ на английския поет Джеймс Томпсън. ↑

[105] „Холандия“ — произведение от Луи Бонапарт, брат на Напалеон Бонапарт, който през 1806 г. станал крал на Холандия. ↑

[106] Член (ит.). — Б.пр. ↑

[107] Става дума за приказката „Теодор и Хонория“ от Дж. Драйдън, взаимствувана от „Декамерон“ (V, VIII), където героят се нарича Настаджо дели Онести. ↑

[108] Гуидо Кавалканти (1259–1300) — приятелят на Данте (вж. „Ад“, песен X), прочут лирически поет и философ. ↑

[109] Скуайър Сълън — персонаж от комедията „Любовни хитрини“ от английския комедиограф Джордж Фаркър. ↑

[110] Приятелката (ит.). — Б.пр. ↑

[111] Карнавал (ит.). — Б.пр. ↑

ЖИВОТ В ДАТИ

1788 — Роден на 22 януари в Лондон.

1789 — Майка му, Катерин Гордън Байрон, се премества в Абърдийн, Шотландия.

1791 — Баща му, капитан Джон Байрон, умира във Франция.

1794–1798 — посещава граматическо училище в Абърдийн, Шотландия.

1798 — Джордж Гордън Байрон става шести барон Байрон на Рочдейл.

1801 — Учи в училището в Хароу.

1805 — Постъпва в Тринити Коледж, Кеймбридж.

1806 — Публикува частно „Поетически мимолетности“.

1807 — Публикува втора стихосбирка, озаглавена „Стихове по разни поводи“ и „Безделни часове“. Напуска завинаги Кеймбридж.

1808 — Установява се в Лондон. Публикува стихосбирката „Оригинални стихотворения и преводи“.

1809 — Става член на Камарата на лордовете. Публикува сатирата „Английски барди и Шотландски критици“. Заминава за Лисабон с пощенски кораб. Посещава Португалия, Испания, Гибралтар, Малта, Албания и Гърция. Започва първата песен на „Чайлд Харолд“.

1810 — Посещава Смирна, Ефес, Троада, Константинопол. Завършва втората песен на „Чайлд Харолд“.

1811 — Написва „Хрумвания по Хораций“ и „Проклятието на Минерва“. Посещава Малта и се връща в Англия.

1812 — Произнася първата си реч в защита на лудитите в Камарата на лордовете. Излизат първите две песни на „Чайлд Харолд“, които веднага му донасят голяма известност. Написва стихотворението „Валсът“.

1813 — Написва „Гяур“ и „Абидоската невеста“.

1814 — Написва „Корсар“ и „Лара“.

1815 — Оженва се за Анабела Милбанк. Написва „Еврейски мелодии“. Ражда се дъщеря му Огъста Ейда.

1816 — Написва поемите „Обсадата на Коринт“ и „Паризина“, Напуска Англия и отива в Швейцария, а по-късно в Италия. Установява се във Венеция. Написва поемата „Шильонският затворник“ и третата песен на „Чайлд Харолд“.

1817 — Ражда се извънбрачната му дъщеря Алегра. Написва поемата „Манфред“ и „Жалбата на Тасо“.

1818 — Довършва четвъртата песен на „Чайлд Харолд“ и хумористичната поема „Бепо“.

1819 — Среща графиня Тереза Гуичоли. Написва поемата „Мазепа“. Установява се в Равена. Написва първа и втора песен на „Дон Жуан“.

1820 — Написва драмата „Марино Фалиеро“.

1821 — Заминава за Пиза. Написва драмите „Сарданапал“, „Двамата Фоскари“, поемата „Каин“ и трета и четвърта песен на „Дон Жуан“.

1822 — Умира дъщеря му Алегра.

1823 — Установява се в Албаро, близо до Генуа. Написва драмата „Вернер“.

1823 — Работи над „Дон Жуан“, песни VI-XIV. Заминава за Гърция.

1824 — Написва песни XV и XVI на „Дон Жуан“. Умира от треска на 19 април в Месолонги.

АЗБУЧНИК НА ЛИЧНИТЕ ИМЕНА

1. Алфиери, Виторио (1749–1803) — италиански драматург, автор на трагедиите „Антигона“, „Вирджиния“, „Мария Стюарт“ и др.

2. Анакреон (ок. 572–488 пр.н.е.) — древногръцки лирически поет известен с песните си, възпяващи виното и удоволствията.

3. Анибал (247–183 г.пр.н.е.) — прочут картагенски държавник и пълководец.

4. Ариосто, Лудовико (1574–1533) — италиански поет, автор на епически поеми, комедии и лирически творби.

5. Бандело, Матео (1480–1561) — италиански писател, критик на италианските нрави през XVI в.

6. Баулс, Уилям Лайл (1762–1850) — английски поет и критик, известен с „Четиринадесет сонета“ и едно издание на произведенията на Поуп, което предизвиква остър спор.

7. Бейкън, Франсис (1561–1626) — английски философ и учен, обосновал индуктивния метод в научното познание.

8. Бейл, Анри (Стендал) (1783–1842) — велик френски писател.

9. Бембо, Пиетро (1470–1547) — италиански поет, романист и хуманист.

10. Блюхер, Гебхард фон (1742–1819) — пруски фелдмаршал, главнокомандуващ пруската армия в последната фаза на Наполеоновите войни.

11. Бозуел, Джеймс (1740–1795) — английски литератор, автор на уникална биография на д-р Самюел Джонсън.

12. Бокачо, Джовани (1313–1375) — италиански поет и писател, автор на „Декамерон“.

13. Боливар, Симон (1783–1830) — южноамерикански революционер, който прогонва испанците от Венецуела, Колумбия, Еквадор и Перу. Горно Перу става отделна държава, която бива наречена Боливия в негова чест.

14. Борджия, Лукреция (1480–1519) — италианска благородничка, известна с разпуснатите си нрави и престъпни деяния.

15. Бомънт, Франсис (1584–1616) — английски драматург, автор на романтични комедии, част от които написва в сътрудничество с Джон Флечър.

16. Бърк, Едмънд (1729–1797) — английски политик, оратор и есеист.

17. Бърнс, Робърт (1759–1796) — шотландски лирически поет,чиято поезия е свързана с шотландския фолклор.

18. Бьоме, Якоб (1575–1624) — немски философ и мистик.

19. Ванбру, Джон (1664–1726) — английски комедиограф от епохата на Реставрацията.

20. Вашингтон, Джордж (1732–1799) — американски политически деец, първият президент на САЩ.

21. Вега, Гарсиласо де ла (1503–1536) — испански поет, загинал като войник в армията на Карл V

22. Виланд, Кристоф Мартин (1733–1813) — немски поет, автор а романси със средновековни сюжети и преводач на Шекспир.

23. Гибън, Едуард (1737–1794) — английски историк.

24. Гифърд, Уилям (1756–1826) — английски критик и сатирик, редактор на „Анти-Джакобин Ривю“ и „Куортърли Ривю“.

25. Грей, Томас (1716–1771) — английски поет, известен със своите пиндарически оди.

26. Грилпарцер, Франц (1791–1872) — австрийски писател-драматург.

27. Грим, Фридрих Мелхиор (1723–1807) — автор на „Литературна кореспонденция“, в която се описва литературният и културен живот във Франция в тогавашната епоха.

28. Далъс, Робърт Чарлс — английски поет и романист.

29. Д’Арбле, Мадам, Фани Бърни (1750–1840) — английска писателка, автор на битово-реалистични романи.

30. Демостен (383–322 г.пр.н.е.) — прочут атински оратор и политически деец.

31. Джонсън, Самюел (1709–1784) — английски лексикограф, критик.

32. Диодор Сикул — гръцки историк от първата половина на I в. пр.н.е. Автор на история на света в 40 тома, само част от които е запазена.

33. Диоклетиан (245–313) — римски император, известен с гоненията си на християни. Абдикирал през 305 г. и се оттеглил в Далмация.

34. Дионисий Млади (367-343 г.пр.н.е.) — тиран на Сиракуза, два пъти свалян от власт и накрая принуден да се препитава като учител в Коринт.

35. Драйдън, Джон (1631–1700) — най-значителният английски поет и драматург от епохата на Реставрацията, основоположник на литературно-критическото есе.

36. Дръмънд, Уилям (1585–1649) — английски писател, поет и преводач, близък приятел на Бен Джонсън.

37. Еджуърт, Мария (1767–1849) — английска писателка, автор на реалистични романи.

38. Епикур (341–270 г.пр.н.е.) — гръцки философ — атомист и хедонист.

39. Жуковски, Василий Андреевич (1783–1852) — руски поет, един от основоположниците на руския романтизъм.

40. Камбъл, Томас (1777–1844) — Шотландски поет, автор на популярни балади.

41. Карл V (1500–1558) — император на Свещената римска империя, абдикирал.

42. Касълрей, Робърт Стюарт (1769–1822) — английски държавник, външен министър, който застава начело на Свещения съюз срещу Наполеон.

43. Кембъл, Чарлс (1775–1854) — известен английски актьор.

44. Кийн, Едмънд (1789–1838) — английски актьор, известен като изпълнител на Шекспирови роли.

45. Кийтс, Джон (1799–1821) — английски поет-романтик.

46. Клавдиан, Клавдий (365–408) — римски поет, критикуван от Хърдсуърт и Байрон заради изкуствения му стил.

47. Клайст, Вилхелм фон (1777–1811) — немски поет и драматург, представител на романтизма в немската литература.

48. Колинс, Уилям (1721–1759) — английски поет, автор на лирически оди.

49. Колридж, Самюел (1772–1834) — английски поет, философ и критик, един от основоположниците на романтизма в английската литература.

50. Конгрийв, Уилям (1670–1729) — английски комедиограф от епохата на Реставрацията.

51. Корнерс, Дирк (1522–1590) — холандски писател, поет, гравьор, теолог.

52. Косцюшко, Тадеуш (1746–1817) — полски патриот, оглавил въстанието на поляците през 1794 г.

53. Краб, Джордж (1754–1832) — английски поет-реалист.

54. Ксенофон (430–365 г.пр.н.е.) — древногръцки писател-историк.

55. Лаватер, Йохан Каспар (1741–1801) — швейцарски поети теолог.

56. Ларошфуко, Франсоа (1613–1680) — френски писател-моралист.

57. Лафит, Жак (1767–1844) — френски финансист, който играе важна роля по време на революцията през 1830 г. и образува първото правителство по време на Юлската монархия.

58. Ликофрон (р. 325 г.пр.н.е.) — древногръцки трагически поет.

59. Лок, Джон (1632–1704) — английски философ-сенсуалист, теоретик на буржоазната демокрация.

60. Лорен, Клод (1600–1682) — френски художник-пейзажист, майстор на светлинни ефекти.

61. Луис,. Матю (1775–1818) — английски поет и писател, известен с готическия си роман „Монахът“.

62. Лукреций, Кар (96–55 г.пр.н.е.) — римски поет и философ, автор на „За природата на нещата“.

63. Маврокордатос, Александрос — гръцки принц, водач на западните гърци в борбата им за независимост.

64. Макензи, Хенри (1745–1831) — Шотландски писател, автор на романа „Чувствителният човек“.

65. Макиавели, Николо (1469–1527) — флорентински държавник и политически мислител.

66. Макфърсън, Джеймс (1736–1796) — Шотландски поет и преводач, автор на „Осиан“.

67. Малтус, Томас Роберт (1766–1834) — английски икономист, автор на реакционна теория за народонаселението.

68. Масена, Андре (1756–1817) — маршал на Наполеон, разбит от Уелингтън в Испания.

69. Масингър, Филип (1583–1640) — английски драматург.

70. Матюрин, Чарлс Роберт (1782–1824) — ирландски писател от готическата школа.

71. Милтън, Джон (1608–1674) — велик английски поет.

72. Монтагю, Мери Уъртли (1689–1762) — английска писателка, известна с „Писма от Ориента“ (1763).

73. Монти, Винченцо (1754–1828) — италиански поет, преводач на Омир.

74. Мур, Томас (1779–1852) — ирландски поет, известен със своите „Ирландски мелодии“.

75. Мурад I (1326–1389) — турски султан, загинал през 1389 г. в битка срещу сърбите при Косово.

76. Мъри, Джон (1778–1843) — известен английски издател и и един от основателите на сп. „Куортърли Ривю“.

77. Нелсън, Хорацио (1758–1805) — английски адмирал по време на Наполеоновите войни.

78. Отуей, Томас (1652–1685) — английски драматург.

79. Полидори, Джон Уилям — домашният лекар на Байрон, автор на романтичната повест „Вампирът“.

80. Поуп, Александър (1688–1744) — английски поет, най-яркият представител на английския класицизъм.

81. Пулчи, Луиджи (1432–1487) — прочут италиански поет, автор на хумористично-героическата поема „Морганте Маджоре“.

82. Рекамие, Мадам, Жан-Аделаид (1777–1849) — известна дама, в чийто салон се събирал цветът на френското общество.

83. Ричардсън, Самюел (1688–1761) — английски писател, основоположник на сантиментално-реалистичння роман в английската литература.

84. Ренолдс, Джошуа (1723–1792) — английски художник-класицист.

85. Роджърс, Самюел (1762–1855) — английски поет, последовател на Грей и Голдсмит.

86. Салустий, Гай Крисп (86–35 г.пр.н.е.) — римски историк.

87. Сауди, Робърт (1774–1843) — английски поет, представител на първото поколение английски романтици.

88. Сведенборг, Емануел (1688–1772) — шведски теолог и мистик.

89. Сенека, Луций Аней (ок. 4–65) — римски философ, държавник и драматург.

90. Сентливър, Сюзана (1667–1723) — английска актриса и писателка, автор на осемнадесет комедии.

91. Сидънс, Клара (1755–1831) — английска трагедийна актриса.

92. Сисмонди, Жан Шарл (1773–1842) — швейцарски историк и икономист.

93. Скот, Уолтър (1771–1832) — английски поет, на популярни исторически романи.

94. Скюдери, Мадлен (1607–1701) — френска писателка, авторка на популярни романи.

95. Стал, Мадам дьо, Ан Луиз Жермен (1766–1817) — френска писателка, в чийто салон се събирали бележити личности.

96. Суифт, Джонатан (1667–1745) — английски писател-сатирик.

97. Сула, Луций Корнелий (138–78 г.пр.н.е.) — римски политически деец, пълководец и диктатор.

98. Сципион, Публий Корнелий Сципион Африкански (ок. 235 г.пр.н.е.) — римски пълководец, победител на Анибал.

99. Тасо, Торквато (1544–1595) — италиански поет, автор на поемата „Освободеният Ерусалим“ и др.

100. Темистокъл (527–460 г.пр.н.е.) — атински държавник, чието име е свързано с победата на атиняните над персите при Саламин.

101. Терсандър — митологическа личност, син на Полиник и Аргея и един от Епигоните.

102. Тиберий (42 г.пр.н.е. — 37 г.отн.е.) — римски император.

103. Томсън, Джеймс (1700–1748) — Шотландски поет, автор на поемата „Сезоните“.

104. Уелингтън, Артър Уелзли (1769–1852) — английски военачалннк и държавник, победил Наполеон при Ватерло.

105. Уърдсуърт, Уилям (1770–1850) — английски поет, един от основоположниците на романтизма в английската поезия.

106. Фийлдинг, Хенри (1709–1754) — английски писател, основоположник на английския класически роман.

107. Флечър, Джон (1579–1625) — английски драматург.

108. Форд, Джон (1586–1639) — английски драматург, автор на трагедии на отмъщението.

109. Фосколо, Уго (1778–1827) — известен италиански поет.

110. Фюзели, Хенри (1741–1825) — швейцарски художник, дошъл в Англия през 1764 г.

111. Хазлит, Уилям (1778–1830) — английски критик и есеист от епохата на Романтизма.

112. Хораций, Квинт Хораций Флак (65–8 г.пр.н.е.) — римски поет, сатирик и критик.

113. Хюм, Дейвид (1711–1776) — английски философ, субективен идеалист.

114. Хънт, Лий, (1784–1859) — английски поет, есеист и журналист.

115. Цицерон, Марк Тулий (106–43 г.пр.н.е) — римски консул, оратор и писател.

116. Шарден, Жан-Батист (1699–1779) — френски художник.

117. Щварценберг, Карл Филип — австрийски военачалник, оглавявал австрийската армия по време на похода на Наполеон срещу Русия.

118. Шели, Мери Улстънкрафт (1797–1851) — английска писателка, автор на романа „Франкенщайн“ и съпруга на Пърси Биш Шели.

119. Шели, Пърси Биш (1792–1822) — английски поет, ярък представител на второто поколение английски романтици.

120. Шеридан, Ричард Бринсли (1751–1816) — английски комедиограф.

121. Шлегел, Август Вилхелм фон (1767–1845) — немски критик и литератор, преводач на Шекспир.

122. Фридрих фон Шлегел (1772–1829) — философ и критик, един от основателите на немския романтизма, брат на Август Вилхелм Шлегел.

ЗАСЛУГИ

Имате удоволствието да четете тази книга благодарение на *Моята библиотека* и нейните всеотдайни помощници.

http://chitanka.info

Вие също можете да помогнете за обогатяването на *Моята библиотека*. Посетете **работното ателие**, за да научите повече.